

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περιεχόμενα	Σελίδα
Εισαγωγή	I IX

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ - ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

ΤΜΗΜΑ 1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.	Γενικά	1
2.	Σκοπός	1
3.	Αποστολή του Πυροβολικού	1
4.	Έμβλημα του Πυροβολικού	1

ΤΜΗΜΑ 2 ΓΕΝΙΚΑ

ΤΜΗΜΑ 3 ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟ ΜΑΧΗΣ

1.	Ταξινόμηση Πυροβολικού Μάχης	2
2.	Πυροβόλα	2
3.	Πύραυλοι	3
4.	Δυνατότητες και Περιορισμοί του Πυροβολικού Μάχης	3

ΤΜΗΜΑ 4 ΑΝΤΙΑΕΡΟΠΟΡΙΚΟ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟ

1.	Κατηγορίες Αντιαεροπορικού Πυροβολικού	5
2.	Χαρακτηριστικά Αντιαεροπορικού Πυροβολικού	5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΧΡΙ ΤΟΝ 19ο ΑΙΩΝΑ

ΤΜΗΜΑ 5 ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΒΛΗΤΙΚΗΣ

1.	Γενικά	7
2.	Περιγραφή	7
3.	Εξέλιξη της Βλητικής	8

ΤΜΗΜΑ 6 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΟ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ ΤΗΣ ΠΥΡΙΤΙΔΑΣ

1.	Γενικά	8
2.	Αφετήρια Όργανα	9
3.	Είδη Πολεμικών Μηχανών - Χρησιμοποίηση	10
4.	Τακτική Χρησιμοποίηση Αφετηρίων Οργάνων	12
5.	Βυζαντινή Περίοδος	12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ ΤΗΣ ΠΥΡΙΤΙΔΑΣ
ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821

ΤΜΗΜΑ 7
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΣΚΕΥΗΣ

1.	Γενικά	15
2.	Πυροβόλα Λείου Σωλήνα	16
3.	Πυροβόλα Αυλακωμένου Σωλήνα	21

ΤΜΗΜΑ 8
ΤΑΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1821

1.	Γενικά	21
2.	Τακτική Χρησιμοποίηση	21
3.	Τεχνική Χρησιμοποίηση	26

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1897

ΤΜΗΜΑ 9
ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ (1821-1827)

1.	Γενικά	29
2.	Αρχική Οργάνωση - Συγκρότηση του Ελληνικού Πυροβολικού	29
3.	Οργάνωση Ετών 1824-1827. Προσπάθειες Φαβιέρου	29
4.	Συμμετοχή του Πυροβολικού στις Πολεμικές Επιχειρήσεις	30

ΤΜΗΜΑ 10
ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ (1828-1832)

1.	Γενικά	31
2.	Οργάνωση - Συγκρότηση	31
3.	Εορτή Αγίας Βαρβάρας	32
4.	Συμμετοχή σε Πολεμικές Επιχειρήσεις	32

ΤΜΗΜΑ 11
ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΟΘΩΝΑ (1833-1863)

1.	Γενικά	32
2.	Οργάνωση - Συγκρότηση	32
3.	Πολεμικές Επιχειρήσεις	36
4.	Πεδινόι και Ορεινοί	36
5.	Συμπεράσματα από την Οργάνωση του Πυροβολικού της Περιόδου 1833 - 1863	36

ΤΜΗΜΑ 12
ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α΄ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1897 (1864-1897)

1.	Γενικά	36
2.	Οργάνωση - Συγκρότηση	37
3.	Πολεμικές Επιχειρήσεις	40
4.	Συμπεράσματα	40

ΤΜΗΜΑ 13
ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΣΤΟΝ ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΟΣΜΟ

1.	Γενικά	40
2.	Αυλακωμένο Κοίλο-Κυλινδρικά Βλήματα	41
3.	Εξέλιξη Πυροβόλων Αυλακομένου Κοίλου	41
4.	Οπισθογεμή Πυροβόλα	42
5.	Επάκτια Πυροβόλα	43
6.	Περίοδος 1887-1896	43

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε
ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΠΟ 1897 ΕΩΣ Α΄ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟ ΠΟΛΕΜΟ (1897-1912)

ΤΜΗΜΑ 14
ΟΡΓΑΝΩΣΗ - ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ

1.	Γενικά	45
2.	Οργάνωση	45

ΤΜΗΜΑ 15
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΣΕ ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

1.	Γενικά	50
2.	Πολεμικές Επιχειρήσεις στις οποίες Συμμετείχε το Πυροβολικό	50
3.	Διεξαγωγή Επιχειρήσεων	51

ΤΜΗΜΑ 16
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΣΤΟΝ ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΟΣΜΟ

1.	Γενικά	54
2.	Εργοστάσια Κατασκευής Πυροβόλων	54
3.	Εξέλιξη των Πυροβόλων	54
4.	Ορειβατικό Πυροβόλο 75 χιλ. Σνάϊντερ - Δαγκλή	55

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ
(ΜΕΧΡΙ ΠΑΡΑΜΟΝΕΣ Α΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ 1912 - 1914)

ΤΜΗΜΑ 17
ΟΡΓΑΝΩΣΗ - ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ

1.	Γενικά	57
2.	Οργάνωση 1911-Γαλλική Στρατιωτική Αποστολή Eyndoux- Πρωώθηση της Εκπαιδεύσεως	57
3.	Οργάνωση - Συγκρότηση Ελληνικού Πυροβολικού	57
4.	Οργανισμός 1913	59
5.	Μονιμοποίηση Εφέδρων Αξιωματικών Πυροβολικού	60
6.	Ατομικός Οπλισμός	60

ΤΜΗΜΑ 18
Α΄ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

1.	Γενικά	60
2.	Γενική Κατάσταση	61
3.	Δυνάμεις Εμπολέμων (Στρατού Ξηράς)	61
4.	Επιχειρήσεις	62
5.	Συμμετοχή του Πυροβολικού	63
6.	Μάχη Σαρανταπόρου 7-11 Οκτωβρίου 1912	64
7.	Μάχη Γιαννιτσών 19-20 Οκτωβρίου 1912	67
8.	Μάχη Ιωαννίνων - Μπιζανίου (11 Ιανουαρίου - 22 Φεβρουαρίου 1913)	69

9.	Διαπιστώσεις - Συμπεράσματα	73
ΤΜΗΜΑ 19 Β΄ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ		
1.	Γενικά	73
2.	Δυνάμεις Εμπολέμων (Στρατός Ξηράς)	73
3.	Επιχειρήσεις	74
4.	Συμμετοχή του Πυροβολικού	74
5.	Μάχη Κιλκίς - Λαχανά 19-21 Ιουνίου 1913	75
6.	Προσωπικές Μαρτυρίες	78

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1914 ΕΩΣ ΠΑΡΑΜΟΝΕΣ ΕΛΛΗΝΟΙΤΑΛΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ (1914-1938)

ΤΜΗΜΑ 20 ΕΙΣΑΓΩΓΗ		
1.	Γενικά	81
2.	Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος - Διάσπαση Μακεδονικού Μετώπου	81
3.	Εκστρατεία Ουκρανίας 1919	81
4.	Μικρασιατική Εκστρατεία	81
5.	Περίοδος μετά τη Μικρασιατική Εκστρατεία	81

ΤΜΗΜΑ 21 Α΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ		
1.	Οργάνωση του Πυροβολικού	82
2.	Πολεμικές Επιχειρήσεις	84
3.	Συμμετοχή Ελληνικού Πυροβολικού στις Επιχειρήσεις Διάσπασης του Μακεδονικού Μετώπου	84
4.	Διεξαγωγή της Μάχης του Σκρά-Ντι- Λεγκέν - 30 Μαΐου 1918	86

ΤΜΗΜΑ 22 ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ 1919-1923		
1.	Οργάνωση	90
2.	Πολεμικές Επιχειρήσεις	91
3.	Διεξαγωγή Επιχειρήσεων	91
4.	Μάχη Δορύλαιου - Σεϊντή Γαζή (8 Ιουλίου 1921)	92
5.	Μάχες του Αφιόν Καραχισάρ	95
6.	Εκστρατεία Σαγγαρίου (Ιούνιος - Σεπτέμβριος 1921)	97
7.	Η Καταστροφή της Στρατιάς Μικράς Ασίας (Αύγουστος 1922)	98
8.	Συμπεράσματα - Διαπιστώσεις	99
9.	Προσωπικές Μαρτυρίες	100

ΤΜΗΜΑ 23 ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΑΠΟ ΤΟ 1923 ΜΕΧΡΙ ΠΡΟ ΤΟΥ Β΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ (1935)		
1.	Εισαγωγή	102
2.	Οπλισμός - Σκευή	102
3.	Οργανισμός 1924	103
4.	Πρώτος Μεταπολεμικός Οργανισμός	103
5.	Οργανισμός 1929 - Μείωση της Δυνάμεως του Στρατού	105
6.	Οργανισμός 1930-1934	106
7.	Οργανισμός 1935	107
8.	Εκπαίδευση	107

ΤΜΗΜΑ 24
ΤΑΚΤΙΚΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟ Β΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ

1.	Γενικά	107
2.	Διαιρέσεις του Πυροβολικού	107
3.	Συγκρότηση του Πυροβολικού	109
4.	Τακτική Διάρθρωση Πυροβολικού	109
5.	Διαπιστώσεις-Συμπεράσματα από τη Χρησιμοποίηση του Πυροβολικού στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο	110
6.	Βελτίωση στην Τακτική Χρησιμοποίηση του Πυροβολικού	111

ΤΜΗΜΑ 25
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

1.	Γενικά	112
2.	Ανάπτυξη των Πυροβόλων	113

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η
ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ (ΜΕΧΡΙ 1952)

ΤΜΗΜΑ 26
Η ΠΡΟΣ ΠΟΛΕΜΟ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ 1937-1940

1.	Γενικά	117
2.	Οργανισμός 1937	117
3.	Επαναεξοπλισμός του Ελληνικού Πυροβολικού	118
4.	Οπλισμός Πυροβολικού κατά τον Ελληνοϊταλικό Πόλεμο του 1940-41	118
5.	Συγκρότηση Συντάγματος Ορειβατικού Πυροβολικού	121

ΤΜΗΜΑ 27
ΕΛΛΗΝΟΙΤΑΛΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ 1940-41

1.	Γενικά	121
2.	Δυνάμεις Εμπολέμων	121
3.	Συμμετοχή του Πυροβολικού	122
4.	Επιχειρήσεις	123
5.	Μάχη Πίνδου - Καλαμά (28 Οκτωβρίου - 13 Νοεμβρίου 1940)	123
6.	Μάχη της Κορυτσάς (14-27 Νοεμβρίου 1940)	127
7.	Συμπεράσματα	129
8.	Προσωπικές Μαρτυρίες	130

ΤΜΗΜΑ 28
ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΕΙΣΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.	Γενικά	131
2.	Ελληνογερμανικός Πόλεμος	132
3.	Προσωπικές Μαρτυρίες	135

ΤΜΗΜΑ 29
ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1941-1944

1.	Γενικά	137
2.	Οργανωτική Εξέλιξη Περιόδου 1941-1944	137
3.	Επιχειρήσεις	137

ΤΜΗΜΑ 30
ΤΟ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟ ΚΑΤΑ ΤΟ Β΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ

1.	Γενικά	138
2.	Εξέλιξη του Πυροβολικού	138

**ΤΜΗΜΑ 31
ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1952**

1.	Γενικά	142
2.	Συγκρότηση Εθνοφυλακής - Πρώτες Μονάδες Στρατού Εκστρατείας	142
3.	Οργάνωση Μεταπολεμικού Στρατού - Γενικά	142
4.	Νέα Διάταξη Μάχης (Οργάνωση Ιουνίου 1946 - Ιουλίου 1948)	142
5.	Οργάνωση Περιόδου Αυγούστου 1948 μέχρι τέλους 1949	145
6.	Οργάνωση Περιόδου 1950 - 1952	146

**ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ
ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟ**

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ
ΕΞΕΛΙΞΗ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ**

**ΤΜΗΜΑ 32
ΕΙΣΑΓΩΓΗ**

1.	Γενικά	149
2.	Διάρθρωση Κεφαλαίου	149

**ΤΜΗΜΑ 33
ΝΕΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ (1953)**

1.	Γενικά	150
2.	Νέα Οργάνωση του Πυροβολικού	150
3.	Οργάνωση του Πυροβολικού κατά το Αμερικάνικο Σύστημα	151
4.	Πλεονεκτήματα Νέας Οργανώσεως του Πυροβολικού	154

**ΤΜΗΜΑ 34
ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΜΑΧΗΣ**

1.	Γενικά	154
2.	Ρυμουλκούμενο Πυροβολικό	155
3.	Αυτοκινούμενο Πυροβολικό	157
4.	Πυροβολικό Πυραύλων	160

**ΤΜΗΜΑ 35
ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ Α/Α ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ**

1.	Γενικά	162
2.	Ελαφρύ Αντιαεροπορικό Πυροβολικό	162
3.	Α/Α Πυροβολικό Κατευθυνόμενων Βλημάτων	165

**ΤΜΗΜΑ 36
ΜΕΣΑ ΜΟΝΑΔΩΝ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΣ**

1.	Γενικά	165
2.	Εξέλιξη των Μέσων των Μονάδων Παρατηρήσεως	166
3.	Προοπτικές	167

**ΤΜΗΜΑ 37
ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ - ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ - ΛΟΙΠΑ ΜΕΣΑ**

1.	Γενικά	167
2.	Αποτελεσματικότητα του Πυροβολικού Μάχης	168
3.	Μέσα Παρατηρήσεως	168
4.	Συστήματα Διοικήσεως Ελέγχου και Επικοινωνιών	169

5.	Μέσα Επικοινωνιών	171
6.	Λοιπά Μέσα	171

ΤΜΗΜΑ 38

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1987

1.	Γενικά	172
2.	Περίοδος 1954-1962	172
3.	Περίοδος 1963-1973	173
4.	Περίοδος 1974-1987	175

ΤΜΗΜΑ 39

ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΚΑΤΑ ΕΤΗ 1988-1995

1.	Γενικά	176
2.	Αναδιοργάνωση Έτους 1988	172
3.	Μεταβολές Ετών 1989-1991	173
4.	Συνθήκη για τη Μείωση των Συμβατικών Όπλων στην Ευρώπη (CFE)	177
5.	Οργάνωση Ετών 1992-1995	178
6.	Συνθήκη CFE	178

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

ΤΜΗΜΑ 40

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΟΠΛΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΜΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

1.	Γενικά	B-1
2.	Ιστορία του Εμβλήματος	B-1

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΤΙΔΟΣ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ

1.	Απολυτίκιο Αγίας Βαρβάρας	Γ-1
2.	Η Αγία Βαρβάρα και ο Βίος Της	Γ-1
3.	Η Αγία Βαρβάρα Προστάτιδα του Πυροβολικού	Γ-2

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε

ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΧΟΛΗΣ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

1.	Ίδρυση της Σχολής Πυροβολικού	E-1
2.	Περίοδος 1828 - 1852	E-2
3.	Έτος 1853 - Σύσταση Σχολείου Αξιωματικών Πυροβολικού	E-2
4.	Σχολείο Βολής Πυροβολικού	E-2
5.	Οργανισμός 1912	E-3
6.	Οργανισμός 1917	E-3
7.	Περίοδος 1924 - 1928	E-3
8.	Περίοδος 1929 - 1940	E-4
9.	Περίοδος 1942 - 1945	E-4
10.	Μεταστάθμευση Σχολής Πυροβολικού στη Νέα Πέραμο	E-4
11.	Αποστολή της Σχολής Πυροβολικού	E-4

12.	Υπαγωγή	E-5
13.	Οργάνωση	E-5

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ζ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

1.	Γενικά	Z-1
2.	Κέντρο Ειδικής Εκπαίδευσης Οπλιτών Πυροβολικού	Z-1
3.	Σύνταγμα Υποδοχής Πυροβολικού	Z-1
4.	Κέντρο Εκπαιδεύσεως Πυροβολικού (ΚΕΠ)	Z-2
5.	185 Ομάδα Πυροβολικού Μάχης	Z-2
6.	Κέντρο Εκπαιδεύσεως Πυροβολικού	Z-2

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Η
ΠΕΣΟΝΤΕΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΣΤΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Θ
ΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΤΟΛΩΝ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

1.	Δεκανέας - Έφιππος Πυροβολητής (Ζευγίτης) 1833 - 1852	Θ-1
2.	Λοχίας Έφιππος Πυροβολητής με τη Στολή Εκστρατείας 1897	Θ-2
3.	Ανθυπολοχαγός του Πυροβολικού με Μεγάλη Στολή	Θ-3
4.	Ανθυπασπιστής - Αρχιτεχνίτης Β΄ Τάξεως του Υλικού Πυροβολικού με τη Χακί Στολή Εκστρατείας 1912 (ΒΔ 28 Ιουνίου 1908)	Θ-4
5.	Πυροβολητής με την Χακί Στολή Εκστρατείας 1912 (ΒΔ 28 Ιουνίου 1908)	Θ-5

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι
ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ 31 ΜΑΡΤΙΟΥ 1996

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΑ
ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ - ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΒ
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΓ
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Στο παρόν εγχειρίδιο "Ιστορία του Ελληνικού Πυροβολικού", επιχειρείται μια συνοπτική και όσο το δυνατόν πληρέστερη παρουσίαση της οργανώσεως και εξελίξεως του Ελληνικού Πυροβολικού καθώς και της συμμετοχής του στους αγώνες του Έθνους.

2. Η Ιστορία γράφτηκε με δομή εγχειριδίου, ώστε ο μελετητής της να μπορεί να ανατρέξει με ευκολία σ' οποιοδήποτε τμήμα της, αντλώντας τις πληροφορίες για τις οποίες ενδιαφέρεται.

3. Η συνεχής και έντονη παρουσία του Ελληνικού Πυροβολικού σε όλους τους αγώνες του έθνους δεν είναι δυνατόν να εξιστορηθεί με λεπτομέρεια στο παρόν εγχειρίδιο. Η "Ιστορία του Ελληνικού Πυροβολικού" έχει μια δυναμική, προτρέποντας τον αναγνώστη στην περαιτέρω μελέτη της.

4. Στο ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ περιγράφεται η αποστολή, τα χαρακτηριστικά και η ιστορική εξέλιξη του Πυροβολικού από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα.

5. Στο ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ περιγράφονται η οργανωτική εξέλιξη και η συμμετοχή του Ελληνικού Πυροβολικού στις Πολεμικές Επιχειρήσεις από το 1821 μέχρι το 1953.

6. Στο ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ περιγράφεται το Σύγχρονο Ελληνικό Πυροβολικό και η εξέλιξη του από το 1953 μέχρι και σήμερα (1996).

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ - ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

ΤΜΗΜΑ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Γενικά.

Το Ελληνικό Πυροβολικό υπήρξε πάντοτε ένα όπλο με έντονη και καθοριστική συμμετοχή στους αγώνες του Έθνους. Θα αποτελούσε σίγουρα παράλειψη, η ιστορική και εξελικτική πορεία του Πυροβολικού να περιορισθεί στο ιστορικό πλαίσιο της δημιουργίας του σύγχρονου Ελληνικού κράτους και να αγνοηθούν έτσι οι αρχέγονες απαιτήσεις της πολεμικής τέχνης που οδήγησαν στη δημιουργία του όπλου. Πέραν αυτού όμως, είναι πρακτικά αδύνατο και ελλειπές για ένα καθαρά τεχνικό όπλο όπως το Πυροβολικό, να περιορισθεί η παρουσίαση της ιστορικής πορείας του μέσα σε μεμονωμένα εθνικά πλαίσια, χωρίς να γίνει αναφορά στη γενικότερη εξέλιξη της πολεμικής τέχνης αλλά παράλληλα και της τεχνολογίας σε διεθνές επίπεδο, αφού σε κάθε περίπτωση το Πυροβολικό, ήταν και είναι μόνιμος και πιστός σύντροφος του Πεζικού και του Ιππικού-Τεθωρακισμένων τα οποία με την καταλυτική επίδρασή τους διαμόρφωσαν την Τέχνη του Πολέμου.

2. Σκοπός.

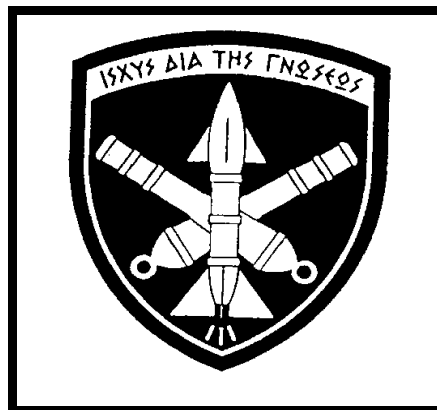
Σκοπός του παρόντος εγχειριδίου είναι η συνοπτική παρουσίαση της Ιστορίας του Ελληνικού Πυροβολικού και ειδικότερα της οργανώσεως, εξελίξεως και συμμετοχής του στις πολεμικές επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια της σύγχρονης Ιστορίας του Έθνους μας.

3. Αποστολή του Πυροβολικού.

Το Πυροβολικό (Μάχης και Αντιαεροπορικό) είναι το κύριο όπλο παροχής πυρών υποστηρίξεως. Η αποστολή του κατά τον αγώνα συνίσταται στην παροχή συνεχούς και εγκαίρου υποστηρίξεως με πυρά στις δυνάμεις ελιγμού για την άμεση καταστροφή ή εξουδετέρωση των στόχων εκείνων οι οποίοι θέτουν σε κίνδυνο την εκπλήρωση της αποστολής τους.

4. Έμβλημα του Πυροβολικού.

Το σύγχρονο έμβλημα του Πυροβολικού καθιερώθηκε το 1968 αντικαθιστώντας την "φλογοφόρο ροιά". Η Ιστορία του Εμβλήματος περιγράφεται στο Παράρτημα "Β".

ΤΜΗΜΑ 2

ΓΕΝΙΚΑ

1. Το σύγχρονο Πυροβολικό διακρίνεται σε Πυροβολικό Μάχης και Αντιαεροπορικό Πυροβολικό. Μέχρι τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο υπήρχαν και Μονάδες Αντιαρματικού Πυροβολικού.
2. Γενικά το Πυροβολικό είναι οργανωμένο σε Μονάδες και Διοικήσεις Πυροβολικού.
3. Η οργάνωσή του είναι τέτοια, ώστε είναι σε θέση να δύναται να παρέχει με τα πυρά την πλέον αποτελεσματική και οικονομική υποστήριξη στις δυνάμεις ελιγμού.

ΤΜΗΜΑ 3

ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟ ΜΑΧΗΣ

1. Ταξινόμηση Πυροβολικού Μάχης.

Γενικά τα όπλα του Πυροβολικού Μάχης ταξινομούνται στις παρακάτω γενικές κατηγορίες:

- α. Πυροβόλα.
- β. Πύραυλοι.

2. Πυροβόλα.

α. Ταξινόμηση Ανάλογα με τον Τύπο.

(1) Τα όπλα του Πυροβολικού Μάχης ταξινομούνται ανάλογα με τον τύπο τους σε:

(α) Πυροβόλα.

Αυτά, έχουν μικρή γωνία βολής, μεγάλη αρχική ταχύτητα, ο δε σωλήνας τους έχει σχετικά μεγάλο μήκος.

(β) Οβιδοβόλα.

Αυτά έχουν σχετικά μεγάλη γωνία βολής, μικρότερη αρχική ταχύτητα, ο δε σωλήνας τους έχει μικρότερο μήκος σε σχέση με τα κυρίως πυροβόλα.

(2) Επειδή δεν υπάρχουν ουσιαστικές διαφορές μεταξύ πυροβόλων και οβιδοβόλων, ο όρος "πυροβόλο", χρησιμοποιείται συνήθως και για τις δύο κατηγορίες των όπλων αυτών.

β. Ταξινόμηση Ανάλογα με το Διαμέτρημα.

(1) **Ελαφρά.** Είναι τα πυροβόλα με διαμέτρημα μικρότερο ή ίσο των 120 χιλιοστών. Αυτά συνήθως ονομάζονται και "πεδινά".

(2) **Μέσα.** Είναι τα πυροβόλα με διαμέτρημα από 121 μέχρι 160 χιλιοστά.

(3) **Βαρέα.** Είναι τα πυροβόλα με διαμέτρημα από 161 μέχρι 210 χιλιοστά.

(4) **Υπερβαρέα.** Είναι τα πυροβόλα με διαμέτρημα μεγαλύτερο των 210 χιλιοστών.

3. Πύραυλοι.

α. Ταξινόμηση Ανάλογα με τον Τύπο.

Οι πύραυλοι του Πυροβολικού Μάχης είναι όπλα τα οποία βαλλόμενα, προωθούνται κατά την πτήση τους με δική τους δύναμη. Οι πύραυλοι διαιρούνται ανάλογα με τον τύπο τους σε:

(1) Πυραύλους Ελευθέρως Πτήσεως.

Οι πύραυλοι αυτοί εκτοξεύονται με κατάλληλη κατεύθυνση του εκτοξευτή τους, η δε τροχιά τους δεν μπορεί να μεταβληθεί μετά την πυροδότηση.

(2) Κατευθυνόμενους Πυραύλους ή Βλήματα.

Αυτών η τροχιά είναι δυνατόν να διορθωθεί ή να μεταβληθεί σε όσο χρόνο ευρίσκονται σε πτήση.

β. Ταξινόμηση Ανάλογα με το Βεληνεκές.

(1) Πύραυλοι Ελευθέρως Πτήσεως Μικρού Βεληνεκούς.

Το μέγιστο βεληνεκές τους είναι μικρότερο από 30 χιλιόμετρα.

(2) Πύραυλοι Ελευθέρως Πτήσεως Μακρού Βεληνεκούς.

Το μέγιστο βεληνεκές τους είναι μεγαλύτερο από 30 χιλιόμετρα.

(3) Κατευθυνόμενοι Πύραυλοι ή Βλήματα Μικρού Βεληνεκούς.

Το μέγιστο βεληνεκές τους είναι μικρότερο από 100 χιλιόμετρα.

(4) Κατευθυνόμενοι Πύραυλοι ή Βλήματα Μέσου Βεληνεκούς.

Το μέγιστο βεληνεκές τους είναι από 100 έως 500 χιλιόμετρα.

(5) Κατευθυνόμενοι Πύραυλοι ή Βλήματα Μακρού Βεληνεκούς.

Το μέγιστο βεληνεκές τους είναι 500 ή μεγαλύτερο των 500 χιλιομέτρων.

4. Δυνατότητες και Περιορισμοί του Πυροβολικού Μάχης.

α. Γενικά.

(1) Το Πυροβολικό Μάχης είναι το κύριο όπλο παροχής πυρών υποστηρίξεως με πυραύλους ή βλήματα σε στόχους επιφανείας. Το Πυροβολικό συμμετέχει στη μάχη παρέχοντας πυρά για την υποστήριξη των μονάδων ελιγμού, σε οποιαδήποτε τακτική κατάσταση.

(2) Κατά τον αγώνα, κάτω από συμβατικές συνθήκες παρέχει εγγύς και συνεχή συμβατική υποστήριξη στις δυνάμεις ελιγμού. Είναι το καταλληλότερο όπλο για την εξουδετέρωση και καταστροφή των εχθρικών στόχων.

(3) Σε περίπτωση πυρηνικού πολέμου, παρέχει συνεχή πυρηνική και συμβατική υποστήριξη στις δυνάμεις ελιγμού. Τα μέσα εκτόξευσης πυρηνικών πυρών του εχθρού, αποτελούν πάντοτε στόχους απολύτου προτεραιότητας.

β. Δυνατότητες.

Το Πυροβολικό Μάχης μπορεί, να βάλλει, να κινείται και να επικοινωνεί για την εκπλήρωση της αποστολής του. Ειδικότερα έχει τη δυνατότητα:

- (1) Να μεταφέρει τα πυρά του με ταχύτητα εντός μεγάλης περιοχής και σε ευρύ μέτωπο χωρίς αλλαγή θέσεως.
- (2) Να συγκεντρώνει μάζα πυρός σε ένα ή περισσότερους στόχους.
- (3) Να προσβάλλει, με έμμεσο βολή, στόχους σε θέσεις, πίσω από προκάλυψη.
- (4) Να προσβάλλει με ευστοχία στόχους με τα κατάλληλα πυρομαχικά και με όλες τις συνθήκες ορατότητας, καιρού και εδάφους.
- (5) Να προσβάλλει καλυμμένους στόχους.
- (6) Να εκπέμπει εύστοχα πυρά χωρίς κανονισμό.
- (7) Να μετατοπίζεται ταχέως από μία θέση αναπτύξεως σε μία άλλη.
- (8) Να καταστρέφει στόχους μικρών διαστάσεων με τη χρησιμοποίηση της τεχνικής της βολής εφόδου ή της βολής καταστροφής.
- (9) Να εκτελεί άμεσα πυρά εναντίον εχθρικών δυνάμεων.
- (10) Να παρέχει φωτισμό στο πεδίο της μάχης.
- (11) Να συλλέγει πληροφορίες στόχων.

γ. Περιορισμοί.

Το Πυροβολικό Μάχης υπόκειται στους παρακάτω περιορισμούς:

- (1) Η ικανότητά του, όσον αφορά στην εκπλήρωση της αποστολής του, μειώνεται όταν απαιτείται να εμπλακεί σε αγώνα "εκ του συστάδην".
- (2) Η αποτελεσματικότητά του μειώνεται και η τρωτότητά του αυξάνει κατά τη διάρκεια των μετατοπίσεων.
- (3) Είναι τρωτό στις εχθρικές αεροπορικές επιδρομές και σε πυρά αντιπυροβολικού.
- (4) Η αποτελεσματικότητά του εναντίον κινούμενων αρμάτων μειώνεται, λόγω της ανάγκης προσβολής των κινουμένων αρμάτων, η οποία είναι δύσκολη.
- (5) Δεν μπορεί να υποστηρίξει τη διεξαγωγή αμφίβιων επιχειρήσεων κατά τα αρχικά στάδια της απόβασης, παρά μόνο μετά την έξοδο του στην ακτή.
- (6) Η ευκινησία του είναι συνάρτηση του εδάφους.
- (7) Μη παρατηρούμενα πυρά είναι γενικώς αναξιόπιστα.
- (8) Εντοπίζεται με σχετική ευκολία από τα σύγχρονα μέσα εντοπισμού στόχου λόγω του ίχνους της βολής και απαιτείται η συνεχής μετακίνησή του.

ΤΜΗΜΑ 4

ΑΝΤΙΑΕΡΟΠΟΡΙΚΟ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟ

1. Κατηγορίες Αντιαεροπορικού Πυροβολικού.

α. Ταξινόμηση Ανάλογα με το Διαμέτρημα.

Το Αντιαεροπορικό Πυροβολικό, ανάλογα με το διαμέτρημά του ταξινομείται σε τρεις (3) κατηγορίες, όπως παρακάτω.

(1) Ελαφρύ Αντιαεροπορικό Πυροβολικό (ΕΑ/ΑΠ).

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν τα Α/Α πυροβόλα διαμετρήματος από 0,50" (12,7 χιλ.) μέχρι 90 χιλιοστά. Το ΕΑ/ΑΠ φέρεται βασικά επί ρυμουλκούμενης ή αυτοκινούμενης βάσεως, το δε σύστημα ελέγχου πυρός είναι τοποθετημένο στον κιλλίβαντά τους, όταν αυτά είναι συζευγμένα σε δίδυμα, τρίδυμα ή τετράδυμα. Τα πυροβόλα της κατηγορίας αυτής έχουν περιορισμένο βεληνεκές, μεγάλο όγκο πυρός, ευελιξία και ικανότητα να μετακινούνται ταχέως. Χάρη στην ευκινησία τους αυτή, είναι κατάλληλα για την προστασία φαλάγγων και τμημάτων τα οποία κινούνται στη ζώνη μάχης.

(2) Μέσο Αντιαεροπορικό Πυροβολικό.

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν τα Α/Α πυροβόλα με διάμετρο από 90 μέχρι 120 χιλ.

(3) Βαρύ Αντιαεροπορικό Πυροβολικό.

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν τα Α/Α πυροβόλα με διάμετρο μεγαλύτερο ή ίσο των 120 χιλ.

β. Ταξινόμηση Ανάλογα με το Τρόπο Εκτοξεύσεως του Βλήματος.

(1) Πυροβόλα.

(2) Πύραυλοι.

2. Χαρακτηριστικά Αντιαεροπορικού Πυροβολικού.

α. Τα κύρια χαρακτηριστικά των Α/ΑΠ είναι:

(1) Το περιορισμένο βεληνεκές, το οποίο ποικίλλει, ανάλογα με το διάμετρο και το σύστημα ελέγχου πυρός.

(2) Η μεγάλη αρχική ταχύτητα του βλήματος.

(3) Η ευθυτενής τροχιά του βλήματος.

(4) Η μεγάλη διεισδυτική ικανότητα του βλήματος.

(5) Η δυνατότητα εκτέλεσης βολής κατά 360° και με μεγάλη κλίση.

β. Τα σύγχρονα πυραυλικά Α/Α συστήματα έχουν αυξημένο βεληνεκές και οι πύραυλοί τους έχουν μια σχετική αυτονομία στην πτήση τους για τον εντοπισμό και την προσβολή του στόχου.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΧΡΙ ΤΟΝ 19ο ΑΙΩΝΑ

ΤΜΗΜΑ 5

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΒΛΗΤΙΚΗΣ

1. Γενικά.

Από την εποχή που εφευρέθηκαν οι πρώτες βλητικές μηχανές, ο κριός, ο καταπέλτης η βελόσταση κλπ., οι οποίες με την ενέργεια διαφόρων μοχλών και ελατηρίων μετέδιδαν δύναμη η οποία ήταν αρκετή να βάλλει πέτρινους όγκους για την καταστροφή των τοιχών των φρουρίων του εχθρού, άρχισαν και οι κατά καιρούς επιστήμονες, ανάλογα με τις φυσικές, μαθηματικές και τεχνικές γνώσεις της εποχής τους, να ασχολούνται και με την βλητική. Από τότε που άρχισε η χρήση των πολιορκητικών μηχανών και μέχρι την εποχή κατά την οποία μελετήθηκαν τα σπουδαία βλητικά αποτελέσματα της πυρίτιδας, η βλητική δεν σημείωσε καμία σχεδόν πρόοδο. Η βλητική η οποία περιορίζεται ειδικά στη βολή των πυροβόλων όπλων, υποδιαιρείται σε δύο μεγάλους κλάδους: την εσωτερική και εξωτερική βλητική. Η εσωτερική βλητική πραγματεύεται την κίνηση των βλημάτων μέσα στο σωλήνα, ενώ η εξωτερική βλητική πραγματεύεται και εξετάζει τους νόμους της κινήσεως των βλημάτων από τη στιγμή που εγκαταλείπουν τον σωλήνα μέχρι την στιγμή της προσκρούσεώς τους στο στόχο ή το έδαφος.

2. Περιγραφή.

α. Μετά τις μελέτες του Γαλιλαίου το 1590 για τους νόμους σχετικά με την αδράνεια των σωμάτων και τη βαρύτητα, έγινε αποδεκτό ότι η βαρύτητα επενεργεί στα σώματα κατά τον ίδιο τρόπο, είτε αυτά ευρίσκονται σε κίνηση ή είτε σε ηρεμία. Επειδή όμως δεν λάμβανε υπόψη την αντίσταση του αέρα, θεωρώντας την αμελητέα, η θεωρία του και του μαθητή του Τορισέλι για την κίνηση των βλημάτων, ίσχυε μόνο κατά τη βολή στο απόλυτο κενό. Η θεωρία αυτή προσέφερε ικανοποιητική λύση στην παραβολική τροχιά, εκείνη την εποχή κατά την οποία λόγω της γενικεύσεως της βολής με βόμβες, χρησιμοποιούνταν βαρέα βλήματα τα οποία βάλλονταν, με μεγάλες γωνίες και με μικρές ταχύτητες, σε μικρά βεληνεκή. Οπωσδήποτε, όμως, έτσι τέθηκαν οι πρώτες βάσεις της βλητικής και άρχισε η εφαρμογή της στη χρήση των πυροβόλων όπλων.

β. Ο Νεύτων υπήρξε ο πρώτος ο οποίος έλαβε υπόψη του την αντίσταση την οποία προξενούσε ο άνεμος και διατύπωσε ότι αυτή είναι ανάλογη με το τετράγωνο της ταχύτητας του κινούμενου σώματος. Όμως και ο ίδιος γρήγορα αναγνώρισε ότι ο νόμος αυτός δεν μπορούσε να ισχύσει για μεγαλύτερες ταχύτητες. Αυτό αποδείχθηκε αργότερα από τις πειραματικές εργασίες που εκτελέστησαν από τον Αγγλο μαθηματικό Ρόμπινς με την εφεύρεση του βλητικού εκκρεμούς το 1743. Ο ίδιος ασχολήθηκε με το φαινόμενο της κατακαύσεως της πυρίτιδας (αυτό αποτέλεσε και την πρώτη αναφορά στην εσωτερική βλητική) και των αποτελεσμάτων της περιστροφικής κίνησης των βλημάτων. Με τη βοήθεια του διαφορικού και ολοκληρωτικού λογισμού, δόθηκε λύση στο βλητικό πρόβλημα το 1709 από τον Ελβετό μαθηματικό Μπερνούλι με τις εξισώσεις της βλητικής καμπύλης. Βασιζόμενος στις μελέτες του Ρομπέν, ο μαθηματικός Όυλερ δημοσίευσε στο Βερολίνο το 1753, λύση του βλητικού προβλήματος με την οποία παρακάμφθηκαν οι δυσχέρειες οι οποίες παρουσιάσθηκαν κατά την ολοκλήρωση των διαφορικών εξισώσεων της βλητικής καμπύλης. Έτσι, συντάξε βοηθητικούς πίνακες, οι οποίοι διευκόλυναν τις πρακτικές εφαρμογές.

γ. Αργότερα, ο Γάλλος μαθηματικός Μπορντά, έκανε πειράματα για τον καθορισμό της αντίστασης του αέρα, με τα οποία επιβεβαιώθηκε ότι, στις μικρές ταχύτητες, η αντίσταση του αέρα είναι περίπου ανάλογη του τετραγώνου της ταχύτητας, αλλά στις μεγάλες ταχύτητες, αυξάνει πολύ γρηγορότερα. Συγχρόνως υπολόγισε και το συντελεστή αντιστάσεως του αέρα.

δ. Πριν το τέλος του δέκατου έβδομου αιώνα, εκτελέσθηκαν βλητικά πειράματα, όπως αυτά που έκανε ο Χούτον από το 1775 έως το 1791, ο οποίος χρησιμοποίησε για πρώτη φορά το βλητικό εκκρεμές και για τα πυροβόλα. Οι μεγαλύτεροι πρόοδοι όμως πραγματοποιήθηκαν κατά τον δέκατο όγδοο αιώνα και κυρίως κατά το δεύτερο μισό του, καθώς η βλητική εξελίχθηκε σε επιστήμη, όχι μόνο σαν θεωρία αλλά και για να χρησιμοποιηθεί στην πράξη. Σε αυτό συντέλεσαν όχι μόνο η κατασκευή οργάνων ακριβείας και η ανακάλυψη της φωτογραφίας, αλλά και οι πρόοδοι που επιτεύχθηκαν στην κατασκευή των πυροβόλων όπλων.

ε. Με βάση αυτά τά δεδομένα, ο Ιταλός Σιάτσι και ο Γάλλος Βαλλιέ συνέταξαν νέους βλητικούς πίνακες και καθιέρωσαν νέες μεθόδους για τον υπολογισμό των στοιχείων των πινάκων βολής, διαιρώντας την τροχιά σε τμήματα, μέσα στα οποία είναι δυνατό να θεωρηθεί ότι η τιμή της αντίστασης του αέρα ακολουθεί συγκεκριμένο και σταθερό νόμο. Όσον αφορά την εσωτερική βλητική, οι σχετικές έρευνες και μελέτες παρέμειναν μέσα στα στενά όρια των στρατιωτικών απόψεων και αναγκών. Τα πρώτα πειράματα, είναι αυτά του Ρούμφορντ στο Μόναχο από το 1792-1793, του Γάλλου στρατηγού Πιομπέρ το 1847 και του καθηγητού Ελί το 1865. Όπως και στην εξωτερική έτσι και στην εσωτερική βλητική, οι κύριες μελέτες που επέδρασαν στην ανάπτυξή της έγιναν κατά τη διάρκεια και μετά τον 18ο αιώνα και με αυτές επιτεύχθηκε πολύ μεγάλη πρόοδος των πυροβόλων όπλων.

3. Εξέλιξη της Βλητικής.

Από τον 19ο αιώνα μέχρι και σήμερα, η βλητική αποτελεί κλάδο της εφαρμοσμένης μηχανικής, που ασχολείται με την έρευνα της κίνησης των βλημάτων. Στηρίζεται στις θεωρητικές αρχές της βολής σύμφωνα με τις οποίες οι συντεταγμένες (χ, ψ) της τροχιάς ενός βλήματος δίνονται σε συνάρτηση με το χρόνο, από ένα σύστημα εξισώσεων, $\chi = \sigma_1(t)$ και $\psi = \sigma_2(t)$ όπου σαν παράμετροι υπεισέρχονται διάφορα μηχανικά μεγέθη, όπως είναι η αρχική ταχύτητα (u_0), η γωνία βολής (ϕ), η επιτάχυνση της βαρύτητας κλπ. Ακόμα στον καθορισμό των συντεταγμένων αυτών παίζει σημαντικό ρόλο και μια σειρά ατμοσφαιρικών παραγόντων όπως είναι, η αντίσταση του αέρα, η ένταση και φορά των ανέμων, η ατμοσφαιρική πίεση, η σχετική υγρασία κλπ., οι οποίες προσδιορίζονται με τα κατάλληλα όργανα και εισέρχονται στους τύπους, με τη μορφή διορθωτικών συντελεστών και οι οποίοι, στη σύγχρονη εποχή μας, ορίζουν τελικά τις συντεταγμένες της τροχιάς ενός βλήματος με τη βοήθεια ηλεκτρονικών υπολογιστών, σε απειροελάχιστο χρόνο και χωρίς αισθητό σφάλμα.

ΤΜΗΜΑ 6

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΟ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ ΤΗΣ ΠΥΡΙΤΙΔΑΣ

1. Γενικά.

α. Η βαλλιστική τέχνη είχε αναπτυχθεί από την αρχαιότητα. Τα πρώτα όπλα τα χρησιμοποίησαν ευρέως οι αρχαίοι Έλληνες για να εκσφενδονίζουν βέλη, ακόντια και λίθους κατά των αντιπάλων τους. Τα όπλα αυτά τα ονόμασαν "Αφετήρια Όργανα".

β. Οι πρώτοι που χρησιμοποίησαν τα παραπάνω όπλα, ήταν οι Συρακούσιοι στον πόλεμο με τους Καρχηδόνιους.

γ. Οι πολεμικές μηχανές χρησιμοποιήθηκαν κατά βάση στις πολιορκίες πόλεων τόσο από τους πολιορκητές όσο και από τους πολιορκημένους. Τα βαριά πετροβόλα χρησιμοποιούνταν για την καταστροφή και τη δημιουργία ανοίγματος στα τείχη για να περάσει από εκεί το πεζικό και να καταλάβει την πόλη. Από τους πολιορκημένους χρησιμοποιούνταν ελαφρά πετροβόλα για την προσβολή του επιτιθέμενου πεζικού.

2. Αφετήρια Όργανα.

α. Περιγραφή.

(1) Αφετήρια όργανα ονομάζονταν γενικά από τους αρχαίους Έλληνες τα "εκηβόλα" πολεμικά όργανα που χρησιμοποιούσαν βέλη, ακόντια, λίθους, σφαίρες κλπ. Τα αφετήρια όργανα διακρίνονταν σε φορητά και βαρέα. Φορητά ήταν οι σφεντόνες και τα τόξα, ενώ βαριά ήταν οι "πετροβόλοι" και οι "καταπέλτες". Οι καταπέλτες μαζί με τους "κριούς" τις "χελώνες" κλπ. αποτελούσαν τις "πολεμικές μηχανές" των αρχαίων.

(2) Τα βαριά αφετήρια όργανα εφευρέθηκαν κατά τον 4ο π.Χ. αιώνα, επί του Τυράννου των Συρακουσών Διονυσίου του Παλαιού(405-368), ο οποίος προετοιμαζόμενος για την εκστρατεία κατά των Καρχηδονίων κάλεσε τους πιο διάσημους τεχνίτες και με τη συνεργασία όλων αυτών, κατασκευάστηκαν τα πρώτα βαριά αφετήρια όπλα, ώστε όταν ο στόλος των Καρχηδονίων εισέπλευσε αιφνιδιαστικά στο λιμάνι των Συρακουσών ο Διονύσιος τον προσέβαλε από ξηρά και από θάλασσα με χρήση των βαριών όπλων. Ο Πλούταρχος αφηγείται ότι, όταν ο βασιλιάς της Σπάρτης Αρχίδαμος ο Αγησιλάου (361-338 π.Χ.) είδε καταπελτικό βέλος για πρώτη φορά στη Σικελία, αναφώνησε έκπληκτος "Ηρακλείς, απωλελέ ανδρός αρετά".

(3) Η βλητική δύναμη των αφετήριων οργάνων εξασφαλιζόταν με τον τόνο (χορδή), ο οποίος κατασκευάστηκε από τρίχα (αλόγου ή γυναικεία). Το πάχος του τόνου χρησίμευε σαν κανόνας (μέτρο) για τον υπολογισμό της κατασκευής των υπολοίπων μερών του οργάνου. Αργότερα, η βλητική δύναμη που επιτυγχάνονταν με τον τόνο ενισχύθηκε με ελατήριο που λειτουργούσε με πεπιεσμένο αέριο(αερότονο όργανο) ή από μέταλλο(χαλκέντονα ή χαλκότονα όργανα).

(4) Τα αφετήρια όργανα διαιρούνται σε ευθύτονα και σε παλίντονα. Ευθύτονα ονομάζονταν εκείνα των οποίων οι βραχίονες των τόξων ήταν στραμμένοι προς το μέρος του βάλλοντος(όπως στα συνηθισμένα τόξα). Παλίντονα ονομάζονταν εκείνα των οποίων οι βραχίονες ήταν στραμμένοι προς το στόχο. Οι πετροβόλοι ήταν παλίντονοι, ενώ οι καταπέλτες ήταν είτε παλίντονοι είτε ευθύτονοι.

(5) Οι χειριστές των βαριών αφετηρίων οργάνων ονομάζονταν "αφέται" και η θέση από την οποία έβαλαν το πυροβολείο ονομαζόταν βελόσταση ή βελοστασία.

β. Βεληνεκές.

Γενικά το βεληνεκές των αφετήριων οργάνων ποίκιλλε μεταξύ 1-4 σταδίων, δηλαδή από 185 έως 740 μέτρα. Ο Ιώσηπος αναφέρει ότι κατά την πολιορκία της Ιερουσαλήμ, πέτρες βάρους ενός ταλάντου βλήθηκαν σε απόσταση δύο και περισσοτέρων σταδίων (δηλ. πάνω από 370μ.). Ο καταπέλτης που κατασκευάστηκε από τον Αγησίστρατο έβαλε ακόντιο μήκους 1,85 μ. μέχρι 4 στάδια (740μ.). Το βεληνεκές καμιάς μηχανής δεν υπέρβαινε τα όρια αυτά, και έτσι οι πολιορκητές ανέπτυσσαν τα στρατόπεδα τους σε απόσταση 5 σταδίων από τα τείχη της πολιορκούμενης πόλης.

γ. Δραστικότητα.

Ο μηχανικός Φίλωνας (3ο αιώνα πΧ) έλεγε ότι τείχος πάχους 10 πηχών (4.50μ.) μπορεί να αντέξει κατά την πολιορκία στις βολές των πετροβόλων, εάν δεν επιτραπεί σε αυτούς να πλησιάσουν σε απόσταση 185 μ. περίπου. Από αυτό συμπεραίνεται ότι οι πετροβόλοι έβαλαν αποτελεσματικά, κατά των τειχών, από την απόσταση αυτή. Πάντως κατά την κατεδάφιση των τειχών χρησιμοποιούνταν οι κριοί, οι δε πετροβόλοι περιορίζονταν στη βολή κατά των λεπτών μερών των τειχών, των επάλξεων και των βοηθητικών αμυντικών μέσων τα οποία ήταν κατασκευασμένα από ξύλο. Οι Μασσαλιώτες όταν πολιορκούντο από τον Καίσαρα έβαλαν πέτρες με τα πετροβόλα τα οποία κατέστρεφαν μέχρι και τέσσερις (4) αλληπαλλήλους ταρσούς των Ρωμαίων. Πιο δραστική ήταν η βολή των καταπελτών κατά προσωπικού και κτηνών (μέχρι 700μ.).

δ. Διαστάσεις και Βάρη.

Γενικά τα αφετήρια όργανα ήταν ογκώδη και βαριά. Η ταλανταία πετροβόλος κάλυπτε επιφάνεια 7 1/2 τ.μ. και είχε ύψος 7μ. Το ύψος της τριτάλαντου ήταν 9,35 μ.

3. Είδη Πολεμικών Μηχανών - Χρησιμοποίηση.

α. Γενικά.

Η ονομασία και η διάκριση μεταξύ των πολεμικών μηχανών που χρησιμοποιήθηκαν, διαφέρει ανάλογα με τη συγκεκριμένη περίοδο στις παρακάτω κατηγορίες:

β. Κατηγορίες

Οι κατηγορίες των πολεμικών μηχανών ήταν οι παρακάτω:

(1) Πετροβόλοι:

Οι πετροβόλοι ήταν ομαδικά όπλα και εκσφενδόνιζαν μεγάλες πέτρες κατά των αντιπάλων σε απόσταση μέχρι και 500μ., με αξιοσημείωτη ακρίβεια βολής σκοπεύσεως μέχρι τα 200 μ. Οι διακρίνονται από τους αρχαίους Έλληνες, ανάλογα με το βάρος της πέτρας που έβαλαν στα παρακάτω τρία είδη:

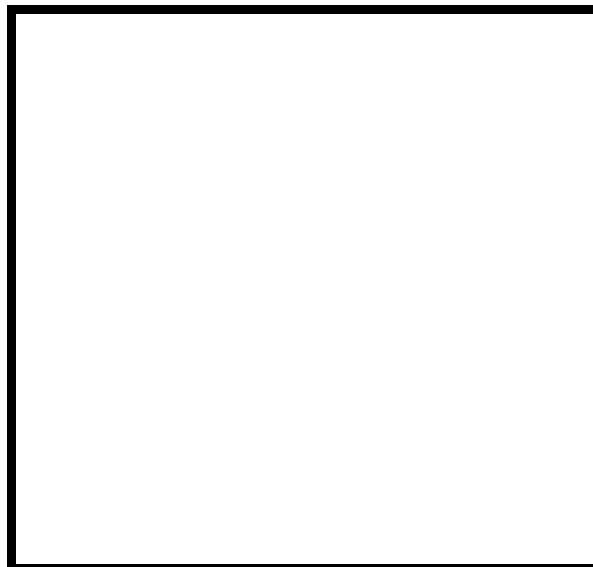
περίπου). (α) Τριάντα (30) μνών, δηλαδή μισού ταλάντου (13 χλγ.

(β) Ενός (1) ταλάντου, οι οποίες ονομάζονταν Ταλανταίες.

Τριτάλαντοι. (γ) Τριών (3) ταλάντων, οι οποίες ονομάζονταν

(2) Καταπέλτες - Βαλίστρες.

πέτρες. (α) Ήταν ομαδικά όπλα και έβαλαν βέλη, ακόντια και

Σχήμα 1. Αναπαράσταση Καταπέλτη.

(β) Οι καταπέλτες διακρίνονταν από το μέγεθος του βαλλόμενου βέλους ή ακοντίου και υπήρχε μεγάλη ποικιλία. Κάθε είδος είχε διαφορετικό όνομα: ο Γαστραφίτης και ο Σκορπιός, ο Όναγρος, καθώς και η Χειροβαλίστρα ήταν μικροί καταπέλτες ανάλογοι προς τα παλαιά τοπομαχικά τυφέκια, ενώ ο Πολυβόλος Καταπέλτης ήταν ανάλογος με

τα σημερινά πολυβόλα. Τα πολυβόλα ήταν βαρύτερα και ισχυρότερα όργανα και έβαλαν δόρατα (1 μ. έως 1,50 μ.), η δε βαλίστρα η οποία ήταν είδος καταπέλτη, έβαλε δοκάρια και πέτρες.

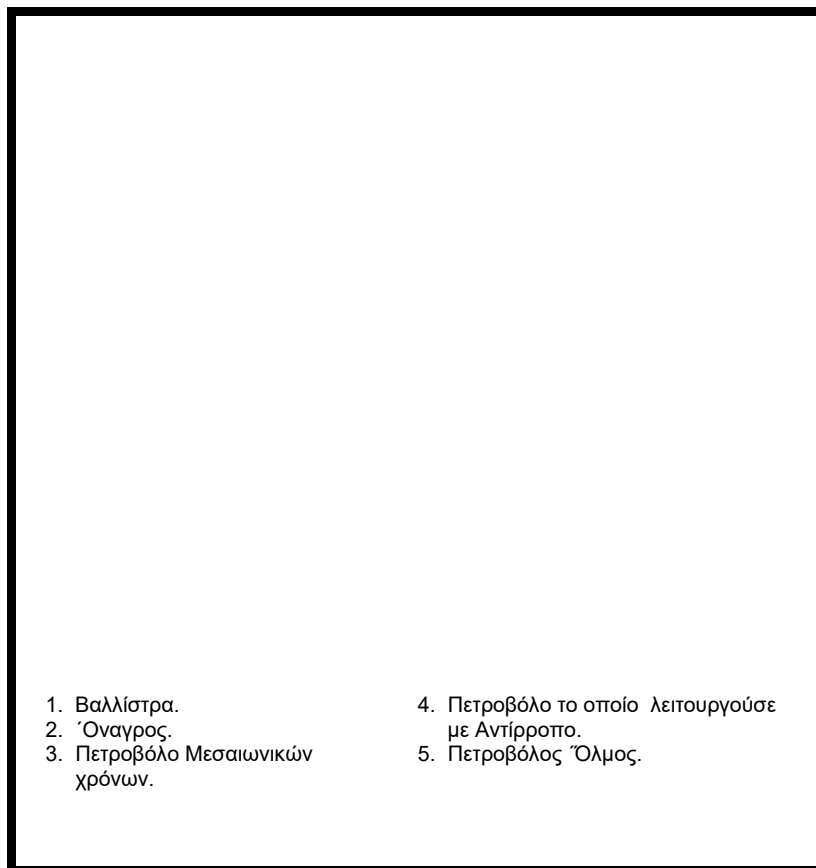
(3) Οι καταπέλτες ή βαλίστρες τους οποίους κατασκεύασε ο Αρχιμήδης για το πλοίο του Ιέρωνα, έβαλαν πέτρες βάρους 78 περίπου χλγ. ή δοκάρια μήκους 5,50 μ. σε απόσταση ενός σταδίου.

(4) Πρώτοι οι Έλληνες εφοδίασαν τις πόλεις τους με παρόμοια όργανα και εκπαίδευσαν τους πολίτες στη χρήση τους.

(5) Οι Ρωμαίοι διδάχθηκαν από τους Έλληνες τη χρήση τους και την εφάρμοσαν ευρύτατα σε όλους τους πολέμους τους. Η χρήση τους καταγράφηκε από τους συγγραφείς εκείνης της εποχής όπως ο Βιτρούβιος, ο Καίσαρας, ο Τίτος Λίβιος, ο Τάκιτος κλπ.

(6) Ο καταπέλτης, λίγο τροποποιημένος από τους Ρωμαίους μηχανικούς, έβαλε πέτρες, ακόντια, πυρακτωμένες ράβδους και εμπρηστικά βλήματα.

(7) Ο Σύλλας κατά την πολιορκία των Αθηνών χρησιμοποίησε και μεγάλες μολύβδινες σφαίρες, οι οποίες κατέστρεψαν ένα ξύλινο πύργο. Ο Αππιανός ο οποίος αναφέρει το γεγονός αυτό, ονομάζει το αφετήριο όργανο των Ρωμαίων "Καταπέλτη" και έτσι φαίνεται ότι δεν γίνεται πλέον διάκριση μεταξύ Καταπέλτη και Βαλίστρας. Αργότερα επικράτησε το όνομα Βαλίστρα αντί Καταπέλτης και Όναγροι και Σκορπίοι αντί Πετροβόλων (Για τους Ρωμαίους ο Σκορπιός είναι Πετροβόλος).

Σχήμα 2. Αναπαράσταση Αφετηρίων Οργάνων.

δ. Στην αρχαία Ελλάδα οι νέοι ασκούσαν στην "καταπελταφεσίαν" και γίνονταν διαγωνισμοί στους οποίους δίνονταν γενναίες αμοιβές στους νικητές. Η ίδια τάση παρατηρήθηκε και σε άλλα έθνη (Ρωμαίους, Καρχηδόνιους, Εβραίους). Από τις υπάρχουσες πληροφορίες, δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε για την κατασκευή αυτών των πολεμικών

μηχανών. Στην αρχή του 20ου αιώνα στη Γαλλία και τη Γερμανία, αξιωματικοί προσπάθησαν να τις κατασκευάσουν, αλλά δεν τα κατάφεραν καθώς έβαλαν ακόντιο μήκους 0,88 μ. μόνο μέχρι 375 μ., ενώ των αρχαίων έβαλε μέχρι 750. Μια τέτοια μηχανή, η οποία κατασκευάστηκε το 1904 στην Γερμανία από τον Ταγματάρχη Schramm, ευρίσκεται στο μουσείο του Saaburg και μία άλλη που κατασκευάστηκε στη Γαλλία ευρίσκεται στο Saint-Germain-en-Laye.

4. Τακτική Χρησιμοποίηση Αφετηρίων Οργάνων.

α. Η τακτική χρησιμοποίηση εξαρτόταν από τη δραστικότητα αλλά και από τον όγκο και το βάρος τους. Τα πιο βαριά από αυτά μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν μόνο κατά τους πολιορκητικούς πολέμους. Οι πολιορκητές με τα αφετήρια όργανα επιτύγχαναν την καταστροφή των αμυντικών έργων, την εκδίωξη των αμυνόμενων από τις επάλξεις και τον εμπρησμό των οικοδομών. Οι αμυνόμενοι τοποθετούσαν τα βαρύτερα από τα αφετήρια όργανα πίσω από τα τείχη για να βάλλουν κατά των πολιορκητών, καθώς ήταν αδύνατη η τοποθέτηση μηχανών τόσο ογκου και βάρους επάνω σ' αυτά. Στα τείχη τοποθετούνταν μικροί μόνο Καταπέλτες, οι Σκορπιοί, οι Γαστραφίτες και οι Χειροβαλίστρες. Επιπλέον τα μικρά αφετήρια όργανα χρησιμοποιήθηκε και στο πεδίο μάχης (κατά τους πολέμους κινήσεως).

β. Η πρώτη όμως οργανωμένη στρατιωτική δύναμη της Ιστορίας, που χρησιμοποίησε τους Καταπέλτες στο πεδίο της μάχης ήταν ο στρατός του Βασιλιά της Μακεδονίας Φιλίππου του Β'. Η, για πρώτη φορά χρησιμοποίηση πολεμικών μηχανών σε συνδυασμό με τις επιχειρήσεις του πεζικού και του ιππικού αποτέλεσε μία αποκλειστικά προσωπική του σύλληψη, η οποία σήμανε και τη γένεση του Πυροβολικού Μάχης.

γ. Πρώτος ο Μέγας Αλέξανδρος, χρησιμοποίησε τους καταπέλτες κατά την διάβαση του ποταμού Ταναΐδου όπως αναφέρει ο Αρριανός, ο οποίος γράφει ότι οι μηχανές έβαλαν κατά των Σκυθών που κατείχαν την αντίθετη όχθη και ότι τα βέλη διεπερνούσαν τις ασπίδες και τους θώρακες φονεύοντας τους αντιπάλους οι οποίοι "ετράπησαν εις φυγήν καταπλαγέντες προς των βελών ίδια την μακράν άφεισιν".

δ. Οι Ρωμαίοι διδάχθηκαν από τους Έλληνες τη χρήση των βαλλιστικών μηχανών και τις χρησιμοποίησαν σε όλους τους πολέμους που διεξήγαγαν. Το πρώτο όμως τακτικό πρόβλημα που αφορούσε τον τρόπο με τον οποίο θα αντιμετωπισθούν οι πολεμικές μηχανές στο πεδίο της μάχης είχε κάνει την εμφάνισή του και οι Ρωμαϊκές λεγεώνες κλήθηκαν να το επιλύσουν. Η λύση που δόθηκε διαφοροποίησε σημαντικά το μέχρι τότε τρόπο διεξαγωγής της μάχης, περιορίζοντας τις μάχες σώμα προς σώμα. Οι Ρωμαίοι υποχρεωμένοι να αντιμετωπίσουν τις σφοδρές εφόδους του ιππικού των Ευρωπαϊκών και Ασιατικών φύλων που συνήθως αντιμετώπιζαν, ήταν αναγκασμένοι να τηρούν στη μάχη και σχηματισμούς με πυκνή διάταξη. Το γεγονός αυτό ήταν καταστροφικό, καθώς η αντιμετώπιση των βαλλιστικών μηχανών απαιτούσε τη μεγαλύτερη δυνατή διασπορά των λεγεώνων. Οι Ρωμαίοι επέλυσαν το τακτικό αυτό πρόβλημα αυξάνοντας τις δυνάμεις του ιππικού τους, γεγονός που τους εξασφάλισε τη μέγιστη δυνατή ευκινησία και ευκαμψία στο πεδίο της μάχης και τη δυνατότητα να λαμβάνουν όποιο σχηματισμό απαιτούσε η τακτική κατάσταση. Στις αρχές του 4ου μ.Χ. αιώνα οι Ρωμαίοι έφθασαν να διαθέτουν μία πολεμική μηχανή για κάθε 100 άνδρες, γεγονός που περιόριζε δραστικά πλέον τις πιθανότητες μάχης σώμα με σώμα.

5. Βυζαντινή Περίοδος.

α. Από τις αρχές του 7ου μ.Χ. αιώνα γίνεται η πρώτη χρήση της νάφθας σαν εμπρηστικής ύλης. Οι Βυζαντινοί, στην πρώτη πολιορκία της Κωνσταντινουπόλεως από τους Μωαμεθανούς το 717 μ.Χ. επί αυτοκρατορείας Λέοντος Ισαύρου, χρησιμοποιούν για πρώτη φορά το περίφημο "υγρό πυρ" ή "Ελληνικόν πυρ" όπως είναι διεθνώς γνωστό. Επρόκειτο για ένα εμπρηστικό μείγμα με βάση τη νάφθα που η σύνθεσή του αποτελούσε το καλύτερα φυλαγμένο μυστικό της αυτοκρατορίας, γιατί εξασφάλιζε την κυριαρχία του Βυζαντινού στόλου στις θάλασσες και την ακεραιότητα των τειχών της Κωνσταντινουπόλεως. Αντίθετα με ό,τι πιστεύεται το μείγμα του "υγρού πυρός" ήταν αδρανές και φυλάσσονταν σε ξύλινους σωλήνες δεμένους με μέταλλο. Αναφλεγόνταν με έκρηξη μόνο όταν βρεχόταν. Έτσι, οι Βυζαντινοί δεν είχαν παρά να διοχετεύσουν στους σωλήνες αυτούς νερό υπό πίεση για να αναφλεγεί το μείγμα, να εκραγεί και να εκτοξευθεί από μόνο του σε μεγάλη απόσταση κατά των αντιπάλων, τους οποίους και κατέκαιε.

β. Οι Βυζαντινοί χρησιμοποίησαν επιπλέον ευρύτατα τους καταπέλτες στις πολιορκίες των εχθρικών πόλεων, στις ναυμαχίες και στην άμυνα των δικών τους πόλεων. Με τα "Μαγγανικά" όπως ονόμαζαν τους καταπέλτες, εκσφενδόνιζαν αγγεία γεμάτα με εμπρηστικές ύλες κατά των βλητικών μηχανών των πολιορκημένων και όταν τα αγγεία έσπαζαν πάνω στους στόχους και τους περιέλουζαν, αναφλέγονταν με πυροφόρους αγγίτες (βέλη). Στα τέλη του 10ου μ.Χ. αιώνα, ο Λέων ο Σοφός στο βιβλίο "Τακτική" αναφέρει ότι από το Βυζαντινό Στρατό γινόταν χρήση αγγείων, τα οποία περιείχαν εμπρηστική ύλη σε στερεά μορφή και όταν χτυπούσαν πάνω στον στόχο αυτοαναφλέγονταν. Το σώμα που υπηρετούσε στις βλητικές μηχανές των Βυζαντινών έφερε την ονομασία "Κουράτορες των Μαγγανίων".

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ ΤΗΣ ΠΥΡΙΤΙΔΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821.

ΤΜΗΜΑ 7

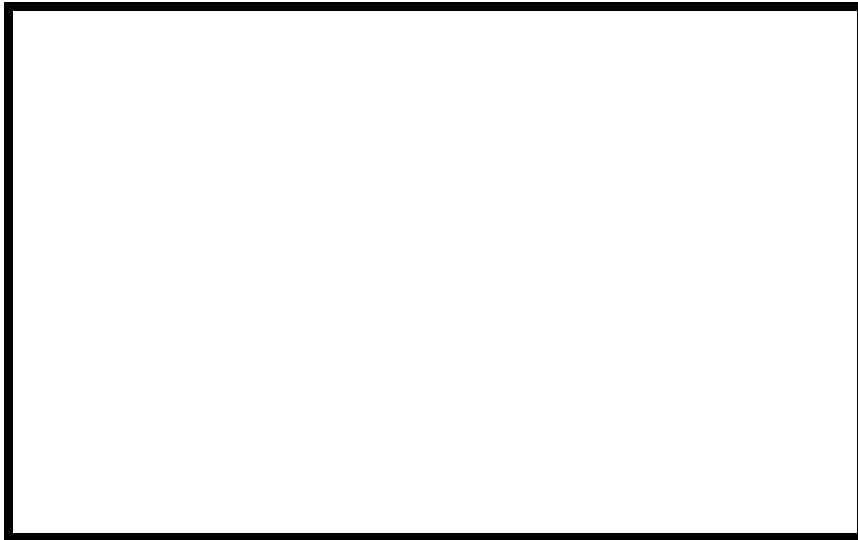
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΣΚΕΥΗΣ

1. Γενικά.

α. Στο τμήμα αυτό γίνεται μία συνοπτική περιγραφή της εξέλιξης της σκευής του πυροβολικού μέχρι το 1821.

β. Σταθμός στην εξέλιξη των πολεμικών μηχανών αποτέλεσε η χρησιμοποίηση της πυρίτιδας σαν εκρηκτικής ύλης. Η πυρίτιδα ήταν γνωστή στην Κίνα και τις Ινδίες πολύ πριν από το 14ο αιώνα. Ήταν περισσότερο γνωστή σαν εμπρηστική ύλη παρά σαν εκρηκτική. Τη χρησιμοποιούσαν κυρίως για την κατασκευή πυροτεχνημάτων και εκφοβισμό στο πεδίο της μάχης και πιθανόν για προωθητικό γέμισμα, ώστε να εκτοξεύουν πέτρες ή ακόντια κατά των Μογγόλων επιδρομών.

γ. Η πρώτη απεικόνιση πυροβόλου ευρίσκεται σ'ένα παλαιό Αγγλικό χειρόγραφο του 1326. Το πυροβόλο αυτό είχε τη μορφή μιάς σιδερένιας φιάλης με στενό λαιμό, χονδρή κοιλιά και στηριζόταν πάνω σε ξύλινη βάση με τέσσερα πόδια. Έβαλε μεγάλο βέλος με μεγάλα μεταλλικά φτερά. Ο πυροβολητής πυροδοτούσε το φυτίλι του πυροβόλου με πυρακτωμένη ράβδο.

Σχήμα 3. Πρώτη Απεικόνιση Πυροβόλων

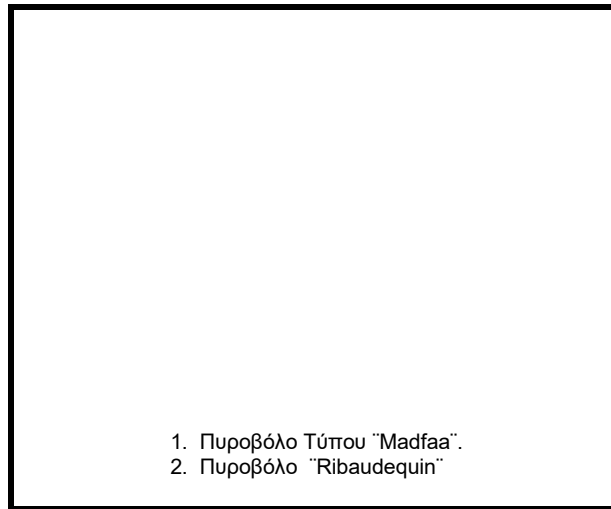
δ. Μέχρι το τέλος περίπου του 13ου αιώνα δεν σημειώνεται χρησιμοποίηση της πυρίτιδας σαν κινητήρια ενέργεια, εάν εξαιρέσουμε τους πυραύλους. Συνεπώς δεν χρησιμοποιόταν αυτή και στη βλητική. Κατά μια εκδοχή, το 14ο αιώνα, πρώτοι οι Άραβες χρησιμοποίησαν τη βλητική ισχύ της πυρίτιδας σε ένα, δικής τους επινόησης, μηχανήμα με την ονομασία Mad-faa. Κατ' άλλη εκδοχή, ο Γερμανός μοναχός Τερτόλδος Σβάρτς, ανακάλυψε τυχαία στη Φραγκφούρτη την εκρηκτική δύναμη της μαύρης πυρίτιδας και υπήρξε ο εφευρέτης του πρώτου πυροβόλου. Πάντως στα μέσα του 14ου αιώνα, η μαύρη πυρίτιδα χρησιμοποιόταν στον πόλεμο, αναφέρεται δε ότι οι Γερμανοί χρησιμοποίησαν πυροβόλα κατά την πολιορκία της Τσιβιδάλε (1331) της Ιταλίας και ότι αγγλικά πλοία ήταν οπλισμένα με πυροβόλα το 1338.

2. Πυροβόλα Λείου Σωλήνα.

α. Πρώτα Πυροβόλα.

(1) Τα λεία όπλα στην απλούστερη μορφή τους του απλού λείου σωλήνα, ήταν τα πρώτα που εμφανίσθηκαν με τη χρήση της πυρίτιδας. Οι Άραβες πρώτοι, πιθανόν, τα χρησιμοποίησαν φράσσοντας το ένα άκρο ενός σωλήνα, έτσι ώστε κρατώντας τον στα χέρια και γεμίζοντάς τον με πυρίτιδα, χρησίμευε για να προξενεί εγκαύματα στον αντίπαλο. Οι ίδιοι κατά μέσα του 14ου αιώνα χρησιμοποίησαν την πυρίτιδα, σαν βλητικό μέσο για την εκτόξευση βλημάτων, που εισάγονταν μέσα σε σωλήνα, που ονομάζονταν "Madfaa".

(2) Στην Ευρώπη τα πρώτα λεία όπλα, έλαβαν ποικίλες ονομασίες, είχαν σαν βάση το "Madfaa" και ήταν γενικά μικρού μεγέθους στηριζόμενα σε ξύλινο κοντάκι (σχήμα 4).

Σχήμα 4. Πρώτα Λεία Πυροβόλα.

(3) Από τότε πολλοί τέτοιοι σωλήνες τοποθετήθηκαν σε οχήματα, τα οποία είχαν ξύλινο ασπίδιο, καλούμενο "Ribaudequin" και αποτέλεσαν την πρώτη εκδήλωση της ταχυβολίας, του πολυβόλου και του άρματος μάχης. Καθώς τα περισσότερα από αυτά τα οχήματα προορίζονταν να φθάσουν και μέχρι τις εχθρικές γραμμές, είτε ωθούμενα με τα χέρια είτε συρόμενα από κατάλληλα προστατευμένα άλογα (σχήμα 4).

(4) Τα λεία πυροβόλα πρωτοεμφανίστηκαν κατά την μάχη του Crecy το 1346, στην οποία οι Άγγλοι χρησιμοποίησαν τρεις βομβάρδες που έβαλαν μικρές βολίδες, χάρη στις οποίες νίκησαν, τρομοκρατώντας τους αντιπάλους τους. Πιθανόν, τα λεία πυροβόλα να χρησιμοποιήθηκαν και παλαιότερα όπως βεβαιώνει ο χρονικογράφος Froissant (1325 - 1400).

(5) Στην Ιταλία το ίδιο χρονικό διάστημα χρησιμοποιήθηκαν βομβάρδες από ορείχαλκο και χαλκό με μορφή όλμων.

(6) Τα πρώτα πυροβόλα που κατασκευάστηκαν ήταν ξύλινα χωρίς τροχούς. Μόνο στο εσωτερικό του σωλήνα υπήρχε επένδυση με ισχυρά ελάσματα σιδήρου ή χαλκού. Τοποθετούνταν στο έδαφος και για να επιτύχουν την απαραίτητη κλίση, έβαλαν το εμπρόσθιο μέρος του σωλήνα πάνω σε δοκούς ή έσκαβαν στο έδαφος. Στο τέλος του 14ου αιώνα, τα πυροβόλα τοποθετούνται πάνω σε τροχούς και εισάγεται η χρήση του κιλλίβαντα. Τα πρώτα αυτά πυροβόλα ήταν δυσκίνητα και χρησιμοποιούνταν μόνο κατά τους αγώνες φρουριών όπου έβαλαν πέτρες ή μεταλλικές συμπαγείς σφαίρες. Παρ' όλες τις αρχικές δυσκολίες, πολύ σύντομα τα πυροβόλα αποτελούν απαραίτητο στοιχείο κάθε Ευρωπαϊκού Στρατού και γνωρίζουν ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη. Με την πάροδο του χρόνου, στις αρχές του 15ου αιώνα, κατασκευάζονται μεταλλικά πυροβόλα με μεγάλο σωλήνα και πολύ μεγάλη διάμετρο, όπως οι περίφημες "BOMBARDES", οι οποίες είχαν μήκος σωλήνα 5 μ. περίπου και διάμετρο 63 εκ. Για τη μετακίνησή

τους χρησιμοποιούνταν βοϊδάμαξες και απαιτούσαν ξύλινες βάσεις για την εγκατάστασή τους, γεγονός που τα έκανε κατάλληλα μόνο για πολιορκίες ή για άμυνα οχυρωμένων τοποθεσιών.

β. Ουρβανός.

Κατά την πολιορκία της Κωνσταντινούπολης το 1453, ο Μωάμεθ ο Πορθητής, χρησιμοποίησε "Βομβάρδα" κατασκευασμένη τον προηγούμενο χρόνο από τον Ούγγρο Ουρβανό. Το πυροβόλο αυτό, διαμέτρου 80 εκ. ήταν το μεγαλύτερο από τα τότε γνωστά και εκσφενδόνιζε λίθους των 700 χλγ. Αυτό έβαλε επτά (7) φορές την ημέρα και για την γέμιση του χρειαζόταν δυο (2) ώρες. Μετά από μερικές βολές όμως διερράγηκε και φόνευσε και τον κατασκευαστή του, Ουρβανό.

γ. Βομβάρδες.

(1) Η γέμιση των "Βομβάρδων" γινόταν είτε από το στόμιο είτε από το πηγαίο. Οι μεγάλοι διαμετρήματος διέθεταν δύο τμήματα, το πίσω αποτελούσε τη θαλάμη η οποία βιδωνόταν με το σωλήνα. Η μορφή του κοίλου των πυροβόλων αυτών, ήταν κουλουροκωνική και μετά τη χρησιμοποίηση των σφαιρικών μεταλλικών βλημάτων έγινε κυλινδρική. Η θαλάμη της πυρίτιδας ήταν μήκους 4-6 διαμετρημάτων και διαμέτρου μισού διαμετρήματος. Το μήκος του σωλήνα δεν υπερέβαινε τα 5 διαμετρήματα. Στη Γαλλία κατά το 1478 κατασκευάστηκε πυροβόλο με ειδική μεταλλική επένδυση (κρατέρωμα) το οποίο χρησιμοποιούσε λίθινα και σιδερένια βλήματα. Το γέμισμα του ήταν βάρους 332 λίτρων, το βάρος βλήματος 50 λίτρα και το βεληνεκές του 510 μ. περίπου. Οι μεγάλες αυτές "Βομβάρδες" κατά τη βολή, τοποθετούνταν μέσα σε ήδη προετοιμασμένες εκσκαφές και αυτό για να μην οπισθοδρομούν κατά την εκτέλεση της βολής.

(2) Η χρησιμοποίηση των πυροβόλων ήταν πολύ επικίνδυνη. Η πυρίτιδα ήταν ευπαθής στους χειρισμούς. Γι' αυτό δικαιολογείται η κατά την εποχή εκείνη (15ο αιώνα) μέγιστη αφοσίωση στην προστάτιδα Αγία Βαρβάρα. Το πυρ μεταδιδόταν στο γέμισμα με πυρακτωμένη σιδερένια ράβδος. Η ταχεία βολή ήταν ένα βλήμα την ώρα. Μετά από κάθε βολή χρειαζόταν επιμελές πλύσιμο του κοίλου, ώστε να αποψυχθεί και να καθαρίζεται η τραχειά επιφάνεια, η οποία δεν ήταν κατεργασμένη. Στις αρχές του 15ου αιώνα χρησιμοποιήθηκαν σιδερένιες σφαίρες και κατασκευάστηκαν μακριά πυροβόλα που ονομάστηκαν "Κανόνια". Αυτών, η θαλάμη ήταν επίσης κολουροκωνική. Η βολή τους ήταν ακριβέστερη από αυτήν των "Βομβάρδων" και έμοιαζε κατά πολύ προς τα πυροβόλα που χρησιμοποιήθηκαν στα μέσα του 19ου αιώνα.

δ. Διάκριση Λείων Πυροβόλων κατά τον 15ο αιώνα.

Στο τέλος του 15ου αιώνα τα λεία πυροβόλα χαρακτηρίζονται από το βάρος του βλήματος που βάλλουν, εκφρασμένου σε λίτρα. Η ονομασία βομβάρδα εγκαταλείπεται και λαμβάνονται οι εξής τέσσερις ονομασίες:

(1) **Coulevrines (Πυροφίς).** Με ελάχιστο μήκος 15 διαμετρήματα και μέγιστο 50-60. Έβαλαν βλήμα 25-48 λίτρων με βάρος γεμίματος ίσο με αυτό του μεταλλικού περιβλήματος του βλήματος.

(2) **Κανόνια.** Με μήκος 18 διαμετρημάτων, που έβαλλαν βλήματα 6-96 λίτρων με βάρος γεμίματος ίσο με αυτό του μεταλλικού περιβλήματος του βλήματος.

(3) **Όλμοι** και,

(4) **Pierrier (Λιθοβόλος).** Τα δύο τελευταία είχαν μήκος ενός μόνο διαμετρήματος και χαρακτηρίζονταν από το διαμέτρημά τους, εκφρασμένο σε πόδια.

ε. Κατασκευή Πυροβόλων.

Οι πρώτοι κιλλίβαντες με τροχούς εμφανίστηκαν το 1460. Ο Κάρολος VIII το 1493, έφερε στην Ιταλία 140 πυροβόλα από χαλκό σε κιλλίβαντες με τροχούς τα οποία σύρονταν από άλογα και σε αναλογία 3 με 4 ανά χιλιάδα ανδρών, έσπειρε τον τρόπο στον εχθρό μέχρι του βαθμού με την προσέγγισή τους οι οχυρωμένες τοποθεσίες να πέφτουν αμαχητί.

Σχήμα 5. Κιλλίβας Καρόλου VIII του Τολμηρού.

Η ταχυβολία των πυροβόλων αυτών ήταν οκτώ (8) βολές ανά ώρα, οι δε απαιτούμενες εργασίες για τη γέμιση πολυάριθμες. Τον 16ο αιώνα χρησιμοποιήθηκαν τα χωνεύματα για την κατασκευή των σωλήνων και επιτεύχθηκε περισσότερο ομοιόμορφη καύση της πυρίτιδας.

στ. Γαλλία - Ερρίκος II.

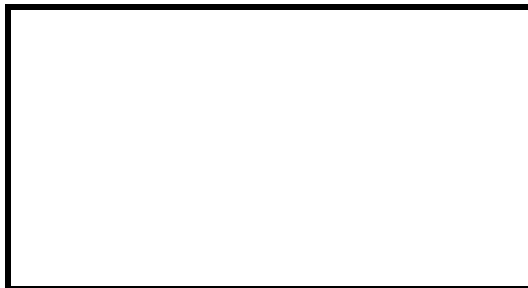
(1) Στη Γαλλία ο Ερρίκος II το 1550 επέλεξε τα καταλληλότερα διαμετρήματα για πυροβόλα του. Το 1574 με διαταγή του και την προτροπή του βλητικού Jehan d' Eslees καθόρισε τα διαμετρήματα αυτά σε έξι (6), εκλέγοντας για το στράτευμά του τα παρακάτω πυροβόλα:

(α) Το πυροβόλο των 33 λιτρών, μήκους 20 διαμετρημάτων και βάρους 5150 χλγ.

(β) Τη μεγάλη Coulevrine των 16 λίτρων βάρους 3700 χλγ.

(γ) Τη Coulevrine Balarde των 7,5 λίτρων, βάρους 1850 χλγ. και τη μικρή Coulevrine των 2,5 λίτρων, βάρους 800 χλγ. και τα δύο των 30 διαμετρημάτων περίπου.

(δ) Το Fancon 1,5 λίτρων βάρους 650 χλγ. και το Fanconneau των 0,75 λίτρων βάρους 350 χλγ. και μήκους 40 διαμετρημάτων.

Σχήμα 6. Κουλεβρίνα Μιγάς.

(2) Τα τοιχώματα όλων των τότε πυροβόλων είχαν κοντά στο πηγαίο πάχος ένα (1) διαμέτρημα και κοντά στην προτομή 1/2 διαμέτρημα. Το βάρος του γεμίματος ήταν στα 2:3 του βάρους του σιδερένιου περιβλήματος του βλήματος. Καθένα από αυτά μπορούσε να βάλει μέχρι 100 βολές, πράγμα αξιοσημείωτο για την εποχή εκείνη. Οι κιλλίβαντες αποτελούνταν από δύο ξύλινα τοιχώματα με πλατειά και συμπαγή ακτηρίδα και ξύλινο άξονα τροχών. Για την κίνηση δεν χρησιμοποιούνταν προόλκαια, αλλά απλά αμφιζυγίδες,

προσαρμοσμένες στην ακτηρίδα. Το ζέψιμο των αλόγων γινόταν σε ένα ή δύο στίχους και για μεν την έλξη των βαρύτερων πυροβόλων χρειάζονταν 23 άλογα, για δε των μικρότερων από 19 έως 24. Ο μεγάλος, όντως, αυτός αριθμός αλόγων αποδίδεται στη μικρή τους ικανότητα και στη κακή κατάσταση των δρόμων (εκτιμάται ότι το βάρος το οποίο εσύρετο από ένα άλογο, ανάλογα με το υλικό, ήταν 100-150 χλγ.). Η ταχυβολία που επιτυγχανόταν ήταν 15-20 βολές την ώρα, η δε αναλογία ήταν ένα πυροβόλο ανά χιλιάδα ανδρών. Επιπλέον χρησιμοποιούνταν ως πυροβόλο Συνοδείας Πεζικού το "Αρκεβούζιο" των 40 λίτρων.

ζ. Ανάπτυξη Πυροβόλων στον Υπόλοιπο Κόσμο.

Στα άλλα κράτη και κυρίως στη Γερμανία χρησιμοποιήθηκαν σωλήνες οι οποίοι γέμιζαν από το κλείστρο. Τέτοια πυροβόλα, μεγάλης βλητικής ισχύος ήταν, το πυροβόλο της Μόσχας διαμετρήματος 91 εκ. και βάρους 30.000 χλγ. το οποίο έβαλε βλήμα 1500 χλγ., η βομβάρδα d'Agra βάρους 40.000 χλγ. και διαμετρήματος 58 εκ. και η Coulevrine του Nancy (1592) μήκους 50 διαμετρημάτων, βάρους 7700 χλγ. και διαμετρήματος 16 εκ.

Σχήμα 7α. Όλμος 16ου Αιώνα.

Σχήμα 7β. Εκπυροσκόρτηση Όλμου (1452).

η. Ανάπτυξη Πυροβόλων 16ο - 19ο Αιώνα.

(1) Κατά το 16ο αιώνα έγινε μεγάλο βήμα στη βλητική με τη χρήση όλμων, που έβαλαν βόμβες, δηλαδή σφαιρικά βλήματα, γεμάτα με πυρίτιδα και τα οποία διέθεταν βραδύκαυστο, το οποίο αναφλεγόταν κατά την εκτόξευσή τους. Τέτοιες βόμβες είχαν χρησιμοποιηθεί και κατά την πολιορκία του Bordeaux το 1452 από τον Bureau μεγάλο Γάλλο βλητικό, εγκαταλείφθηκαν όμως, λόγω της επικινδυνότητας του προσωπικού, το οποίο τους υπηρετούσε, δεδομένου ότι επιτυγχάνετο ανάφλεξη πρώτα του βραδύκαυστου και μετά του γεμίσματος.

(2) Κατά το πρώτο ήμισυ του 17ου αιώνα, ο Γουσταύος Αδόλφος, βασιλιάς της Σουηδίας, πρώτος καθιέρωσε τη χρήση ελαφρών πυροβόλων βάρους 50 χλγ. και 35 χλγ. Και τα δύο αυτά πυροβόλα, που έβαλαν μύδρους τα χρησιμοποιούσε το πεζικό.

(3) Καθιερώθηκαν σαν μεγάλα διαμετρήματα τα πυροβόλα των 48, 24, 12 και 6 λίτρων, όλα δε εφοδιάστηκαν με προολκείς με σύστημα ανιστήριξης. Η βολή των βομβών απλουστεύθηκε με τη χρήση κωνικών ξύλινων πυροσωλήνων.

(4) Εμφανίστηκε ένας νέος τύπος βραχύ σωλήνα Πεδινού πυροβόλου, που ονομάστηκε οβιδοβόλο και μπορούσε να βάλλει βόμβες. Για πρώτη φορά κατασκευάστηκαν εξ'ολοκλήρου μεταλλικοί κιλλίβαντες. Είναι αξιοσημείωτο, ότι κατά τις πολυάριθμες πολιορκίες του Λουδοβίκου του XIV, σπάνια χρησιμοποιήθηκαν όλμοι.

(5) Το 1732 ο Γάλλος Συνταγματάρχης Valliere μελέτησε και εισήγαγε στο Γαλλικό Στρατό νέους τύπους λείων πυροβόλων, που είχαν διαμέτρηση από 22 έως 156 χιλιοστά, μήκος 2-20 διαμετρημάτων, βάρος 250-2700 χλγ. και χρησιμοποιούσαν γέμισμα ίσο με τα 2:3 του βάρους του μεταλλικού περιβλήματος του βλήματος και είχαν βεληνεκές 600-3200 μ. Με τη βοήθεια φυσίγγης από χαρτόνι, επιτεύχθηκε ταχυβολία μίας βολής ανά λεπτό. Ωστόσο ο Valliere δεν μελέτησε αρκετά το ζήτημα της ευκινησίας του υλικού, σε αντίθεση με τους Σουηδούς.

Σχήμα 8. Σωλήνας Πυροβόλου "Valliere".

(6) Κατά τον επταετή πόλεμο (1756-1763) το Γαλλικό Πυροβολικό υστέρησε του Γερμανοαυστριακού. Ο Gribeauval (1715-1789) Γάλλος αξιωματικός, που τέθηκε σε δυσμένεια το 1757 προσέφερε τις υπηρεσίες του στους αντίπαλους Αυστριακούς από τους οποίους πήρε πολλά στοιχεία. Όταν ανακλήθηκε στη Γαλλία το 1765, μελέτησε την εισαγωγή κατάλληλων διαμετρημάτων Πεδινού και Πολιορκητικού Πυροβολικού και ειδικού κλισιοσκοπίου για την καθ' ύψος και κατά διεύθυνση σκόπευση. Αυτός γενίκευσε τη χρήση των λεπτομερών σχεδίων κατασκευής όλων των τμημάτων του υλικού και τη χρήση του κινητού αστέρα για τις ακριβείς μετρήσεις του κοίλου. Βελτίωσε τους κιλλίβαντες και εισήγαγε πρώτος τα βλητοφόρα για τη μεταφορά των πυρομαχικών. Βελτίωσε το πρόβλημα της ζεύξης, χρησιμοποίησε πλήρη φυσίγγη, η οποία αποτελείται από κυλινδρικό σάκκο και προσαρμοζόταν στο κυρίως βλήμα. Ανέπτυξε τη βολιδοθήκη (είδος βλήματος με υποπυρομαχικά, μεταλλικές βολίδες) η οποία ήταν πολύ αποτελεσματική κατά ακάλυπτου προσωπικού, στις τότε αποστάσεις βολής. Αντικατέστησε το αναφλεκτικό καψύλιο με το έκκαυμα (εμπύρευμα). Αύξησε την ταχυβολία σε δύο (2) μεν βολές το λεπτό με συνήθη βλήματα, και σε πέντε (5) με βολιδοθήκες. Ωστόσο τα υλικά Gribeauval παρουσίαζαν μειονεκτήματα, λόγω του δύσκολου αποχωρισμού του προολκαίου από το πυροβόλο, (σύστημα αντιστήριξης και μεγάλο βάρος συμπαγούς ακτηρίδας) το οποίο στη μάχη όταν αποχωριζόταν μεταφερόταν κατά τις αλλαγές θέσης από τους πυροβολητές με τα χέρια. Επιπλέον τα οβιδοβόλα, με τον πολύ βραχύ σωλήνα τους, δεν είχαν ακρίβεια κατά τη βολή. Ωστόσο πέτυχε να συνδυάσει τις ενέργειες του πυροβολικού με αυτές του πεζικού, με την ευκινησία και τη ταχυβολία των πυροβόλων.

(7) Τα λεία πυροβόλα βελτιώθηκαν ακόμη περισσότερο κατά την πρώτη αυτοκρατορία του Μέγα Ναπολέοντα το 1803, με τη χρήση σωλήνων κουλουροκωνικής μορφής. Με εντολή του Μέγα Ναπολέοντα, κατασκευάστηκαν στη Γαλλία και Ισπανία το 1804-1812 πολλά επάκτια πυροβόλα τύπου Villantroy των 11, 10, 9, και 8 ποδών για τη βολή βομβών κατά των εχθρικών πλοίων μέχρι την απόσταση των 4-5 χιλ. και με αρχική ταχύτητα 320μ/λ.

(8) Μέχρι τα μέσα του 19ου αιώνα από τα πυροβόλα εβάλοντο μολύβδινες σφαίρες. Σε πειράματα που έγιναν το 1776 στην Αγγλία, το βεληνεκές πυροβόλου 2 λιτρών ήταν 1.225 μ. και τα βλήματα εβάλοντο με κλίση 625 εκατοστά. Η σκόπευση γινόταν με τη χρήση κλισιοσκοπίου, το οποίο είχε βαθμομημένο πίννακα των αποστάσεων και στόχαστρο. Και τα δύο ήταν προσαρμοσμένα πάνω στο πυροβόλο.

(9) Τα πρώτα οπισθογεμή πυροβόλα είχαν βάρος 10-450 λίβρες, ενώ το πηγαίο ζύγιζε 30-40 λίβρες. Αυτό στηριζόταν στο πυροβόλο με σφήνα και γι' αυτό ονομάστηκαν ``κανόνια με σφήνα``. Στην πολιορκία της Ορλεάνης το 1428 οι Αγγλοι μεταχειρίστηκαν 15 πυροβόλα αυτού του είδους.

3. Πυροβόλα Αυλακωμένου Σωλήνα.

α. Τη περίοδο πριν την επανάσταση του 1821 γίνονται οι σοβαρότερες προσπάθειες για την κατασκευή πυροβόλων αυλακωμένου κοίλου.

β. Η κατασκευή αυλακωμένων σωλήνων χρονολογούνται από τον 15ο αιώνα και χρησιμοποιήθηκαν πρώτα στα φορητά όπλα και ελάχιστα στα πυροβόλα και ειδικότερα το 1615 στο πυροβόλο των επτά (7) εκατοστών (Μουσείο Μόσχας).

γ. Μέχρι τον 19ο αιώνα δεν είχε γίνει σοβαρή μελέτη για τη κατασκευή πυροβόλου με αύλακες στο κοίλο του σωλήνα.

ΤΜΗΜΑ 8

ΤΑΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1821.

1. Γενικά.

α. Παρ' όλο που η πυρίτιδα εφευρέθηκε τον 14ο αιώνα άργησε η εφαρμογή της στα φορητά όπλα, γιατί δεν υπήρχε η τεχνολογία για κατασκευή ελαφρών σωλήνων. Έτσι χρησιμοποιήθηκε πρώτα στα πυροβόλα. Πρώτη μάχη με πυροβόλα ήταν η μάχη της Κρεσού το 1346, όπου αυτά χρησιμοποιήθηκαν, από τους Άγγλους.

β. Λόγω του μεγάλου βάρους τους, χρησιμοποιήθηκαν μόνο κατά την άμυνα των φρουρίων και κατά τις πολιορκητικές ενέργειες, αντικαθιστώντας τις πολιορκητικές μηχανές. Τέτοια πυροβόλα ήταν η βομβάρδα, μήκους 5 μέτρων και διαμετρήματος 63 εκατοστών και ο βαρύς πυροφίν (coulevrine).

2. Τακτική Χρησιμοποίηση.

α. Γενικά.

Την περίοδο μέχρι τον 15ο αιώνα, τα πυροβόλα χρησίμευαν κυρίως για την προσβολή ή υπεράσπιση φρουρίων. Για το λόγο αυτό αύξαναν διαρκώς οι διαστάσεις τους. Τα μεγάλα αυτά πυροβόλα, όχι μόνο μεταφέρονταν με δυσκολία, αλλά και κατανάλωναν μεγάλες ποσότητες πυρίτιδας, αφού χρησιμοποιούσαν γέμισμα πυρίτιδας τόσο ισχυρό ώστε να καταστρέψει τα αμυντικά έργα και τα τείχη των πολιορκουμένων πόλεων. Τα πυροβόλα, την περίοδο αυτή, επενεργούσαν στο ηθικό του εχθρού με τον κρότο και τον καπνό. Τέλος, η συχνότητα των θανατηφόρων ατυχημάτων την πρώτη αυτή περίοδο είναι αρκετά μεγάλη, λόγω της κακής σύνθεσης της πυρίτιδος και της κακής κατασκευής των πυροβόλων.

β. Εκατονταετής Πόλεμος.

Η μεγαλύτερη εξέλιξη του Πυροβολικού συντελείται στη Γαλλία, η οποία κυρίως λόγω του Πυροβολικού της, κερδίζει τελικά τον Εκατονταετή πόλεμο από τους Άγγλους. Οι Γάλλοι "Αρχιπυροβολητές" αδελφοί Μπουρώ με την κατασκευή και χρήση πυροβόλων, κατορθώνουν να ελαχιστοποιήσουν τον χρόνο πολιορκίας των Αγγλικών πόλεων, σε αντίθεση με τους Άγγλους που χρησιμοποιούν πιο συμβατικές μεθόδους και τελικά χάνουν τον πόλεμο. Έχει σημασία το τέλος των Μεσαιωνικών οχυρώσεων των πόλεων και των φρουρίων και τα μόνα "κάστρα" τα οποία μπορούν να αντισταθούν στο πυροβολικό είναι εκείνα που είναι κτισμένα σε πολύ δύσβατα μέρη ώστε να μην μπορεί να αναπτυχθεί πυροβολικό σε απόσταση βολής.

γ. Βυζαντινή - Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Ο Βυζαντινός Στρατός δεν ανέπτυξε τα πυροβόλα, σε όση έκταση χρειαζόταν, με αποτέλεσμα τις παραμονές της σύγκρουσης με τους Οθωμανούς, να διαθέτει ελάχιστο αριθμό πυροβόλων στα οχυρά των πόλεων. Το καλοκαίρι του 1452 ο Αυτοκράτορας Κωνσταντίνος Παλαιολόγος κάλεσε στην Κωνσταντινούπολη τον Ούγγρο τεχνικό Ουρβανό για να κατασκευάσει πυροβόλα τα οποία θα ενίσχυαν την άμυνα της πόλης. Επειδή, ο μισθός που ζήτησε ο Ούγγρος τεχνικός ήταν υπέρογκος και η Αυτοκρατορία δεν διέθετε τις πρώτες ύλες για την κατασκευή πυροβόλων, ο Ούγγρος τεχνικός έφυγε από την Κωνσταντινούπολη και πήγε στο στρατόπεδο του Σουλτάνου Μωάμεθ του Β΄ στην Ανδριανούπολη. Εκεί με την επίβλεψη του Ουρβανού κατασκευάστηκαν διακόσια (200) πυροβόλα από τα οποία τα εβδομήντα (70) ήταν μεγάλου διαμετρήματος με δυνατότητα να βάλουν μόνον επτά (7) βλήματα την ημέρα και σε απόσταση μεγαλύτερη από ένα (1) μίλι. Οι καταστροφές που προκλήθηκαν από τη δράση του Τουρκικού Πυροβολικού στα τείχη της Πόλης ήταν τεράστιες.

δ. Γαλλία - 16ος Αιώνας.

(1) Πρώτη πραγματική χρησιμοποίηση πυροβόλων στο πεδίο της μάχης έγινε από τους Γάλλους στη μάχη της Μαρινιόν το 1515 εναντίον των Ελβετών, καθώς η μεταλλουργική βιομηχανία μπόρεσε να κατασκευάσει πυροβόλα σχετικά ελαφρά και ευκίνητα.

(2) Τα όπλα αυτά χρησιμοποιήθηκαν από τη Γαλλία και εναντίον των Ιταλών και ήταν μικρού μεγέθους πυροβόλα και ολμοβόλα από ορείχαλκο επί κιλλίβαντα δύο τροχών, με σύστημα για την καθ' ύψος ανυψώση του σωλήνα, το οποίο επέτρεπε τη διατήρηση της βολής στο επιθυμητό βεληνεκές. Τα πυροβόλα αυτά είχαν τη δυνατότητα να μεταπίπτουν σχετικά εύκολα από τη θέση πορείας στη θέση μάχης με άριστα αποτελέσματα.

ε. Αποτελεσματικότητα και Διακρίσεις Πυροβόλων.

Οι πυροβολητές για όλο τον 15ο και 16ο αιώνα δεν μπορούσαν να επιλύσουν το πρόβλημα του συνδυασμού της ευκινησίας με την επίτευξη μεγάλου βεληνεκούς, την ακρίβεια και την αποτελεσματικότητα της βολής. Η ταχύτητα μετακινήσεως του πυροβολικού συνέχιζε να είναι η ίδια, με την ταχύτητα κινήσεως του πυροβολητού, ο οποίος περπατούσε δίπλα στα δεκάδες κτήνη που έσερναν τον κιλλίβαντα. Είναι η εποχή των ελαφρών φορητών όπλων και η πρωτοκαθεδρία στο πυροβολικό, περνάει στους Γερμανούς και αργότερα στους Ισπανούς που είναι οι πρώτοι που ομαδοποιούν το πυροβολικό σε επτά (7) διαμετρήματα. Για πρώτη φορά εμφανίζονται οι βασικές διακρίσεις του πυροβολικού σε κατηγορίες που ισχύουν μέχρι σήμερα. Υπάρχουν τα βαριά πυροβόλα που ονομάζονται "Κουλβερίν", έχουν μέγιστο βεληνεκές 6-7 χλμ, μεταφέρονται πολύ δύσκολα και αντιστοιχούν στα δικά μας βαριά πυροβόλα, τα μέσα πυροβόλα που ονομάζονται "κανόνια", έχουν μέγιστο βεληνεκές 4 χλμ. αντιστοιχούν στα δικά μας μέσα οβιδοβόλα, τα ελαφρά πυροβόλα που ονομάζονται "Πεντρέρος" γιατί ρίχνουν πέτρες μέχρι τα 2,5 χλμ. και αντιστοιχούν στα δικά μας ελαφρά οβιδοβόλα και τέλος οι "Όλμοι" που όπως και σήμερα έχουν μικρότερο βεληνεκές, μεγάλα βλήματα και υψηλές παραβολικές τροχιές.

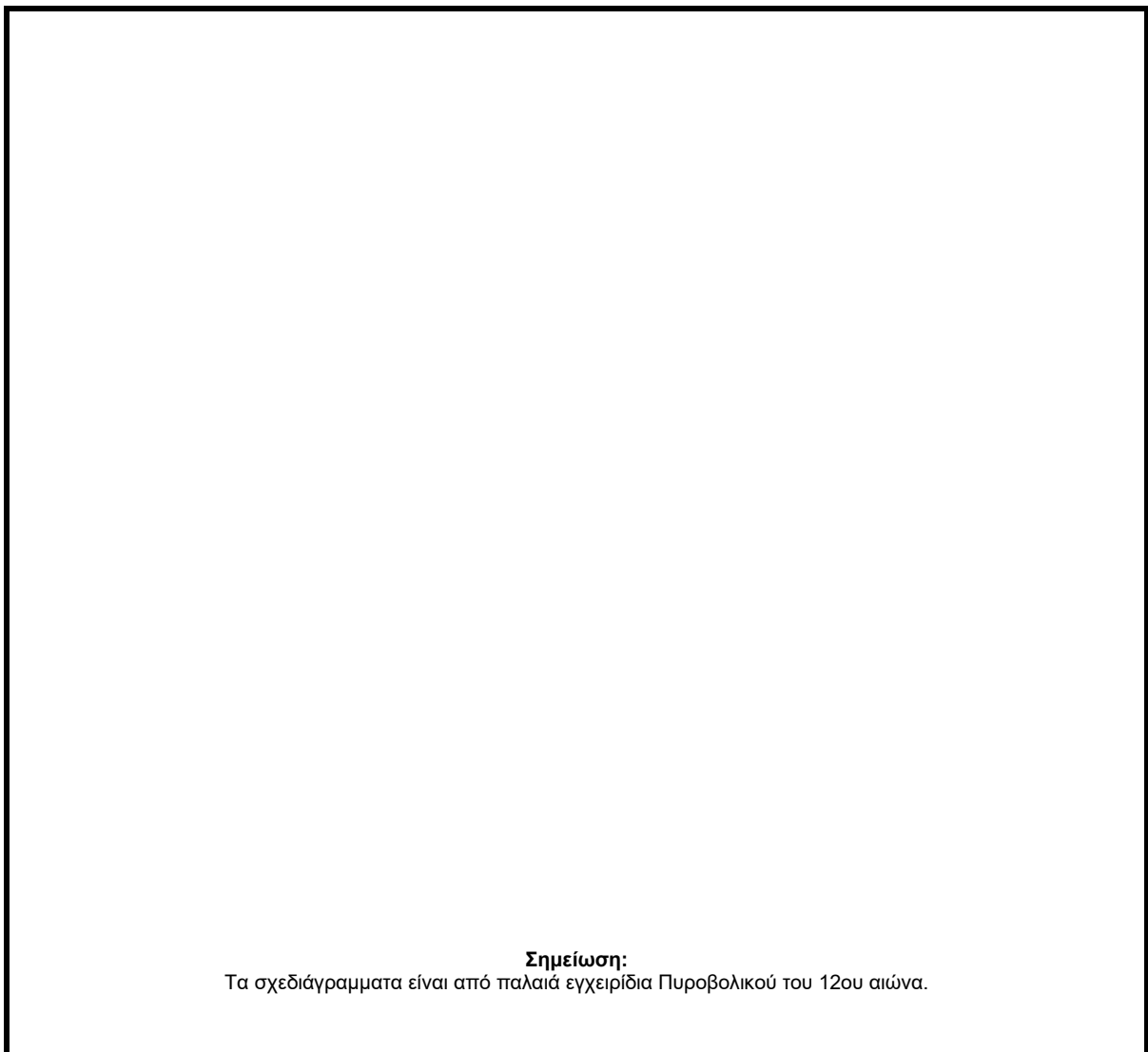
στ. Ερρίκος ο Δ΄ της Γαλλίας.

(1) Παρά το γεγονός ότι χρησιμοποιούνται τα πυροβόλα από όλους τους τότε γνωστούς στρατούς, το πυροβολικό, σαν οργανωμένο σώμα δεν εμφανίστηκε ούτε τον 14ο αιώνα ούτε τον 15ο αιώνα. Η υπηρετήσή του γινόταν αποκλειστικά από πολίτες οι οποίοι ήταν ειδικευμένοι τεχνίτες. Από εκεί προήλθε και η ξενική ονομασία του Πυροβολικού "ARTILLERY" που προέρχεται από τη λέξη ART που σημαίνει "Τέχνη".

(2) Η ύπαρξη πολιτών τεχνιτών στην οργάνωση του Στρατού δημιουργούσε μια σειρά από προβλήματα. Οι τεχνίτες δεν ήταν πιστοί στρατιώτες, αλλά επαγγελματίες, ήταν διαθέσιμοι σε οποιοδήποτε με μεγαλύτερη χρηματική προσφορά, δεν ήταν διατεθειμένοι να πεθάνουν στη μάχη, ήξεραν ότι αν αιχμαλωτιζόνταν ήταν πολύτιμοι για τον αντίπαλο και πολλές φορές είχαν μεγάλη ηλικία που δεν άντεχε σε εκστρατείες.

Καθώς τα ακίνητα πυροβόλα άλλαζαν πολλές φορές χέρια κατά τη διάρκεια μιας μάχης, λόγω των απωλειών από τις διαδοχικές εφόδους των αντιπάλων, διατίθεντο πάντα Λόχοι Τυφεκιοφόρων για να τα προστατεύουν από τις εχθρικές εφόδους.

(3) Παρ' όλο ότι κατά τον 15ο αιώνα χρησιμοποιήθηκαν όπλα που είναι δυνατόν να ονομασθούν πυροβόλα, το Πυροβολικό με την κυριολεξία του όρου δηλαδή με ειδικευμένο προσωπικό για υπηρετήση, δεν έκανε την εμφάνισή του ούτε τον 15ο αιώνα. Η πρώτη οργανωτική προσπάθεια έγινε το 1600 από τον Ερρίκο τον Δ΄ της Γαλλίας, ο οποίος ανέθεσε στον Συλλό την οργάνωση του Πυροβολικού και θέσπισε τον τίτλο "Αρχηγός του ΠΒ". Αυτό είχε μεγάλη σημασία, γιατί ο "Αρχηγός του ΠΒ", εκτός από τη διοίκηση, είχε και οικονομικό όφελος, αφού είχε το δικαίωμα να παίρνει όλα τα χάλκινα αντικείμενα από κάθε πόλη η οποία παραδινόταν μετά από βομβαρδισμό πυροβολικού. Ωστόσο ο "Αρχηγός του ΠΒ" ήταν περισσότερο τεχνικός των πυροβόλων παρά ασκούσε τακτική διεύθυνση, αφού η δικαιοδοσία του άρχιζε μετά τη μάχη και τη συγκέντρωση των πυροβόλων στον Όρχο και μέχρι να παραληφθούν από τα τμήματα πεζικού για χρησιμοποίηση.

Σχήμα 9. Τακτική και Τεχνική Χρησιμοποίηση - 17ος Αιώνας.

ζ. Γουσταύος Αδόλφος της Σουηδίας.

Πιο σημαντική οργάνωση του Πυροβολικού έγινε, το 1611, από το Βασιλιά της Σουηδίας Γουσταύο Αδόλφο, ο οποίος θεωρείται ο εμπνευστής και δημιουργός του σύγχρονου Πυροβολικού, αλλά και της σύγχρονης οργάνωσης του Στρατού με Λόχους, Τάγματα

και Συντάγματα, πειθαρχία, ιεραρχία και εκπαίδευση. Ασχολήθηκε προσωπικά με το πρόβλημα της ευκινησίας του πυροβολικού κατασκευάζοντας ελαφρότερα και ακριβέστερα πυροβόλα, τυποποίησε την κατασκευή της πυρίτιδας και επέβαλε τρία (3) μόνο διαμετρήματα πυροβόλων, των 24, των 12 και των 3 λιβρών. Εγκατέλειψε το σύστημα της προσλήψεως τεχνικού προσωπικού ή της χρησιμοποίησης οπλιτών από άλλα Όπλα και συγκρότησε για τα δύο μεγαλύτερα διαμετρήματα Συντάγματα Πυροβολικού των έξη (6) Πυροβολαρχιών. Τα πυροβόλα των 3 λιβρών διατέθηκαν στα Συντάγματα Ιππικού και Πεζικού τα οποία απέκτησαν το δικό τους Πυροβολικό για Άμεση Υποστήριξη. Ο Γουσταύος έκανε το Πυροβολικό ισότιμο και ανεξάρτητο Όπλο, το επάνδρωσε με αξιόπιστα στρατεύματα και έβαλε Διοικητή του Πυροβολικού, τον κύριο εμπνευστή όλων αυτών των αλλαγών, τον καλύτερο πυροβολητή της Αναγεννήσεως, Λέναρτ Τόρστενσον.

η. Όρχος Πυροβόλων.

(1) Όλες όμως οι προσπάθειες της εποχής κατευθύνονταν προς την ποιοτική τελειοποίηση του πυροβολικού και ελάχιστες προς την οργάνωση του. Το Πυροβολικό την περίοδο αυτή ήταν ο Όρχος όπου βρίσκονταν όλα τα βαριά και μερικά πεδινά πυροβόλα καθώς και τα πυροβόλα του πεζικού τα οποία ονομάζονταν "Πυροβόλα ΠΖ". Τα "Πυροβόλα ΠΖ" δεν δρούσαν όμως συγκεντρωτικά αλλά μεμονωμένα. Άρα στην ουσία Πυροβολικό της εποχής ήταν μόνο ο Όρχος.

(2) Ο Όρχος δεν ήταν μονάδα Πυροβολικού, με τη σημερινή έννοια, αλλά υπηρεσία που μετέφερε τα πυροβόλα. Ο Όρχος δεν περιελάμβανε προσωπικό αλλά μόνο τα πυροβόλα. Η υπηρετήση μέχρι τότε γινόταν από άντρες του πεζικού.

(3) Προς το τέλος του 17ου αιώνα άρχισαν να συγκροτούνται οι πρώτες μονάδες με προσωπικό ειδικά για το πυροβολικό, οι οποίες ονομάστηκαν Λόχοι Πυροβολικού. Στις μονάδες αυτές μόνο οι αξιωματικοί ήταν του Όπλου, ενώ οι στρατιώτες ήταν του Πεζικού. Κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων ο Όρχος διέθετε τον αναγκαίο αριθμό πυροβόλων, τα οποία επέστρεφαν σ'αυτόν μετά τη μάχη.

θ. 17ος Αιώνας - Λουδοβίκος ο ΙΔ΄.

(1) Οπωσδήποτε ο 17ος αιώνας ήταν σημαντικός, ειδικά για το Πυροβολικό, καθώς άρχισε για πρώτη φορά και η οργάνωσή του σαν όπλο και η εκπαίδευση των πυροβολητών με τη μελέτη του Συλλό "Διδασκαλία του Πυροβολικού" (1610) αλλά και η προσπάθεια του Γουσταύου Αδόλφου για ποσοτική αύξηση των πυροβόλων σε αναλογία περίπου έξι (6) πυροβόλα ανά 1000 άνδρες.

(2) Αυτή η ακαθόριστη συγκρότηση του Πυροβολικού ήταν συνέπεια των συγκεχυμένων ιδεών που επικρατούσαν σχετικά με την ύπαρξη μεγάλων τακτικών μονάδων.

(3) Το 1671 ο Λουδοβίκος ο ΙΔ΄ οργάνωσε το πρώτο Σύνταγμα Πυροβολικού με μόνιμο προσωπικό που το ονόμασε "Σύνταγμα των Τυφεκιστών του Βασιλέα" και αργότερα, το 1693, "Βασιλικό Πυροβολικό".

ι. Φρειδερίκος ο Μέγας.

(1) Ο Μέγας Φρειδερίκος φέρεται σαν ο πραγματικός οργανωτής του Πυροβολικού. Κατάλαβε ότι ο Όρχος ήταν εμπόδιο στην κίνηση και τους ελιγμούς του Στρατού, διαχώρησε τα πεδινά πυροβόλα, από τα πυροβόλα των πολιορκιών και μαζί με τους όλμους δημιούργησε το 1745, το Πεδινό Πυροβολικό.

(2) Ο ίδιος οργάνωσε το 1758 το Έφιππο Πυροβολικό με αποκλειστική αποστολή την υποστήριξη των ελιγμών του Ιππικού του.

(3) Επίσης πήρε τα πυροβόλα του Πεζικού και συγκρότησε μεγάλες μονάδες (Μοίρες ή Ταξιαρχίες) με 20 ή 30 ή 50 πυροβόλα, τα οποία από διάσπαρτα που ήταν στο παρελθόν τοποθετήθηκαν σε συγκεκριμένες θέσεις στο πεδίο της μάχης.

(4) Ο Μέγας Φρειδερίκος αποφάσισε να εκμεταλλευτεί τη μεγάλη καμπυλότητα της τροχιάς των πυροβόλων, τα οποία είχαν δυνατότητα να προσβάλλουν στόχους πίσω από λόφους και δάση και έθεσε τις βάσεις για την εκτέλεση εμμέσων βολών. Ο Μέγας Φρειδερίκος κατάλαβε από τότε, τη σημασία της συγκέντρωσης των πυρών του Πυροβολικού. Παρ' όλα αυτά όμως δεν έδωσε την αξία που έπρεπε στο Πυροβολικό, γιατί ήταν σαφώς ταγμένος υπέρ των αξιών του Ιππικού. Χαρακτηριστικά ενώ μέχρι τότε η άλωση έστω και ενός πυροβόλου θεωρούνταν μεγάλη ατίμωση, αυτός "πέρασε την ιδέα" ότι το Πυροβολικό είναι μόνο για την προώθηση και τον ελιγμό του Ιππικού ή του Πεζικού και μπορούσε να προσφερθεί, αν ήταν αναγκαίο στον εχθρό.

ια. Γαλλία 18ος - 19ος Αιώνας.

(1) Στη Γαλλία, την εποχή του Μέγα Φρειδερίκου το Πυροβολικό μένει στάσιμο, λόγω της αδράνειας του αρχηγού του Βαλλιέρ, που έθεσε σε δεύτερη μοίρα την ευκινησία των πυροβόλων, μη χρησιμοποιώντας κατάλληλα άλογα και προσωπικό.

(2) Το 1765 ο στρατηγός Gribeauval ανέπτυξε το αντίστοιχο Γαλλικό, μιμούμενος το Πρωσσικό Πυροβολικό. Ανέπτυξε τις βληματοφόρες και τις βολιδοθήκες. Μοναδικό σημείο που υστερούσε η οργάνωσή του ήταν ότι οι υπηρέτες ακολουθούσαν βάδην. Το 1774 οργάνωσε ένα Λόχο Πυροβολικού και ένα Σύνταγμα Πεζικού για τη συντήρηση και τη συγκέντρωση του υλικού μετά τη μάχη. Αυτή είναι και η εποχή που αρχίζει να διακρίνεται το Πυροβολικό από το Πεζικό.

(3) Το 1792 ιδρύεται η Εθνική Επιτροπή Πειραμάτων στη Mendon με αντικείμενο την όσο το δυνατόν καλύτερη απόδοση των πυρών του Πυροβολικού.

(4) Μια σημαντική μεταρρύθμιση έγινε το 1793 με την ταξινόμηση του Πυροβολικού σε:

(α) Πυροβολικό των Συνταγμάτων Πεζικού (Ημιταξιαρχίες). (Πολύ ελαφρά πυροβόλα τα οποία έβαλαν κατά ακάλυπτου προσωπικού).

(β) Πεδινό Πυροβολικό (μέσου διαμετρήματος το οποίο έβαλε κατά καλυμμένου προσωπικού και υλικών).

(γ) Πολιορκητικό Πυροβολικό (μεγάλα διαμετρήματα).

ιβ. Γαλλία - Μέγας Ναπολέον.

Κατά τον 18ο αιώνα και τις αρχές του 19ου αιώνα μέχρι την Επανάσταση του 1821, το Πυροβολικό εξελίσσεται και εισάγονται πολλές μεταρρυθμίσεις οι οποίες του έδωσαν μορφή η οποία μοιάζει με τη σύγχρονη οργάνωση. Ο κύριος συντελεστής των μεταρρυθμίσεων αυτών ήταν ο Μέγας Ναπολέον, ο οποίος ήταν και ο ίδιος Αξιωματικός του Πυροβολικού. Από τον Γαλλικό Στρατό οι μεταρρυθμίσεις αυτές πέρασαν και στους υπόλοιπους Ευρωπαϊκούς Στρατούς. Έτσι με τις μεταρρυθμίσεις αυτές:

(1) Καταργείται το Πυροβολικό των Συνταγμάτων Πεζικού.

(2) Συγκροτούνται για πρώτη φορά Μεραρχίες (και αργότερα Σώματα Στρατού). Σε κάθε Μεραρχία διατίθεται μια Ταξιαρχία Πυροβολικού και δημιουργείται έτσι το Μεραρχιακό Πυροβολικό.

(3) Εφαρμόζεται για πρώτη φορά η "Προπαρασκευή Πυροβολικού", μέθοδος που ακολουθούσε ο Ναπολέοντας πριν από την επίθεση, ώστε να εξουδετερωθεί η εχθρική αντίσταση και η επίθεση του πεζικού να γίνει ευκολότερη και με λιγότερες απώλειες. Επειδή το δραστικό βεληνές, των λείων εμπροσθογεμών πυροβόλων, δεν ήταν μεγαλύτερο των 500 μέτρων και άρα έπρεπε να υπάρχει διαθέσιμο Πυροβολικό στα χέρια του Αρχηγού για την φάση της αποφασιστικής επίθεσης, σε πολύ κοντινή απόσταση από το σημείο προσβολής, οργάνωσε, το 1803, την Εφεδρεία Πυροβολικού, οργανική μονάδα που δεν συμμετείχε από την

αρχή στον αγώνα και χρησιμοποιείτο μόνο στην τελική φάση. Αυτή η μονάδα μπορεί να παραλληλιστεί με το σημερινό Πυροβολικό Σώματος Στρατού.

(4) Χρησιμοποιούνται τα πρώτα τυποποιημένα και βιομηχανικά βλήματα πυροβολικού, που περιείχαν εκρηκτική ύλη.

(5) Χρησιμοποιούνται υποτυπώδη σκοπευτικά όργανα και μέσα παρατήρησης της βολής.

(6) Έδωσε σ' όλο το Πεδινό Πυροβολικό μόνιμο προσωπικό έλξεως με ονομασία "Μεταγωγί του Πυροβολικού".

ιγ. Αγγλία.

Ανάλογη χρήση του Πυροβολικού, αν και όχι τόσο συγκεντρωτική, έκαναν και οι Βρεττανοί που αρχίζουν έκτοτε να κυριαρχούν απόλυτα στην παγκόσμια πολιτική και στρατιωτική σκηνή. Εδώ θα πρέπει να αναφερθεί ότι είναι τόση η αξία, την οποία έχουν προσδώσει οι Βρεττανοί στο Πυροβολικό τους, ώστε στην ισχύουσα μέχρι σήμερα "ιερή" για τον Βρετανικό Στρατό "Τάξη Αρχαιότητας" των διαφόρων Όπλων - Σωμάτων και Συνταγμάτων κατατάσσουν το Βασιλικό Έφιππο Πυροβολικό δεύτερο μετά από τα δύο τεθωρακισμένα Συντάγματα του Μητροπολιτικού Ιππικού και πριν από τα υπόλοιπα Τεθωρακισμένα, το Πεζικό και τα λοιπά Όπλα- Σώματα και Υπηρεσίες.

ιδ. Επίλογος.

Στα τέλη της εξεταζόμενης περιόδου, ο Όρχος πήρε τη σημερινή του μορφή σαν χώρος συγκεντρώσεως των πυροβόλων με τη διαφορά, ότι εκεί αναπτύσσονταν και πυροβόλα τα οποία χρησίμευαν σαν ανταλλακτικά, δεδομένου ότι οι μεταφορές ήταν δύσκολες και χρονοβόρες.

3. Τεχνική Χρησιμοποίηση.

α. Γενικά.

Αρχικά, τα πυροβόλα ήταν τοποθετημένα πάνω σε σχεδίες από χονδρές δοκούς, τα οποία ήταν συνδεδεμένα από κάτω με βλήτρα και μεταφέρονταν πάνω σε άμαξες. Όποτε, απαιτείτο να χρησιμοποιηθούν, τα κατέβάζαν στο έδαφος, έτσι ώστε να εμποδίζεται η προς τα πίσω κίνηση κατά την εκपुरσοκρότηση και για να επιτευχθεί η απαραίτητη κλίση, τοποθετούσαν το εμπρόσθιο μέρος σε δοκούς ή έσκαβαν το έδαφος. Αργότερα στήριξαν τα πυροβόλα σε ξύλινο κιλίβαντα που είχε μπροστά δυο τροχίσκους και πάνω εφάρμοσαν μηχανισμό τέτοιο ώστε, να μπορούσαν να σκοπεύσουν. Τα πυροβόλα αυτά είχαν εξωτερικά και προς το πηγαίο διάφορες ανάγλυφες διακοσμήσεις ή και διάφορα ονόματα.

β. Τεχνική.

Οι γνώσεις οι οποίες υπήρχαν εκείνη την εποχή, για την τροχιά του βλήματος των πρώτων πυροβόλων ήταν πολύ συγκεχυμένες και περιορίζονταν στην αρχή, ότι έπρεπε να "σκοπεύουμε τόσο ψηλότερα όσο ο στόχος είναι μακρύτερα". Για τη σκόπευση των πυροβόλων κατά διεύθυνση, αρκούσε να κατευθύνουν το σωλήνα προς το στόχο και αντίστοιχα σκόπευαν καθ' ύψος με εκσκαφή του εδάφους και τοποθέτηση σφηνών για την ανύψωση της προτομής του πυροβόλου. Η σύσταση Σχολής Πυροβολικού στη Βενετία στις αρχές του 16ου αιώνα και αργότερα στη Σικελία, συνετέλεσε στην εξέλιξη του Πυροβολικού και της σκευής του. Αλλά γενικά η αμάθεια, η πρόληψη και το μυστήριο περιέβαλε το Πυροβολικό, για αρκετούς αιώνες.

γ. Εξωτερική Βλητική - Ταρτάλια.

Στις αρχές του 16ου αιώνα, ο Ιταλός μηχανικός Ταρτάλια προσπάθησε να υπολογίσει τα δεδομένα της βολής. Διείρεσε το τέταρτο του κύκλου σε δώδεκα μέρη και στο τόξο αυτό φαινόταν και μετριόταν η κλίση του πυροβόλου. Με τον τρόπο αυτό έγινε δυνατή η σύγκριση της βολής των πυροβόλων. Η χρησιμοποίηση του τεταρτοκύκλιου του Ταρτάλια, ο οποίος θεωρήθηκε ο πατέρας της εξωτερικής βλητικής, γενικεύτηκε και σε άλλους στρατούς.

δ. Από την περίοδο του 19ου αιώνα η Πυροβολική παρακολουθεί την εξέλιξη των πυροβόλων και της βλητικής, όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1897

ΤΜΗΜΑ 9

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ (1821 - 1827)

1. Γενικά.

Όταν κατά το 1821 κηρύχθηκε η Ελληνική Επανάσταση, δεν υπήρχε κανένα οργανωμένο στρατιωτικό τμήμα στην Ελλάδα. Ο αγώνας διεξάγεται με τμήματα ατάκτων και τα πρώτα πυροβόλα προέρχονταν από λάφυρα, των διάφορων μαχών του αγώνα της ανεξαρτησίας.

2. Αρχική Οργάνωση - Συγκρότηση του Ελληνικού Πυροβολικού.

α. Τον Φεβρουάριο του 1821, ο Αλέξανδρος Υψηλάντης κηρύσσοντας την Επανάσταση στο Ιάσιο της Μολδαβίας, εκτός από τα σώματα ατάκτων που τέθηκαν κάτω από τις διαταγές του με διακεκριμένους οπλαρχηγούς, συγκρότησε και εκπαίδευσε τον Ιερό Λόχο, ο οποίος αποτελείτο από ένα Τάγμα Πεζικού των 500 περίπου ανδρών, μία Πυροβολαρχία των τεσσάρων πυροβόλων και τμήμα 200 ιππέων. Οι Ιερολοχίτες, μετά από τρίμηνο, πριν δηλαδή ολοκληρώσουν την εκπαίδευσή τους, συμμετείχαν και έπεσαν ηρωικά στη Μάχη του Δραγατσανίου, την 8η Ιουνίου 1821.

β. Ο Δημήτριος Υψηλάντης, ο οποίος έφθασε στην Ελλάδα τον Ιούνιο του 1821 με κάποιους ομογενείς και Φιλέλληνες, συγκρότησε στην Καλαμάτα τον Ιούλιο του ίδιου έτους, Τακτικό Σώμα ενός Ημιτάγματος από τρεις Λόχους Πεζικού. Το Ημίταγμα υποστήριζε τμήμα Πυροβολικού με δύο (2) ορεινά πυροβόλα με Διοικητή τον Γάλλο φιλέλληνα Συνταγματάρχη Βουτιέ. Το Ημίταγμα έφερε μαύρη ομοιόμορφη στολή και για το λόγο αυτό, το προσωπικό του αποκλήθηκε από τους άνδρες των ατάκτων τμημάτων, "μαυροφόροι". Το υλικό το είχε προμηθευθεί ο Υψηλάντης από την Τεργέστη με δαπάνη των εκεί ομογενών.

γ. Με τον υπ' αριθμό 8 Νόμο της 1ης Απριλίου 1822 "Περί Οργανισμού Τακτικού Στρατού" θεσπίστηκε η σύσταση Τακτικού Στρατού, αποτελούμενου από Πεζικό βαρύ και ελαφρύ, Πυροβολικό πολιορκίας και πεδινό, Ιππικό βαρύ και ελαφρύ και ένα Σώμα Μηχανικού. Κάθε ένα από τα παραπάνω Σώματα συγκροτήθηκε σε Σύνταγμα, των οποίων η σύνθεση καθορίστηκε με συνημμένους στο Νόμο, Πίνακες. Το Πυροβολικό αποτελέστηκε από το υπάρχον τμήμα των δύο πυροβόλων του Συνταγματάρχη Βουτιέ. Η εκπαίδευση των τμημάτων διεξάγεται σύμφωνα με τους Γαλλικούς Κανονισμούς. Το Τακτικό αυτό Σώμα κατεστράφη σχεδόν εξ' ολοκλήρου στη μάχη του Πέτα, την 4η Ιουλίου 1822.

3. Οργάνωση Ετών 1824 - 1827. Προσπάθειες Φαβιέρου.

α. Μόλις μετά το 1824, με τη συνομολόγηση του Αγγλικού δανείου, έγινε δυνατή η ανασύνταξη του Τακτικού Στρατού.

β. Με κατάταξη εθελοντών και παλιούς Αξιωματικούς του Τακτικού Σώματος, συγκροτήθηκε κάτω από τις διαταγές του Συνταγματάρχη Βουτιέ μικρό τμήμα Πυροβολικού, δυνάμει 100 ανδρών, για τη χρησιμοποίηση των πυροβόλων του φρουρίου του Ναυπλίου. Η στολή του τμήματος ήταν ομοιόμορφη, με Ελληνικό ιματισμό (σαγιάκινο λευκό, κοντή φουστάνελα και φέσι).

γ. Με τον υπ' αριθμό ΜΗ' Νόμο "Περί Απογραφής" της 10ης Μαΐου 1825, διορίστηκε Αρχηγός του Τακτικού Στρατού ο Γάλλος Συνταγματάρχης Φαβιέρου.

δ. Τον Μάιο του 1825, συγκροτήθηκε η πρώτη ανεξάρτητη μονάδα Πυροβολικού αποτελούμενη από ένα Λόχο πυροβολητών των 100 ανδρών με τέσσερα (4) ορεινά πυροβόλα των τεσσάρων (4) λίτρων.

ε. Κατά το τέλος του 1825 συγκροτήθηκαν δύο Λόχοι Πυροβολικού συνολικής δύναμης 200 ανδρών με τέσσερα (4) ορεινά πυροβόλα προερχόμενα από λάφουρα και προσφορές Φιλελλήνων του εξωτερικού.

στ. Τον Σεπτέμβριο του 1825 με ενέργειες και χρηματοδότηση του Φιλελληνικού Κομιτάτου Παρισίου, ήρθαν στην Ελλάδα ξένοι μηχανουργοί με τα αναγκαία μηχανήματα και άρχισε στο Ναύπλιο η λειτουργία συνεργείου για την επισκευή των παλιών πυροβόλων και την κατασκευή των αναγκαίων για τον πόλεμο πυρομαχικών, με επικεφαλής τον Γάλλο Συνταγματάρχη Αρνώ. Την περίοδο εκείνη παραγγέλθηκαν από την Γαλλία και οι πρώτες 500 στολές για το Πυροβολικό.

ζ. Το έτος 1826 παρά τη μείωση της δύναμης του Τακτικού Στρατού λόγω απορροφήσεως του Αγγλικού δανείου και των απωλειών της εκστρατείας στην Κάρυστο, διατηρείται ο Λόχος Πυροβολικού.

η. Τον Μάιο του 1827 ο Λόχος Πυροβολικού αριθμεί 150 άνδρες και διαθέτει τέσσερα (4) μικρά πυροβόλα, έξι (6) πολιορκητικά και τέσσερις (4) όλμους.

4. Συμμετοχή του Πυροβολικού στις Πολεμικές Επιχειρήσεις.

α. Πριν το 1822.

Εκτός από τη συμμετοχή των Ιερολοχιτών που αναφέρθηκε παραπάνω, τα άτακτα τμήματα χρησιμοποίησαν πυροβόλα που καταλήφθηκαν σαν λάφουρα, σε αριθμό τοπικών μαχών.

β. Πυροβολικό Ημιτάγματος Υψηλάντου.

(1) Η πρώτη συμβολή του στον αγώνα, υπήρξε η παρεμπόδιση του Οθωμανικού στόλου να αποβιβάσει στρατό στην παραλία των Καλαμών, για να βοηθήσει τους Τούρκους οι οποίοι είχαν αποκλεισθεί στην Τρίπολη.

(2) Μετέχει στις πολιορκίες:

(α) Τριπόλεως.

(β) Ναυπλίου.

(γ) Ακροκορίνθου.

γ. Πυροβολικό Πρώτου Συγκροτηθέντος Συντάγματος Πεζικού.

Έλαβε μέρος στη μάχη κοντά στο Κομπότι την 23 Ιουνίου 1822 και στην επακολουθήσασα μάχη του Πέτα την 4η Ιουλίου 1822, όπου και καταστράφη εξ' ολοκλήρου.

δ. Πυροβολικό Τακτικού Σώματος 1824 - 1827.

Έλαβε μέρος στις παρακάτω επιχειρήσεις:

(1) Τον Οκτώβριο του 1825 στην επιχείρηση παρεμπόδισης της κατάληψης των Σπετσών από τον Ιμπραήμ.

(2) Το 1826 με ένα Λόχο Πυροβολικού των τεσσάρων (4) πυροβόλων, στην αποτυχημένη εκστρατεία της Καρύστου, της οποίας ηγήθηκε ο Συνταγματάρχης Φαβιέρος.

(3) Τη νύκτα 29/30 Νοεμβρίου 1826, με ένα Λόχο Πυροβολικού στην επιχείρηση ενίσχυσης της φρουράς της πολιορκούμενης από τους Τούρκους Ακρόπολης με προσωπικό και πυρομαχικά.

- (4) Στην αποτυχημένη εκστρατεία της Χίου το 1827.

ΤΜΗΜΑ 10

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ (1828 - 1832)

1. Γενικά.

Η άφιξη του Καποδίστρια, τον Ιανουάριο 1828, σαν Κυβερνήτη της Ελλάδος, σημείωσε την αρχή μιας νέας περιόδου οργάνωσης του Στρατού. Ο Κυβερνήτης από τις πρώτες ημέρες που ανέλαβε την ηγεσία του νεοσύστατου Ελληνικού Κράτους, επεδίωξε την οργάνωση Τακτικού Στρατού, με την ανασύσταση και αναδιοργάνωση των τακτικών και ατάκτων τμημάτων. Ωστόσο μετά τη δολοφονία του επεκράτησε αναρχία και διαλύθηκε το τακτικό αυτό σώμα.

2. Οργάνωση - Συγκρότηση.

α. Με Διάταγμα της 17ης Αυγούστου 1828 συγκροτήθηκε το πρώτο Τάγμα Πυροβολικού, αποτελούμενο από Επιτελείο και από έξι (6) Λόχους. Σαν πρώτη δε βάση χρησίμευσαν οι υπάρχοντες δύο (2) Λόχοι. Η υπηρεσία ήταν τετραετής, το δε Τάγμα συγκροτήθηκε εξ'ολοκλήρου από εθελοντές. Η διοίκηση του Τάγματος ανατέθηκε στον, πρώην Συνταγματάρχη του Πυροβολικού της Ιονίου Πολιτείας, Νικόλαο Πέρρο.

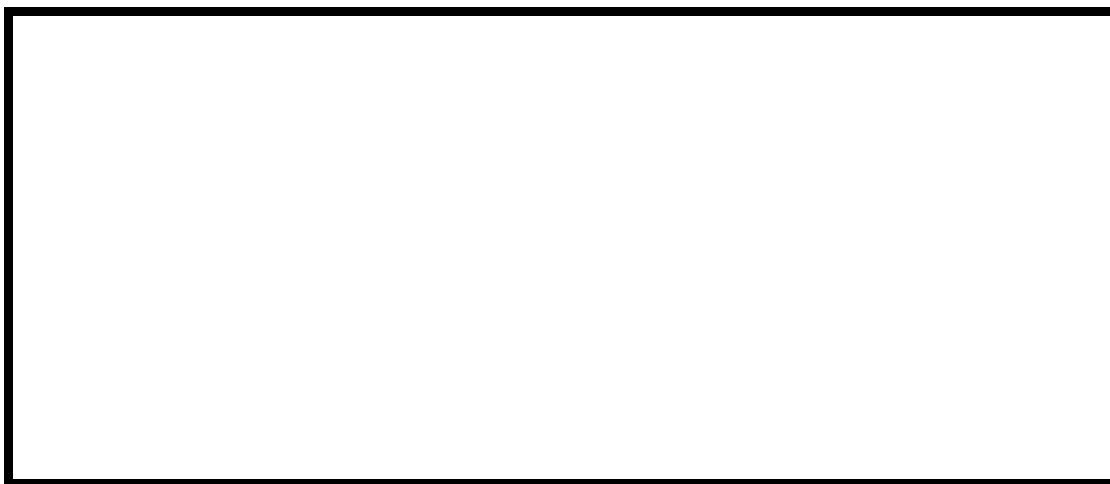
β. Η σύνθεση του Τάγματος ήταν η παρακάτω:

(1) Επιτελείο.

Ένας Ταγματάρχης σαν Διοικητής, Υπασπιστής, Ανθυπασπιστής, Φροντιστής, Ιατρός, δύο Σιπιστές και ένας Αρχιτυμπανιστής.

(2) Κάθε Λόχου (Πυροβολαρχίας).

Ένας (1) Λοχαγός, Υπολοχαγός, δύο (2) Ανθυπολοχαγοί, Επιλοχίας, Λοχίας, Σιπιστής, οκτώ (8) Δεκανείς, δύο (2) Τυμπανιστές και ογδόντα τρεις (83) πυροβολιστές (όπως ονομάζονταν τότε οι πυροβολητές).

Σχήμα 10. Σύνθεση Τάγματος Πυροβολιστών.

γ. Για τη στρατολογία των απαιτούμενων Αξιωματικών καθοριζόταν στο Διάταγμα ότι οι έχοντες την απαιτούμενη μόρφωση νέοι, οι οποίοι θα έφεραν μαζί τους για κατάταξη περισσότερους από είκοσι (20) εθελοντές θα ονομάζονταν Ανθυπολοχαγοί ή Υπολοχαγοί. Αυτοί θα τοποθετούντο προσωρινά στο Επιτελείο του Τάγματος και θα εκπαιδεύοντο πρακτικά και θεωρητικά στο Σχολείο Πυροβολικού, το οποίο συστήθηκε για το

σκοπό αυτό. Μετά το τέλος της εκπαίδευσης θα έπαιρναν προαγωγή ανάλογα με τις ικανότητές τους.

δ. Μετά από δύο (2) περίπου μήνες, Διοικητής του Τάγματος διορίστηκε ο Γάλλος Λοχαγός Ποζιέ, ο οποίος άρχισε την εκπαίδευσή του. Την ίδια περίπου εποχή ιδρύθηκε στο Ναύπλιο το Οπλοστάσιο.

ε. Την 17 Αυγούστου του 1828 συστάθηκε το Σχολείο Πυροβολικής, δίπλα στο Τάγμα Πυροβολικού που βρισκόταν στο Ναύπλιο, με σκοπό την εκπαίδευση των, από τον Αύγουστο του 1828, καταταγέντων Αξιωματικών του Πυροβολικού. Η εκπαίδευση διεξαγόταν σύμφωνα με τους Γαλλικούς κανονισμούς. Τον Ιανουάριο του 1829 καταργείται το Σχολείο Πυροβολικής και η Στρατιωτικής Σχολή Ευελπίδων (ΣΣΕ) και ιδρύεται στο Ναύπλιο το Κεντρικό Πολεμικό Σχολείο με Διοικητή το Λοχαγό Ποζιέ ο οποίος προάχθηκε σε Ταγματάρχη.

στ. Κατά το Μάρτιο του 1829, ο Διοικητής του Τάγματος Πυροβολικού Συνταγματάρχης Πέρρος, τέθηκε επικεφαλής μιας χιλιαρχίας "αικίνητων" και μίας Πυροβολαρχίας με αποστολή την κατάληψη της Ναυπάκτου, στην οποία ορίστηκε Φρούραρχος. Στη Διοίκηση του Τάγματος αντικατεστάθηκε από τον Ποζιέ, ο οποίος διατήρησε και τη διοίκηση του Κεντρικού Πολεμικού Σχολείου.

ζ. Το Τάγμα Πυροβολικού οργανώθηκε τελικά, σε τέσσερις (4) Πυροβολαρχίες και μία (1) Πυροβολαρχία Φρουρίου με έδρα το Ναύπλιο.

3. Εορτή Αγίας Βαρβάρας.

Την 4η Δεκεμβρίου 1829 το Τάγμα, εόρτασε για πρώτη φορά, την εορτή της Αγίας Βαρβάρας.

4. Συμμετοχή σε Πολεμικές Επιχειρήσεις.

Κατά την περίοδο αυτή δεν σημειώνονται πολεμικές επιχειρήσεις εκτός από αυτές που προαναφέρθηκαν για την κατάληψη της Ναυπάκτου, η δε προσπάθεια επικεντρώνεται στην οργάνωση και εκπαίδευση των πρώτων Τακτικών Στρατιωτικών Τμημάτων.

ΤΜΗΜΑ 11

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΟΘΩΝΑ (1833 - 1863)

1. Γενικά.

Μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια, στη χώρα επικράτησε γενική αναρχία και ο Τακτικός Στρατός σχεδόν διαλύθηκε. Η εσωτερική κατάσταση του Κράτους ήταν ανώμαλη και τα ελάχιστα τακτικά τμήματα και σώματα ατάκτων δεν έχουν τη στρατιωτική πειθαρχία και δεν εξασφαλίζουν την απαιτούμενη ασφάλεια.

2. Οργάνωση - Συγκρότηση.

α. Πρώτη επί Όθωνα Οργάνωση του Στρατού (Οργανισμός 1833).

(1) Ο Τακτικός Στρατός ανασυγκροτήθηκε πάλι το 1833. Έτσι τον Φεβρουάριο (ΒΔ 25ης Φεβρουαρίου 1833) του έτους αυτού σχηματίστηκαν έξι (6) Λόχοι Πυροβολικού με δύναμη, τεσσάρων (4) Αξιωματικών και 100 ανδρών και ένας (1) Λόχος ζευγιτών 126 ανδρών με τα αναγκαία άλογα. Σχηματίστηκε επιπλέον και Λόχος τεχνιτών με 132 άνδρες.

(2) Τον Ιούλιο του 1833 (ΒΔ 9ης Ιουλίου 1833) συγκροτήθηκε Τάγμα Πυροβολικού και συστήθηκε η Διεύθυνση του Κεντρικού Οπλοστασίου. Το Τάγμα συγκροτήθηκε από Επιτελείο, τους υπάρχοντες έξι (6) Λόχους Πυροβολικού και ένα (1) Λόχο Ζευγιτών. Υπό τη Διεύθυνση του Οπλοστασίου υπήχθησαν ο Λόχος Τεχνιτών, το Οπλοστάσιο και τα εργοστάσια του Πυροβολικού. Η δύναμη της Διευθύνσεως και του Λόχου Τεχνιτών ήταν 152 άνδρες.

(3) Στολή.

Με το ΒΔ αυτό καθορίστηκε και η στολή των Πυροβολιστών και των Αξιωματικών του Πυροβολικού. Το διακριτικό χρώμα του Πυροβολικού ήταν το βυσινόχρουν και έμβλημα η κίτρινη φλογοφόρος σε αντίθεση με τη λευκή φλογοφόρο του Πεζικού. Για τους Αξιωματικούς του Πυροβολικού, προστίθεται σαν ιδιαίτερο διακριτικό στο περιλαίμιο και δίπλα στα σειρήτια του βαθμού τους μια χειροκίνητη "φλογοφόρος ροιά". Η στολή των Γενικών Επιτελών ήταν ίδια, με τη διαφορά ότι στα κουμπιά ήταν τυπωμένο το Βασιλικό στέμμα.

(4) Στο τέλος του 1833 το Πυροβολικό αποτελείται από τη Διοίκηση Πυροβολικού, από ένα Τάγμα με επτά (7) Λόχους [έξι (6) Λόχους Πυροβολικού και ένα (1) Λόχο Ζευγιτών], το Οπλοστάσιο και το εργοστάσιο Πυροβολικού. Η συνολική δύναμη του Πυροβολικού ανέρχεται σε 891 άνδρες.

Σχήμα 11. Σύνθεση Διοικήσεως Πυροβολικού το 1833.

(5) Οπλισμός - Σκευή.

(α) Ο οπλισμός των οπλιτών ήταν η λογχοφόρος καραμπίνα και το δίστομο σπαθί με ορειχάλκινη λαβή.

(β) Την περίοδο αυτή, το Ελληνικό Πυροβολικό διαθέτει τέσσερα (4) πυροβόλα των 7 λίτρων, δύο (2) των 6 και δύο (2) των 3 λίτρων, τα οποία απέστειλε η Βαυαρία.

β. Οργανισμός 1836 - 1842.

(1) Τον Ιανουάριο του 1836 (ΒΔ 13 Ιανουαρίου 1836) η δύναμη του Τάγματος περιορίστηκε σε τέσσερις (4) Λόχους και σε ένα (1) Λόχο Ζευγιτών, σχηματίστηκε δε και δεύτερος Λόχος Τεχνιτών στο Οπλοστάσιο.

(2) Το Μάιο του 1837 προστέθηκε και 5ος Λόχος στο Τάγμα, καταργήθηκε δε ο 2ος Λόχος Τεχνιτών του Οπλοστασίου.

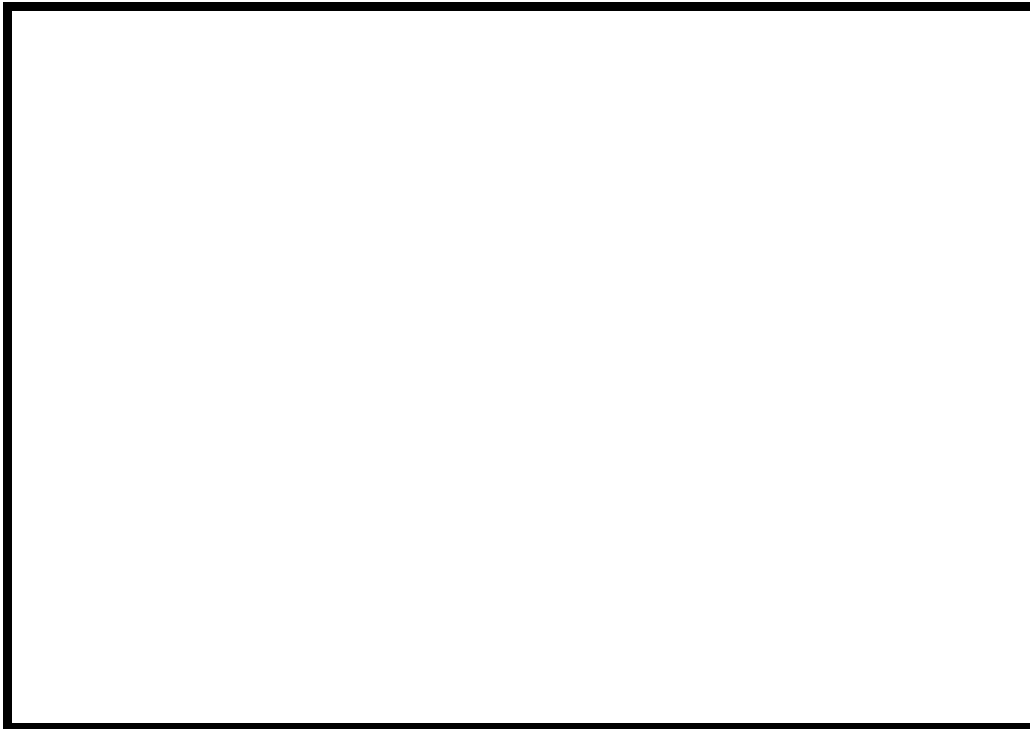
(3) Έτσι μέχρι το 1842 το Πυροβολικό αποτελείται από τη Διοίκηση Πυροβολικού, ένα Τάγμα [πέντε (5) Λόχοι και ένα (1) Λόχο Ζευγιτών] και το Οπλοστάσιο, συνολικής δύναμης 840 ανδρών. Το ίδιο έτος καθορίστηκε το οβουζοβόλο σαν πυροβόλο του Ορειβατικού Πυροβολικού.

γ. Οργανισμός 1842 - 1863.

(1) Μοίρα Πυροβολικού.

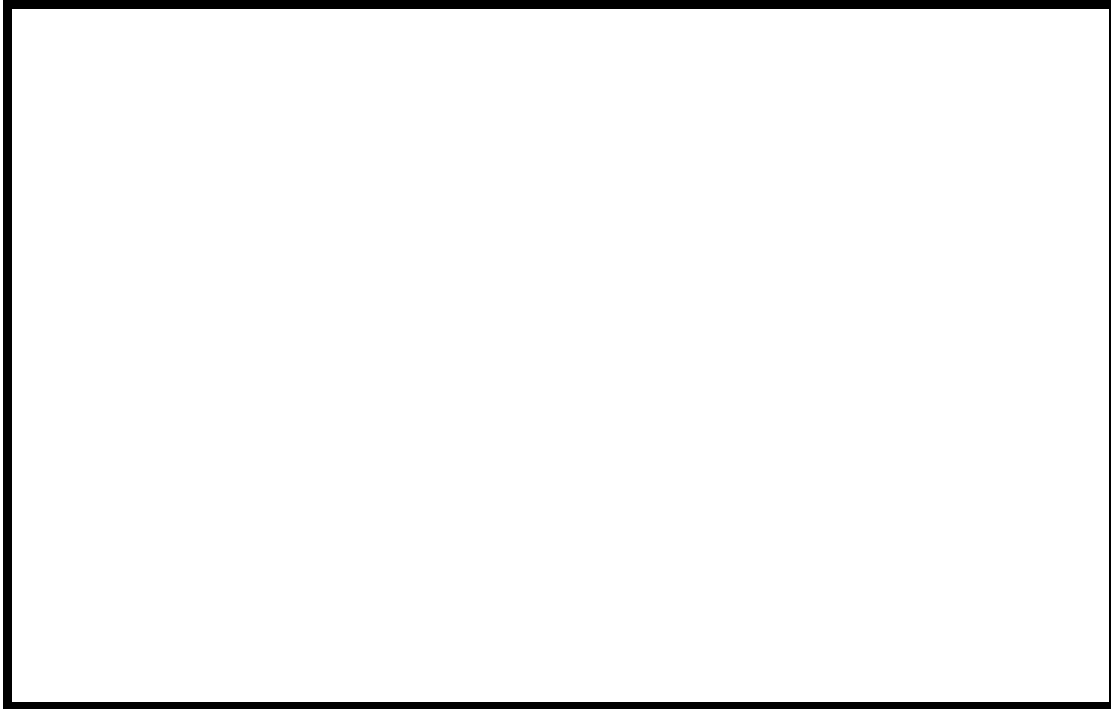
Τον Ιούνιο του 1843 (ΒΔ 9ης Ιουνίου 1843) το Τάγμα Πυροβολικού διαλύθηκε και αντ' αυτού σχηματίστηκε "Μοίρα Πυροβολικού", η οποία αποτελείτο από:

- (α) Επιτελείο.
- (β) Το Πεδινό Πυροβολικό [ένας (1) Λόχος] και
- (γ) Το Ορειβατικό Πυροβολικό [δύο (2) Λόχοι].

Σχήμα 12. Οβουζοβόλο.

(2) Τη 17η Σεπτεμβρίου του 1852 προστέθηκε και τρίτος Λόχος Ορειβατικού Πυροβολικού και η συνολική δύναμη ανήλθε σε 398 άνδρες και 109 ίππους. Συγκροτήθηκαν επίσης και Εφορείες Υλικού, οι οποίες υπήχθησαν στο Οπλοστάσιο.

Σχήμα 13. Οργάνωση Πυροβολικού το 1852.

(3) Το Μάιο του 1854, σχηματίστηκε στο Υπουργείο "Τμήμα Πυροβολικού", για επιστημονική έρευνα και διεξαγωγή όλων των αντικειμένων, τα οποία ανάγονταν στην επιστημονική και τεχνική υπηρεσία του όπλου.

(4) Στρατολογία.

Με το Νόμο ΦΞΕ΄ της 29 Μαΐου 1859, η στρατιωτική θητεία μειώθηκε από τέσσερα (4) σε τρία (3) χρόνια. Οι απολυόμενοι μετατίθονταν στην εφεδρεία για τρία (3) χρόνια, κατά τη διάρκεια της οποίας συμμετείχαν περιοδικά στην εκτέλεση γυμνασίων, κατατασσόμενοι στο Πυροβολικό και στη μονάδα από την οποία απολύθηκαν.

(5) Το Σεπτέμβριο του 1860, η Μοίρα Πυροβολικού μετασχηματίστηκε πάλι σε Τάγμα, που αποτελείτο από το Επιτελείο και πέντε (5) Λόχους (δύο (2) Πεδινούς, δύο (2) Ορειβατικούς (Ορεινούς) και ένα Λόχο Φρουριακού Πυροβολικού). Το Οπλοστάσιο συγκροτήθηκε από τη Διεύθυνση των Πυροτεχνικών Καταστημάτων και οκτώ (8) Εφορείες Υλικού Πολέμου.

(6) Εκπαίδευση.

Με το Διάταγμα του Οκτωβρίου 1861 οργανώθηκε η εκπαίδευση στο Τάγμα του Πυροβολικού, η οποία διαιρέθηκε σε θεωρητική και πρακτική. Ολόκληρη η εκπαιδευτική σειρά ορίστηκε τριετής, λειτουργούσαν δε για το σκοπό αυτό μέσα στο Τάγμα τρία σχολεία, των Αξιωματικών, των Υπαξιωματικών και των πυροτεχνιτών και πυροβολιστών.

(7) Οπλισμός.

Το Πυροβολικό γραμμής εφοδιάστηκε με οβουζοβόλα των 12 (ορειβατικό), σφαιροβουζοβόλα των 12 (πεδινά) και 6 λίτρων (Πυροβολικό προφυλακών και αποβάσεως).

(8) Το 1863 το Πυροβολικό αποτελείτο από τη Διεύθυνση, ένα Τάγμα πυροβόλων των πέντε (5) Λόχων και το Οπλοστάσιο.

3. Πολεμικές Επιχειρήσεις.

Η περίοδος της Βασιλείας του Όθωνα δεν χαρακτηρίστηκε από πολεμικές επιχειρήσεις, πέραν της δραστηριότητας των ατάκτων σωμάτων που εισέβαλλαν κατά ομάδες σε Ήπειρο - Θεσσαλία και Μακεδονία την περίοδο του πολέμου της Κριμαίας (Ρωσοτουρκικός) το 1854. Πρέπει να σημειωθεί ότι στην προ του Κριμαϊκού πολέμου περίοδο, αποδιδόταν υπερβολική αξία στις αρετές του συστήματος του ατάκτου στρατού και του κλεφτοπολέμου, λόγω της σχετικής του επιτυχίας κατά την Επανάσταση του 1821. Οι πρώτες συνέπειες της εσφαλμένης αυτής αντιλήψεως, φάνηκαν κατά τον Κριμαϊκό πόλεμο. Κατά την εποχή εκείνη πέραν του ότι δεν υπήρχε καμία σημαντική δύναμη στα Ελληνοτουρκικά σύνορα, η επιθετική ενέργεια κατά της Τουρκίας περιορίστηκε μόνο στην εισβολή ατάκτων ομάδων στην Ήπειρο, Θεσσαλία και Μακεδονία. Η άσκοπη αυτή ενέργεια, όχι μόνο δεν βοήθησε τους Ρώσους αλλά, επέφερε τη μακροχρόνια κατοχή του Πειραιά από τους Γάλλους, τη μεγάλη επιδημία της χολέρας και την κατάπτωση του ηθικού του λαού.

4. Πεδινοί και Ορεινοί.

Πεδινοί και Ορεινοί ονομάζονταν οι πολιτικές και στρατιωτικές φατρίες οι οποίες σχηματίστηκαν, λόγω των αντιθέσεων των κομμάτων κατά το διάστημα της μεσοβασιλείας στην Ελλάδα (1863). Η ονομασία οφείλονταν στο Ορεινό και Πεδινό Πυροβολικό, τα οποία προσχώρησαν αντίστοιχα σε κάθε μία από τις δύο αντίπαλες φατρίες. Στρατιωτικός αρχηγός της φατρίας των "Ορεινών" ήταν ο Αξιωματικός του Πυροβολικού Κορωναίος, ενώ των "Πεδινών" ο επίσης Αξιωματικός του Πυροβολικού Παπαδιαμαντόπουλος. Μετά την άφιξη του Γεωργίου Α' και την επάνοδο της χώρας στην πολιτική νομιμότητα και οι δύο αυτές φατρίες διαλύθηκαν.

5. Συμπεράσματα από την Οργάνωση του Πυροβολικού της Περιόδου 1833 - 1863.

α. Κατά την περίοδο αυτή παρατηρείται καθυστέρηση στην οργάνωση των Ενόπλων Δυνάμεων με αποτέλεσμα οι μονάδες όχι μόνο να μην αυξάνονται αλλά να μειώνονται.

β. Αυτό κυρίως οφειλόταν:

(1) Στην ανώμαλη εσωτερική κατάσταση (την περίοδο αυτή ξέσπασε μεγάλος αριθμός επαναστατικών κινημάτων).

(2) Στην κακή οικονομική κατάσταση και στις πιέσεις των ξένων κυβερνήσεων για πληρωμή των δανείων και τέλος,

(3) Στην εσφαλμένη αντίληψη της εποχής ότι η απελευθέρωση των υποδούλων θα μπορούσε να γίνει με τα άτακτα σώματα. Έτσι δεν διατέθηκαν χρήματα για την οργάνωση τακτικού στρατού.

ΤΜΗΜΑ 12

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α' ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1897 (1864 - 1897)

1. Γενικά.

Μετά την εκθρόνιση του Όθωνα, την 10 Οκτωβρίου του 1862, επακολούθησε έκρυθμη κατάσταση κατά την οποία η τάξη τηρήθηκε από τις Ένοπλες Δυνάμεις. Αυτές τέθηκαν υπό τις διαταγές της Εθνοσυνέλευσης μέχρι την άφιξη του εκλεγέντος νέου Βασιλέα Γεωργίου του Α'. Αυτός ανέλαβε τη Βασιλική εξουσία στις 10 Οκτωβρίου 1863. Την περίοδο αυτή παραχωρήθηκαν από την Αγγλία στην Ελλάδα τα Επτάνησα (1864), έγινε η Κρητική Επανάσταση (1866-1868) καθώς και ο Ρωσοτουρκικός πόλεμος του 1877 και κυρήχθηκαν επιστρατεύσεις το 1880 - 1881 και το 1885.

2. Οργάνωση -Συγκρότηση.

α. Γενικά.

Από το έτος 1864 και μετέπειτα ακολουθούν Νόμοι και Διατάγματα σχετικά με την οργάνωση του Στρατού.

β. Οργάνωση 1866 - 1876.

(1) Με ΒΔ της 18 Νοεμβρίου του 1866, καθορίστηκε νέος Οργανισμός για το Τάγμα Πυροβολικού, αποτελείτο δε από τη Διοίκηση Πυροβολικού, ένα (1) Τάγμα έξι (6) Λόχων (δύναμης 876 ανδρών) και το Οπλοστάσιο (αποτελούμενο από Λόχο Τεχνιτών, πυριποδοποιείο, πυροτεχνουργείο και από τις Εφορείες του Υλικού) δυνάμει 203 ανδρών. Η σύνθεση αυτή του Πυροβολικού έμεινε αμετάβλητη μέχρι το έτος 1877.

(2) Οπλισμός - Σκευή.

(α) Το Δεκέμβριο του 1866 εισήχθησαν τα Γαλλικά αυλακωτά πεδινά πυροβόλα, τα ορειβατικά των τεσσάρων (4) λίτρων καθώς και το αυλακωτό τοπομαχικό πυροβόλο των δώδεκα (12) λίτρων.

(β) Ως φορητός οπλισμός για το Πυροβολικό καθορίστηκαν τα βραχύκαννα τυφέκια, υποδείγματος 1829.

(3) Εκπαίδευση.

Το Νοέμβριο του 1864 καθορίστηκε νέος Οργανισμός της ΣΣΕ με εξαετή διάρκεια. Τα τρία πρώτα έτη η εκπαίδευση ήταν γενική ενώ από το τέταρτο έτος χωριζόταν στα παρακάτω τμήματα:

(α) Ιππικού και Πεζικού.

(β) Τεχνικών Όπλων, διάρκειας τριών ετών μετά την οποία οι απόφοιτοι κατατάσσονταν στο Μηχανικό ή Πυροβολικό με το βαθμό του Ανθυπολοχαγού.

γ. Οργάνωση 1877 - 1881.

(1) Οργανισμός 1877.

Με το Νόμο ΧΚΕ΄ (22 Ιουνίου 1877) "Περί Προσωρινού Οργανισμού του Στρατού", καθορίστηκε ότι ο Στρατός θα αποτελείτο από δύο (2) Μεραρχίες, κάθε μία από δύο (2) Ταξιαρχίες, οι οποίες περιλάμβαναν Πεζικό, Τάγμα Ευζώνων, Ιππικό, Μηχανικό και ανάλογα τμήματα Πυροβολικού. Έτσι προβλεπόταν η υπαγωγή του Πυροβολικού στις μεγάλες Μονάδες. Με τον παραπάνω νόμο το Πυροβολικό αποτελείτο από ένα Σύνταγμα και το Οπλοστάσιο. Το Σύνταγμα περιελάμβανε μία (1) Μοίρα Πεδινού Πυροβολικού και δύο (2) Μοίρες Ορειβατικού Πυροβολικού, κάθε μία των οποίων αποτελείτο από τέσσερις (4) Πυροβολοστοιχείες (Πυροβολαρχίες) και κάθε μία από αυτές περιλάμβανε έξι (6) πυροβόλα. Έδρα του Συντάγματος Πυροβολικού ορίστηκε η Αθήνα, ήταν δε συνολικής δύναμης 1.959 ανδρών και 1.130 κτηνών.

(2) Οπλισμός Οργανισμού.

(α) Την 13 Μαρτίου 1877 αγοράστηκαν τέσσερις (4) Πυροβολαρχίες των 75 χιλιοστών.

(β) Με το ΒΔ του Δεκεμβρίου 1877, καθορίστηκε ότι οι Πυροβολαρχίες Πυροβολικού θα έχουν πυροβόλα Kgrpp (Κρούπ) των 75 χιλ. το δε Τοπομαχικό Πυροβολικό πυροβόλα των 87 χιλ. Με το Νόμο ΧΚΕ΄ του 1877 ορίστηκε σε έξι (6) ο αριθμός των πυροβόλων κάθε Πυροβολαρχίας.

(3) Οργανισμός 1879.

Προσετέθηκε ένας Λόχος Ζευγιτών. Η σύνθεση και δύναμη του Πυροβολικού ήταν:

Μονάδα	ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΙΡΗΝΗΣ			ΕΜΠΟΛΕΜΟΣ ΣΥΝΘΕΣΗ		
	Άνδρες	Ίπποι	Ημίονοι	Άνδρες	Ίπποι	Ημίονοι
Σύνταγμα ΠΒ (τρεις Μοίρες)	1.322	454	288	2.564	766	1013
Οπλοστάσιο	244	-	-	244	-	-

(4) Οργανισμοί 1880.

(α) Με το ΒΔ της 8 Ιουλίου 1880 "Περί Επιστρατεύσεως του Ενεργού Στρατού και των υπό τα Όπλα Δυνάμεων", καθορίσθηκε να σχηματιστούν Τοπομαχικές Πυροβολαρχίες, έχοντας την ίδια σύνθεση με τις Πεδινές και οι οποίες θα αποτελούσαν μία Μοίρα, πράγματι δε, με το ΒΔ της 27 Αυγούστου 1880, σχηματίστηκε μία Τοπομαχική Πυροβολαρχία.

(β) Με ΒΔ της 27 Δεκεμβρίου 1880, "Περί Συνθέσεως του Ενεργού Στρατού", το Πυροβολικό αποτελείτο από το Αρχηγείο του Πυροβολικού, από τέσσερα (4) ανεξάρτητα Τάγματα Πυροβολικού (καθένα αποτελούμενο από τέσσερις (4) Πυροβολαρχίες), από τέσσερις (4) Συζυχαρχίες Πυρομαχικών, μία για κάθε ένα από τα τέσσερα Τάγματα Πυροβολικού, από δύο (2) Ουλαμούς Ελατών σκευοφόρων, δύο (2) Έμπεδα Πυροβολαρχιών (μιας Πεδινής και μιας Ορεινής), ένα (1) Λόχο Ελατών Σκευής Πυροβολικού, ένα (1) Τάγμα Φρουριακού Πυροβολικού (αποτελούμενο από τέσσερις (4) Λόχους) και από το Οπλοστάσιο Ναυπλίου το οποίο περιελάμβανε το Λόχο Τεχνιτών το Πυριτιδοποιείο, το Πυροτεχνουργείο, τον Επιθεωρητή του Υλικού και τις Εφορείες. Η συνολική δύναμη το έτος 1881, ανέρχονταν σε 6.949 άνδρες και 3.992 κτήνη.

δ. Οργανισμοί Ετών 1882 - 1896. Οργάνωση των Μονάδων κατά Συντάγματα.

(1) Οργανισμός 1882.

Επί Υπουργού Χαριλάου Τρικούπη ψηφίστηκε ο Νόμος ΑΛΖ', "Περί Οργανισμού του Στρατού της 22 Ιουνίου 1882", με τον οποίο το Πυροβολικό αποτελείτο από το Αρχηγείο, από πέντε (5) ανεξάρτητα Τάγματα Πυροβολικού (κάθε ένα από τέσσερις (4) Πυροβολαρχίες), από ένα Ουλαμό Ελατών και από το Οπλοστάσιο, έχοντας την ίδια περίπτωση σύνθεση με αυτή του έτους 1880. Η δύναμη του Πυροβολικού ανερχόταν σε 2.898 άνδρες και 1.003 κτήνη.

(2) Οργανισμός 1885.

Τον Δεκέμβριο του 1885 έγιναν τροποποιήσεις στο Νόμο ΑΛΖ' και το Πυροβολικό συγκροτήθηκε σε τρία (3) ανεξάρτητα Συντάγματα (1ο, 2ο και 3ο), το Οπλοστάσιο, τη Γενική Διεύθυνση Εφορειών Υλικού Πολέμου, το Πυροτεχνουργείο και από τις Εφορείες του Υλικού. Το Αρχηγείο Πυροβολικού καταργήθηκε. Με τον ίδιο Οργανισμό (1885) επιτράπηκε η ελάττωση, στην ειρήνη, του αριθμού των υπό τα όπλα ανδρών, λόγω οικονομίας, διατηρήθηκαν όμως τα στελέχη. Με τον τρόπο αυτό αυξάνονταν με την επιστράτευση η δύναμη των υφισταμένων μονάδων κατά έξι (6) Πυροβολαρχίες Πυρομαχικών και τρεις (3) Λόχους Ελατών.

(3) Οργανισμός 1887.

Με το νόμο της 28 Μαΐου 1887, τροποποιήθηκε ο Οργανισμός του Στρατού και το Πυροβολικό αποτελείτο από την Επιθεώρηση Πυροβολικού με το Τεχνικό Συμβουλευτικό τμήμα της, από τρία (3) ανεξάρτητα Συντάγματα, το Οπλοστάσιο και από τη Γενική

Διεύθυνση Υλικού Πολέμου, η οποία περιελάμβανε δεκατέσσερις (14) Εφορείες Υλικού Πολέμου. Τα Συντάγματα του Πυροβολικού ήταν μικτά, αποτελούμενα κάθε ένα από δύο (2) Πεδινές και από τρεις (3) Ορειβατικές Πυροβολαρχίες.

(4) Οργανισμός 1891.

Με ΒΔ της 20 Αυγούστου 1891 καθορίσθηκε ότι όλοι οι Αξιωματικοί του Πυροβολικού θα υπηρετούν υποχρεωτικά στο Οπλοστάσιο του Ναυπλίου.

(5) Οπλισμός.

Με το Νόμο ΧΘ΄ της 13 Μαρτίου 1877 (πριν το Ρωσοτουρκικό πόλεμο) έγινε αγορά τεσσάρων (4) Πεδινών Πυροβολαρχιών των 75 χιλ.

(6) Εκπαίδευση.

(α) Η διεύθυνση της εκπαιδεύσεως του Ελληνικού Στρατού από το 1882 μέχρι το 1887 ανατέθηκε σε Γαλλική αποστολή με αρχηγό τον Υποστράτηγο Vosseur και με μέλη τους Λοχαγούς (ΠΒ) Chevalier και Perruchou. Σ΄ αυτούς οφείλεται και η σύσταση του Σχολείου Βολής Πυροβολικού. Στις 5 Απριλίου 1886 τίθεται σε ισχύ ο κανονισμός υπηρετήσης σε εκστρατεία, μεταφρασμένος από τον αντίστοιχο Γαλλικό. Στις 30 Ιουνίου του 1886 στέλνονται Αξιωματικοί του Πυροβολικού βαθμού Λοχαγού και Αντισυνταγματάρχη στη Γαλλία, στο Chalour, για εκπαίδευση στη βολή. Στην Αθήνα παραδίδει μαθήματα Μεθόδου Βολής στους Αξιωματικούς Πυροβολικού ο Λοχαγός (ΠΒ) Chevalier. Το ίδιο έτος (1886) καταργείται με ΒΔ το Αρχηγείο Πυροβολικού.

(β) Στις 19 Νοεμβρίου 1892 με ΒΔ συστάθηκε Σχολείο Βολής Πυροβολικού υπό τον Υπουργό Στρατιωτικών, με αποστολή τη θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση κατώτερων Αξιωματικών, Υπαξιωματικών και προγυμναστών του Πυροβολικού και για την ομοίμορφη εκπαίδευση στη βολή, τη χρήση και το χειρισμό των πυροβόλων και των πυρομαχικών, με έδρα την Αθήνα. Καθορίστηκε διαδικασία εισαγωγής των Αξιωματικών και Υπαξιωματικών για εκπαίδευση, η διάρκεια και το πρόγραμμα εκπαιδεύσεως, οι έδρες των καθηγητών και διδασκάλων, τα διοικητικά θέματα, τα θέματα διδακτικού προσωπικού και όλες οι λεπτομέρειες λειτουργίας. Ως προς την εσωτερική υπηρεσία καθορίστηκε να ισχύει ο κανονισμός εσωτερικής υπηρεσίας του Πυροβολικού και οι διοικητικές, οικονομικές και λογιστικές διατάξεις που ίσχυαν στο Στρατό.

(γ) Την περίοδο αυτή συντάσσονται και τα πρώτα εγχειρίδια της "Πυροβολικής Τέχνης" για την εκπαίδευση των στελεχών στη ΣΣΕ και στο Σχολείο Βολής Πυροβολικού. Ενδεικτικά αναφέρονται τα παρακάτω εγχειρίδια:

1/ Μαθήματα Πυροβολικού, του Λοχαγού των Γενικών Επιτελών Αρ. Κουτουμά (έτος 1865).

2/ Εγχειρίδιο Βολής του Πεδινού Πυροβολικού, του Λοχαγού Πυροβολικού Π.Γ. Δαγκλή (έτος 1890).

3/ Μαθήματα Πυροβολικής, του Ταγματάρχη Πυροβολικού Π.Γ. Δαγκλή (έτος 1893).

3. Πολεμικές Επιχειρήσεις.

α. Γενικά.

Οι πιο σημαντικές επιχειρήσεις της περιόδου αυτής ήταν:

(1) Η Κρητική Επανάσταση του 1866-68 κατά την οποία απεστάλησαν στην Κρήτη μεμονωμένα Αξιωματικοί και Υπαξιωματικοί προς ενίσχυση των επαναστατών και ο,

(2) Ρωσοτουρκικός πόλεμος του 1877, με την εμπλοκή και της Ελλάδας. Την 21 Ιανουαρίου του 1878 η Ελλάδα με 23.500 άνδρες, των οποίων επικεφαλής ήταν ο Στρατηγός Σκαρλάτος Σούτσος, εισβάλλει στη Θεσσαλία. Την επομένη, όμως, μετά από ασήμαντες συγκρούσεις, διατάσσεται η επάνοδος στην Ελληνική επικράτεια μετά από τις απειλές της Τουρκίας ότι θα κηρύξει τον πόλεμο κατά της Ελλάδας. Με τη συνθήκη του Βερολίνου (1878) παραχωρείται, με ξεχωριστές διαπραγματεύσεις, στην Ελλάδα η Θεσσαλία και μέρος της Ηπείρου.

4. Συμπεράσματα.

α. Τόσο κατά την Κρητική Επανάσταση όσο και κατά τον Ρωσοτουρκικό πόλεμο, η Ελλάδα βρέθηκε απροετοίμαστη για να διεκδικήσει τις εθνικές της βλέψεις.

β. Ειδικότερα κατά τον Ρωσοτουρκικό πόλεμο, αναγκάστηκε μετά από απαίτηση της Τουρκίας να αποσυρθεί στην Ελληνική Επικράτεια. Η συγκρότηση του Αποσπάσματος Θεσσαλίας παρουσίασε άπειρες ελλείψεις όπως:

- (1) Κακή και πρόχειρη οργάνωση.
- (2) Έλλειψη κατάλληλων στελεχών.
- (3) Αγύμναστο Πυροβολικό.
- (4) Εντελώς ανοργάνωτη Επιμελητεία (Διοικητική Μέριμνα - ΔΜ).

γ. Με την προσάρτηση της Θεσσαλίας και μέρος της Ηπείρου άρχισε η πρώτη σοβαρή προσπάθεια για τη δημιουργία πραγματικού στρατού.

ΤΜΗΜΑ 13

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΣΤΟΝ ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΟΣΜΟ

1. Γενικά.

Κατά τη διάρκεια των πρώτων πενήντα χρόνων ζωής του Ελληνικού Πυροβολικού στην Ευρώπη, η τεχνική του Πυροβολικού αναπτύσσεται γοργά. Το 1829 οι Γάλλοι συγκροτούν την πρώτη Πυροβολαρχία με σύγχρονη μορφή. Το 1855 κατασκευάζονται στη Γαλλία τα πρώτα πυροβόλα με αυλακωτό σωλήνα και υποτυπώδη όργανα σκοπεύσεως γεγονός που προσδίδει στα πυροβόλα μεγαλύτερη ακρίβεια και αύξηση του βεληνεκούς τους. Το 1865 κατασκευάζεται το πρώτο οπισθογεμές πυροβόλο στην Πρωσσία από την εταιρία Krupp (Κρουπ). Κατασκευάζονται βληματοφορείς και λυόμενα, σε φόρτους ζώων, πυροβόλα (ορειβατικά). Τα πυρομαχικά αλλάζουν μορφή και χρησιμοποιούνται πυροσωλήνες, αρχικά μόνο κρουστικοί και αργότερα και εγκαιροφλεγείς.

2. Αυλακωμένο Κοίλο - Κυλινδρικά Βλήματα.

α. Στη Γαλλία το 1825 εμφανίζεται για πρώτη φορά η χρήση των αυλάκων σε φορητά όπλα.

β. Το 1827 εισήχθησαν στην Γαλλία τα πρώτα πυροβόλα συστήματος Valear, τα οποία αποτελούσαν κατά κάποιο τρόπο βελτίωση των πυροβόλων Gribeauval, κυρίως με τη χρησιμοποίηση προολκαίων με σύστημα ανάρτησης και όχι αντιστήριξης και ελαφράς ακτηρίδας, η οποία παρείχε ευχέρεια χειρισμών και με μικρό μήκος κιλλίβαντα (οβιδοβόλα). Η πυροδότηση επιτεύχθηκε με χρήση πυρεκτρίπου (καψυλίου).

γ. Το 1829 ο Τούκερ επινόησε πυροβόλο το οποίο έφερε πύμα προς το μέρος του πηγαίου, το οποίο πηγαίο ήταν κατακόρυφο, κινητό και έφερε οπή. Κατά το 1816, ο Reichenbach, Λοχαγός του Βαυαρικού Πυροβολικού πειραματίζονταν στο Μόναχο με ορειχάλκινο πυροβόλο που είχε 7 αυλάκια πλάτους 5 χιλιοστών και βάθους 1.4 χιλιοστών και έβαλε βλήματα από μόλυβδο. Τόσο στη Γερμανία όσο και στη Γαλλία, Αγγλία, Ρωσία και Ισπανία αποδίδουν στον Reichenbach την αρχική ιδέα της χρησιμοποίησης των πυροβόλων αυλακωμένου κοίλου.

δ. Μετά από μακρές δοκιμές της χρήσης αυλάκων σε φορητά όπλα, ο Ναπολέων ο III, ανέθεσε στον Στρατηγό Hitte Διοικητή του Πυροβολικού τη μελέτη του αυλακωμένου πυροβόλου. Αυτός έχοντας σαν βοηθό τον Ταγματάρχη Treuille de Beau lieu κατασκεύασε το πυροβόλο υποδείγματος 1858. Είναι αξιοσημείωτο ότι ο Beau lieu πρότεινε την έμφραξη του κοχλιωτού κλείστρου με κοχλιωτούς και λείους τομείς, το οποίο δεν έγινε αποδεκτό.

ε. Έτσι ανατράπηκαν οι παλιές θεωρίες κατά τις οποίες το σφαιρικό βλήμα ήταν το πιο πρόσφορο για τα πυροβόλα, καθ'όσον αποδείχθηκε η υπεροχή των επιμήκων βλημάτων, που εβάλοντο από πυροβόλα με αυλακωμένο κοίλο.

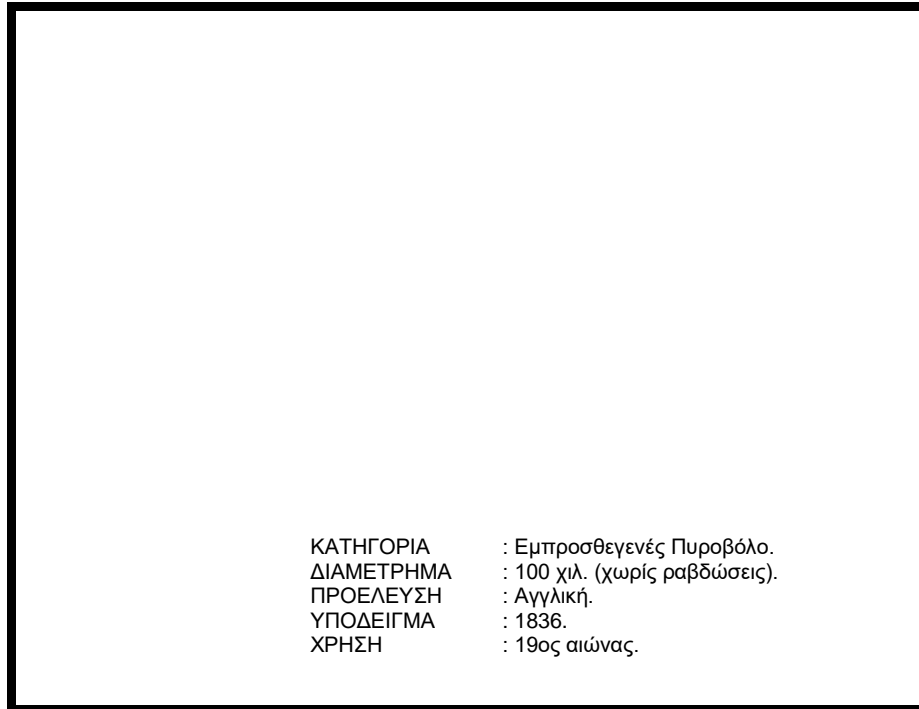
3. Εξέλιξη Πυροβόλων Αυλακωμένου Κοίλου.

α. Τα πρώτα επιτυχημένα πειράματα στην Ευρώπη στα πυροβόλα αυτά έγιναν στη Σουηδία στα τέλη του 1845 από τον Ταγματάρχη του Ιταλικού Πυροβολικού Cavalli, για λογαριασμό της κυβερνήσεως του Πεδεμοντίου και του Wahrendorff, ιδιοκτήτη των περιφημων χυτηρίων του Ακέρ στη Σουηδία. Τα βλήματα τους ήταν κυλινδροειδή μέσου βάρους 20 χλγ. και είχαν πτερύγια που ολίσθαιναν μέσα στα αυλάκια. Τα πειράματα του Cavalli συνεχίσθηκαν μέχρι το 1854.

β. Το 1853 χρησιμοποιήθηκε στη Γαλλία λείο οβιδοβόλο συστήματος Raichhans, το οποίο παρείχε ευθυτενή τροχιά. Το ίδιο έτος γενικεύθηκε και η χρήση της βολιδοφόρου οβίδας), με ισχυρό γέμισμα και με λείο πυροβόλο. Μετά από πειράματα έγινε αποδεκτό σαν μοναδικό πεδινό πυροβόλο, το πυροβόλο των 120 χιλ., με το οποίο έγινε ο πόλεμος της Κριμαίας (1854-1855) και αυτός στην Ιταλία (1859). Το πυροβόλο αυτό εγκαταλείφθηκε με την εμφάνιση των αυλακωτών σωλήνων.

γ. Στην Αγγλία το 1858, κατασκευάσθηκαν τα δύο Armstrong των 95 χιλιοστών και των 76 χιλιοστών. Οι αυλακές τους, πολυάριθμες και μικρού βάθους, είχαν τη μορφή οδοντώματος. Τα βλήματα έφεραν μολύβδινο χιτώνιο και κρουστικό πυροσωλήνα.

δ. Τέλος η εκστρατεία των Γάλλων στην Ιταλία το 1859 εμπέδωσε την εμπιστοσύνη στο σύστημα Cavalli και από τότε τα αυλακωτά πυροβόλα χρησιμοποιήθηκαν σε όλα τα κράτη. Έτσι εμφανίσθηκαν διάφορα συστήματα αυλακωτών πυροβόλων, τα οποία διέφεραν μόνο κατά τη μορφή και τον αριθμό των αυλάκων ή κατά τον τρόπο γεμίσεως.

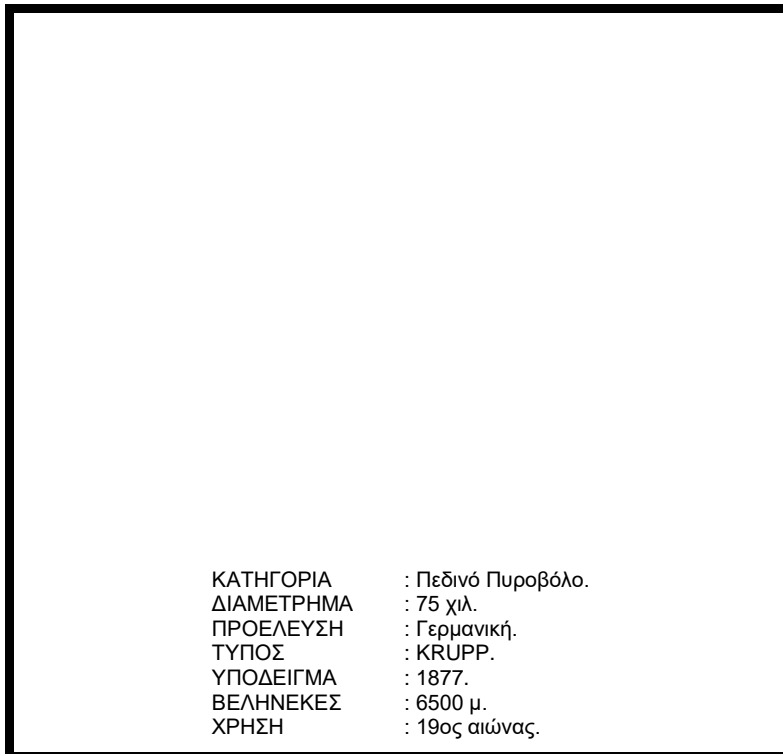

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	: Εμπροσθεγενές Πυροβόλο.
ΔΙΑΜΕΤΡΗΜΑ	: 100 χιλ. (χωρίς ραβδώσεις).
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ	: Αγγλική.
ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ	: 1836.
ΧΡΗΣΗ	: 19ος αιώνας.

Σχήμα 14. Εμπροσθογεμές Πυροβόλο.

4. Οπισθογεμή Πυροβόλα.

α. Η γέμιση των πυροβόλων στη Γερμανία γινόταν από το πηγαίο και η έμφραξη εξασφαλιζονταν με χαλύβδινο εμφρακτήρα. Γενικά το Γερμανικό πυροβόλο Κρούπ με το οποίο έγιναν οι εκστρατείες του 1866 και 1870 ήταν πολύ εξελιγμένο. Αντίθετα στη Γαλλία διατηρήθηκε η γέμιση από τα εμπρός. Ο πόλεμος του 1870 επιβεβαίωσε την υπεροχή του Γερμανικού Πυροβολικού έναντι του Γαλλικού.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	: Πεδινό Πυροβόλο.
ΔΙΑΜΕΤΡΗΜΑ	: 75 χιλ.
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ	: Γερμανική.
ΤΥΠΟΣ	: KRUPP.
ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ	: 1877.
ΒΕΛΗΝΕΚΕΣ	: 6500 μ.
ΧΡΗΣΗ	: 19ος αιώνας.

Σχήμα 15. Πεδινό Πυροβόλο Krupp (Κρούπ).

β. Οι Γερμανοί αντικατέστησαν τα πυροβόλα Κρούπ το 1864, με δύο πυροβόλα των 8 και των 9 εκατοστών που έβαλαν εμπρηστικά βλήματα και βολιδοθήκες. Τα βλήματα είχαν κρουστικούς πυροσωλήνες και ήταν επενδυμένα με μολύβδινο χιτώνιο. Τα πυροβόλα ήταν μήκους 22 διαμετρημάτων, έβαλαν βλήματα 4,2 χλγ. και 7,5 χλγ. περιεκτικότητας 1:8 και με αρχική ταχύτητα 370 και 330 μ/δλ και χρησιμοποιήθηκαν από τον Γερμανικό Στρατό κατά τον Γαλλογερμανικό πόλεμο. Η επιτυχία του Γερμανικού Πυροβολικού κατά τον πόλεμο αυτό, οδήγησε τους Γάλλους στη μελέτη της γεμίσεως από το πηγαίο παρουσιάζοντας μετά από λίγο χρόνο το πεδινό πυροβόλο Reffye.

γ. Μεταξύ του 1878 και του 1880 έγινε μελέτη πυροβόλου των 220 χιλ. μακρού βεληνεούς τύπου De Bauge. Οι βλητικές ιδιότητες αυτών των πυροβόλων υπήρξαν εξαιρετικές, η αντοχή των σωλήνων τους μεγάλη, οι δε κιλλίβαντές τους εντός των ορίων αντοχής.

5. Επάκτια Πυροβόλα.

Μέχρι την εποχή αυτή τα επάκτια και τα πυροβόλα μεγάλου διαμετρήματος του Ναυτικού ήταν λεία. Η αποδοχή όμως του χάλυβα, των αυλάκων και των επιμήκων βλημάτων, οδήγησε στη βελτίωση των πυροβόλων αυτών. Επιτεύχθηκε η κατασκευή βαριών πυροβόλων με άριστες βλητικές ιδιότητες, και ένα από τα σπουδαιότερα υπήρξε το εμπροσθογεμές πυροβόλο Bigwill κατασκευής Armstrong (1865).

6. Περίοδος 1887 - 1896.

α. Συνοπτικά, μετά το 1887, εποχή την οποία έκαναν την εμφάνισή τους οι άκαπνες πυρίτιδες, η γέμιση από το πηγαίο, είναι γενικά αποδεκτή, όπως και οι πολλοί αύλακες του κοίλου.

β. Την εποχή όμως αυτή έγιναν πολύ μεγάλοι πρόοδοι και στην ταχυβολία των πυροβόλων. Μέχρι τότε, μετά από κάθε βολή το πυροβόλο κινείτο ολόκληρο προς τα πίσω λόγω της ανακρούσεως και χρειάζονταν δύσκολοι χειρισμοί για να το επαναφέρουν στη θέση του. Με τέτοιους όρους η ταχυβολία ήταν μικρή και η καταπόνηση του προσωπικού μεγάλη.

γ. Συνέπεια αυτού ήταν, το 1891, ο Γερμανός μηχανικός Hausser να πειραματισθεί στο πεδίο βολής του εργοστασίου Gruson σε πεδινό πυροβόλο το οποίο εφοδίασε με χαλινωτήριο. Οι δοκιμές όμως αυτές επειδή δεν έδωσαν ικανοποιητικά αποτελέσματα, εγκαταλείφθηκαν. Συνεχίστηκαν ωστόσο οι δοκιμές αυτές αργότερα για να ολοκληρωθούν το 1896 οπότε κατασκευάστηκε το πεδινό ταχυβόλο πυροβόλο των 75 χιλ. υποδείγματος 1897.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΠΟ 1897 ΕΩΣ Α΄ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟ ΠΟΛΕΜΟ (1897 - 1912)

ΤΜΗΜΑ 14

ΟΡΓΑΝΩΣΗ - ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ

1. Γενικά.

α. Ο Ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1897 με την ατυχή έκβασή του εξαιτίας της έλλειψης ενός ικανού και εκπαιδευμένου στρατού καθώς και η συνεχώς αυξανόμενη απειλή από τους Βουλγάρους κατά των Ελληνικών πληθυσμών της Μακεδονίας, έκαναν επιτακτική την ανάγκη συγκρότησης ισχυρού στρατού.

β. Το 1904 τέθηκαν οι πρώτες υγιείς βάσεις ανασυγκρότησης του Ελληνικού Στρατού, η δε Στρατιωτική Επανάσταση του 1909 (Γουδί) συνετέλεσε στη βελτίωση της οργάνωσης και τη δημιουργία ικανού στρατού.

γ. Η περίοδος από το 1909 μέχρι τους Βαλκανικούς πολέμους υπήρξε η κατ'έξοχήν περίοδος ανασυγκρότησης του στρατού από απόψεως οργάνωσης, εκπαίδευσης και υλικού. Χαρακτηριστική μεταρρύθμιση που αφορούσε το Πυροβολικό, ήταν ο διαχωρισμός του, κατά είδος με την κατάργηση των μικτών Συνταγμάτων Πυροβολικού καθώς και η λήψη μέριμνας για την αντικατάσταση των παλαιών πυροβόλων με νεώτερου τύπου. Η κατά το έτος 1911, Γαλλική Στρατιωτική Αποστολή για την οργάνωση και εκπαίδευση του στρατού, συνέβαλε κατά πολύ στην ανύψωση του ποιοτικού επιπέδου του.

δ. Τα αποτελέσματα των προσπαθειών αυτών φάνηκαν στους Βαλκανικούς πολέμους 1912 - 1913 κατά τους οποίους ο αναγεννηθείς Ελληνικός Στρατός αντιμετώπισε νικηφόρα τον Τουρκικό και στη συνέχεια τον Βουλγαρικό Στρατό.

2. Οργάνωση.

α. Γενικά.

Κύριο χαρακτηριστικό της οργάνωσης της περιόδου αυτής είναι ότι, διαχωρίζεται το Πυροβολικό κατά είδος με την κατάργηση των μικτών Συνταγμάτων Πυροβολικού.

β. Ελληνικό Πυροβολικό Παραμονές του Πολέμου 1897.

Το Ελληνικό Πυροβολικό στις παραμονές του πολέμου του 1897, σύμφωνα με τους προηγούμενους Οργανισμούς, αποτελείτο από την Επιθεώρηση Πυροβολικού που συγκροτείτο από τρία (3) Συντάγματα Πυροβολικού των δύο (2) Πεδινών και των τριών (3) Ορεινών Πυροβολαρχιών και τη Σχολή Βολής Πυροβολικού (σχήμα 16).

γ. Κανονισμός Εσωτερικών Υπηρεσιών του Πυροβολικού.

Στις 26 Απριλίου 1901 με Βασιλικό Διάταγμα κυρώθηκε και κοινοποιήθηκε ο κανονισμός των Εσωτερικών Υπηρεσιών του Πυροβολικού. Σύμφωνα με τον κανονισμό αυτόν και με το ΒΔ της 14ης Ιουνίου καθορίστηκε ότι όλοι οι ανώτεροι και κατώτεροι Αξιωματικοί του Πυροβολικού οφείλουν να υπηρετήσουν διαδοχικά στο Οπλοστάσιο για ένα τουλάχιστον έτος εναλλασσόμενοι διαδοχικά και κατά σειρά αρχαιότητας. Από την υποχρέωση αυτή απαλλάσσονταν όσοι υπηρετούσαν στο Υπουργείο, τη Γενική Διοίκηση, στο διδακτικό προσωπικό της ΣΣΕ και της Σχολής Υπαξιωματικών καθώς και τη Χαρτογραφική Υπηρεσία.

Σχήμα 16. Το Ελληνικό Πυροβολικό στις Παραμονές του Πόλεμου του 1897.

δ. Οργανισμός 1904 - Η Νέα Σύνοψη του Στρατού.

(1) Τον Ιούνιο του 1904 ψηφίστηκε ο νόμος ΓΛΑ΄ περί του "Νέου Οργανισμού του Στρατού". Σύμφωνα με το Νόμο αυτό ορίσθηκε και η σύνοψη του Υπουργείου Στρατιωτικών. Το τότε Υπουργείο Στρατιωτικών αποτελείτο από το Γραφείο του Υπουργού, από δώδεκα τμήματα, δηλαδή την Επιτελική Υπηρεσία, η οποία περιλάμβανε τα Γραφεία Στατιστικής, Πληροφοριών και Τοπογραφίας, Προσωπικού, Στρατολογίας και Επιστρατεύσεως, Πεζικού, Ιππικού, Πυροβολικού, Μηχανικού, Δικαιοσύνης, Υγειονομικού, Οικονομικού, Προμηθειών και το Τμήμα Χωροφυλακής.

(2) Ορίσθηκε η σύνοψη κάθε Μεραρχίας. Αυτές αποτελούντο από Επιτελείο, δύο (2) Ταξιαρχίες των δύο (2) Συνταγμάτων Πεζικού η κάθε μία, δύο (2) Τάγματα Ευζώνων, ένα (1) Σύνταγμα Ιππικού, ένα (1) Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού, ένα (1) Τάγμα Μηχανικού, ένα (1) Λόχο Μεταγωγικών, ένα (1) Λόχο Νοσοκόμων και τη Στρατιωτική Μουσική.

(3) Ειδικότερα, η συγκρότηση του Πυροβολικού περιελάμβανε:

(α) Μία (1) Επιθεώρηση Πυροβολικού.

(β) Τρία (3) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού.

(γ) Δύο (2) Μοίρες Ορειβατικού Πυροβολικού.

(δ) Μία (1) Μοίρα Βαρέως Πυροβολικού και

(ε) Την Διεύθυνση Υλικού Πυροβολικού και το Οπλοστάσιο

και

(στ) Τη Σχολή Βολής Πυροβολικού.

(4) Κάθε ένα από τα Συντάγματα του Πεδινού Πυροβολικού αποτελείτο από το Επιτελείο και τέσσερις (4) Μοίρες, από τις οποίες κάθε μία ήταν συγκροτημένη σε Επιτελείο και δύο (2) Πυροβολαρχίες. Οι τρεις από τις Μοίρες ήταν ενεργές, η δε τέταρτη ήταν ανενεργός διαθέτοντας μόνο στελέχη. Οι Μοίρες του Ορειβατικού και Βαρέως Πυροβολικού αποτελούνταν από Επιτελείο και τρεις (3) Πυροβολαρχίες η κάθε μία.

(5) Η Διεύθυνση Υλικού Πολέμου περιελάμβανε Επιτελείο, το Λόχο Σκευής, το Πυροτεχνουργείο, Αποθήκη Ακατέργαστων, μία Γενική Εφορία Υλικού Πολέμου, τρεις (3) Ειδικές Εφορείες και έξι (6) Παραρτήματα.

Σχήμα 17. Ελληνικό Πυροβολικό του Οργανισμού 1904.

(6) Με ΒΔ του Σεπτεμβρίου 1904, ορίστηκε ότι το 1ο Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού υπάγεται στην I Μεραρχία με έδρα τη Λάρισα, το 2ο Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού, η 1η και 2η Μοίρα Ορεινού Πυροβολικού, η Μοίρα Βαρέως Πυροβολικού στη II Μεραρχία με έδρα την Αθήνα και το 3ο Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού στην III Μεραρχία με έδρα το Μεσολόγγι.

(7) Τον Οκτώβριο του 1904 ορίστηκε Ειδικός Επιθεωρητής Πυροβολικού.

ε. Οργανισμός 1905-1909.

Με το ΒΔ της 1ης Νοεμβρίου 1905 καθορίστηκε ότι η στολή των οπλιτών Πυροβολικού θα είναι βυσινί με δύο πυροβόλα χιαστί στις επωμίδες. Επιπλέον όσοι ανήκαν στο Ορεινό Πυροβολικό είχαν κάτω από τα πυροβόλα το γράμμα Ο και στο Βαρύ Πυροβολικό, το γράμμα Β.

στ. Οργανισμός 1910 - Ανανέωση του Πυροβολικού.

(1) Τον Φεβρουάριο του 1910 ψηφίστηκε νέος οργανισμός, με τον οποίο το Πυροβολικό αποτελείται από:

- (α) Επιθεώρηση Πυροβολικού.
- (β) Τρία (3) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού.
- (γ) Τρία (3) Τάγματα Ορεινού Πυροβολικού.
- (δ) Ένα (1) Ταγμα Βαρέως Πυροβολικού και
- (ε) Τη Διοίκηση Υλικού Πυροβολικού και το Οπλοστάσιο.

(3) Τα Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού αποτελούνταν από το Επιτελείο και τέσσερις (4) Μοίρες, κάθε μία των οποίων είχε τρεις (3) Πυροβολαρχίες. Μία από τις Πυροβολαρχίες κάθε Μοίρας ήταν επανδρωμένη μόνο με τα στελέχη της. Τα Τάγματα Ορεινού Πυροβολικού αποτελούνταν το καθένα από τρεις (3) Μοίρες, των τριών (3) Πυροβολαρχιών. Το

Σύνταγμα Βαρέως Πυροβολικού διέθετε πέντε (5) Πυροβολαρχίες. Η σύνθεση της Διεύθυνσης Υλικού Πυροβολικού και του Οπλοστασίου δεν μεταβλήθηκε.

ζ. Οργανισμός 1912.

(1) Με νέο Νόμο της 7 Ιανουαρίου 1912 "περί Συνθέσεως του Ενεργού Στρατού", το Πυροβολικό αποτελείτο από:

(α) Το Ειδικό Επιτελείο του Πυροβολικού, το οποίο εξασφάλιζε τη γενική πορεία του όπλου.

(β) Τέσσερα (4) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού, από τα οποία τα τρία με τρεις (3) Μοίρες των δύο (2) Πυροβολαρχιών και το τέταρτο με τέσσερις (4) Μοίρες των δύο (2) Πυροβολαρχιών. Η έδρα του 1ου Συντάγματος ήταν στη Λάρισα, ενώ των 2ου, 3ου και 4ου στην Αθήνα.

(γ) Δύο (2) Συντάγματα Ορειβατικού Πυροβολικού με δύο (2) Μοίρες το καθένα, των δύο (2) Πυροβολαρχιών η κάθε μια (έδρα Αθήνα).

(δ) Τάγμα Βαρέως Πυροβολικού των τριών (3) Πυροβολαρχιών (έδρα Αθήνα).

(ε) Τέσσερις (4) Λόχους Μεταγωγικών (ένας για κάθε Σύνταγμα).

(στ) Ένα (1) Λόχο Τεχνιτών και τις υπηρεσίες του Πυροβολικού όπως την Διεύθυνση Υλικού Πολέμου, το Οπλοστάσιο και τις Εφορείες. Σύμφωνα με τον ίδιο Νόμο συστήθηκε από το Υπουργείο Στρατιωτικών, Διεύθυνση Πυροβολικού σε αντικατάσταση του τέως Τμήματος Πυροβολικού και της Επιθεώρησης Πυροβολικού. Αυτή ήταν και η σύνθεση του Ελληνικού Πυροβολικού, πριν τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο του 1912.

(2) Τα Συντάγματα του Πεδινού Πυροβολικού τακτικά υπάγονταν στις τέσσερις Μεραρχίες, πολλές φορές όμως συνέβη, λόγω του εδάφους να προσκολλώνται προσωρινά περισσότερα του ενός Συντάγματα σε μία Μεραρχία. Τα Συντάγματα Ορειβατικού Πυροβολικού κατατμήθηκαν αμέσως σε ανεξάρτητες Μοίρες. Το Βαρύ Πυροβολικό χρησιμοποιήθηκε ολόκληρο στην Ήπειρο.

η. Εκπαίδευση.

(1) Με το ΒΔ της 2ας Φεβρουαρίου 1907 καθορίστηκε η εκπαίδευση Αξιωματικών Πυροβολικού σε άλλα Όπλα για τη στενότερη επαφή και πληρέστερη γνώση των αντικειμένων.

(2) Το 1907 με το Νόμο ΓΛΑ ιδρύεται το Σχολείο Βολής Πυροβολικού για την καλύτερη εκπαίδευση των Υπλών - Ανθλών του Πυροβολικού στη βολή και συντήρηση του υλικού καθώς και των επιλοχιών και λοχιών των Συνταγμάτων Πυροβολικού στην υπηρετήση και συντήρηση της σκευής. Το Σχολείο Βολής Πυροβολικού διαιρείτο σε δύο τμήματα, το τμήμα Αξιωματικών και το τμήμα των Υπαξιωματικών.

(α) Στο τμήμα των Αξιωματικών φοιτούσαν οι κατατασσόμενοι στο στράτευμα νέοι Ανθυπολοχαγοί Πυροβολικού (από τη ΣΣΕ) καθώς και οι αρχαιότεροι από τους Υπολοχαγούς και Ανθυπολοχαγούς του ίδιου όπλου.

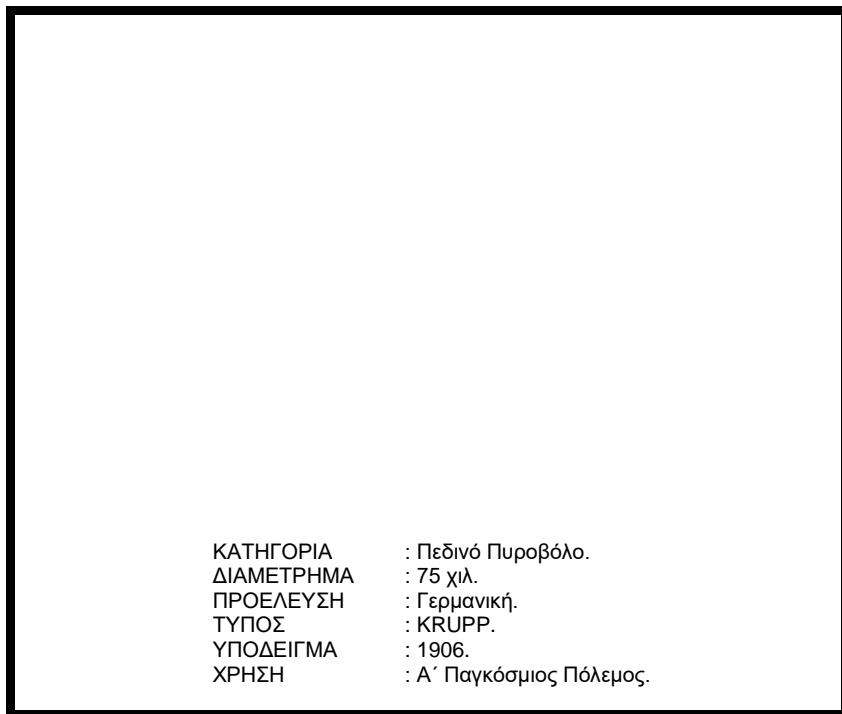
(β) Στο τμήμα των Υπαξιωματικών φοιτούσε αριθμός Υπαξιωματικών, ο οποίος οριζόταν κάθε χρόνο από τον Υπουργό των Στρατιωτικών.

θ. Οπλισμός.

(1) Το έτος 1910 έγινε πλήρης εκσυγχρονισμός του Πεδινού και Ορειβατικού Πυροβολικού. Τα παλιά βραδυβόλα Κρουπ αντικαταστάθηκαν με νέα ταχυβόλα πυροβόλα, από τα τελειότερα στο είδος τους για την εποχή εκείνη.

Σχήμα 18. Ελληνικό Πυροβολικό πριν τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο.

Σχήμα 19. Πεδινό Πυροβόλο Κρουπ 75 χιλ. (1908).

(2) Ο εφοδιασμός των μονάδων Πυροβολικού με τη νέα σκευή έγινε με το ΒΔ της 27ης Οκτωβρίου 1910, με το οποίο καθοριζόταν για το μεν Πεδινό Πυροβολικό, το Πεδινό πυροβόλο συστήματος Σνάϊντερ, υποδείγματος 1908 και διαμετρήματος 75 χιλ., για δε το Ορειβατικό Πυροβολικό, το λυόμενο Ορεινό ταχυβόλο πυροβόλο Σνάϊντερ-Δαγκλή, υποδείγματος 1908 και διαμετρήματος 75 χιλ. επίσης.

(3) Με ΒΔ της 19ης Φεβρουαρίου 1907 καθορίσθηκε σαν ατομικός οπλισμός των Πυροβολητών, η αραβίδα Μάνλιχερ.

ΤΜΗΜΑ 15

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΣΕ ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

1. Γενικά.

Ο Ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1897 αποτέλεσε την πρώτη δυναμική αναμέτρηση (μετά την Επανάσταση του 1821) ανάμεσα στην μικρή και ανίσχυρη τότε Ελλάδα και την κραταιά ακόμη Οθωμανική αυτοκρατορία και, παρά την ατυχή έκβασή του, έδωσε στους Έλληνες τη δυνατότητα να αντιληφθούν τις πολλαπλές ελλείψεις τους και να αποκομίσουν πολύτιμη πείρα στα ζητήματα της προπαρασκευής και της διεξαγωγής του πολέμου.

2. Πολεμικές Επιχειρήσεις στις οποίες Συμμετείχε το Πυροβολικό.

α. Κρήτη.

Το Πυροβολικό συμμετείχε στις παρακάτω επιχειρήσεις:

- (α) Βουκολιές 6/18 Φεβρουαρίου 1897.
- (β) Λειβάδι - Αγυιά 7/19 Φεβρουαρίου 1897.

β. Θεσσαλικό Μέτωπο.

(1) Γενικά.

Το Πυροβολικό ανέπτυξε ισχυρή δράση σε όλες τις επιχειρήσεις τόσο κατά τις μάχες των συνόρων αλλά και κατά τις δύο μάχες του Βελεστίνου, στη μάχη των Φαρσάλων και τέλος την καθοριστική μάχη του Δομοκού.

(2) Επιχειρήσεις.

Το Πυροβολικό συμμετείχε στις παρακάτω μάχες:

- (α) Δελερίων 11/23 Απριλίου 1897.
- (β) Ρεβένιου 11/23 Απριλίου 1897.
- (γ) Βελεστίνου 15/ 18 - 24 /27 και 30 Απριλίου / 6 Μαΐου.
- (δ) Φαρσάλων 23 Απριλίου/5 Μαΐου 1897.
- (ε) Δομοκού 5/17 Μαΐου 1897.
- (στ) Ντερβέν Φούρκα 6/18 Μαΐου 1897.

γ. Ηπειρωτικό Μέτωπο.

(1) Γενικά.

Το Πυροβολικό συμμετείχε στις δύο κύριες μάχες των Πέντε Πηγαδιών και του Γριμπόβου καθώς και στους βομβαρδισμούς της Πρέβεζας.

(2) Επιχειρήσεις.

Το Πυροβολικό συμμετείχε στις παρακάτω μάχες:

- (α) Άραχθου-Μπάνι 6-9/18-21 Απριλίου 1897.
- (β) Ανωγίων-Πέντε Πηγαδιών 11/23 Απριλίου 1897.

(γ) Κουμουτζάδων 17/29 Απριλίου 1897.

(δ) Γριμπόβου 1-3/13-15 Μαΐου 1897.

3. Διεξαγωγή Επιχειρήσεων.

α. Γενικά.

Η άμεση αφορμή του πολέμου ήταν η απόβαση ελληνικών στρατευμάτων στην Κρήτη το 1896. Το θέατρο των επιχειρήσεων ήταν γεωγραφικά διαχωρισμένο από την οροσειρά της Πίνδου. Έτσι δημιουργήθηκαν δύο μέτωπα, το ανατολικό και το δυτικό. Το ανατολικό ήταν το μέτωπο της Θεσσαλίας και το δυτικό της Ηπείρου. Τα δύο αυτά μέτωπα ήταν ανεξάρτητα μεταξύ τους λόγω της δύσκολης πρόσβασης της οροσειράς. Από την αρχή φάνηκε ότι το κύριο μέτωπο, που θα έκρινε την έκβαση του πολέμου θα ήταν το Θεσσαλικό.

β. Οργάνωση - Διάταξη Πυροβολικού Αντιπάλων.

(1) Ελληνικό Πυροβολικό.

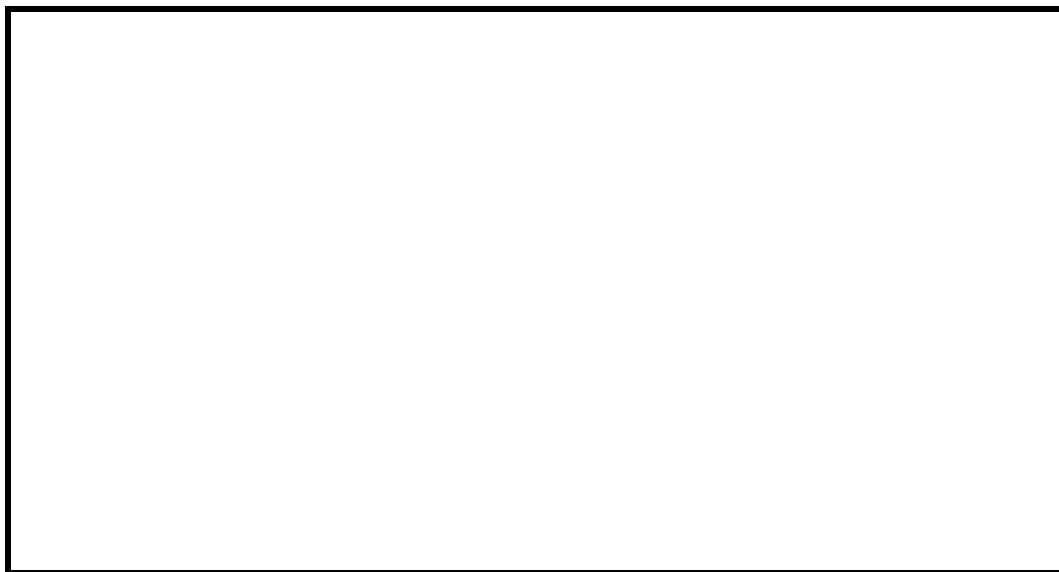
(α) Στρατιά Θεσσαλίας.

1/ 1ο Σύνταγμα ΠΒ στη Λάρισα (I Μεραρχία).

2/ 2ο Σύνταγμα ΠΒ στην Αλήφακα (II Μεραρχία)

από το οποίο μία (1) Ορειβατική Πυροβολαρχία στο Δερρελί για υποστήριξη του Αποσπάσματος Ολύμπου και μία (1) Ορειβατική Πυροβολαρχία στο Τσάκο για υποστήριξη του Αποσπάσματος Χασίων.

3/ Σύνολο 96 πυροβόλα.

Σχήμα 20. Πεδινό Πυροβόλο 75 χιλ. στις Επιχειρήσεις του 1897.

(β) Στρατιά Ηπείρου.

Οκτώ (8) Πυροβολαρχίες από τις οποίες οι δύο κρατήθηκαν σαν εφεδρεία.

(γ) Οπλισμός.

Το Ελληνικό Πυροβολικό διέθετε πυροβόλα Κρουπ 75 και 87 χιλ. για τις πεδινές Πυροβολαρχίες και των 75 χιλ. για τις ορειβατικές. Υπήρχαν επίσης και μερικά πυροβόλα 105 χιλ. Βαρέως Πυροβολικού.

(2) Τουρκικό Πυροβολικό.

(α) Μέτωπο Θεσσαλίας.

Οι Τούρκοι διέθεταν εικοσιοκτώ (28) Πεδινές Πυροβολαρχίες, από τις οποίες τρεις (3) Έφιππες σαν Πυροβολικό Στρατιάς και δύο (2) Ορειβατικές Πυροβολαρχίες. Συνολικά (186) πυροβόλα.

(β) Μέτωπο Ηπείρου.

Διέθεταν πέντε (5) Πυροβολαρχίες και σύνολο εικοσιτέσσερα (24) πυροβόλα.

(γ) Οπλισμός

Ο οπλισμός του Τουρκικού Πυροβολικού περιλάμβανε Πυροβόλα Κρουπ των 87 χιλ. για τις Πεδινές Πυροβολαρχίες, των 75 χιλ. για τις Έφιππες Πυροβολαρχίες, των 69 χιλ. για τις Ορειβατικές και οβιδοβόλα των 120 χιλ. που δεν χρησιμοποιήθηκαν στις επιχειρήσεις. Οι οχυρώσεις της Πρέβεζας τόσο στα πυροβολεία όσο και στην περίβολο του παλαιού φρουρίου διέθεταν ισχυρά πυροβόλα από 220 έως 60 χιλ., κυρίως των εργοστασίων Κρουπ.

γ. Συμμετοχή του Πυροβολικού.

Παρακάτω αναφέρονται επιγραμματικά ορισμένα "στιγμιότυπα" από τη συμμετοχή του Ελληνικού Πυροβολικού στον Ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897.

(1) Θεσσαλικό Μέτωπο.

(α) Γενικά.

Η Τουρκία κήρυξε τον πόλεμο την 9 προς 10 Απριλίου 1897 στην συνοριακή γραμμή κοντά στο όρος Ανάληψη. Τότε ξεκίνησαν οι μάχες των συνόρων με τελευταία τη μάχη των Δελερικών την 23 Απριλίου με αποτέλεσμα να καταφέρουν οι Τούρκοι να μπουν στη Θεσσαλική Πεδιάδα.

(β) Μάχη Βελεστίνου.

Στις 27 Απριλίου κατά την πρώτη μάχη του Βελεστίνου, η II Ταξιαρχία, με δύο (2) Ορειβατικές Πυροβολαρχίες με Διοικητή τον Συνταγματάρχη(ΠΒ) Σμολένσκι απέκρουσε μετά από σφοδρή μάχη τη Μεραρχία Ιππικού του Σουλεϋμάν πασά. Στις 29 και 30 Απριλίου, κατά τη δεύτερη μάχη του Βελεστίνου, η ίδια ελληνική δύναμη ενισχυμένη με μία (1) Πεδινή Πυροβολαρχία καταφέρνει να αποκρούσει ξανά τη Μεραρχία Ιππικού ενισχυμένη με ένα Σύνταγμα Πεζικού και μία (1) Πυροβολαρχία.

(γ) Μάχη Φαρσάλων.

Στις 5 και 6 Μαΐου διεξάγεται η μάχη στα Φάρσαλα μεταξύ της 5ης Τουρκικής Μεραρχίας και της II Ταξιαρχίας του Συνταγματάρχη (ΠΒ) Σμολένσκι. Το Ελληνικό Πυροβολικό το οποίο παίρνει μέρος στη μάχη είναι, δύο (2) Πεδινές Πυροβολαρχίες, δύο (2) Ορειβατικές Πυροβολαρχίες, μία (1) Ορειβατική του I Συντάγματος Πυροβολικού και μία (1) Ορειβατική του II Συντάγματος Πυροβολικού. Μετά από δύο ημέρες επιτυχή άμυνα, ο Σμολένσκι αποφάσισε να υποχωρήσει και να συμπυκνωθεί στον Αλμυρό.

(δ) Μάχη Δομοκού.

Στις 16 και 17 Μαΐου διεξάγεται η Μάχη του Δομοκού από την οποία και κρίθηκε το αποτέλεσμα του πολέμου. Το Πυροβολικό το οποίο πήρε μέρος στην μάχη ήταν η IV Πεδινή Πυροβολαρχία, η IV Ορειβατική Πυροβολαρχία του 3ου Συντάγματος Πυροβολικού, I, II, III Πεδινές Πυροβολαρχίες του 2ου Συντάγματος Πυροβολικού, η III Λυόμενη Πυροβολαρχία με τέσσερα (4) πυροβόλα, τρία (3) τοπομαχικά πυροβόλα 105 χιλ. και τέσσερα των 87 χιλ. της I Πεδινής Πυροβολαρχίας του 3ου Συντάγματος, δύο (2) Ορειβατικές Πυροβολαρχίες της Ειδικής Ταξιαρχίας, του Συνταγματάρχη Κακλαμάνου και δύο (2) Ορειβατικές του Ανεξάρτητου Σώματος του Ταγματάρχη Τερτίπη. Η συνολική δύναμη του Ελληνικού Πυροβολικού ήταν ογδόντα πέντε (85) πυροβόλα. Σύμφωνα με τη διαταγή του Αρχιστράτηγου: "Οι Πεδινές Πυροβολαρχίες των 75 χιλ. και των δύο Συνταγμάτων Πυροβολικού θα τοποθετηθούν στην παράταξη των Μερραρχιών σε θέσεις καθοριζόμενες από τους Διοικητές των Συνταγμάτων Πυροβολικού. Ακόμη σε περίπτωση υποχώρησης να υποστηρίξουν με πυρά αυτήν". Η Ελληνική δύναμη δεν μπορεί να συγκρατήσει την Τουρκική Στρατιά του Ετέμ πασά και με διαταγή του Αρχιστράτηγου υποχωρεί αρχικά προς τη Λαμία και στη συνέχεια στις Θερμοπύλες. Αποτέλεσμα ήταν η συμφωνηθείσα ανακωχή, με τη μεσολάβηση του Τσάρου, στις 19 Μαΐου 1897.

(2) Ηπειρωτικό Μέτωπο.

Οι επιχειρήσεις στο Ηπειρωτικό Μέτωπο δεν ήταν δυνατό να έχουν καμιά επίδραση στην έκβαση του πολέμου. Όλες οι προσπάθειες της Ελληνικής Στρατιάς απσκοπούσαν στην κατάληψη της Πρέβεζας. Παρ' όλους τους βομβαρδισμούς με Πυροβολικό από την θάλασσα και από την ξηρά, οι Τούρκοι κατάφεραν να διατηρήσουν την κατοχή της.

ε. Διαπιστώσεις - Συμπεράσματα.

Ο πόλεμος του 1897 αποτέλεσε για την Ελλάδα σοβαρότατη περιπέτεια, η οποία χωρίς την επέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων θα μπορούσε να έχει τρομακτικά επακόλουθα για την τύχη της. Από τον πόλεμο αυτό διαπιστώθηκαν τα παρακάτω:

(1) Ο εξοπλισμός που υπήρχε δεν επαρκούσε για τους κληθέντες στα όπλα άνδρες.

(2) Η εκπαίδευση του Στρατού, των στελεχών και των μονάδων, ήταν ανεπαρκής. Δεν υπήρχε εκπαίδευση με την σημερινή έννοια, δεν γίνονταν ασκήσεις των στρατευμάτων και δεν πραγματοποιούντο εκπαιδευτικές βολές Πυροβολικού και βολές σε συνεργασία με τα όπλα του Πεζικού και του Ιππικού. Λόγω έλλειψης εκπαιδευμένου προσωπικού δεν επανδρώθηκαν στο σύνολό τους τα υπάρχοντα πυροβόλα με αποτέλεσμα από τα 227 υπάρχοντα πυροβόλα, να λάβουν μέρος μόνο τα 145, τα δε βαριά πυροβόλα των 105 και 150 χιλ. παρέμειναν στις αποθήκες.

(3) Την παραμονή του πολέμου παρατηρήθηκε μεγάλη έλλειψη ίππων, καθώς δεν είχε προβλεφθεί επίταξη ικανού αριθμού και παρά την εσπευμένη αγορά ενός αριθμού, δεν καλύφθηκαν πλήρως οι ανάγκες σε ίππους του Ιππικού αλλά και του Πυροβολικού, με αποτέλεσμα σοβαρός αριθμός βληματοφορέων και υλικού Πυροβολικού να μην μπορεί να μεταφερθεί στην πρώτη γραμμή.

(4) Δεν υπήρχαν τα αναγκαία πυρομαχικά και έτσι αρκετές Πυροβολαρχίες έμειναν χωρίς πυρομαχικά κατά τη διάρκεια της μάχης.

(5) Δεν έγινε συγκεντρωτική χρησιμοποίηση του Πυροβολικού.

(6) Δεν υπήρχαν σκοπευτικά όργανα, μέσα επικοινωνιών και μέσα παρατηρήσεως.

(7) Δεν υπήρχαν τα διαθέσιμα μέσα συντηρήσεως του υλικού.

(8) Δεν υπήρχε μεταφορική υπηρεσία καθώς επίσης βασικές ήταν και οι ελλείψεις της υγειονομικής και τηλεγραφικής υπηρεσίας.

(9) Τέλος η επιστράτευση η οποία πραγματοποιήθηκε σε τρία (3) στάδια παρουσίασε πολλές και σοβαρές ελλείψεις.

Συνέπεια όλων των παραπάνω ήταν να επαναληφθούν τα σφάλματα του 1886 και να εμπλακεί η Ελλάδα σε ένα πόλεμο, απροετοίμαστη υλικά και ψυχικά, με αποτέλεσμα την ατιμωτική γι' αυτήν συνθήκη ειρήνης της 4ης Δεκεμβρίου του 1897. Ωστόσο, ο πόλεμος αυτός είχε και την καλή του όψη καθώς ανάγκασε ηγεσία και λαό να κατανοήσει ότι χρειάζεται οργάνωση, εκπαίδευση και προπαρασκευή.

ΤΜΗΜΑ 16

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΣΤΟΝ ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΟΣΜΟ

1. Γενικά.

Κατά την τελευταία δεκαετία του 19ου αιώνα το Πυροβολικό στην Ευρώπη εξελίσσεται ραγδαία. Συγκεκριμένα:

- α. Χρησιμοποιούνται πυροβόλα με ταχύτερους ρυθμούς βολής.
- β. Τα πυροβόλα σκοπεύονται, με τη βοήθεια γωνιομέτρων, στο στόχο κατά Πυροβολαρχίες (μέχρι τότε κάθε πυροβόλο σκόπευε χωριστά το στόχο).
- γ. Χρησιμοποιούνται ευρέως τα μέσα διαβιβάσεων και παρατηρήσεως τα οποία βελτιώνονται συνεχώς.
- δ. Συγκροτούνται Πυροβολαρχίες των τεσσάρων πυροβόλων.

2. Εργοστάσια Κατασκευής Πυροβόλων.

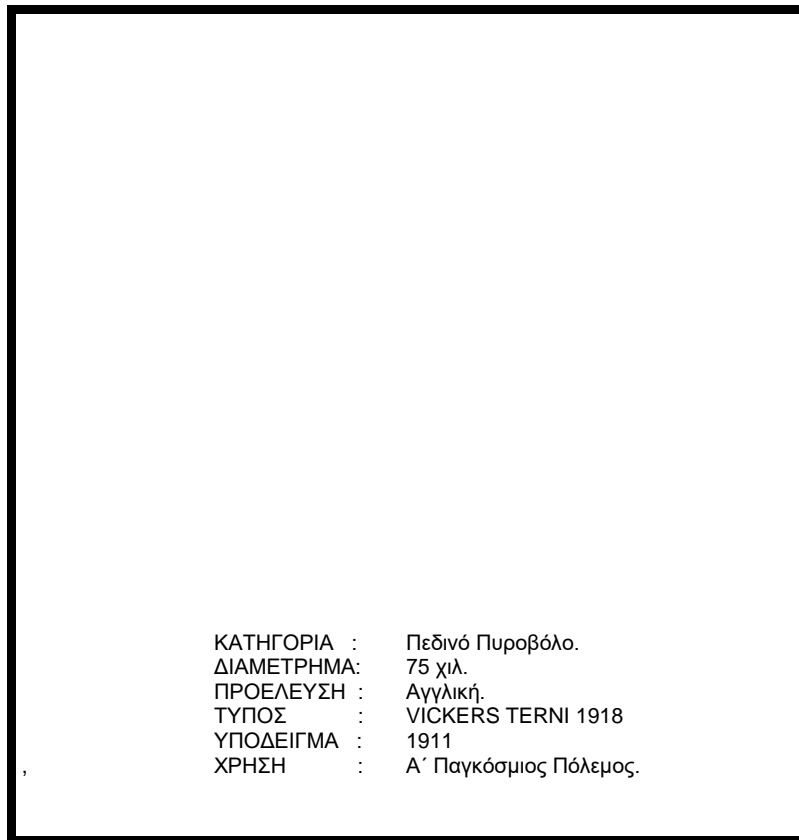
Στην Ευρώπη κύρια εργοστάσια κατασκευής πυροβόλων είναι, τα Γαλλικά Schneider (Σνάιντερ) και Saint-Chamond (Σεν-Σαμόντ), το Αγγλικό Vickers-Armstrong (Βίκερς Άρμστρονγκ), το Τσεχοσλοβάκικο Skoda (Σκόντα), το ολλανδικό Siderius (Σιντέριους), το σουηδικό Bofors (Μπόφορς), το ιταλικό Ansaldo (Ανσάλντο) και το ρωσικό Putilow (Πουτίλοβ). Σε αυτά πρέπει να προστεθούν και τα γαλλικά κρατικά εργοστάσια Puteaux (Πουτό) και Bourges (Μπουρζέ), τα οποία όμως δεν αναλαμβάνουν ξένες παραγγελίες.

3. Εξέλιξη των Πυροβόλων.

- α. Το Πεδινό πυροβόλο των 75 χιλ. υποδείγματος 1897 είναι εκείνο, κυρίως, με το οποίο η Γαλλία μετείχε στις πρώτες μάχες του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Το πυροβόλο αυτό αν και είναι το πρώτο ταχυβόλο το οποίο κατασκευάστηκε, ήταν το καλύτερο μεταξύ των ομοίων του. Είναι το πρώτο πυροβόλο με το οποίο κατέστη δυνατή η έμμεσος βολή.
- β. Η Γερμανία, το 1896 παρουσίασε το πυροβόλο 77 χιλ. άκαμπτου κιλλίβαντος, εφοδιασμένου με πτύο, το οποίο υποχρεώθηκε αργότερα, κατά το 1904, να το εφοδιάσει με ελαστικό σύνδεσμο, απαραίτητο για την ταχυβολία.
- γ. Εκτοτε όλα τα ευρωπαϊκά κράτη άρχισαν να εφοδιάζονται με ταχυβόλα πυροβόλα, των οποίων τα κύρια χαρακτηριστικά είναι:

- (1) Η "ακινήσια" κατά τη βολή (ομαλή επάνοδος σωλήνα).

(2) Η δυνατότητα κατάληψης κεκαλυμμένων θέσεων και η εκτέλεση της βολής από αυτές (χάρη στο σύστημα των σκοπευτικών οργάνων).

Σχήμα 21. Πεδινό Πυροβόλο VICKERS TERNI 75 χιλ. (1918).

(3) Η χρησιμοποίηση ολομερών φυσιγγών (για τα μικρά διαμετρήματα), με τις οποίες αυξήθηκε πολύ η ταχυβολία.

(4) Ο εφοδιασμός των πυροβόλων με ασπίδια που προστάτευαν τους πυροβολητές και τους μηχανισμούς του πυροβόλου από τα θραύσματα των βλημάτων.

δ. Αργότερα, ο ελαστικός σύνδεσμος των πυροβόλων επεκτάθηκε και στα βαριά πυροβόλα.

4. Ορειβατικό Πυροβόλο 75 χιλ. Σναϊντερ - Δαγκλή.

α. Πρέπει να γίνει ιδιαίτερη αναφορά στο λυόμενο ορειβατικό Σναϊντερ - Δαγκλή του οποίου εφευρέτης ήταν ο μετέπειτα Αρχιστράτηγος και Υπουργός Στρατιωτικών Δαγκλής Παναγιώτης. Το πυροβόλο αυτό χρησιμοποιήθηκε από τις Ορειβατικές Πυροβολαρχίες του Ελληνικού Πυροβολικού μέχρι και τη Μικρασιατική Εκστρατεία.

Σχήμα 22α. Ορειβατικό Πυροβόλο 75 χιλ. Σνάϊντερ - Δαγκλή.

β. Εφευρέτες αντιστοίχων λυόμενων ορειβατικών πυροβόλων ήταν και ο Υποστράτηγος Μηχανικού Λυκούδης Πέτρος, σύγχρονος του Δαγκλή, ο οποίος εκπαιδεύθηκε στην Ευρώπη από το 1900 έως το 1905, για να επιβλέψει την κατασκευή των λυόμενων πυροβόλων.

γ. Τέλος ο Έλληνας Μηχανικός Χρόνης Αριστοτέλης εφεύρε και κατασκεύασε στα εργοστάσια Ehrhardt της Γερμανίας κατά το 1911 "αυτογεμές" πυροβόλο συστήματος ΧΡΟΝΗ που χρησιμοποιήθηκε από τον Γερμανικό Στρατό.

Σχήμα 22β. "Αυτογεμές" Πυροβόλο Συστήματος Χρόνη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ (ΜΕΧΡΙ ΠΑΡΑΜΟΝΕΣ Α΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ, 1912 - 1914)

ΤΜΗΜΑ 17

ΟΡΓΑΝΩΣΗ - ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ

1. Γενικά.

α. Η μεγάλη αυτή χρονική περίοδος σκιαγραφείται από τη λεγόμενη "Πολεμική Περίοδο" του 1912 - 1913, γιατί καθόλη σχεδόν τη διάρκειά της η Ελλάδα ευρισκόταν σε κατάσταση πολέμου.

β. Η περίοδος από την επανάσταση του 1909 (Γουδί) μέχρι τους Βαλκανικούς Πολέμους υπήρξε περίοδος αναγέννησεως του Στρατού. Σε χρονικό διάστημα τριών (3) ετών επετεύχθηκε σημαντική βελτίωση στην οργάνωση, την εκπαίδευση και τον εξοπλισμό του, ώστε να είναι πανέτοιμος στη συνέχεια για την περίοδο των Βαλκανικών Πολέμων, οι οποίοι με τη νικηφόρο έκβασή τους διαδραμάτισαν σοβαρότατο ρόλο στη συγκρότηση του Νεοελληνικού Κράτους.

γ. Μετά τη λήξη των Βαλκανικών Πολέμων του 1912-13 και την αποστράτευση του Νοεμβρίου του 1913 ακολούθησε μικρή περίοδος ειρήνης η οποία χρησιμοποιήθηκε για την αναδιοργάνωση της χώρας, λόγω της προσαρτήσεως των νέων εδαφών καθώς επίσης και για την οργάνωση των στρατιωτικών δυνάμεων της.

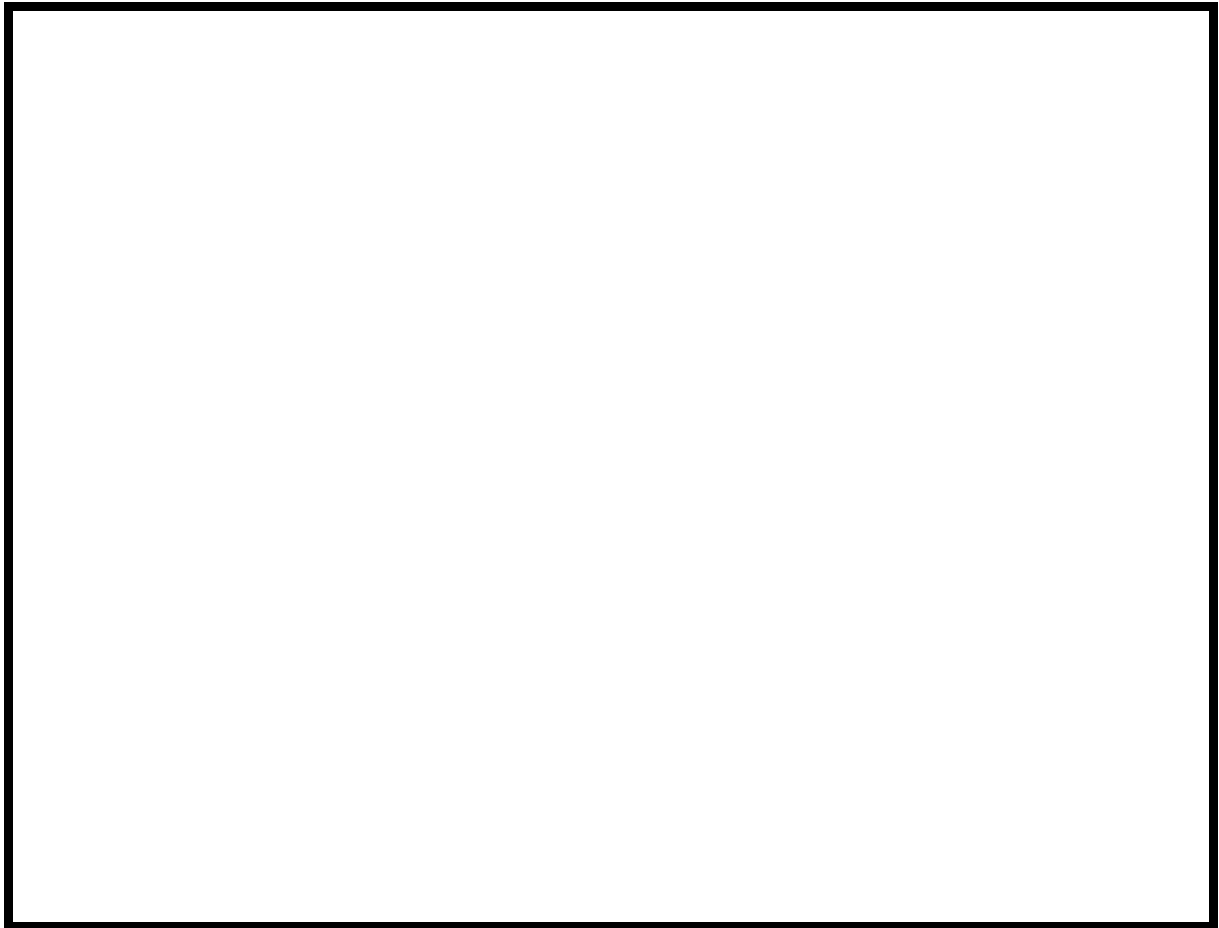
2. Οργάνωση 1911 - Γαλλική Στρατιωτική Αποστολή Eyndoux - Προώθηση της Εκπαιδεύσεως.

α. Με το Νόμο ΓΞΨΗ΄ της 27ης Μαρτίου 1911, δόθηκε η ευχέρεια στην Κυβέρνηση να καλέσει ξένη Αποστολή αποτελούμενη από έναν Υποστράτηγο και ανάλογο βαθμό ανωτέρων και κατωτέρων αξιωματικών για την οργάνωση και εκπαίδευση του στρατού. Επιλέγηκε τελικά η υπό τον Υποστράτηγο Eyndoux Γαλλική Αποστολή.

β. Το Δεκέμβριο του 1911 καθορίσθηκε ο Οργανισμός των Σχολείων Βολής Πεζικού και Πυροβολικού. Τα Σχολεία Βολής Πεζικού και Πυροβολικού παρακολουθούσαν Ταγματάρχες, Λοχαγοί και οι Υπολοχαγοί που είχαν σειρά να προαχθούν. Ορίσθηκαν δύο εκπαιδευτικές σειρές καθ' έτος (την 1η Απριλίου και την 1η Σεπτεμβρίου αντίστοιχα). Η διάρκεια της κάθε εκπαιδευτικής περιόδου ήταν δύο μήνες και διαιρείτο σε δύο μέρη, το μέρος των ασκήσεων το οποίο περιελάμβανε, ασκήσεις επί χάρτου, ασκήσεις με υλικό και το μέρος της βολής, το οποίο περιελάμβανε βολή εκπαιδεύσεως και πολεμική βολή Πυροβολαρχίας και Μοίρας.

3. Οργάνωση - Συγκρότηση Ελληνικού Πυροβολικού.

Στις παραμονές των Βαλκανικών Πολέμων το Ελληνικό Πυροβολικό είχε την σύνθεση και οργάνωση που καθορίσθηκε με το Νόμο ΓΕ της 7ης Ιανουαρίου 1912 με τον οποίο έγιναν ορισμένες τροποποιήσεις στον Οργανισμό του Στρατού, οι οποίες μαζί με αυτές που παρέμειναν σε ισχύ από το Νόμο ΓΥΝΣΤ΄ του 1910 αποτέλεσαν τον Οργανισμό του 1912. Έτσι ρυθμίστηκε, ότι ο Ένεργός Στρατός αποτελείτο από τέσσερις (4) Μεραρχίες, με αρίθμηση I, II, III, IV. Η κάθε Μεραρχία περιελάμβανε Επιτελείο, τρία (3) Συντάγματα Πεζικού και ένα (1) Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού.

Σχήμα 23. Οργάνωση Πυροβολικού πριν τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο.

α. Σύνθεση.

Η σύνθεση του Πυροβολικού καθορίσθηκε όπως παρακάτω.

(1) Ειδικό Επιτελείο Πυροβολικού, το οποίο εξασφάλιζε τη γενική πορεία του όπλου.

(2) Τέσσερα (4) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού, από τα οποία τα μιν τρία είχαν τρεις (3) Μοίρες και κάθε Μοίρα δύο (2) Πυροβολαρχίες, το δε τέταρτο αποτελείτο από τέσσερις (4) Μοίρες και κάθε Μοίρα του από δύο (2) Πυροβολαρχίες.

(3) Δύο (2) Συντάγματα Ορειβατικού Πυροβολικού. Κάθε ένα από αυτά αποτελείτο από δύο (2) Μοίρες των δύο (2) Πυροβολαρχιών η κάθε μία.

(4) Ένα (1) Τάγμα των τριών (3) Πυροβολαρχιών Βαρέως Πυροβολικού.

(5) Ένα (1) Λόχο Μεταγωγών.

(6) Ένα (1) Λόχο Τεχνιτών.

β. Έδρες.

Οι έδρες των Συνταγμάτων Πεδινού Πυροβολικού καθορίσθηκαν όπως παρακάτω:

(1) Το 1ο Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού είχε έδρα τη Λάρισα.

(2) Τα 2ο, 3ο, 4ο Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού είχαν έδρα την Αθήνα.

(3) Το Σύνταγμα Ορειβατικού Πυροβολικού και το Τάγμα Βαρέως Πυροβολικού είχαν έδρα την Αθήνα.

γ. Εκπαίδευση.

Καταργούνται τα Σχολεία Εφέδρων Αξιωματικών και δημιουργούνται Ουλαμοί Υποψηφίων Εφέδρων Αξιωματικών. Τέτοιοι Ουλαμοί συγκροτήθηκαν ένας σε κάθε Μεραρχία. Οι Ουλαμοί αυτοί προστέθηκαν στα Συντάγματα τα οποία είχαν έδρα την Αθήνα. Όσοι αποφοιτούσαν ευδοκίμως από τους Ουλαμούς αυτούς επανέρχονταν στις μονάδες τους με το βαθμό του Λοχία. Μετά από υπηρεσία ενός μηνός στο βαθμό του Λοχία, ονομάζονταν Έφεδροι Ανθυπολοχαγοί.

4. Οργανισμός 1913.

α. Διάταγμα Αυγούστου 1913.

Πριν την έκδοση του Νόμου 85 "περί Προσωρινού Οργανισμού του Στρατού" του Νοεμβρίου του 1913, εκδόθηκε διάταγμα την 14η Αυγούστου του 1913, δηλαδή αμέσως μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο το οποίο προέβλεπε:

(1) Συγκρότηση δύο (2) ακόμα Συνταγμάτων Πεδινού Πυροβολικού τα 5ο και 6ο τα οποία ανήκαν προσωρινά στα αντίστοιχα Σώματα Στρατού Δράμας και Κοζάνης. Τα υπάρχοντα 1ο, 2ο, 3ο και 4ο Συντάγματα ανήκαν προσωρινά στα Σώματα Στρατού Λαρίσης, Αθήνας, Ιωαννίνων και Θεσσαλονίκης αντίστοιχα.

(2) Ο αριθμός των Πυροβολαρχιών κάθε Πεδινού Συντάγματος ορίστηκε προσωρινά έτσι ώστε, να αναλογεί σε κάθε Μεραρχία που αποτελούσε το Σώμα Στρατού από μία Μοίρα των τριών (3) Πυροβολαρχιών ταχυβόλων Σνάϊντερ.

(3) Συγκροτήθηκαν επιπλέον και τέσσερις (4) Μοίρες Ορειβατικού Πυροβολικού κάθε μία από τρεις (3) Πυροβολαρχίες ορεινών ταχυβόλων Σνάϊντερ. Αυτές ανήκαν προσωρινά στα Σώματα Στρατού Ιωαννίνων, Θεσσαλονίκης, Δράμας και Κοζάνης.

β. Οργάνωση Πυροβολικού Σώματος Στρατού.

Το Νοέμβριο του 1913 συγκροτήθηκε στην Αθήνα πρότυπο Σώμα Στρατού, αντί του Σώματος Στρατού Αθηνών, το οποίο θα χρησίμευε ταυτόχρονα και σαν Κέντρο Εκπαιδεύσεως με Διοικητή τον Αρχηγό της Γαλλικής αποστολής Υποστράτηγο Eydoux. Σε αυτό το Σώμα ανήκαν και ένα ή δύο Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού (κατά περίπτωση).

γ. Προσωρινός Οργανισμός 1913.

(1) Με το Νόμο 85 της 29ης Νοεμβρίου καθορίστηκαν οι βάσεις της συγκροτήσεως του Στρατού μέχρι της ψηφίσεως του οριστικού οργανισμού. Με αυτόν, το Πυροβολικό οργανώθηκε σε:

(α) Πέντε (5) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού τα 1ο, 3ο, 5ο, 7ο και 9ο, καθένα αποτελούμενο από τρεις (3) Μοίρες εκτός από το 9ο που διέθετε δύο.

(β) Δεκατέσσερις (14) Μοίρες Ορειβατικού Πυροβολικού με αριθμούς από I έως XIV.

(γ) Ένα (1) Φρουριακό Σύνταγμα Πυροβολικού (Θεσσαλονίκη).

(δ) Ένα (1) Φρουριακό Τάγμα Πυροβολικού (Ιωάννινα) και

(ε) Μία (1) Μοίρα Έφιππου Πυροβολικού.

(2) Υπαγωγή.

- (Αθήνα). (α) Το 1ο Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού ανήκε στο Α΄ ΣΣ
- (Λάρισα). (β) Το 3ο Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού ανήκε στο Β΄ ΣΣ
- (Θεσσαλονίκη). (γ) Το 5ο Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού ανήκε στο Γ΄ ΣΣ
- (Καβάλα). (δ) Το 7ο Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού ανήκε στο Δ΄ ΣΣ
- (Ιωάννινα). (ε) Το 9ο Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού ανήκε στο Ε΄ ΣΣ
- (στ) Οι Μοίρες Ορειβατικού Πυροβολικού κατανεμήθηκαν από μία σε κάθε Μεραρχία κατ' αντιστοιχία με την αρίθμηση τους.
- (ζ) Το Σύνταγμα Φρουριακού Πυροβολικού τέθηκε απ' ευθείας κάτω από τις διαταγές του Υπουργείου Στρατιωτικών.
- (η) Η Έφιππη Μοίρα Πυροβολικού ανήκε στη Μεραρχία Ιππικού (Θεσσαλονίκη).

5. Μονιμοποίηση Εφέδρων Αξιωματικών Πυροβολικού.

Λόγω της ελλείψεως στελεχών που παρατηρήθηκε κατά τους πολέμους του 1912-1913 και λόγω της αυξήσεως του Στρατού, επιτράπη με το Νόμο 143 του 1914 η συμπλήρωση των κενών θέσεων με μονιμοποίηση Εφέδρων Αξιωματικών. Από τους 250 μονιμοποιηθέντες οι 55 ανήκαν στο Πυροβολικό.

6. Ατομικός Οπλισμός.

Με τα διατάγματα της 21ης Φεβρουαρίου και της 16ης Απριλίου καθορίσθηκε ο ατομικός οπλισμός των Πυροβολητών όπως παρακάτω:

- α. Λοχίας και Σαλπικτής: Σπάθη και περίστροφο.
- β. Δεκανέας Πεδινού και Έφιππου: Σπάθη και περίστροφο.
- γ. Δεκανέας Ορειβατικού και Φρουριακού: Αραβίδα και ξιφολόγχη.
- δ. Πυροβολητές (πλην Εφίππων) και Ημιονηγοί: Αραβίδα και ξιφολόγχη.
- ε. Πυροβολητές Έφιππου: Αραβίδα.
- στ. Ελάτες : Περίστροφο.

ΤΜΗΜΑ 18

Α΄ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

1. Γενικά.

Σαν Βαλκανικοί πόλεμοι, χαρακτηρίζονται ο πόλεμος κατά της Τουρκίας (1912 - 1913) εκ μέρους της Ελλάδας, Βουλγαρίας, Σερβίας και Μαυροβουνίου και ο πόλεμος κατά της Βουλγαρίας (1913) εκ μέρους της Ελλάδας, Σερβίας και Μαυροβουνίου.

2. Γενική Κατάσταση.

α. Κατά το 19ο αιώνα και τις αρχές του 20ου αιώνα τα Χριστιανικά κράτη της Βαλκανικής Χερσονήσου κατόρθωσαν να αποτινάξουν τον Οθωμανικό Ζυγό και να αποτελέσουν ελεύθερα κράτη. Αμέσως μετά την ανεξαρτησία τους επιδόθηκαν στην ανασυγκρότησή τους και τη δημιουργία εθνικής συνειδήσεως, όχι μόνο στο εσωτερικό τους αλλά και μέχρι εκεί που εκτεινόταν οι ιστορικές παραδόσεις και διεκδικήσεις τους.

β. Το κύριο αίτιο του πολέμου ήταν, η θέληση των Βαλκανικών κρατών να απελευθερώσουν τους σκλαβωμένους ομοεθνείς τους. Για το λόγο αυτό, την 22 Φεβρουαρίου 1912 υπογράφηκε συνθήκη συμμαχίας Σερβίας-Βουλγαρίας και την 16 Μαΐου 1912 αμυντική συμμαχία Ελλάδας-Βουλγαρίας και στρατιωτική σύμβαση την 22 Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους, για την ανάληψη ικανών στρατιωτικών επιχειρήσεων κατά της Τουρκίας. Η Ελλάδα κήρυξε γενική επιστράτευση την 17 Σεπτεμβρίου 1912 και στη συνέχεια τον πόλεμο κατά της Τουρκίας την 4 Οκτωβρίου 1912. Ο πόλεμος έληξε τις 30 Μαΐου 1913 με την υπογραφή της συνθήκης του Λονδίνου.

3. Δυνάμεις Εμπολέμων (Στρατός Ξηράς).

α. Συμμαχικά Χριστιανικά Κράτη.

(1) Ελλάδα.

(α) Το σχέδιο των επιχειρήσεων κατά της Τουρκίας προέβλεπε τη συγκρότηση δύο στρατιωτικών ομάδων, της Θεσσαλίας και της Ηπείρου.

(β) Ομάδα Θεσσαλίας.

Κυριότερη ομάδα ήταν αυτή της Θεσσαλίας, από τη δράση της οποίας θα εξαρτιόταν η έκβαση του αγώνα. Η ομάδα της Θεσσαλίας διέθετε επτά (7) Μεραρχίες Πεζικού, μία (1) Ταξιαρχία Ιππικού και δύο (2) Αποσπάσματα Ευζώνων. Περιελάμβανε 63 Τάγματα πεζικού και Ευζώνων και 156 πυροβόλα.

(γ) Ομάδα Ηπείρου.

Η ομάδα Ηπείρου περιελάμβανε ελαφρές δυνάμεις από οκτώ (8) Τάγματα Πεζικού και Ευζώνων, τρεις (3) Μοίρες Πυροβολικού (μία (1) Πεδινή, μία (1) Ορειβατική και ένα (1) Φρουριακό Πυροβολικό), μία (1) 1η Ιππικού και λοιπά τμήματα υποστηρίξεως.

(δ) Σύνολο δυνάμεων 90.000 πεζοί, 1.000 ιππείς, και 180 πυροβόλα.

(2) Βουλγαρία.

Διέθετε έντεκα Μεραρχίες Πεζικού, μία Μεραρχία και μία Ταξιαρχία Ιππικού. Σύνολο δυνάμεων 300.000 πεζοί, 5.000 ιππείς και 720 πυροβόλα.

(3) Σερβία.

Διέθετε δέκα Μεραρχίες Πεζικού, δύο Ταξιαρχίες και μία Μεραρχία Ιππικού. Σύνολο δυνάμεως 220.000 πεζοί, 3.000 ιππείς και 500 πυροβόλα.

(4) Μαυροβούνιο.

Διέθετε τέσσερις Μεραρχίες Πεζικού. Σύνολο 35.000 πεζοί και 130 πυροβόλα.

β. Τουρκία

(1) Από την αντίπαλη πλευρά οι Τούρκοι παρέταξαν επτά (7) Σώματα Στρατού (ΣΣ), είκοσι δύο (22) Μεραρχίες Πεζικού, είκοσι έξι (26) Ανεξάρτητες Μεραρχίες και δύο (2) Μεραρχίες Ιππικού. Σύνολο δύναμης 340.000 πεζοί, 6.000 ιππείς και 850 πυροβόλα.

(2) Η Στρατιά Μακεδονίας θα αντιμετώπιζε με το Σώμα Στρατού Ιωαννίνων τον Ελληνικό Στρατό Ηπείρου και με το 8ο Έκτακτο Σώμα Στρατού τον Ελληνικό Στρατό Θεσσαλίας. Οι δυνάμεις των Τούρκων που θα αντιπαρατάσσονταν στο Στρατό Θεσσαλίας, θα ανέρχονταν τελικά σε 35.000 πεζούς, δηλαδή 43 Τάγματα Πεζικού, 12 ΐλες Ιππικού και 35 Πυροβολαρχίες.

4. Επιχειρήσεις.

α. Γενικά.

Οι επιχειρήσεις άρχισαν στις 5 Οκτωβρίου 1912 και για το μεν Μακεδονικό μέτωπο τερματίστηκαν στις 13 Δεκεμβρίου 1912, για το δε Μέτωπο Ηπείρου στις 5 Μαρτίου 1913.

β. Κύριες Μάχες.

Οι κύριες μάχες του Ελληνικού Στρατού καθορίστηκαν με Διάταγμα σε έντεκα και οι οποίες περιλαμβάνουν και άλλες επιχειρήσεις, όπως παρακάτω:

(1) Μάχη Ελασσώνας (επιχειρήσεις από 5-7 Οκτωβρίου παλαιών συνόρων, Ελασσώνας, Δεσκάτης, Ψηλοράχης).

(2) Μάχη Σαρανταπόρου (επιχειρήσεις από 7-11 Οκτωβρίου Σαρανταπόρου, Βλαχολείβαδου, Λαζαράδων, Ράχοβας, στενών Πόρτας).

(3) Μάχη Κατερίνης (επιχειρήσεις από 14-16 Οκτωβρίου στενών Πέτρας και Κατερίνης).

(4) Μάχη Αμυνταίου (επιχειρήσεις από 13-26 Οκτωβρίου Ναλμπάνκιοι, Καϊλαρίων, Μπανίτσης, Αμυνταίου).

(5) Μάχη Γιαννιτσών 19-20 Οκτωβρίου (επιχειρήσεις Ξερολείβαδου, Βερμίου όρους, Γιαννιτσών, Καρασμάκη, Θεσσαλονίκης).

(6) Μάχη Αρνίσσας (επιχειρήσεις από 3-8 Νοεμβρίου Βλαδόβου, Αρνίσσας, Νησίου, Καστρανίτσας, Κουμάνου, Γκορνιτσόβου, Κλειδίου, Φλώρινας, Γρεβενών, Σιάτιστας).

(7) Μάχη Κορυτσάς (επιχειρήσεις από 1-6 Δεκεμβρίου Σμαρδέσι, Καστοριάς, Ζαρδάνι, Μπιγλίστης, Κορυτσάς, Κιάρι, Τυγκάνι).

(8) Μάχη Πεστών (επιχειρήσεις συνόρων από 5-30 Νοεμβρίου Γριμπόβου, Φιλιππιάδας, Ανωγίου, Τσαγκαροπούλου, Κλεισούρας, Πέντε Πηγαδιών, Νικόπολης, Πρέβεζας, Παραμυθιάς, Σουλίου, Πεστών).

(9) Μάχη Δρίσκου (επιχειρήσεις Μετσόβου, Δριστενίκου, Συρράκου, Δυποτάμου, Γέφυρας Παπαστάθη, Καμπέραγα, Κοντοβράκι, Δρίσκου).

(10) Μάχη Αετοράχης (επιχειρήσεις από 1 Δεκεμβρίου 1912 μέχρι 10 Ιανουαρίου 1913 Ξηροβουνίου, Αετοράχης, Λοζέτσι, Κοτόρτσι, Φουάτ-Χαν και Μανωλιάσας).

(11) Μάχη Ιωαννίνων (επιχειρήσεις από 11 Ιανουαρίου 1913 μέχρι τέλους του πολέμου Ιωαννίνων, Αργυροκάστρου).

5. Συμμετοχή του Πυροβολικού.

α. Το Πυροβολικό συμμετείχε σε όλες τις μάχες είτε σαν Πυροβολικό, Στρατιάς ή Μεραρχίας είτε με ανάλογη συγκρότηση υποστηρίζοντας μικρότερα κλιμάκια σε επιχειρήσεις περιορισμένων αντικειμενικών στόχων.

β. Πρέπει να αναγνωρισθεί η σημαντική συμβολή του στις επιχειρήσεις από τις οποίες κρίθηκαν πολλές μάχες και χωρίς αυτήν δεν θα είχαν επιτευχθεί επιτυχή αποτελέσματα. Όπως φάνηκε στις επιχειρήσεις, όταν η συμμετοχή του Πυροβολικού ήταν μειωμένη, αυξανόταν το κόστος σε απώλειες.

γ. Το Πυροβολικό συμμετείχε στις παρακάτω σημαντικές μάχες.

(1) Μακεδονία.

(α)	Ελασσώνας-Δεσκάτης	6-10-1912
(β)	Σαρανταπόρου	9-10-1912
(γ)	Κατερίνης-Περδίκας	16-10-1912
(δ)	Λαζαράδων	9-10-1912
(ε)	Στενών Πόρτας	10-10-1912
(στ)	Γιαννιτών	20-10-1912
(ζ)	Αμύνταιου	23-10-1912
(η)	Θεσσαλονίκης	26-10-1912
(θ)	Κομάνου	3, 4-11-1912
(ι)	Βεύης	21-10-1912
(ια)	Κορυτσάς	3-11-1912
(ιβ)	Άρνισσας - Σιατίστης	4-11-1912
(ιγ)	Φλώρινας	7-11-1912

(2) Αρχιπέλαγος.

(α)	Λέσβου, με αριθμό πυροβόλων	8-12-1912
(β)	Χίου, με μια Πυροβολαρχία	20-12-1912

(3) Ήπειρος.

(α)	Γριμπόβου	11-10-1912
(β)	Ανωγείων-Πέντε Πηγαδίων	27-10-1912
(γ)	Πεστών	29-11-1912
(δ)	Αετοράχης	30-11-1912
(ε)	Μανωλιάσας	5-12-1912
(στ)	Μπιζανίου	8-12-1912
(ζ)	Πρέβεζας	20-10-1912
(η)	Δρίσκου	28-11-1912
(θ)	Ιωαννίνων	21 - 2-1913

δ. Το Πυροβολικό μετείχε στον πόλεμο με τις ακόλουθες δυνάμεις:

(1) Μακεδονικό Μέτωπο.

- (α) Είκοσι έξι (26) Πεδινές Πυροβολαρχίες.
- (β) Πέντε (5) Ορειβατικές Πυροβολαρχίες.
- (γ) Σύνολο 156 πυροβόλα.

(2) Μέτωπο Ηπείρου.

Με είκοσι τέσσερα (24) πυροβόλα.

ε. Παρακάτω περιγράφονται σημαντικές μάχες και η συμβολή του Πυροβολικού σε αυτές.

6. Μάχη Σαρανταπόρου 7-11 Οκτωβρίου 1912.

α. Γενικά.

(1) Ο πρώτος σημαντικός αντικειμενικός σκοπός τον οποίο έθεσε το Γενικό Στρατηγείο ήταν η κατάληψη των τοποθεσιών Σαρανταπόρου και Λαζαράδων - Βογκόπετρας και η καταστροφή των Τουρκικών δυνάμεων, οι οποίες ευρίσκοντο εκεί.

(2) Περιγραφή του Πεδίου Μάχης.

(α) Η από τη φύση της οχυρά τοποθεσία του Σαρανταπόρου την οποία είχαν ενισχύσει οι Τούρκοι με σειρά έργων εκστρατείας, σχηματίζεται από τα νοτιοδυτικά αντερείσματα των Πιερίων (ύψωμα Βίγλα) και το όρος Τίταρος καθώς και από το βορειοδυτικό τμήμα των Καμβουνίων ορέων.

(β) Ο αμυνόμενος στην τοποθεσία αυτή, είχε εκτεταμένη παρατήρηση από τη Βίγλα προς Νότο και επομένως μπορούσε να εκτελέσει αποτελεσματικές βολές από μεγάλη απόσταση, ιδιαίτερα ανατολικά της οδού Ελασσώνα-Σέρβια, όπου το έδαφος το οποίο ήταν υποχρεωμένος να διατρέξει ο επιτιθέμενος προς βορρά είναι αναπεπταμένο και ομαλό. Αντίθετα δυτικά της οδού, λόγω του διακεκομμένου του εδάφους και των επάλληλων αντερεισμάτων μεταξύ Σαρανταπόρου και Φαρμάκι, οι βολές Πυροβολικού και Πεζικού δεν μπορούν να έχουν σοβαρά αποτελέσματα και για το λόγο αυτό ο επιτιθέμενος προς Σαραντάπορο δεν θα υφίστατο σοβαρές απώλειες.

(3) Σχέδιο Ενεργείας.

Γενικά το σχέδιο ενεργείας του Γενικού Στρατηγείου προέβλεπε την κατά μέτωπο επίθεση με ταυτόχρονη υπερκερωτική ενέργεια και από τα δύο πλευρά προς τα Σέρβια, με σκοπό την αποκοπή της σύμπυξης του εχθρού, την κατάληψη της γέφυρας του Αλιάκμονα και την καταστροφή του εχθρού.

β. Οργάνωση - Διάταξη Πυροβολικού Αντιπάλων.

(1) Τούρκων.

Στην τοποθεσία αυτή οι Τουρκικές δυνάμεις είχαν εγκατασταθεί από την 8η Οκτωβρίου 1912. Ολόκληρο το Τουρκικό Πυροβολικό είχε ταχθεί στο ύψωμα Βίγλα. Οι Τουρκικές δυνάμεις στη γραμμή, αυτή ανέρχονταν σε δεκατέσσερα (14) Τάγματα, δύο (2) Ίλιες, ένα (1) Λόχο πολυβόλων και έξι (6) Πεδινές ταχυβόλες Πυροβολαρχίες. Τέλος επτά (7) Τάγματα και μία (1) Πεδινή Πυροβολαρχία ευρίσκονταν σε εφεδρεία κοντά στα Σέρβια. Όλες αυτές οι δυνάμεις αποτέλεσαν το VIII έκτακτο Σώμα Στρατού υπό τον Χασάν Ταξίν Πασσά.

(2) Ελλήνων.

(α) Στις 7 Οκτωβρίου 1912, όλο το Ελληνικό Πυροβολικό των Μεραρχιών III και V διατάχθηκε να συγκεντρωθεί στην Ελασσώνα. Η συγκέντρωση ολόκληρου του Πεδινού Πυροβολικού της Στρατιάς περί την Ελασσώνα (το Πυροβολικό των I, II, και VI Μεραρχιών βρισκονταν ήδη περί την Ελασσώνα), επιβλήθηκε από την έλλειψη δρομολογίων στις κατευθύνσεις επιθέσεως των Μεραρχιών. Αποφασίστηκε να χρησιμοποιηθεί το Πυροβολικό συγκεντρωτικά σαν Πυροβολικό Στρατιάς και να επιλεγεί κατάλληλη περιοχή ανάπτυξης.

(β) Η διάταξη του Πυροβολικού της Ελληνικής Στρατιάς είναι η παρακάτω: στη II Μεραρχία τέσσερις (4) Μοίρες Πεδινού Πυροβολικού, στη III Μεραρχία μία (1) Μοίρα Ορειβατικού Πυροβολικού, στη IV Μεραρχία μία (1) Μοίρα Ορειβατικού Πυροβολικού στη V Μεραρχία μία (1) Ορειβατική Πυροβολαρχία και στη VI Μεραρχία μία (1) Μοίρα Πεδινού Πυροβολικού. Τέλος το συγκεντρωμένο στη διασταύρωση των οδών Ελασσώνας

- Σερβίων και Ελασσώνας -Αγ.Δημητρίου Πεδινό Πυροβολικό των I, IV και V Μεραρχιών περιελάμβανε στο σύνολο τρεις (3) Μοίρες υπό τον Συνταγματάρχη Πυροβολικού Παρασκευόπουλο Λεωνίδα (Διοικητή Πυροβολικού της IIας Μεραρχίας), σαν Πυροβολικό Στρατιάς.

(γ) Συνολικά διατίθεντο είκοσι έξη (26) Πεδινές Πυροβολαρχίες και πέντε (5) Ορειβατικές.

γ. Συμμετοχή Πυροβολικού.

(1) Την 20.45' ώρα της 8 Οκτωβρίου το Γενικό Στρατηγείο εκδίδει την διαταγή επιχειρήσεων για την επομένη. Στη διαταγή αυτή διατυπώνεται το σχέδιο ενεργείας του για την εκβίαση της στενωπού, τα κύρια δε σημεία που αφορούν το Πυροβολικό είναι τα εξής: "Το Πεδινό Πυροβολικό των I, II, IV και V Μεραρχιών με το οργανικό τμήμα της IIης Μεραρχίας που έχει τεθεί υπό τις διαταγές της, θα δράσει συγκεντρωτικά υπό τη Διοίκηση του Αρχηγού Πυροβολικού της Μεραρχίας, στο μέτωπο των Μεραρχιών I, II και III για την υποστήριξη των επιθέσεων τους". Ετσι τρεις Μεραρχίες (I, II, III), υποστηριζόμενες από το Πεδινό Πυροβολικό της Στρατιάς (επτά Μοίρες Πεδινού Πυροβολικού), θα εκτελέσουν κατά μέτωπο επίθεση εναντίον της τοποθεσίας, έχοντας πίσω τους σαν εφεδρεία τη VI Μεραρχία. Στην αριστερή III Μεραρχία αφήνεται λόγω του διακεκομμένου εδάφους για την παροχή πυρών υποστηρίξεως, μία (1) Μοίρα Ορειβατικού Πυροβολικού.

(2) Την 09:30 ώρα, το Τουρκικό Πυροβολικό (έξι πεδινές Πυροβολαρχίες στη Βίγλα), εκπέμπει πυρά κατά του Πεζικού της I Μεραρχίας. Η μάχη έχει αρχίσει. Η δραστηριότητα των πυρών των Τούρκων είναι μεγάλη καθώς Τούρκοι πυροβολητές έχουν προσδιορίσει με ακρίβεια από πιο μπροστά τα στοιχεία βολής και βοηθούνται από τη θαυμάσια παρατήρηση. Σε λίγο χρόνο τα 5ο και 4ο Συντάγματα Πεζικού έχουν μεγάλες απώλειες. Τις 10:00 ώρα το Τουρκικό Πυροβολικό προσβάλλει και το Πεζικό της II Μεραρχίας και ολοκληρω η παράταξη των δύο (2) Μεραρχιών βάλλεται αποτελεσματικά. Τα Τάγματα κατατέμνονται σε μεγαλύτερη έκταση, οι Λόχοι αναπτύσσονται και αρχίζει η κίνηση με άλματα. Οι πεζοί περιμένουν με αγωνία να ακούσουν πίσω τους τις βολές των φίλιων πυροβόλων και ατενίζουν προς την Βίγλα, από όπου έρχεται ο θάνατος, να δουν τις εκρήξεις των βλημάτων του φίλιου Πυροβολικού. Ωστόσο, η ώρα περνάει χωρίς να σημειώνεται υποστήριξη από το Πυροβολικό, το δε Πυροβολικό των Τούρκων, χωρίς να βάλλεται από το Ελληνικό, συγκεντρώνει τα πυρά του ανενόχλητο στο Πεζικό των δύο (2) Μεραρχιών.

(3) Το Ελληνικό Πυροβολικό από το πρωί είχε εμπλακεί σε αναγνωρίσεις και μετακινήσεις των Μοιρών, η δε οργάνωση μάχης του, για τη συμμετοχή του στον αγώνα, συνεχιζόταν ακόμη. Ο Διοικητής του Πυροβολικού (Συνταγματάρχης Παρασκευόπουλος), εκτελούσε ακόμη αναγνωρίσεις των θέσεων αναπτύξεως, οι Μοίραρχοι (Διοικητές Μοιρών) εκτελούσαν τις δικές τους αναγνωρίσεις και τα πυροβόλα και οχήματα έβγαιναν από την οδό, αναπτυσσόμενα προς τους λόφους, οι οποίοι εκτείνονται στην Νότια όχθη του ρέματος Χατζηγγώγου. Όλα αυτά γίνονταν την ώρα που το Τουρκικό Πυροβολικό είχε ήδη συγκεντρώσει όλη την ένταση του πυρός του εναντίον του Ελληνικού Πεζικού. Η κατάσταση αυτή, της πλήρους αδράνειας των επτά Μοιρών Πεδινού Πυροβολικού, συνεχίζεται μέχρι της 13:00 ώρας εγκαταλείποντας κατά κάποιο τρόπο το Πεζικό των I και II Μεραρχιών από την 09:30' μέχρι της 13:00 ώρας στην απόλυτη διάθεση του αντίπαλου Πυροβολικού και Πεζικού.

(4) Αυτό οφείλεται στο ότι το Πυροβολικό αναγκάστηκε να περιμένει την κίνηση του Πεζικού και τη διάβαση από αυτό του ρέματος Χατζηγγώγου, για να καταλάβει κατάλληλες θέσεις αναπτύξεως, στα βόρειά του. Οι θέσεις νότια του ρέματος απείχαν από τις Τουρκικές θέσεις απόσταση, που υπερέβαινε το βεληνεκές του Πυροβολικού. Αλλά και οι αναγνωρίσεις για την κατάληψη θέσεων γίνονταν με βραδύτητα. Παρ' όλα αυτά οι πεζοί συνεχίζουν την προχώρησή τους. Τα Συντάγματα των δύο (2) Μεραρχιών επιβραδύνουν μεν την κίνησή τους, αλλά προχωρούν σταθερά προς τις Τουρκικές θέσεις χωρίς την υποστήριξη του Πυροβολικού.

(5) Στις 12:00 το Πεδινό Πυροβολικό ολοκλήρωσε τις αναγνωρίσεις του και καταλάμβανε τις θέσεις του. Δύο (2) Μοίρες κατάλαβαν θέσεις και έβαλαν βολές προς την Βίγλα από απόσταση 5.000 μέτρων, αλλά οι βολές αυτές ήταν βραχείες και αναγκάστηκαν να

προχωρήσουν και να ταχθούν βόρεια του ρέματος, μια (1) Μοίρα τάχθηκε ανατολικά τους και τέλος μία ακόμη Μοίρα τάχθηκε στο αντέρεισμα αμέσως βορειοανατολικά της Βούρμπας. Η κατάληψη των θέσεων αυτών περατώθηκε λίγο πριν τις 13:00 και οι έντεκα (11) Πυροβολαρχίες των τεσσάρων (4) Μοιρών άρχισαν να υποστηρίζουν το Πεζικό. Οι περισσότερες από αυτές έβαλαν κατά του Τουρκικού Πυροβολικού στη Βίγλα, λίγες δε έβαλαν κατά του Τουρκικού Πεζικού. Οι υπόλοιπες τρεις (3) Μοίρες, λόγω παρανόησης των διαταγών του Αρχηγού Πυροβολικού και λόγω άσκοπης καθυστερήσεως, δεν κατώρθωσαν να αναπτυχθούν.

(6) Η είσοδος του Ελληνικού Πυροβολικού στον αγώνα ανακούφισε το Πεζικό των I και II Μεραρχιών, καθόσον το Τουρκικό Πυροβολικό αναγκάστηκε να στρέψει τα πυρά του και κατά του Ελληνικού Πυροβολικού, το δε Τουρκικό Πεζικό, το οποίο βλήθηκε δραστικά, ελάττωσε την ένταση των πυρών του.

(7) Το απόγευμα, με τη διακοπή της μάχης, το Γενικό Στρατηγείο έλαβε πληροφορίες ότι οι απώλειες ήταν σοβαρές, η κόπωση των ανδρών πολύ μεγάλη, η ανάμιξη των τμημάτων μεγάλη και το σπουδαιότερο, οι εφεδρείες στα χέρια των Μεράρχων ήταν ανεπαρκείς για την αντικατάσταση των περισσότερο καταπονημένων τμημάτων. Εξέδωσε δε την 22:00 ώρα την εξής διαταγή προς τις Μεραρχίες του: "I, II, III, IV Μεραρχίες. Οι Μεραρχίες θα συνεχίσουν αύριο τον αγώνα από της 06:00 πρωίας επιθετικώς, συμφώνως προς την χθες δοθείσαν διαταγήν. Η VI Μεραρχία θα παραμείνη όπου ευρίσκεται παρά το Χάνι Χατζηγώγου, ως γενική εφεδρεία. Το Πεδινό Πυροβολικόν ν' αναπτύξη ενωρίς πάσας τας δυνάμεις του, συνιστάται δε σύνδεσμος μεταξύ Πεζικού και Πυροβολικού".

(8) Τη νύκτα 9/10 Οκτωβρίου οι Τούρκοι εγκατέλειψαν την τοποθεσία και συμπύχθηκαν επειδή φοβήθηκαν να μην αποκοπούν. Η ενέργεια τους αυτή δεν έγινε αντιληπτή από τους Έλληνες.

δ. Διαπιστώσεις - Συμπεράσματα από τη Χρησιμοποίηση του Πυροβολικού.

(1) Η υποστήριξη των Μεραρχιών που ενεργούσαν στο Κέντρο από το σύνολο του Πεδινού Πυροβολικού από την 09:00 πρωινή έως την 13:00 της 9ης Οκτωβρίου 1912, ήταν μηδαμινή λόγω αδυναμίας επεμβάσεως του Πυροβολικού στον αγώνα, λόγω της μη ύπαρξης δρομολογίων και καταλλήλων χώρων ανάπτυξης για το Πυροβολικό. Μέχρι την 13:00 της 9ης Οκτωβρίου το σύνολο των πυροβόλων αναζητούσε θέσεις ανάπτυξης αντί να παρέχει πυρά υποστήριξης στα μαχόμενα τμήματα.

(2) Η συγκεντρωτική χρήση του Πυροβολικού κατά την επίθεση ενδείκνυται εφόσον όμως εξασφαλισθούν οι προϋποθέσεις για την έγκαιρη ανάπτυξή του.

(3) Η έλλειψη προπαρασκευής και υποστήριξης κατά τις πρώτες ώρες της επίθεσης ήταν μαζί με τα δραστικά πυρά των εχθρικών πυροβόλων η κύρια αιτία των μεγάλων απωλειών του πεζικού.

ε. Προσωπικές Μαρτυρίες.

Ο Αντιστράτηγος Παρασκευόπουλος Λεωνίδας, τότε Συνταγματάρχης και Αρχηγός του συνόλου του Πυροβολικού γράφει σχετικά: "...Αι Απώλειαι του πεζικού οφείλονται εις το πρόωρο της δοθείσης διαταγής προς ανάπτυξή του και την άκαιρον ανάμειξιν του Στρατηγείου εις τη διαγραφή της ακολουθητέας οδού δια την προσπέλαση... Η προχώρησις του Πεζικού, όχι μόνο άνευ ουδεμίας προπαρασκευής από του Πυροβολικού αλλά ούτε και της υποστηρίξεως υπό τούτου κατά την προχώρησιν υπήρξε επιζήμια... Η παντελής έλλειψις συνδέσμου και εκ των άνω προς τα κάτω και εκ των κάτω προς τα άνω διέκρινε την μάχη εκείνην.

.....Αι απώλειαι ήσαν τρομακτικά και τόσαι όσαι δεν επαρουσιάσθησαν εις ουδεμίαν μάχη της Ιστορίας αφ'ής ανεκαλύφθη το πυροβόλο. Κατά τας στατιστικάς των τελευταίων πολέμων από του 1870 η αναλογία των απωλειών ήτο γενικώς κατ' μέγιστο όρον μέχρι 7% εκ βλημάτων πυροβολικού και μέχρι 90% ή 95% υπό του πυρός του Πεζικού. Μέχρι του 1870 και του Ρωσοϊαπωνικού πολέμου παρετηρήθησαν και 2-3% εξ αγχημάχων όπλων, σπάθης ή λόγχης. Στη Μάχη του Σαρανταπόρου επί του όλου αριθμού των νεκρών και τραυματιών αι απώλειαι εκ βλημάτων πυροβολικού υπερέβησαν το 60%".

7. Μάχη Γιαννιτσών 19 - 20 Οκτωβρίου 1912.

α. Γενικά.

Η Στρατιά, η οποία κατέλαβε την Κοζάνη την 12η Οκτωβρίου μετά τη μάχη του Σαρανταπόρου, βρέθηκε μπροστά στην παρακάτω κατάσταση: Μέρος του Τουρκικού Στρατού υποχώρησε από την Κοζάνη προς Βορρά και η μεγαλύτερη δύναμή του κατευθύνθηκε προς τη Βέροια από το στενό του Τριποτάμου. Ο Τουρκικός Στρατός που υποχώρησε από τον βορρά μπορούσε να ενισχυθεί στο Μοναστήριο και να αντιταχθεί στην προς τα εκεί προέλαση του Ελληνικού Στρατού. Ο στρατός που υποχώρησε προς Ανατολάς μπορούσε να ενισχυθεί από τη Θεσσαλονίκη και να αμυνθεί στις διαβάσεις του Βερμίου όρους. Μπροστά, στην κατάσταση αυτή το Ελληνικό Στρατηγείο αποφάσισε να εξακολουθήσει την προέλαση του προς το Μοναστήριο και να καλυφθεί με επαρκείς δυνάμεις από Βέροια και ποταμό Αλιάκμονα. Η κυβέρνηση έχοντας περισσότερες πληροφορίες, αλλά και για πολιτικούς λόγους, διέταξε επιτακτικά τη γρήγορη στροφή της Στρατιάς προς τη Θεσσαλονίκη με κάλυψη προς Φλώρινα - Μοναστήριο. Όμως η πραγματική κατάσταση του εχθρού ήταν τελείως διαφορετική από εκείνη που υπέθετε το Στρατηγείο, το οποίο δεν διέθετε σαφείς πληροφορίες εφόσον δεν χρησιμοποιήθηκε η Ταξιαρχία Ιππικού σαν μέσον αναγνώρισεως. Ο Αρχηγός του Τουρκικού Στρατού Χασάν Ταξίν Πασάς είχε αποφασίσει να αμυνθεί στην τοποθεσία των Γιαννιτσών, μία τοποθεσία που παρουσίαζε αρκετά πλεονεκτήματα και προσφερόταν ιδιαίτερα για άμυνα.

β. Περιγραφή Πεδίου.

Το εδαφικό διαμέρισμα Γιαννιτσών περιλαμβάνει την ομώνυμη πόλη και πολλά χαμηλά αλλά δεσπόζοντα υψώματα στο βορειοδυτικό τμήμα του. Ορίζεται προς τα βόρεια από το όρος Πάικο, ανατολικά από τον ποταμό Αξιό, νότια από την ήδη αποξηραμένη λίμνη των Γιαννιτσών και δυτικά από τον ποταμό Λουδία.

γ. Γενικό Σχέδιο Ενεργείας Ελλήνων.

Προέλαση του όγκου της Στρατιάς σε ευρύ μέτωπο μέσω της περιοχής βορείως της λίμνης Γιαννιτσών προς Αξιό.

δ. Οργάνωση - Διάταξη Αντιπάλων.

(1) Ελλήνων.

(α) Το πρωί της 19ης Οκτωβρίου άρχισε η προέλαση της Στρατιάς προς Γιαννιτσά με παράλληλη κίνηση των II, III, IV και VI Μεραρχιών και κατεύθυνση της I Μεραρχίας προς τα νότια της πόλεως.

(β) Το Πυροβολικό συνολικά απαριθμούσε είκοσι έξι (26) Πεδινές Πυροβολαρχίες και πέντε (5) Ορειβατικές Πυροβολαρχίες.

(2) Τούρκων.

Οι δυνάμεις του Τουρκικού Στρατού ενισχυμένες με την 14η Μεραρχία Σερρών, διέθεταν επιπλέον:

(α) Το Απόσπασμα Κατερίνης με τέσσερα (4) Τάγματα Πεζικού.

(β) Πέντε (5) Πεδινές και δύο (2) Ορειβατικές Πυροβολαρχίες.

(γ) Το Σύνταγμα Ιππικού μαζί με την 1η του Αποσπάσματος Κατερίνης.

(δ) Σύνολο δυνάμεων 25.000 άνδρες περίπου οι οποίοι υποστηρίζονταν από 24 - 30 πυροβόλα.

ε. Διεξαγωγή Μάχης - Συμμετοχή Πυροβολικού.

(1) Από το πρωί της 19ης Οκτωβρίου 1912 αρχίζει η προέλαση προς ανατολάς της Ελληνικής Στρατιάς με τις Μεραρχίες της συμπαρατεταγμένες από αριστερά (βόρεια) προς τα δεξιά (νότια). Το Πυροβολικό της IIας Μεραρχίας έφθασε το μεσημέρι στον ποταμό Μπαλίτζα τάχθηκε γύρω στα 100 μέτρα κοντά στη γέφυρα και άρχισε να βάλει κατά των Τούρκων στις 12:10 ώρα.

(2) Η III Μεραρχία διατάσσει την εμπροσθοφυλακή της να διέλθει την γέφυρα της Μπαλίντζας και αναπτύχθηκε με μέτωπο προς νότο. Το Πυροβολικό της καθυστερεί. Στις 15:00 ώρα η IIIη Μεραρχία, συνέχισε τη διέλευση υποστηριζόμενη από το Πυροβολικό της, το οποίο είχε αφιχθεί και είχε ταχθεί γύρω από τη γέφυρα της Μπαλίντζας.

(3) Το Πυροβολικό της IIης Μεραρχίας (μία Μοίρα) και της IIIης (δύο Πυροβολαρχίες) βάλει κατά των Τούρκων και υποστηρίζει τα φίλια τμήματα.

(4) Προς τα βόρεια, η IV Μεραρχία και VI Μεραρχία στις 12:00 ώρα φθάνουν στο Κισσελάρ, στις 13:20 οι εμπροσθοφυλακές υπερβαίνουν τα νοτιοδυτικά του λόφου Αρμούτζη, δέχονται πυρά Πεζικού προερχόμενα από εχθρικές δυνάμεις εγκατεστημένες στη γραμμή μεταξύ των πάνω λόφων και των Γιαννισών. Αμέσως ο Διοικητής της εμπροσθοφυλακής αναπτύσσει τον 1ο Λόχο και διατάσσει την Ορειβατική Πυροβολαρχία με την κάλυψη του Λόχου Μηχανικού, να καταλάβει κατάλληλη θέση και να αρχίσει βολή κατά του εχθρού και συνεχίζει την προέλαση. Η 1η Πυροβολαρχία έβαλε επίσης από απόσταση 2.000 μ. κατά της κυρίας γραμμής της άμυνας των Τούρκων στα Πυλωρίγι - Γιαννισά. Η 2α Πυροβολαρχία ακολούθησε το I Τάγμα, ενώ η 3η Πυροβολαρχία τάχθηκε δίπλα στην 1η βάλλοντας κατά του εχθρικού Πυροβολικού το οποίο ευρισκόταν στο Βόρειο μέρος των Γιαννισών. Τα δύο Τάγματα [9ο Τάγμα Ευζώνων (ΤΕ) και 18ο Τάγμα Πεζικού (ΤΠ)] προχωρούν προς τις κύριες βάσεις του εχθρού.

(5) Την 16:00 ώρα διατάσσεται η 1η Πυροβολαρχία να αλλάξει θέση βορειότερα, για να υποστηρίξει την προέλαση του 17ου Τάγματος Πεζικού που αναμενόταν και παραδόξως δεν κατέφθανε. Μετά από λίγο διατάχθηκε να κάνει το ίδιο και η 3η Πυροβολαρχία. Έτσι την κρίσιμότερη στιγμή, όταν τα τμήματα στην πρώτη γραμμή πλησίαζαν την κύρια γραμμή αντίστασης των Τούρκων βόρεια των Γιαννισών, στερήθηκαν την υποστήριξη του Πυροβολικού. Τότε, ανενόχλητο το εχθρικό Πυροβολικό αποδεκατίζει το 9ο Τάγμα Ευζώνων.

(6) Το Πυροβολικό της IV Μεραρχίας, την 17:30 ώρα, βαλλόμενο σφοδρά, διακόπτει τη βολή και αφού μετακινείται προς τα εμπρός, επαναλαμβάνει την 18:00 ώρα τις βολές του με μεγαλύτερη ένταση από τις νέες θέσεις. Με τη δύση του ήλιου μία Ορειβατική Πυροβολαρχία, αλλάζοντας θέση τάχθηκε για βολή κοντά στο αριστερό του 8ου Τάγματος Πεζικού και άρχισε να βάλει. Με την αποτελεσματική συνδρομή της, το αριστερό Τάγμα του 8ου Σώματος Πεζικού εφορμά τροχάδην με ζητωκραυγές κατά των εχθρικών θέσεων και διώχνει τα εχθρικά τμήματα με την απειλή της λόγχης.

(7) Ανακεφαλαιώνοντας τα γεγονότα της 19ης Οκτωβρίου διαπιστώνεται, ότι οι αγώνες των τεσσάρων (4) Μεραρχιών έχουν δύο χαρακτηριστικές και συγκεκριμένες διαφορές. Η IV και VI Μεραρχίες, αφού έλαβαν την επαφή με τον εχθρό, ενεπλάκησαν σε σοβαρό αγώνα εναντίον του και αφού του επιτέθηκαν τον εκδίωξαν από διαδοχικές θέσεις. Κατά την προχώρησή τους υποστηρίζονταν από το φίλιο Πυροβολικό. Αντίθετα οι III και II Μεραρχίες, αφού έλαβαν την επαφή με την προκεχωρημένη γραμμή του εχθρού, αρκέστηκαν στην εκδίωξη του εχθρού από το χώρο εκείνο. Κατόπιν περιορίστηκαν σε "μονομαχία" Πυροβολικού με τρεις (3) Πεδινές Πυροβολαρχίες και μιας (1) Ορειβατική, χωρίς αντίστοιχη προχώρηση του Πεζικού, παρά μόνο αργά το απόγευμα προκειμένου να εγκαταστήσουν προγεφύρωμα πέρα από τη γέφυρα Μπαλίτζας και σε απόσταση 1 1/2 - 2 χιλιόμετρα.

(8) Κατά παρόμοιο τρόπο το Πυροβολικό και τη δεύτερη ημέρα της μάχης υποστηρίζει τις ενέργειες των μονάδων ελιγμού.

(9) Έτσι, στις 10:30 της 20ης Οκτωβρίου 1912 το μεγαλύτερο μέρος των Τούρκων είχαν πλέον αποσυρθεί από όλες τις θέσεις του, υποχωρώντας άτακτα στην αμαξωτή οδό Γιαννιτών - Θεσσαλονίκης. Τέλος την 22η Οκτωβρίου το Γενικό Στρατηγείο διατάσσει την προχώρηση του Στρατού προς τον Αξιό (γέφυρες Μεντεσελή), για να βαδίσει προς Θεσσαλονίκη.

στ. Διαπιστώσεις - Συμπεράσματα.

(1) Η παροχή συνεχούς υποστηρίξεως του αγώνα στον αριστερό (βόρειο) τομέα με πυρά Πυροβολικού βοήθησε την εύκολη προχώρηση των Μεραρχιών IV και VI, σε αντίθεση με το δεξιό τομέα (νότιο) όπου η μάχη από ένα σημείο και μετά, κατά την πρώτη ημέρα αναλώθηκε σε "μονομαχία" του Ελληνικού Πυροβολικού με το αντίπαλο Τουρκικό.

(2) Χαρακτηριστική είναι η μη δυνατότητα παροχής πυρών υποστηρίξεως στο 17ο Τάγμα Πεζικού λόγω ταυτόχρονης μετακινήσεως των 1ης και 2ας Πυροβολαρχιών. Κατά την επίθεση θα πρέπει να παρέχονται συνεχή πυρά υποστηρίξεως και με το σύνολο των υπαρχόντων μέσων.

8. Μάχη Ιωαννίνων - Μπιζανίου (11 Ιανουαρίου - 22 Φεβρουαρίου 1913)

α. Γενικά

Μετά την απελευθέρωση της Πρέβεζας και της επιτυχίας που είχε ο Ελληνικός Στρατός στη Μακεδονία, ο Στρατός Ηπείρου ενισχύθηκε σημαντικά και στράφηκε προς βόρεια με σκοπό την απελευθέρωση των Ιωαννίνων.

β. Περιγραφή Πεδίου Μάχης

Η όλη τοποθεσία των Ιωαννίνων παρουσιάζεται υπό μορφή πετάλου το οποίο σχηματίζεται από υψώματα βραχώδη και αρκετά δυσπρόσιτα, τα οποία περιβάλλουν το υψίπεδο Ιωαννίνων. Η φύσει οχυρά αυτή τοποθεσία ήταν οργανωμένη από τον καιρό της ειρήνης με τη βοήθεια και την επίβλεψη αξιωματικών της Γερμανικής Στρατιωτικής Αποστολής.

γ. Οργάνωση - Διάταξη Πυροβολικού Αντιπάλων.

(1) Ελληνικό Πυροβολικό.

Το σύνολο του Ελληνικού Στρατού στην Ήπειρο αποτελείτο από την IIα, IVη, VIη, VIIIη Μεραρχία, τη Μικτή Ταξιαρχία Μετσόβου, τα Αποσπάσματα Αχέρωντος, Πρεβέζης, Χειμάρρας και το Σύνταγμα Ιππικού Ηπείρου. Η δύναμη αυτή υποστηρίζετο συνολικά από δεκατέσσερις (14) Πεδινές Πυροβολαρχίες, δέκα (10) Ορειβατικές και δύο (2) Βαρείες με την εξής κατανομή:

(α) Στο Α΄ Τμήμα Στρατιάς διατέθηκαν:

1/ Δύο (2) Ορειβατικές Πυροβολαρχίες (8 πυροβόλα) στη Μικτή Ταξιαρχία Μετσόβου,
2/ Δύο (2) Πεδινές Πυροβολαρχίες (8 πυροβόλα) στη VIη Μεραρχία,
3/ Τρεις (3) Πεδινές Πυροβολαρχίες (12 πυροβόλα) στη VIIIη Μεραρχία και
4/ Επιπλέον Ουλαμός Βαρέως Πυροβολικού (2 πυροβόλα 105 χιλιοστών), παρέμεινε υπό τον έλεγχο του Α΄ Τμήματος Στρατιάς.

(β) Στο Β΄ Τμήμα Στρατιάς διατέθηκαν:

1/ Δύο (2) Ορειβατικές Πυροβολαρχίες (8 πυροβόλα) στο 8ο Σύνταγμα Πεζικού,
2/ Δύο (2) Ορειβατικές Πυροβολαρχίες (8 πυροβόλα) στο 15ο Σύνταγμα Πεζικού και

3/ Δύομιση (2 1/2) Ορειβατικές Πυροβολαρχίες (10 πυροβόλα) στο 7ο Σύνταγμα Πεζικού.

(γ) Στην ΙΙα Μεραρχία διατέθηκαν τρεις (3) Πεδινές Πυροβολαρχίες.

(δ) Στα Αποσπάσματα Αχέροντα και Χειμάρρας διατέθηκαν πέντε(5) πυροβόλα και δύο (2) πυροβόλα αντίστοιχα.

(ε) Τέλος, η Στρατιά τήρησε υπό τον έλεγχό της έξι (6) Πεδινές και δύο (2) Βαριές Πυροβολαρχίες (24 πεδινά, 4 των 105 χιλιοστών και 6 των 150 χιλιοστών) στην περιοχή Κανέτα και Άνω Θεριακίσι.

(στ) Συνολικά διατέθηκαν 93 πυροβόλα.

(2) Τουρκικό Πυροβολικό.

Το Πυροβολικό των Τούρκων ανερχόταν σε ογδόντα τρία πυροβόλα στην περιοχή Μπιζάνι - Καστρίτσα - Κουτσελιό από τα οποία δεκαέξι (16) βαριά, δεκαεννιά (19) επί του μετώπου Μανωλιάσας - Αγίου Νικολάου - Τσούκας και δέκα (10) στην περιοχή Δουρούτης - Σαδοβίτσης.

δ. Συμμετοχή του Πυροβολικού.

(1) Το Πυροβολικό της Στρατιάς άρχισε την προπαρασκευή του την 09:00 της 7η Ιανουαρίου 1913 κατά των οχυρών του Μπιζανίου. Τα πυρά του Πυροβολικού ήταν εύστοχα και δραστικά και μέχρι το μεσημέρι σίγησαν τα περισσότερα πυροβολεία του Μπιζανίου και προξενήθηκαν μεγάλες απώλειες στο Πεζικό των Τούρκων.

(2) Η VI Μεραρχία έστειλε από το πρωί της 7ης Ιανουαρίου δύο Λόχους να καταλάβουν τη Μεγάλη Τσούκα. Το Απόσπασμα αυτό πήγε στον Άραχθο και από εκεί ανέβηκε στην Τσούκα και στις 17:30 την κατέλαβε χωρίς αντίσταση, καθόσον οι Τούρκοι οι οποίοι ευρίσκονταν εκεί αποσύρθηκαν αφού δέχθηκαν πυρά στα πλευρά και τα νώτα από το Πυροβολικό του Αποσπάσματος Τρυπογιώργου, αποσύρθηκαν από εκεί. Το Απόσπασμα Παπαδόπουλου, μόλις στις 11:30 διετάχθηκε να προελάσει, οπότε άρχισαν και οι Ορειβατικές Πυροβολαρχίες της Μεραρχίας δραστική βολή κατά των θέσεων των Τούρκων. Ο εχθρός κατά την υποχώρηση του βάλλεται δραστικά από το Πυροβολικό της Μεραρχίας και καταδιώκεται κατά πόδας από τους Εύζωνες.

(3) Η Μεραρχία Ηπείρου ευρίσκεται από το πρωί στις θέσεις εξορμήσεώς της και περιμένει τη διαταγή επιθέσεως. Στις 11:30, μόλις κρίθηκε ότι έχει προπαρασκευασθεί επαρκώς η επίθεση με το Πυροβολικό της Στρατιάς, διατάχθηκε η επίθεση. Αμέσως, η Μεραρχία Ηπείρου διατάζει το Πεζικό να εξορμήσει, η δε Μοίρα Ορεινού Πυροβολικού αρχίζει "εξ' απίνης" βολή κατά του Τουρκικού Πεζικού. Και η μεν Πυροβολαρχία του Παπαχρήστου Πετμεζά αρχίζει αμέσως τη βολή, η Πυροβολαρχία όμως Γαλανού, έλαβε τη διαταγή μόλις στις 13:00 και άρχισε να βάλλει. Στο μεταξύ οι Πυροβολαρχίες Παπαχρήστου και Πετμεζά έβαλαν δραστικά στην Τουρκική τοποθεσία. Η επίθεση πετυχαίνει πλήρως και ολόκληρη η Αετοράχη είναι πλέον στα χέρια των Ευζώνων του Ιωάννου.

(4) Η II Μεραρχία στις 13:45 δεν έχει ακόμη κινηθεί, καθόσον την ώρα εκείνη η Μεραρχία εκδίδει διαταγή προς τα τμήματά της. Οι δύο (2) Μοίρες Πυροβολικού διατάχθηκαν να υποστηρίξουν την προέλαση, αφού αναπτύχθηκαν κατ' ανάγκη στην πεδιάδα. Και πάλι όμως δεν κινείται η Μεραρχία αυτή, παρ'όλο που το εχθρικό Πυροβολικό δεν βάλει πλέον από τις 14:45.

Σχήμα 24. Ανέλκυση Πεδινού Πυροβολικού στα Υψώματα του Μπιζανίου.

(5) Την 07:00 το Πυροβολικό της IV Μεραρχίας αρχίζει την προπαρασκευή του με βολές κατά του αντιπάλου Πυροβολικού και Πεζικού και στις 08:00 επιτίθεται το 8ο Σύνταγμα Πεζικού. Η Μεραρχία αυτή δεν περίμενε την προπαρασκευή του Πυροβολικού της Στρατιάς, καθόσον το Πυροβολικό αυτό, ήταν απασχολημένο με το φρούριο του Μπιζανίου και ελάχιστα θα συνέδραμε στον αγώνα της.

(6) Το Πυροβολικό της Στρατιάς, έθεσε εκτός μάχης το μεγαλύτερο μέρος του προσωπικού των πυροβολείων του Μπιζανίου, κατέστρεψε αρκετά πυροβόλα, ενώ άλλα αχρήστευσε και έσκαψε τα δάπεδα και τα σκέπαστρα των πυροβολείων.

(7) Από την 8η Ιανουαρίου 1913 και μέχρι την εκπομπή της γενικής επιθέσεως εξακολουθεί ο συνήθης αγώνας του Πυροβολικού και από τις δύο πλευρές, όπως και του Πεζικού, στις προφυλακές.

(8) Στη διαταγή της γενικής επιθέσεως τα ενδιαφέροντα για το Πυροβολικό σημεία είναι, εκτός από την κατανομή των μονάδων όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ότι:

(α) Το Πυροβολικό της Στρατιάς τίθεται υπό του Συνταγματάρχη Παρασκευόπουλο.

(β) Για την προπαρασκευή της γενικής επιθέσεως κατά του φρουρίου Ιωαννίνων, θα προηγηθεί βολή καταστροφής από 19 Φεβρουαρίου 1913, από το Πυροβολικό Στρατιάς και το Πυροβολικό των Μεραρχιών. Στην προπαρασκευή αυτή δεν θα συμμετάσχει το Ορειβατικό Πυροβολικό.

(γ) Ο Αρχηγός του Πυροβολικού Στρατιάς και οι αντίστοιχοι των Μεραρχιών θα κατανέμουν τους στόχους με βάση τον πίνακα που υποβλήθηκε και εγκρίθηκε.

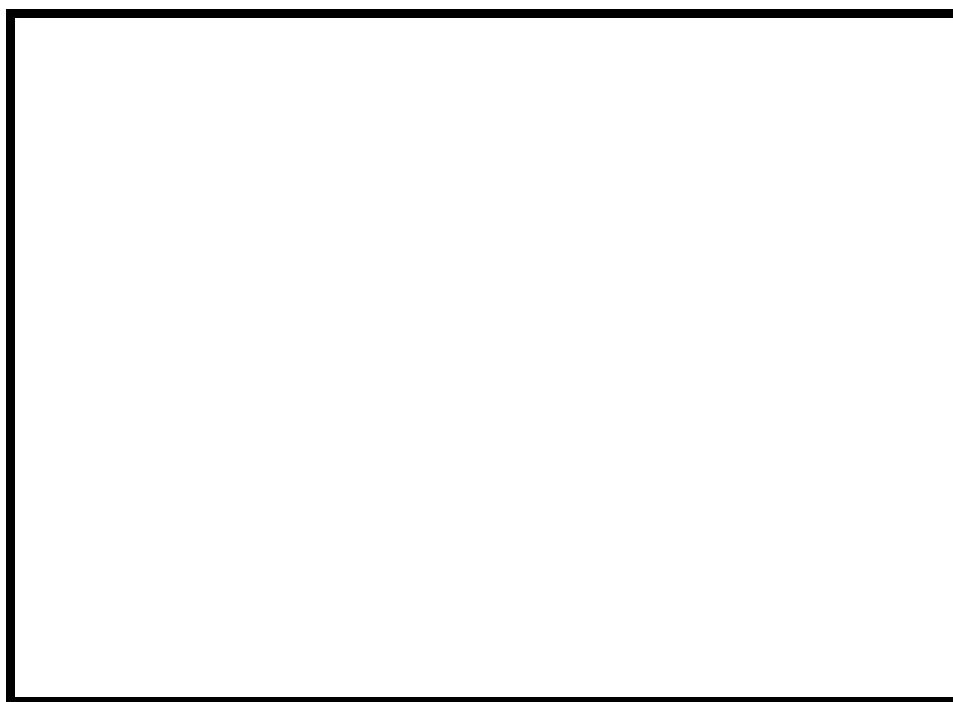
(δ) Ως προς το είδος των βολών, το Πυροβολικό, εκτός από τους "ζωντανούς στόχους", οι οποίοι αποτελούν κύριο "αντικείμενο", πρέπει να επιδιώξει και την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη καταστροφή του υλικού του εχθρού, η δε ενέργεια αυτή πρέπει να επιδιωχθεί και όταν τα εχθρικά πυροβολεία φαίνεται να σιγούν.

(ε) Πρέπει επίσης να βληθούν δραστικά και τα συρματοπλέγματα των εχθρικών οχυρών, να επιτευχθεί σε αυτά όσο το δυνατόν μεγαλύτερη καταστροφή και να παραπλανηθεί ο εχθρός περί της επικείμενης επιθέσεως κατά του Μπιζανίου-Καστρίτσας.

(στ) Η κατανάλωση πυρομαχικών κατά τη διάρκεια της ημέρας πρέπει να ανέλθει κατά μέσο όρο στις 150 βολές κατά πυροβόλο.

(ζ) Το πυρ να εξακολουθήσει αραιότερο και κατά τη διάρκεια της νύκτας.

(η) Ο αριθμός των Πυροβολαρχιών ή πυροβόλων, ο αριθμός των βολών, οι στόχοι και οι λοιπές λεπτομέρειες της νυκτερινής αυτής βολής, θα ορισθούν από τον Αρχηγό του Πυροβολικού κατά την κρίση του.

Σχήμα 25. Βολή Ελληνικού Τοπομαχικού Πυροβολικού κατά του Μπιζανίου.

(θ) Την ενέργεια του Πυροβολικού θα βοηθήσει το Πεζικό των Μεραρχιών προκαλώντας με τα πυρά του τον εχθρό, για να εμφανίσει στόχους Πεζικού και να ενεργοποιήσει τα πυροβολεία του, τα οποία θα καταστούν περισσότερο τρωτά στα πυρά του Πυροβολικού.

(9) Το Πυροβολικό συμμετείχε ενεργά στον αγώνα και την 20 Φεβρουαρίου 1913.

(10) Συνολικά βλήθηκαν 10.000 βλήματα διαφόρων διαμετρημάτων, τις δύο αυτές ημέρες κατά των θέσεων των Τούρκων.

9. Διαπιστώσεις - Συμπεράσματα.

α. Η συμβολή του Πυροβολικού κατά τη μάχη των Ιωαννίνων υπήρξε θετική και αποφασιστική, είτε παρέχοντας υποστήριξη με πυρά από κοντά στα τμήματα τα οποία εκτέλεσαν ευρύ υπερκερωτικό ελιγμό της τοποθεσίας, είτε με εκτέλεση βολών κατά της οχυράς τοποθεσίας του Μπιζανίου και του εχθρικού Πυροβολικού, καταστρέφοντας ή εξουδετερώνοντας τα περισσότερα από τα πυροβόλα είτε τέλος παραπλανώντας τον εχθρό ως προς την κύρια προσπάθεια απασχολώντας τον και συγκρατώντας τον στις αρχικές του θέσεις, με πυρά πυροβόλων σε συνεργασία με το Πεζικό.

β. Αξιοσημείωτη είναι, η ορθή κατανομή και ανάθεση αποστολών στις μονάδες πυρός καθώς και η ακριβής και λεπτομερής σχεδίαση των πυρών του Πυροβολικού.

ΤΜΗΜΑ 19

Β΄ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

1. Γενικά.

Μετά την υπογραφή των προκαταρκτικών όρων της ειρήνης του Λονδίνου, οι Βούλγαροι οι οποίοι θεωρούσαν εξασφαλισμένα τα νώτα τους από τον πρώην κοινό αντίπαλο, τους Τούρκους, άρχισαν να απειλούν, υπερεκτιμώντας τις δυνάμεις τους, τους Σέρβους και τους Έλληνες. Άρχισαν για το λόγο αυτό να προωθούν τις αξιώσεις τους με προκλητικότητα, ζητώντας την προσάρτηση των βιλαετιών Θεσσαλονίκης, Κοσσόβου και Μοναστηρίου. Προ του κοινού αυτού κινδύνου, η Ελλάδα και η Σερβία την 19 Μαΐου 1913, υπέγραψαν μυστική αμυντική συμμαχία δεκαετούς διάρκειας για την αντιμετώπιση των Βουλγάρων. Επίσης καθορίσθηκαν, τα σύνορα όπως είναι μέχρι και σήμερα.

2. Δυνάμεις Εμπολέμων (Στρατός Ξηράς).

α. Ελλάδα.

(1) Οκτώ(8) Μεραρχίες και προς το τέλος εννέα (9).

(2) Συνολικά δύναμη 100.000 πεζών, 1.000 ιππέων, 33 Πεδινών και 9 Ορειβατικών Πυροβολαρχιών με συνολικά 180 πυροβόλα.

β. Σερβία.

Δέκα (10) Μεραρχίες και μία (1) Μεραρχία Μαυροβουνίων. Συνολικά δύναμη 260.000 πεζών, 3.000 ιππέων και 500 πυροβόλων.

γ. Βουλγαρία.

(1) Δέκα πέντε (15) Μεραρχίες. Συνολική δύναμη 350.000 πεζών, 5.000 ιππέων και 720 πυροβόλων.

3. Επιχειρήσεις.

α. Γενικά.

Οι επιχειρήσεις διεξήχθησαν από την 17 Ιουνίου μέχρι την 17 Ιουλίου, κατά χρονολογική σειρά ως εξής:

(1) Ιούνιος 1913: Κατάληψη Γευγελής, Νιγρίτας, Λαχανά, Κιλκίς, Δοϊράνης, Στρωμνίτσης, Σιδηροκάστρου, Καβάλας, Σερρών.

(2) Ιούλιος 1913: Κατάληψη Δράμας, Νευροκοπίου, Πετσόβου, Μαχωμιάς, Κρέσνας, Αλεξανδρούπολης, Ξάνθης, Σιμιτλή και Κομοτινής.

β. Κύριες Μάχες.

Με διάταγμα καθορίσθηκαν οι παρακάτω πέντε (5) βασικές μάχες:

(1) Κιλκίς - Λαχανά. (Επιχειρήσεις από 16 Ιουνίου μέχρι 21 Ιουνίου. Νιγρίτης, Παγγαίου, Μπερόβου, Αλμπάνκιοι, Λαχανά, Κιλκίς, Λιγκοβάνης, Ματσόβου, Καλλινόβου, Καρασουλίου, Σαριγκιόλ, Γευγελής).

(2) Μπέλες. (Επιχειρήσεις από 22 - 27 Ιουνίου. Κιλινδέρ, Ισάρ-Τεπέ, Δοϊράνης, Ντοβά-Τεπέ, Μπογδάντζας, Κοστουρίνου, Γραμπόβου, Στρώμνιτσας, Χατζή-Μπεϊλίκ, Βετρίνης, Δεμίρ Καπού).

(3) Κρέσνας - Τζουμαγιάς. (Επιχειρήσεις από 6 - 17 Ιουλίου. Πετσόβου, Κρέσνας, Σιμιτλή, Γράδεβο, Τρισκόβου, Βλαδιμηρόβου, υψ. 1450, 1650, 1900, Πρεντέλ Χαν, υψ. 1378, Ζακόγκας, Χασάν Πασσά, Παπάμπασι, Άνω Τζουμαγιάς).

(4) Νευροκοπίου. (Επιχειρήσεις Νευροκοπίου, Μπανίτσης και Μαχωμιάς).

(5) Καβάλας. (Επιχειρήσεις Καβάλας, Αλεξανδρούπολης, Μαρωνείας, Ξάνθης και Κομοτινής).

γ. Αποτελέσματα των Επιχειρήσεων.

(1) Από τον Ελληνικό Στρατό συνελήφθησαν 5.330 Βούλγαροι αιχμάλωτοι και καταλήφθηκαν 84 πυροβόλα, 215 προόλκαια, 9 πολυβόλα, 17.900 τυφέκια, 7.910 βλήματα Πυροβολικού, 589 γεμίσματα, 1.200.000 φυσίγγια, ένα (1) αεροπλάνο, δύο (2) αυτοκίνητα, 150 σιδηροδρομικές άμαξες και άφθονο υγειονομικό και χειρουργικό υλικό.

(2) Με τους δύο νικηφόρους, κατά της Τουρκίας και της Βουλγαρίας, πολέμους, η Ελλάδα προσάρτησε τις περιοχές της Μακεδονίας, Θράκης, Ηπείρου και νησιών και απελευθέρωσε χιλιάδες Έλληνες.

4. Συμμετοχή του Πυροβολικού.

α. Το Πυροβολικό συμμετείχε ενεργά και είχε σημαντική συμβολή σ' όλες τις μάχες.

β. Συμμετείχε στις παρακάτω σημαντικές μάχες:

(1) Κιλκίς-Λαχανά 20, 21-6-1913

(2) Δοϊράνης 23-6-1913

(3) Μπέλλες 25, 26-6-1913

(4) Σιδηροκάστρου 27-6-1913

(5) Κρέσνας 6-7-1913

(6)	Πέτσοβου	6, 7-7-1913
(7)	Σιμιτλή	13-7-1913
(8)	Τζουμαγιάς	17-7-1913
(9)	Νευροκοπίου	5-7-1913
(10)	Μαχωμίας	16-7-1913

γ. Στην παρακάτω παράγραφο περιγράφεται η συμβολή του Πυροβολικού στη Μάχη Κιλκίς - Λαχανά.

5. Μάχη Κιλκίς - Λαχανά, 19 - 21 Ιουνίου 1913.

α. Γενικά.

(1) Τόσο η Ελλάδα όσο και η Σερβία επεδίωξαν την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών τους με τη Βουλγαρία ωστόσο προσέκρουαν πάντοτε στη Βουλγαρική αδιαλλαξία. Τη νύκτα της 16/17 Ιουνίου 1913, η Βουλγαρία διέταξε χωρίς αιτία και χωρίς επίσημη κήρυξη πολέμου αιφνιδιαστική επίθεση κατά των Ελληνικών και Σερβικών δυνάμεων.

(2) Η Ελληνική Κυβέρνηση αφού έλαβε γνώση της κατάστασης που δημιουργήθηκε, αποφασίζει την ανάληψη, από την επομένη, αντεπίθεσης κατά των Βουλγάρων, αφού πρώτα γίνει η εκκαθάριση της Θεσσαλονίκης από Βουλγαρικό τμήμα, το οποίο ευρισκόταν εγκατεστημένο εκεί, πράγμα το οποίο και έγινε τη νύκτα της 17/18 Ιουνίου.

(3) Το Γενικό Στρατηγείο εξέδωσε την 20:00 ώρα της 18ης Ιουνίου τη Διαταγή Επιχειρήσεων και την επομένη αρχίζει η προέλαση του Ελληνικού Στρατού.

β. Περιγραφή του Πεδίου της Μάχης.

(1) Το πεδίο της μάχης ορίζεται από βορρά από τη λίμνη της Δοϊράνης και τα Κρούσια όρη, προς δυσμάς από τον Αξιό ποταμό, προς ανατολάς από το όρος Βερτίσκοκ και νότια από την περιοχή των λιμνών Λαγκαδά και Βόλβης, διακρίνεται δε σε δύο ξεχωριστά εδαφικά διαμερίσματα, το πεδίο μάχης του Κιλκίς και τα αντίστοιχα του Λαχανά.

(2) Οι Βούλγαροι με την κατάληψη του Κιλκίς και του Λαχανά την 26 Οκτωβρίου 1912 και καθόλη τη διάρκεια του χειμώνα, έχοντας σχεδιάσει τον πόλεμο με την Ελλάδα, άρχισαν την εκτέλεση έργων οχύρωσης.

γ. Οργάνωση - Διάταξη Πυροβολικού Αντιπάλων.

(1) Έλληνες.

Η συνολική δύναμη του Ελληνικού Στρατού ήταν 73 Τάγματα Πεζικού, 33 Πεδινές, 9 Ορειβατικές Πυροβολαρχίες, 8 Ίλες και 8 Ημιλαρχίες. Επιπλέον στη Θεσσαλονίκη βρισκόταν ένα Τάγμα Φρουριακού Πυροβολικού.

(2) Βούλγαροι.

Η συνολική δύναμη του Βουλγαρικού Στρατού τον οποίο αντιμετώπισε ο Ελληνικός Στρατός ήταν, 32 Τάγματα, Σύνταγμα Ιππικού και 64 πυροβόλα.

δ. Συμμετοχή του Πυροβολικού.

Παρακάτω περιγράφονται μερικά μόνο "στιγμιότυπα" από τη συμμετοχή του Πυροβολικού, καθόσον θα χρειαζόταν πολλές σελίδες για μια πληρέστερη παρουσίασή της, αφού το Πυροβολικό, όπως και το Πεζικό ήταν "παντού και πάντοτε παρόν".

(1) Μέτωπο Λαχανά (19 Ιουνίου 1913).

Μία (η 3η) Πυροβολαρχία του 1ου Πεδινού Συντάγματος Πυροβολικού αναπτύχθηκε για να υποστηρίξει την εμπροσθοφυλακή της προελάσεως και άρχισε στις 14:50 να βάλλει κατά των βουλγαρικών οχυρώσεων και του Βουλγαρικού Πεζικού που βρισκόταν μέσα. Μία Πυροβολαρχία (η 4η) διατάχθηκε να ταχθεί δίπλα στην 3η και άρχισε να βάλλει στις 15:15, το δε υπόλοιπο Πυροβολικό σε φάλαγγες περιμένει διαταγές. Το Βουλγαρικό Πυροβολικό όμως, το οποίο σιγούσε μέχρι εκείνη τη στιγμή, άρχισε να βάλλει σφοδρά εναντίον όλων των τμημάτων της Μεραρχίας, τα οποία νομιζοντας ότι οι Βούλγαροι δεν είχαν Πυροβολικό, δεν είχαν καλυφθεί κατάλληλα. Τα περισσότερα πυρά τα συγκέντρωσαν κατά των ταγμένων Πυροβολαρχιών, καθώς και κατά του ακάλυπτου εφεδρικού Πυροβολικού που περίμενε επί της οδού. Η ταγμένη II Μοίρα Πυροβολικού του 1ου Συντάγματος, η οποία δεν κατόρθωσε μέχρι τις 18:45 να βάλλει παρά μόνο 70 βλήματα, βλήθηκε από το Βουλγαρικό Πυροβολικό και είχε αρκετές απώλειες σε άνδρες, υποζύγια και υλικό τόσο στη θέση των πυροβόλων όσο στη περιοχή αναμονής (χώρος συγκεντρώσεως οχημάτων) που βρισκόταν σε μια χαράδρα 200 μέτρα πίσω. Η I Μοίρα του ίδιου Συντάγματος η οποία βρισκόταν "εν αναμονή" βλήθηκε και αυτή και είχε πολύ σημαντικές απώλειες. Γύρω στις 18:00 διατάχθηκε και η Μοίρα Πεδινού Πυροβολικού Πετμεζά να προελάσει και υπερβεί τη II Μοίρα του 1ου Πεδινού Πυροβολικού, τάσσοντας μία Πυροβολαρχία για βολή αριστερά από την οδό ενώ κράτησε τις άλλες δύο "εν αναμονή". Με την Πυροβολαρχία αυτή έβαλε κατά των υψωμάτων Καρατζά Τεπέ όπου βρίσκονταν πεζικό, πυροβόλα και πολυβόλα των Βουλγάρων. Δεν μπόρεσε όμως να βάλλει παρά μόνο 12 βλήματα καθώς το σκοτάδι διέκοψε τη βολή της.

(2) Μέτωπο Κιλκίς (20 Ιουνίου 1913).

(α) Το Πυροβολικό, περνώντας από το Γαλλικό δύο φορές, ακολούθησε τη II Μεραρχία από δυτικότερο δρόμο, κάτω από τις διαταγές του Ταγματάρχη Ν. Βλαχοπούλου, γιατί ήταν αδύνατο να ακολουθήσει συντομότερο και ασφαλέστερο δρόμο.

(β) Το Πυροβολικό τάχθηκε, με τη Μοίρα Βλαχοπούλου στο ύψος Νοτιοανατολικά Σαρήκιοϊ και στις 16:30 ώρα, η Πυροβολαρχία Σακελλαρόπουλου άρχισε βολές κατά του εχθρικού Πυροβολικού στο Κιλκίς έτσι ώστε, να δώσει την ευκαιρία στο Πεζικό να καταλάβει προκεχωρημένες θέσεις. Μετά από μία ώρα άρχισε και η άλλη Πυροβολαρχία (Αναγνωσταρά) βολές κατά των εχθρικών πυροβόλων του Κιλκίς. Τα Συντάγματα Πεζικού, με την κατάληψη των θέσεών τους, άρχισαν να σκάβουν ορύγματα για να αμυνθούν σε τυχόν Βουλγαρική επίθεση.

(γ) Το Πυροβολικό της IV Μεραρχίας διατάχθηκε να αναγνωρίσει θέσεις και να έχει ετοιμότητα να εκτελέσει βολές για την υποστήριξη της προελάσεως. Στις 08.00 ώρα, η IV Μεραρχία, έδωσε διαταγή, στο Πεζικό να αρχίσει προέλαση με την υποστήριξη πυρών Πυροβολικού και να διατηρεί σύνδεσμο με τις γειτονικές Μεραρχίες. Το Πυροβολικό διατάχθηκε να βάλλει και κατά του Κιλκίς. Στις 09.00 το Πυροβολικό τάχθηκε στο ύψωμα 203, Βόρεια Μαυρονέρι (Καραμπουνάρ) απόσταση 5 με 7,5 χλμ. περίπου από την πόλη του Κιλκίς [δύο Πυροβολαρχίες δεξιά της οδού Καραμπουνάρ - Κιλκίς (Βλάση και Κατσικογιάννη) και μία αριστερά της οδού Κανέλου]. Στις 10:00 δύο Πυροβολαρχίες άρχισαν να βάλλουν εναντίον του εχθρικού Πυροβολικού το οποίο ευρισκόταν στους πρόποδες του, νοτιοδυτικά του Κιλκίς πετρωτού λόφου σε απόσταση 4.500 μ. όπως και βόρεια από τον σιδηροδρομικό σταθμό Κρηστώνος (Σαρηγκιόλ). Ταυτόχρονα, το Βουλγαρικό Πυροβολικό βάλλει και αυτό πυρά αντιπυροβολικού. Η "μονομαχία" αυτή του Πυροβολικού συνεχίζεται με υπεροχή του Βουλγαρικού Πυροβολικού, το δε Πεζικό συνεχίζει με βραδύτητα την προχώρησή του λόγω των πυρών αυτών.

(δ) Αργότερα, η Μοίρα Βλαχοπούλου επεσήμανε τις Βουλγαρικές θέσεις έτσι ώστε να είναι δυνατή η εκτέλεση νυκτερινής βολής για υποστήριξη της

επιθέσεως του Πεζικού, η δε Μοίρα Χατζηδημητρίου τάχθηκε στα υψώματα Ανατολικά Αχτσέ Κλισέ (ύψωμα 245) στις 22:00 ώρα και επεσήμανε κατά τη νύκτα τις Βουλγαρικές θέσεις, για τον σκοπό αυτό.

Σχήμα 26. Βουλγαρικά Πυροβόλα που Καταλήφθηκαν από τον Ελληνικό Στρατό μετά τη Μάχη του Κιλκίς.

(ε) Στο βιβλίο του Βούλγαρου Αντισυνταγματάρχη Χρηστώφ "Ανασκόπησις των Αγώνων της Βουλγαρίας εναντίον των Συμμάχων κατά το 1913" /εκδόσεως 1924, αναφέρεται ότι οι Βούλγαροι διέθεταν δέκα (10) Πυροβολαρχίες, ενώ ο επιτιθέμενος Ελληνικός Στρατός είκοσι (20) Πυροβολαρχίες Πεδινού Πυροβολικού. Εάν όμως ληφθεί υπόψη, ότι ο Ελληνικός Στρατός ήταν ο επιτιθέμενος, οι δε Βούλγαροι αμύνονταν μέσα σε χαρακώματα και ότι όλο το Πυροβολικό τους ήταν ταγμένο και έβαλε ακατάπαυστα με αφθονία πυρομαχικών, ενώ το Ελληνικό Πυροβολικό, λόγω του εδάφους, τάχθηκε σχεδόν μόνο κατά το ένα τρίτο, αλλά και ότι έβαλε με φειδώ πυρομαχικών, είναι φανερό ότι δεν υπήρχε διαφορά δυνάμεων.

στ. Διαπιστώσεις - Συμπεράσματα.

(1) Ο Ελληνικός Στρατός ενήργησε κατά την μάχη αυτή, κατά μέτωπο χωρίς ιδέα ενεργείας. Θα ήταν εύκολο, ιδίως οι Μεραρχίες των άκρων, όσο χρόνο θα απασχολούσαν τους Βουλγάρους κατά μέτωπο οι Μεραρχίες του κέντρου, να προσβάλλουν την τοποθεσία από τα πλευρά και νώτα. Αντ' αυτού όμως προτιμήθηκε η κατά μέτωπο ενέργεια. Δύο μάλιστα Μεραρχίες του κέντρου προέλασαν μέσω ενός στενού διαδρόμου μεταξύ της λίμνης Ατζή Γκιάλ και των ελών του Γαλλικού ποταμού και είχαν σημαντικές απώλειες από το Βουλγαρικό Πυροβολικό, το οποίο έκανε πυρά φραγμού στις υποχρεωτικές μέσω των ελών διαβάσεις των δύο Μεραρχιών.

(2) Η βολή μεγάλου αριθμού παρατηρούμενων βολών Πυροβολικού από μέρους των Βουλγάρων σε αντιθέση, με τη σχετικά μικρή υποστήριξη την οποία είχε το Ελληνικό Πεζικό από το φίλιο Πυροβολικό, λόγω της μη ύπαρξης καταλλήλων δρομολογιών και περιοχών ανάπτυξης και της φειδωλής κατανάλωσης πυρομαχικών λόγω ελλείψεώς τους, ήταν οι κύριες αιτίες μαζί με τη δραστικότητα των πυρών του Βουλγαρικού Πυροβολικού και το αναπεπταμένο έδαφος, για τις μεγάλες απώλειες του Ελληνικού Στρατού.

6. Προσωπικές Μαρτυρίες.

α. Το Πυροβολικό κατά την Μάχη του Λαχανά. 20-21 Ιουνίου

1913.

Γράφει στα απομνημονεύματά του ο Στρατηγός Πάγκαλος:

“ **20 Ιουνίου 1913.** Ήδη από την προηγούμενη, η κατάσταση των Ελληνικών Μεραρχιών (Iη και VIη) είναι δυσχερέστατη. Καθ'όλη την ημέρα το Πεζικό επιτίθεται κατά των Βουλγαρικών θέσεων χωρίς υποστήριξη Πυροβολικού. Μόνο το Ορειβατικό Πυροβολικό της Iης Μεραρχίας μετέχει στη μάχη. Οι απωλείες είναι τεράστιες. Το 1/38 Σύνταγμα Ευζώνων έχει αποδεκατιστεί. Το 5ο ΣΠ υποχωρεί μετά από Βουλγαρική αντεπίθεση και η κατάσταση συγκρατήθηκε την τελευταία στιγμή μετά από προσωπική επέμβαση της Διοίκησης. Οι Αξιωματικοί του Πεζικού και των Ευζώνων είναι έξαλλοι για την εγκατάληψή τους στο έλεος του Βουλγαρικού Πυροβολικού. Γνώριζαν ότι πίσω από την λοφοσειρά βρίσκονται συγκεντρωμένες τρεις πεδινές Μοίρες με 23 πυροβόλα και αδυνατούν να εξηγήσουν την απουσία τους από την μάχη. Οι πυροβολητές διστάζουν να διέλθουν ακάλυπτοι την βαλλόμενη δραστικά από τον εχθρό αμαξιτή οδό. Οι Αξιωματικοί του Πεζικού είναι απολυτοί: “Οφείλουν να περάσουν και ας μείνουν τα μισά κανόνια”. Άδικο προσπαθούν να τους εξηγήσουν ότι δεν πρόκειται περί δειλίας, αλλά περί της αντίληψης των περισσότερων πυροβολητών, ότι ήταν μείωση και προσβολή να βληθούν ακάλυπτοι, εν κινήσει και να χάσουν τα πυροβόλα τους. Οι Διοικητές του Πυροβολικού δηλώνουν στον Μέραρχο ότι δεν αναλαμβάνουν την ευθύνη να διατάξουν “να διέλθουν εξευγμένες πυροβολαρχίες επί οδού επισημασμένης και βαλομένης δραστικώς υπό του εχθρικού Πυροβολικού”.

21 Ιουνίου 1913. Η κατάσταση είναι πλέον δραματική. Η προέλαση της VI Μεραρχίας έχει σταματήσει. Ο Μέραρχος Συνταγματάρχης Δελαγραμμάτικας μετά από εισήγηση του Επιτελάρχου Ταγματάρχη Χατζηανέστη, εξέδωσε γραπτή διαταγή προς τους Διοικητές των Μοιρών να προωθήσουν τρεις Πυροβολαρχίες από την αμαξιτή οδό και προφορική εντολή όσοι αρνηθούν να αντικατασταθούν. “Κανείς δεν αρνείται” βροντοφώναξε ο Διοικητής της επικεφαλής Πυροβολαρχίας Λοχαγός Αμβράσογλου. Πράγματι κανείς Πυροβολαρχίας δεν αρνείται. Ίσως αυτό να περίμεναν. Εκείνη τη στιγμή μια Πυροβολαρχία προσβάλλεται τυχαία από εχθρικά βλήματα και εξουδετερώνεται.

“... Μετ'ολίγα λεπτά άρχισε η ιστορική εκείνη κίνηση. Έκαστον όχημα έφθανε βάδην μέχρι της κορυφογραμμής και εκείθεν εξώρμα εν φρενήρει καλπασμώ με απόσταση 60 μέτρων από το προηγούμενο επί της επικλινούς αμαξιτής προς την Λιγκοβάνην (Ξυλούπολις). Το Βουλγαρικό Πυροβολικό έβαλε μαινόμενον δια σφοδρού πυρός εναντίον εκάστου αναφαινόμενου οχήματος. Ευτυχώς όλα σχεδόν αι οβίδες του εξεργηγούντο επί του εδάφους, πυκνός δε κονιορτός και καπνός εκάλυπτον μετ'ολίγον την βαλλόμενη ζώνην. Το θέαμα ήτο φοβερόν αμά και μεγαλειώδες.

Άπαντες οι Αξιωματικοί του Στρατηγείου, Διοικηταί του Πυροβολικού κλπ. εν αγωνία προσέβλεπτον τας επί της οδού εκρήξεις, αλλά δεν ηδύναντο να διακρίνωσι τα αποτελέσματα ως εκ του κονιορτού και του καπνού. Ευτυχώς συνέβαινε το αυτό και δια τους Βουλγάρους πυροβολητάς των ανατολικών του λόφου εχθρικών πυροβολείων.

Κατά τα θεωρητικά δεδομένα, αι απώλειαι έπρεπε να είναι μεγάλαι και κατά την γνώμη μας θα είμεθα ευτυχείς, εάν διήρχοντο σώα τα ημίση τουλάχιστον των πυροβόλων. Το αποτέλεσμα υπήρξε ανέλπιστον. Εκ των διελθόντων υπερτριάκοντα οχημάτων τρία μόνο επλήγησαν υπό των εχθρικών οβίδων και εξ αυτών το ένα μόνο καιρίως ώστε να παραμείνη επί της οδού (βλητοφόρο)...

Εντός μιας ώρας, 16 πυροβόλα ευρίσκοντο τεταγμένα εις θαυμασίας θέσεις και καλώς αποστάσεις (2000-3000 μέτρα) από των χαρακωμάτων και των πυροβολείων του Λαχανά. Εις εν εκ των βληθέντων βλητοφόρων παρετηρήθη το εξής περίεργο γεγονός, το οποίο απεδόθη εις Θείαν παρέκβασιν υπό των πυροβολητών και των φαντάρων μας. Ολόσωμος εχθρική οβίς έπληξε το εφόλκαιον του βλητοφόρου, διέτρησε τους κάλυκας των εν αυτώ οβίδων χωρίς να εκραγώσιν αύται, εφ'όσον δεν ήγγισεν τα εμπυρεύματα αυτών”.

Η επίθεση κανονίστηκε να γίνει αιφνιδιαστικά την 3 και 30' μμ μετά από σύντομη προπαρασκευή Πυροβολικού. Ο δρόμος για τους Εύζωνους του Παπαδόπουλου και του Βελισσαρίου είχε ανοίξει."

β. Στενά Κρέσνας 11 - 13 Ιουλίου 1913. Υπολοχαγός Ηλιάδης.

Γράφει στα απομνημονεύματά του ο Στρατηγός Πάγκαλος: "Η στενωπός της Κρέσνας από τη νότια είσοδό της μέχρι τη βόρειο έξοδο κοντά στο Σιμιτλή έχει μήκος 20 περίπου χιλιόμετρα και τα πλευρά της αποτελούνται από απόκρημνες πλαγιές. Οι Βούλγαροι είχαν καταστρέψει τις γέφυρες και πολλά τμήματα της αμαζωτής οδού, η οποία διέρχεται τη στενωπό παραπλεύρως του Στρυμώνα. Η είσοδος της στενωπού λόγω των απόκρημνων πλευρών της έχει το χαρακτηριστικό όνομα Σαϊτάν Ντερέ (Τουρκιστί Διαβόλου ρεύμα). Οι Βούλγαροι είχαν τοποθετήσει σ' αυτήν βαριά οβιδοβόλα, που έβαλαν σε βεληνεκές μέχρι εννέα χιλιόμετρα. Ο στρατός μας βρέθηκε σε παρόμοια θέση όπως στο Λαχανά, γιατί τα πεδινά πυροβόλα μας δεν μπορούσαν να πλησιάσουν τα εχθρικά, εφόσον το έδαφος στα πλάγια της οδού βαλλόταν δραστικά από τις υψηλές θέσεις του Βουλγαρικού Πυροβολικού.

Την ημέρα εκείνη διακρίθηκε και τιμήθηκε εξαιρετικά για την ηρωική της θαυμάσια προέλαση, η 1η Πυροβολαρχία του 1ου Πεδινού Συντάγματος, υπό τον νεαρό Υπολοχαγό Κ. Ηλιάδη. Παρατίθεται παρακάτω περιγραφή της θαυμάσιας εκείνης δράσης όπως δημοσιεύθηκε σε εφημερίδα της εποχής από έφεδρο Λοχία (δημοδιδάσκαλο) ο οποίος υπηρέτούσε στην Πυροβολαρχία.

"Ρίξαμε μερικές κανονιές, αλλά τα βλήματα δε φθάνανε το Βουλγάρικο Πυροβολικό. Η μάχη είχε αρχίσει από το πρωί με το 4ο Πεζικό (Σύνταγμα) που προσπαθούσε να προχωρήσει, τα οβιδοβόλα όμως έκαναν θραύση. Σε αυτό το περιορισμένο έδαφος δε μπορούσε να ξεμυτίσει άνθρωπος...

Οι δικές μας οβίδες δεν τους έφθαναν. Δίπλα από την Πυροβολαρχία περνούσε ο δρόμος και οι τραυματιοφορείς κουβαλούσαν τους τραυματίες του 4ου Συντάγματος. Αριστερά από το Στρυμώνα βάδιζε η 1η Μεραρχία και δεξιά μας η IVη χωρίς να μπορούν να μας βοηθήσουν, γιατί μας χώριζαν πανύψηλα βουνά... Κατά το μεσημέρι η προχώρηση της Μεραρχίας (1η) σταμάτησε τελείως. Τα Βουλγάρικα οβιδοβόλα μη βλέποντας πεζικό άρχισαν να βάλουν την Πυροβολαρχία μας... Το Στρατηγείο ήταν ανήσυχο, ο Μέραρχος Μανουσογιαννάκης έβρισκε πως πολύ δοκιμάστηκε ανώφελα το 4ο Πεζικό. Από εκεί που ήμασταν βλέπαμε το φοβερό δράμα. Θα ήταν μεσημέρι όταν από το Στρατηγείο, που θα ήταν καμμιά πενηνταριά μέτρα δίπλα μας, ακούστηκε η φωνή του Μανουσογιαννάκη. "Να έλθει αμέσως ο Διοικητής της 1ης Πυροβολαρχίας." Ο Διοικητής μας πετάχθηκε και τροχάδην πήγε στο Στρατηγείο... Από εκεί που είμασταν βλέπαμε τις εξοργισμένες χειρονομίες του Μεράρχου μας... Ο μικρός μας Διοικητής κλαίνο... Από τα κουνήματα των χεριών και τη βοή της φωνής του καταλαβαίναμε πως κάτι φοβερό του ζητούσε. Ένας στρατιώτης από το Στρατηγείο ερχόταν στην πυροβολαρχία και φώναζε, το άλογο του κ. Υπολοχαγού να πάει γρήγορα στο Στρατηγείο... Είδαμε το Διοικητή μας σε δύο λεπτά καβάλλα στο δρόμο που καλπάζοντας χύθηκε προς τα στενά μόνος.

Γύρισε και ο ελάτης που του πήγε το άλογο... Παιδιά ετοιμασθείτε για πανηγύρι... Ξέρετε τι του είπε όταν έφευγε; (ο υπέροχος στρατηγός Μανουσογιαννάκης - πυροβολητής και ο ίδιος - προς τον πυροβολάρχη).

- Άκουσε, πήγαινε όσο μπορείς πιο κοντά και ας μη μείνει ούτε βίδα από το Πυροβολικό...

... Μα σε 20 λεπτά ξαναφάνηκε η σκόνη στο δρόμο, κάποιος καβαλλάρης ξαναγύριζε καλπάζοντας. Ο υπολοχαγός έφθασε στην Πυροβολαρχία και διέταξε: "Ζεύξατε, αι πλάται επί των ίππων, οι πυροβολητές στις θέσεις τους στα οχήματα". Μας προσφώνησε ως συνήθως: "Τα οχήματα ανά πενήντα μέτρα, οι πυροβολητές με τα τουφέκια τους στο χέρι γεμισμένα... Παιδιά έχετε το λόγο μου πως σε μισή ώρα θα έχετε βουλώσει τα Βουλγάρικα οβιδοβόλα... κλπ. Ένα "εμπρός" ακούστηκε. Έτσι η Πυροβολαρχία μάχης έφυγε με καλπασμό... Εμείς είμαστε εμπρός από το πρώτο κανόνι 500 μέτρα γιατί ο λοχαγός θα έπρεπε να ετοιμάσει τη βολή. Μόνο το πρώτο πυροβόλο φαινόταν. Τα άλλα ήταν μέσα σε ένα σύννεφο σκόνης που έφθανε στα ουράνια...

Τα βουλγάρικα οβιδοβόλα άρχισαν με ταχύ πυρ επάνω μας, θα πέσανε 200 οβίδες μέσα στα οχήματα. Έτσι προχωρήσαμε τέσσερα χιλιόμετρα, όταν αφνιδιαστικά ο υπολοχαγός στρίβει αριστερά και σε λίγο είμαστε σε απότομη κατάπτωση του εδάφους, τελείως απυρόβλητοι.

Σε πέντε λεπτά η πυροβολαρχία είχε ταχθεί προς πυροβόληση και έριχνε την πρώτη σειρά...

Ακούστηκε: "Απόσταση 3100, ανά πέντε κρουσιφλεγείς..... Τη βρήκε την απόσταση στην τρίχα. Τα οβιδοβόλα σε 10 λεπτά είχαν σταματήσει. Όταν έφθασε στα στενά το 5ο Πεζικό (Σύνταγμα) βρήκε τα δύο οβιδοβόλα από τα τέσσερα που ήταν εκεί, και ένα πεδινό εγκαταλελειμμένα σαν άχρηστα.

Στις 6 το βράδυ ήρθε ο Μέραρχος Μανουσογιαννάκης με το Επιτελείο του στην Πυροβολαρχία. Ο Διοικητής μας έτρεξε να του αναφέρει και ο Στρατηγός είπε: "Μπράβο Ηλιάδη. Πάντα είχα πεποίθηση σε σένα". Τα άσπρα του μουστάκια δείχνανε την ικανοποίηση της ψυχής του. Τα μάτια του για μια φορά ήταν δακρυσμένα! Γυρίζοντας ύστερα σε μας που τον είχαμε ζυγώσει:

- "Παιδιά κερνώ όλη την Πυροβολαρχία. Είπα να σας φέρουν αύριο δύο βουτιά κρασί από το Νευροκόπι."

"... Ο συνήθως βαρύς και άτεγκτος Στρατηγός αγκάλιασε και φίλησε τον Πυροβολάρχη Ηλιάδη, για την ηρωική του ενέργεια , που είχε σαν αποτέλεσμα την παραβίαση της απόκρυμνης νότιας πύλης της Κρέσνας".

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1914 ΕΩΣ ΠΑΡΑΜΟΝΕΣ ΕΛΛΗΝΟΙΤΑΛΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ (1914 - 1938)

ΤΜΗΜΑ 20

1. Γενικά.

Μετά τη λήξη των Βαλκανικών Πολέμων 1912 - 1913, ακολούθησε μία βραχεία περίοδος ειρήνης, η οποία χρησιμοποιήθηκε για την αναδιοργάνωση της χώρας λόγω της προσαρτήσεως των νέων εδαφών. Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο Κεφάλαιο, το 1913 συντάχθηκε Προσωρινός Οργανισμός, πριν όμως οριστικοποιηθεί κηρύχθηκε κατά το Νοέμβριο του 1915, επιστράτευση σε απάντηση αντίστοιχης επιστράτευσης της Βουλγαρίας, λόγω του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ο οποίος είχε ήδη εκραγεί.

2. Α΄ Παγκόμιος Πόλεμος - Διάσπαση Μακεδονικού Μετώπου.

α. Από το Σεπτέμβριο του 1916 η προσωρινή Κυβέρνηση Εθνικής Αμύνης, η οποία έδρευε στη Θεσσαλονίκη, άρχισε να ενισχύει τις Συμμαχικές Δυνάμεις της Αντάντ, αρχικά με την Μερραρχία Σερρών, η οποία μέχρι το τέλος του 1916 είχε εμπλακεί ολόκληρη στον τομέα του Αξιού και την 14η Μαΐου του 1917 ανέλαβε την επιχείρηση του Ραβινέ. Κατά τον ίδιο μήνα δύο ακόμη Ελληνικές Μερραρχίες (Αρχιπελάγους και Κρήτης) εισέρχονται στο Μακεδονικό μέτωπο. Κατά την 27η Μαΐου του 1918 η Μερραρχία Αρχιπελάγους που ήταν ενταγμένη στην 1η Ομάδα Μερραρχιών, επιτέθηκε σ΄ ένα τμήμα του Γερμανοβουλγαρικού μετώπου στα Νότια αντερείσματα της Τζένας, με την βοήθεια και των δύο παράπλευρων Μερραρχιών, Κρήτης και Σερρών. Η επίθεση αυτή, γνωστή σαν επίθεση του Σκρα-Ντι-Λέγκεν από το ομώνυμο ύψωμα, πέτυχε πλήρως και απέδειξε την μαχητικότητα των Ελληνικών Μονάδων και επίσης στερέωσε την εμπιστοσύνη της Συμμαχικής Διοίκησης προς το αξιόμαχο του Ελληνικού Στρατού.

β. Με την επίσημη κήρυξη του πολέμου κατά της τετραπλής συμμαχίας, τις παραπάνω τρεις (3) Μερραρχίες θα ενισχύσουν άλλες επτά (7) οι οποίες επιστρατεύθηκαν και των οποίων η συμμετοχή στον αγώνα θ΄ ασκήσει αποφασιστική επίδραση στο μέλλον, ανατρέποντας το ισοζύγιο των Δυνάμεων προς όφελος των Συμμάχων και θα συμβάλει στην κρίση του όλου πολέμου, τηρουμένων των αναλογιών, όπως η αντίστοιχη συμμετοχή των Αμερικανικών Δυνάμεων για το Δυτικό Μέτωπο.

3. Εκστρατεία Ουκρανίας 1919.

Μετά το πέρας του πολέμου η Ελλάδα συμμετείχε στη συμμαχική επέμβαση στην Μεσημβρινή Ρωσία, κατά το έτος 1919 με το Α΄ Σώμα Στρατού.

4. Μικρασιατική Εκστρατεία.

α. Την 2α Μαΐου 1919 Ελληνικά στρατεύματα αποβιβάζονται στη Σμύρνη με σκοπό την κατάληψη της πόλης και μέρος της ευρύτερης περιοχής, μετά από την ανάθεση της Εντολής και την επιμονή των Άγγλων, ώστε να εμποδιστεί η κατάληψη της Σμύρνης από τους Ιταλούς οι οποίοι είχαν ήδη αποβιβασθεί στη Νέα Έφεσο και στην Απάλεια.

β. Η επιχείρηση αυτή εξελίχθηκε σε επιχείρηση διάρκειας τριών (3) ετών και τεσσάρων (4) μηνών με τραγική κατάληξη την ήττα του Ελληνικού Στρατού και την εκκένωση, της Μικράς Ασίας.

5. Περίοδος μετά τη Μικρασιατική Εκστρατεία.

α. Ο Ελληνικός Στρατός ο οποίος ανασυγκροτήθηκε σε τρία (3) Σώματα Στρατού

παρέμεινε στη Θράκη ανεπτυγμένος στη δεξιά όχθη του Έβρου ποταμού μέχρι την 24η Ιουλίου 1923, οπότε υπογράφηκε η Συνθήκη της Λωζάνης η οποία έθεσε τέλος στην εμπόλεμη κατάσταση.

β. Την περίοδο αυτή παρατηρήθηκε μία αύξηση της ισχύος των πυρών πυροβολικού καθώς και μια σημαντική εξέλιξη των μέσων πυρός, ανά τον κόσμο.

γ. Με τη λήξη της εμπόλεμης κατάστασης, ακολούθησε περίοδος αδράνειας, αποστρατεύσεως και εγκαταστάθηκαν Μονάδες στις κατά την ειρήνη, έδρες τους. Η στρατιωτική θητεία περιορίστηκε στους 12 μήνες.

δ. Το 1928 άρχισε να φαίνεται καθαρά η από μέρους της Βουλγαρίας εχθρική στάση κατά της Ελλάδος, η οποία συστηματικά προχωρούσε σε στρατιωτική αναδιοργάνωση με δόγμα τη διεξαγωγή αιφνιδιαστικού πολέμου κατά της Ελλάδος.

ε. Το 1935 ψηφίστηκε ο Νέος Οργανισμός του Στρατού και από τον ίδιο χρόνο και μέχρι την έναρξη του Ελληνοϊταλικού Πολέμου, το 1940, άρχισε μία περίοδος έντονης και συστηματικής προσπάθειας για τη δημιουργία ικανού στρατού με ιδιαίτερη έμφαση στην αμυντική του αποστολή.

ΤΜΗΜΑ 21

Α΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

1. Οργάνωση του Πυροβολικού.

α. Την περίοδο πριν τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ισχύει ο Προσωρινός Οργανισμός του Νοεμβρίου 1913.

β. Οργανισμός 1914.

Τον Φεβρουάριο και Απρίλιο του 1914 καθορίστηκε ο οπλισμός του Πυροβολικού, ο οποίος ήταν:

(1) Για τους Λοχίες, Σαλπικτές, Δεκανείς Πεδινού - Έφιππου Πυροβολικού η σπάθη και το περίστροφο.

(2) Για τους Δεκανείς Ορειβατικού και Φρουριακού Πυροβολικού η αραβίδα και η ξιφολόγχη. Τον ίδιο οπλισμό έφεραν και οι πυροβολητές του Πεδινού και Φρουριακού Πυροβολικού καθώς και οι ημιονηγοί.

(3) Οι πυροβολητές του Έφιππου Πυροβολικού έφεραν αραβίδα.

(4) Οι ελάτες έφεραν περίστροφο.

γ. Οργανισμοί 1917 - 1923.

(1) Μεταξύ των ετών 1917 - 1923 αυξήθηκε το Μεραρχιακό Πυροβολικό σε δύο (2) Μοίρες Ορειβατικού κατά Μεραρχία και συγκροτήθηκε Μονάδα Βαρέως Πυροβολικού.

(2) Λόγω έλλειψης στελεχών, με το Νόμο 143 του 1914 μονιμοποιήθηκαν 55 αξιωματικοί για το Πυροβολικό.

(3) Τέλος, ιδρύθηκε Σώμα Μεταγωγικού το οποίο συγκροτήθηκε από αξιωματικούς του Σώματος Υλικού Πυροβολικού, το οποίο καταργήθηκε.

δ. Σύνθεση Μοίρας Ορειβατικού Πυροβολικού.

Παρακάτω περιγράφεται, ενδεικτικά, η σύνθεση της Μοίρας Ορειβατικού Πυροβολικού την περίοδο αυτή.

(1) Συγκρότηση Μοίρας.

Η Μοίρα διέθετε Διοίκηση, Επιτελείο, Μοίρα Βολής και Μεταγωγικά Σώματος.

(2) Διοίκηση - Επιτελείο Μοίρας.

Αποτελείται από τους Διοικητή, Υπασπιστή, Αξιωματικό Επιτελή - Προσανατολιστή, Αξιωματικό Τηλεφώνων (Συνδέσμων), Αξιωματικό Σύνδεσμο με το Πεζικό, Διαχειριστή, Ταμία, Αξιωματικός Εφοδιασμού και τέλος τα Μεταγωγικά Μάχης Μοίρας.

(3) Μοίρα Βολής.

Αποτελείται από δύο (2) Πυροβολαρχίες. Η κάθε Πυροβολαρχία περιελάμβανε την Πυροβολαρχία Βολής και τα Μεταγωγικά Μάχης. Η Πυροβολαρχία Βολής αποτελείτο από δύο (2) Ουλαμούς, όπου ο καθένας είχε δύο πυροβόλα υποδείγματος Saint Etienne (Σεντετιέν) των 65 χιλ. Ο δεύτερος Ουλαμός περιελάμβανε επί πλέον και το πρώτο κλιμάκιο αναχορηγίας πυρομαχικών (5ο Στοιχείο).

(4) Μεταγωγικά Σώματος.

Είχαν οργανωθεί για τον εφοδιασμό της Μοίρας σε τρόφιμα και νομή και γενικά για την υποστήριξη Διοικητικής Μέριμνας της Μοίρας.

(5) Δύναμη.

Δεν είναι γνωστή η προβλεπόμενη δύναμη. Ωστόσο, η δύναμη έμψυχου και άψυχου υλικού της ΙΙα και ΙΙβ ΜΟΠ οι οποίες μετείχαν στην εκστρατεία ήταν:

	ΙΙα ΜΟΠ	ΙΙβ ΜΟΠ
Αξιωματικοί	19	17
Οπλίτες	599	533
Κτήνη	387	318
Δίτροχα	40	40

ε. Το Ελληνικό Πυροβολικό κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο 1917 - 1918.

Το Πυροβολικό αποτελείτο από:

(1) Τρία (3) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού, σε κάθε Σώμα Στρατού με πυροβόλα 75 χιλ. Σνάιντερ - Κανέ και Σκόντα.

(2) Ένα Σύνταγμα Βαρέως Πυροβολικού με πυροβόλα των 120 χιλ. Ντε Μπάνζ με βεληνεκές 11.000 μ. οργανικό της Στρατιάς.

(3) Ένα Σύνταγμα οβιδοβόλων των 155 χιλ. οργανικό της Στρατιάς.

(4) Είκοσι (20) Μοίρες Ορεινού Πυροβολικού (ΜΟΠ) οι οποίες είχαν διατεθεί ανά δύο (2) σε κάθε Μεραρχία με πυροβόλα 65 χιλ. Σνάιντερ ή 75 χιλ. Σνάιντερ - Δαγκλή ή Κρουπ (από λάφυρα των Βαλκανικών Πολέμων).

2. Πολεμικές Επιχειρήσεις.

Την περίοδο αυτή το Πυροβολικό συμμετείχε στις παρακάτω σημαντικές μάχες:

α. Μακεδονικό Μέτωπο 1914 - 1918.

	(1)	Ραβινέ	14/27-5-1917
	(2)	Σκρά	27-5/9-6-1918
	(3)	Στρυμώνα	18 έως 28-9/1 έως 11-10-1918
	(4)	Δοϊράνης	5 και 6/18 και 19/9 1918
	(5)	Κερκίνης	25 και 26-9/8 και 9-10-1918
	(6)	Τζένας	21/9/4-10-1918
	(7)	Γκόλο Μπίλου	16/29-9-1918
	(8)	Σμπόρσκου	17/30-9-1918
	(9)	Πρέσλαπ	17/30-9-1918
1918	(10)	Εριγώνα	16 έως 22-9/29-9 έως 5-10-

β. Εκστρατεία στη Μεσημβρινή Ρωσία το 1919.

	(1)	Χερσώνας	7/20-3-1919
	(2)	Σέρμπκας	22 έως 31-3/4 έως 17-4-1919
	(3)	Οδησσού	21 έως 24-3/3 έως 16-4-1919
	(4)	Σεβαστούπολης	16/29-4-1919
(5)	Μπερέζοφσκα	18/31-3-1919	

3. Συμμετοχή Ελληνικού Πυροβολικού στις Επιχειρήσεις Διάσπασης του Μακεδονικού Μετώπου.

α. Η αρχική συγκρότηση του Ελληνικού Στρατού περιελάμβανε τρεις (3) Μεραρχίες Πεζικού που συγκροτούσαν το Σώμα Στρατού Εθνικής Άμυνας, το οποίο άρχισε σταδιακά να οργανώνεται το Σεπτέμβριο του 1916 έως τον Απρίλιο του 1917 και αποτέλεσε την πρώτη Ελληνική δύναμη που πολέμησε στο πλευρό των Συμμάχων.

β. Οι τρεις (3) Μεραρχίες ονομάζονταν: Μεραρχία Σερρών, Αρχιπελάγους και Κρήτης και διάθεταν η κάθε μία από δύο (2) Μοίρες Ορειβατικού Πυροβολικού (ΜΟΠ) με πυροβόλα Σνάιντερ-Δαγκλή των 75 χιλ. Αναλυτικότερα, η Μεραρχία Σερρών τις Σ1 και Σ2 ΜΟΠ, η Μεραρχία Αρχιπελάγους τις Αρ1 και Αρ2 ΜΟΠ, η Μεραρχία Κρήτης τις Κ1 και Κ2 ΜΟΠ. Οι παραπάνω Μοίρες αποτελούσαν το Μεραρχιακό Πυροβολικό. Επιπλέον το μη Μεραρχιακό Πυροβολικό το οποίο ευρίσκετο υπό τον έλεγχο του Σώματος Στρατού Εθνικής Άμυνας, αποτελείτο από ένα Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού με συνολικά εννέα (9) Πυροβολαρχίες πυροβόλων Σνάιντερ-Κανέ των 75 χιλιοστών το οποίο ήταν κατανεμημένο σε τρεις (3) Μοίρες Πεδινού Πυροβολικού.

γ. Σταδιακά από τον Δεκέμβριο του 1917 άρχισε η επιστράτευση του Α΄ ΣΣ και του Β΄ ΣΣ αποτελούμενα από τις Ι, ΙΙ, ΧΙΙΙ ΜΠ και ΙΙΙ, ΙV, ΧΙV ΜΠ, αντίστοιχα.

(1) Το μη Μεραρχιακό Πυροβολικό του Α΄ ΣΣ αποτελείτο από το Α΄ Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού με εννέα (9) Πυροβολαρχίες πυροβόλων Σνάιντερ - Κανέ των 75 χιλ. κατανεμημένο σε τρεις (3) Μοίρες, τις Ι, ΙΙ και ΙΙΙ. Επιπλέον κάθε Μεραρχία του Α΄ Σ.Σ (Ι, ΙΙ και ΧΙΙΙ ΜΠ) διέθεταν η κάθε μία από δύο (2) Μοίρες Ορεινού Πυροβολικού με πυροβόλα Σνάιντερ - Δαγκλή των 75 χιλ. Συνολικά διέθεταν έξι (6) Μοίρες, τις Ια-Ιβ-ΙΙα-ΙΙβ-ΧΙΙα και ΧΙΙΙ ΜΟΠ.

Πυροβόλο	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	:	Ορειβατικό
	ΔΙΑΜΕΤΡΗΜΑ	:	75 χιλ.
	ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ	:	Γερμανική.
	ΤΥΠΟΣ	:	KRUPP.
	ΥΠΟΔΙΕΓΜΑ	:	1904.
	ΒΕΛΗΝΕΚΕΣ	:	8000 μ.
Πόλεμος.	ΧΡΗΣΗ	:	Α΄ Παγκόσμιος

**Σχήμα 27. Ορειβατικό Πυροβόλο 75 χιλ. Κρούπ
(Από Λάφυρα του Βαλκανικού Πολέμου).**

(2) Αντίστοιχα το Β΄ ΣΣ διέθετε σαν μη Μεραρχιακό Πυροβολικό το Β΄ Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού, με εννέα (9) Πυροβολαρχίες (τρεις Μοίρες) με πυροβόλα Σνάιντερ-Κανέ των 75 χιλ. Κάθε Μεραρχία διέθετε παρόμοια δύο (2) Μοίρες Ορεινού Πυροβολικού με πυροβόλα Σνάιντερ-Δαγκλή των 75 χιλ. Συνολικά διέθεταν έξι (6) Μοίρες Ορεινού Πυροβολικού, τις IIIα-IIIβ-IVα-IVβ-ΧIVα και ΧIVβ ΜΟΠ.

δ. Εκτός από τα παραπάνω Σώματα Στρατού συγκροτήθηκε και η Ανεξάρτητη Μεραρχία Ιωαννίνων (ή IX ΜΠ) η οποία διέθετε τις ΙΧα και ΙΧβ Μοίρες Ορεινού Πυροβολικού.

ε. Από απόψεως οπλισμού, ο αριθμός των πυροβόλων που διέθετε κάθε Μεραρχία κατά τον Σεπτέμβριο του 1918 ήταν αναλυτικότερα τα παρακάτω:

(1)	Μεραρχία Σερρών	: 16.	
(2)	Μεραρχία Κρήτης	: 16.	
(3)	Μεραρχία Αρχιπελάγους	: 28.	
(4)	Iη Μεραρχία	: 23.	
(5)	IIα Μεραρχία	: 17.	
(6)	IIIη Μεραρχία	: 16.	
(7)	IVη Μεραρχία	: 22.	
(8)	Ανεξάρτητη ΙΧη Μεραρχία Ιωαννίνων:	28.	
(9)	XIIIη Μεραρχία	: 17.	
(10)	XIV Μεραρχία	: 16.	

στ. Επιπλέον οι Σχηματισμοί της Στρατιάς διέθεταν 72 πυροβόλα, ενώ τα μη Μεραρχιακά Σώματα του Σώματος Στρατού Εθνικής Άμυνας (ΣΣΕΑ) και το μη Μεραρχιακό Σώμα του Α΄ ΣΣ διέθεταν από 33 πυροβόλα.

ζ. Συνολικά το 1918, με την ολοκλήρωση της επιστρατεύσεως, ο Ελληνικός Στρατός διέθετε 337 πυροβόλα Σνάιντερ-Δαγκλή των 75 χιλ. για τις Μοίρες Ορειβατικού Πυροβολικού και

Σνάιντερ-Κανέ των 75 χιλ. για τις Μοίρες Πεδινού Πυροβολικού. Το Σύνταγμα Βαρέως Πυροβολικού διέθετε Βαριά Πυροβόλα των 120 χιλ. τύπου Ντε Μπάνζ.

η. Από τα Συντάγματα Πυροβολικού, το Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού Εθνικής Αμύνης τέθηκε υπό διοίκηση της Μεραρχίας Αρχιπελάγους και ενώ το Α΄ Σύνταγμα Πυροβολικού διατέθηκε στο Α΄ Σώμα Στρατού στο μέτωπο του Στρυμώνα. Η ανεξάρτητη Μοίρα Πεδινού Πυροβολικού παρακολουθούσε την ΙΧ Μεραρχία. Από τα Συντάγματα Βαρέως Πυροβολικού και Οβιδοβόλων, οι Ι και ΙΙ Μοίρες Μακρών και η Ι Μοίρα Οβιδοβόλων, αποτέλεσαν την Ομάδα Βαρέως Πυροβολικού, υπό τις διαταγές του Αρχισυνταγματάρχη Δράκου Μάρκου, η οποία διατέθηκε στην 1η Ομάδα Μεραρχιών. Η ΙΙ Μοίρα Μακρών και η ΙΙ Μοίρα Οβιδοβόλων, διετέθηκαν στο μέτωπο του Στρυμώνα, υπό διοίκηση του Α΄ Σώματος Στρατού. Η ΙΙΙ Μοίρα Οβιδοβόλων τέθηκε στη διάθεση του ΧΙΙ Βρετανικού Σώματος Στρατού στον τομέα της Δοϊράνης.

4. Διεξαγωγή της Μάχης του Σκρα-Ντι-Λεγκέν, 30 Μαΐου 1918.

α. Γενικά

(1) Την άνοιξη του 1918 μέσα στα πλαίσια του γενικότερου σχεδίου των Συμμάχων, για να αγκιστρώσουν στο Μακεδονικό μέτωπο τις αντίπαλες εχθρικές δυνάμεις, αποφασίσθηκε η ανάληψη επιθετικών επιχειρήσεων ευρείας κλίμακας.

(2) Η ζώνη ενέργειας της 1ης Ομάδας Μεραρχιών και συγκεκριμένα ο Δυτικός τομέας, της κατεχόταν από το ΣΣΕΑ, με τις Μεραρχίες Κρήτης και Αρχιπελάγους στην πρώτη γραμμή.

(3) Ο αντικειμενικός σκοπός του Αρχιστρατήγου Γκυγιωμά ήταν η κατάληψη του ορεινού όγκου Σκρά-Ντι-Λέγκεν, ο οποίος αποτελούσε χαρακτηριστική εξέχουσα του Βουλγαρικού μετώπου. Ήταν τοποθεσία ισχυρότατα οχυρωμένη και εφοδιασμένη με μεγάλο αριθμό πολυβόλων και όλμων και δέσποζε στη γραμμή των Ελληνικών τμημάτων τα οποία απέιχαν μικρή απόσταση από την τοποθεσία και για το λόγο ήταν δύσκολη η κατάληψή της.

(4) Ο Αρχιστρατηγος ήθελε, αφ΄ ενός μεν να βελτιωθεί η θέση των Ελληνικών τμημάτων στο σημείο αυτό και αφ΄ ετέρου να εκμεταλλευτεί μια πιθανή επιτυχία των Ελληνικών τμημάτων, για την εξύψωση του ηθικού τους και την απόκτηση εμπιστοσύνης του Ελληνικού Στρατού στις δικές του δυνάμεις καθιστώντας τον πλέον αξιόμαχο ενόψει των επικείμενων ευρύτερων επιθετικών επιχειρήσεων.

β. Οργάνωση - Διάταξη Αντιπάλων.

(1) Συμμαχικές Δυνάμεις.

(α) Οι Μεραρχίες Κρήτης και Αρχιπελάγους είχαν αναπτυχθεί σε πρώτη γραμμή, η μεν πρώτη ανατολικά (δεξιά), η δε δεύτερη δυτικά (αριστερά) του τομέα. Η Μεραρχία Σερρών αντίστοιχα οργάνωνε μια δεύτερη τοποθεσία. Την 18 Απριλίου όμως, τοποθετήθηκε στο αριστερό της Μεραρχίας Αρχιπελάγους, η οποία σύμπτυξε τον τομέα της και ανέλαβε τον τομέα από το Κρουπ ντι Μπερζερί μέχρι το αριστερό όριο του τομέα του Σώματος Στρατού Εθνικής Αμυνας (Μπίστριτσα).

(β) Σχέδιο Ενεργείας.

Σύμφωνα με τις διαταγές της 1ης Ομάδας Μεραρχιών η επιθετική ενέργεια που επρόκειτο να εκτελεσθεί από το Σώμα Στρατού Εθνικής Αμυνας, περιελάμβανε, σε γενικές γραμμές, την κύρια επίθεση διεξαγόμενη στο κέντρο της παρατάξεως από την Μεραρχία Αρχιπελάγους (5ο και 6ο Σύνταγμα Αρχιπελάγους και 1ο Σύνταγμα Σερρών) και τη δευτερεύουσα επίθεση από την Μεραρχία Κρήτης (7ο Σύνταγμα και Ι Τάγμα του 8ου Συντάγματος). Επιπλέον θα απασχολείτο ο εχθρός με διεξαγωγή μικρών επιθέσεων και ενεργειών από τη Μεραρχία Σερρών (2ο και 3ο Σύνταγμα Σερρών), μετά την επιθετική ενέργεια του ΙΙ Τάγματος του 2ου Συντάγματος κατά του Block Rocheux.

(γ) Η παραπάνω ελληνική δύναμη υποστηρίζονταν από ένα (1) Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού με τρεις (3) Μοίρες των τριών Πυροβολαρχιών με πεδινά πυροβόλα των 75 χιλ. τύπου Σνάιντερ - Κανέ. Επιπλέον κάθε Μεραρχία διέθετε δύο (2) Μοίρες Ορειβατικού Πυροβολικού με πυροβόλα Σνάιντερ - Δαγκλή των 75 χιλ.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	:Βαρύ Πυροβόλο
ΔΙΑΜΕΤΡΗΜΑ	:75 χιλ.
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ	:Γαλλική.
ΤΥΠΟΣ	:DE BANGE 1878 - 1916.
ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ	:1916.
ΒΕΛΗΝΕΚΕΣ	:11000 μ.
ΧΡΗΣΗ	:Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος - Εκστρατεία, Β΄
Μικρασιατική Παγκόσμιος Πόλεμος.	

Σχήμα 28. Βαρύ Πυροβόλο 120 χιλ. Ντε Μπάνζ.

(δ) Ο Αρχιστράτηγος Γκυγιωμά ενίσχυσε την 1η Ομάδα Μεραρχιών με τρεις (3) Μοίρες Ελαφρού Πυροβολικού, πέντε (5) Βαριές Πυροβολαρχίες και μία (1) Πυροβολαρχία Χαρακωμάτων.

(ε) Συνολικά η επίθεση της Μεραρχίας Αρχιπελάγους θα υποστηρίζονταν από:

1/ Ορειβατικό Πυροβολικό: 44 πυροβόλα (24 γαλλικά, 20 ελληνικά)

2/ Πεδινό Πυροβολικό: 48 πεδινά πυροβόλα (γαλλικά)

3/ Βαρύ Πυροβολικό: 36 πυροβόλα διαφόρων διαμετρημάτων ως εξής: 30 γαλλικά πυροβόλα των 155 χιλ., 4 γαλλικά των 6 δακτύλων, 2 αγγλικά των 8 δακτύλων, 10 πυροβόλα χαρακωμάτων από τα οποία 2 γαλλικά των 240 χιλ., 6 γαλλικά των 58 χιλ. και 2 ελληνικά των 58 χιλ. Συνολικά 138 πυροβόλα.

4/ Βαρύ Πυροβολικό και Αντιπυροβολικό: 65 πυροβόλα από τα οποία 9 ελληνικά πυροβόλα των 120 χιλ. μακρά, 20 γαλλικά πυροβόλα των 200 χιλ. μακρά, 4 γαλλικά πυροβόλα των 105 χιλ. μακρά, 32 γαλλικά πυροβόλα των 155 χιλ. μακρά. Συνολικά 65 πυροβόλα.

Σχήμα 29. Βολή Πυροβολικού κατά τις Επιχειρήσεις Διάσπασης του Μακεδονικού Μετώπου (Πυροβόλο Ντε Μπάνζ).

5/ Ο συνολικός αριθμός σωλήνων όλων των τύπων και διαμετρημάτων ήταν 203.

(στ) Πριν από την επίθεση των Συμμαχικών Δυνάμεων θα άρχιζε η προπαρασκευή Πυροβολικού, στον τομέα της 22ας Γαλλικής Μεραρχίας την προπαραμονή και στον τομέα της Μεραρχίας Κρήτης και Αρχιπελάγους την παραμονή. Δεν θα προηγείτο κινητός φραγμός τόσο στην κυρία όσο και τη δευτερεύουσα προσπάθεια.

(ζ) Τη 15 Απριλίου με διαταγή του Αρχιστρατήγου, αυξάνεται το διατιθέμενο στην 1η Ομάδα Μεραρχιών Πυροβολικό σε τέσσερις (4) Μοίρες Ελαφρού Πυροβολικού, δώδεκα (12) Πυροβολαρχίες Βαρέως Πυροβολικού και δύο (2) Πυροβολαρχίες Χαρακωμάτων. Αποφασίζεται δε η επιχείρηση να αρχίσει τις πρώτες μέρες του δεύτερου δεκαπενθημέρου του Μαΐου.

(2) Γερμανο - Βουλγαρικές Δυνάμεις.

(α) Η 5η Βουλγαρική Μεραρχία αποτελούσε το δεξιό της 1ης Βουλγαρικής Στρατιάς.

(β) Την 25η Μαΐου εντοπίστηκαν από τη συμμαχική αεροπορία νέες θέσεις εχθρικών Πυροβολαρχιών στην περιοχή της Χούμας. Έτσι στη περιοχή αυτή το σύνολο των Πεδινών και Ορειβατικών Πυροβολαρχιών των Γερμανοβουλγάρων έφθασε τις είκοσι (20) (88 πυροβόλα). Εάν ληφθούν υπόψη και οι δεκατρείς (13) Πυροβολαρχίες οι οποίες αναγνωρίστηκαν στον τομέα του Γκούριντσεν και της Γευγελής, δηλαδή 40 πεδινά και ορειβατικά, 8 βαρέα και 4 αντιαεροπορικά πυροβόλα, το σύνολο των διατιθεμένων από την 5η Βουλγαρική Μεραρχία πυροβόλων ανερχόταν σε 140.

γ. Συμμετοχή του Πυροβολικού.

(1) Την παραμονή της επιθέσεως, την 29η Μαΐου 1918, είχε προγραμματισθεί η προπαρασκευή Πυροβολικού επί των αντικειμενικών σκοπών της επίθεσης στον τομέα του Σώματος Στρατού Εθνικής Άμυνας, ειδικότερα στον τομέα της Μεραρχίας Αρχιπελάγους.

(α) Την 05:10 της 29 Μαΐου άρχισε η καταστρεπτική βολή, ολόκληρου του Πυροβολικού, το οποίο είχε ταχθεί για την επιχείρηση, κατά των βουλγαρικών οργανώσεων σύμφωνα με τις προβλεπόμενες, από το σχέδιο, βολές καταστροφής. Εκτελέσθηκε το πρόγραμμα σύμφωνα με τη προβλεπόμενη "περίοδο καταστροφής" (διάρκεια) και με τα καθορισθέντα όρια κατανάλωσης πυρομαχικών. Την 10:00 ώρα, η βολή διεκόπη για 30 λεπτά

της ώρας για να επιτραπεί στα αεροπλάνα να πάρουν φωτογραφίες της περιοχής για να εκτιμηθεί η αποτελεσματικότητα των πυρών.

(β) Την 10:30 η βολή ξανάρχισε. Εκτελέστηκαν δοκιμαστικά πυρά (κανονισμός) φραγμού από τις Πεδινές και Ορειβατικές Πυροβολαρχίες για την προσαρμογή των βολών διάρκειας 3 λεπτών και σφοδρότητας (ρυθμού) δώδεκα (12) βολών ανά Πυροβολαρχία. Η βολή καταστροφής εξακολούθησε μέχρι την 16:00 ώρα οπότε διεκόπη πάλι για μισή ώρα για τις αναγνώσεις των αεροπλάνων και τη λήψη φωτογραφιών.

(γ) Την 16:30 ώρα ξανάρχισε η βολή με επανάληψη δοκιμαστικών πυρών φραγμού ίδιας διάρκειας και σφοδρότητας. Το Πυροβολικό καταστροφής εκτέλεσε βολή κατά των στόχων οι οποίοι δεν είχαν βληθεί επαρκώς και εντοπίστηκαν με την αεροπορική αναγνώριση των αεροπλάνων. Το πρόγραμμα καταστροφής θεωρήθηκε ότι ολοκληρώθηκε την 19:30 ώρα.

(δ) Το Βουλγαρικό Πυροβολικό έβαλε αραιά κατά της πρώτης γραμμής και κατά των Πυροβολαρχιών, οι οποίες είχαν αναπτυχθεί νότια του Σημείου Ο και της Κούπας αλλά η σφοδρότητα του συμμαχικού Πυροβολικού το ανάγκασε να σιγήσει την 08:30 ώρα. Την δε 16:05 ώρα όταν το συμμαχικό Πυροβολικό διέκοψε για μισή ώρα την βολή του, το γερμανοβουλγαρικό Πυροβολικό εκτέλεσε πυρά φραγμού διάρκειας 6-8 λεπτών και μετά σίγησε πάλι.

(ε) Οι παρατηρητές οι οποίοι παρακολουθούσαν τις βολές του Πυροβολικού επιβεβαίωσαν τις ρωγμές στα συρματοπλέγματα της πρώτης γραμμής μετά το μεσημέρι της ημέρας εκείνης .

(στ) Τις 04:30 της 30ης Μαΐου άρχισε να βάλει όλο το Πυροβολικό. Από 04:30 έως 05:15 έγινε κανονισμός της βολής επί της πρώτης γραμμής για το Πεδινό και Ορειβατικό Πυροβολικό. Το Βαρύ Πυροβολικό έβαλε κατά των οργανώσεων Τουμουλούς - Ρεκτάνγκλ - Πιτόν - Ντινουντέ - Σέρφ - Βολάν.

(ζ) Την 04:45 ώρα οι Πεδινές και Ορειβατικές Πυροβολαρχίες αρχίζουν τη βολή των φραγμών πυρός με 8 βολές ανά λεπτό. Τα πυρά του Βαρέως-Βραχέως Πυροβολικού διατηρούνται επί των οργανώσεων της πρώτης γραμμής επί των ειδικών στόχων οι οποίοι προβλέπονται στο Σχέδιο Χρησιμοποίησεως (Σχέδιο Πυρός). Για το Βραχύ-Βαρύ Πυροβολικό ορίστηκε ρυθμός βολής ένα (1) βλήμα ανά λεπτό κατά πυροβόλο.

(η) Το Πυροβολικό συνεχίζει να βάλει υποστηρίζοντας τις ενέργειες της Μεραρχίας, καθόλη τη διάρκεια της μάχης.

(2) Παρόμοια συμμετοχή είχε το Πυροβολικό στους τομείς των Μεραρχιών Σερρών και Κρήτης.

δ. Συμπεράσματα.

Η συμμετοχή του Πυροβολικού στη Μάχη του Σκρα-Ντι-Λέγκεν ήταν ουσιαστική. Χωρίς αυτή δε θα επιτυγχάνετο το τελικό αποτέλεσμα.

(1) Οι σύνδεσμοι καθώς και οι διαβιβάσεις του Πυροβολικού με τα τμήματα ελιγμού λειτούργησαν ικανοποιητικά, εκτός από μία περίπτωση προσβολής φίλιων τμημάτων η οποία έγινε στον τομέα του 1ου Συντάγματος Σερρών.

(2) Η επικρατούσα χαμηλή νέφωση και η βροχή η οποία άρχισε να πέφτει την 09:00 σε συνδυασμό με την ελαφρή ομίχλη κάλυψαν τα ελληνικά τμήματα κατά τη κίνησή τους. Σ' αυτό το γεγονός υποβοηθήσε και η καταστροφή των εγγύς παρατηρητηρίων του εχθρού από την προπαρασκευή του Συμμαχικού Πυροβολικού.

(3) Η καταστροφή των εχθρικών οργανώσεων από το φίλιο Πυροβολικό υπήρξε αποτελεσματική. Μόνο σε ελάχιστα σημεία δεν μπόρεσαν να πραγματοποιηθούν τα προβλεπόμενα ρήγματα στα εχθρικά συρματοπλέγματα. Επίσης, μόνο

μερικά πυροβολεία του εχθρού γλίτωσαν από τα καταστρεπτικά πυρά του Συμμαχικού Πυροβολικού.

(4) Οι απώλειες του Ελληνικού Πυροβολικού του Α' Συντάγματος Πεδινού Πυροβολικού, του Συντάγματος Οβιδοβόλων και του Συντάγματος Βαρέως Πυροβολικού ανήλθαν σε 7 Αξκούς και 118 οπλίτες (νεκροί, τραυματίες και αγνοούμενοι).

(5) Η μάχη του Σκρά-Ντι-Λέγκεν είχε μεγάλη απήχηση σ' όλη την Ελλάδα. Οι Έλληνες λησμόνησαν προς στιγμή τα πολιτικά τους πάθη και αναπόλησαν τις ένδοξες ημέρες των προσφάτων Βαλκανικών Πολέμων. Εξυψώθηκε το ηθικό των ελληνικών δυνάμεων και εκτιμήθηκε από την παγκόσμια κοινή γνώμη η αξία και η γενναιότητά τους.

ΤΜΗΜΑ 22

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ 1919-1923

1. Οργάνωση.

α. Το Πυροβολικό έλαβε μέρος στη Μικρασιατική Εκστρατεία με την παρακάτω συγκρότηση:

(1) Πυροβολικό των Μεραρχιών, με δύο (2) Ορειβατικές Μοίρες με πυροβόλα των 75 χιλ. Σνάϊντερ - Δαγκλή και Σνάϊντερ των 65 χιλ. (Σύνολο σωλήνων 16 ανά Μεραρχία).

(2) Πυροβολικό των Σωμάτων Στρατού, με ένα Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού των τριών (3) Μοιρών με πυροβόλα των 75 χιλ. Σνάϊντερ (Σύνολο σωλήνων 36 ανά ΣΣ).

(3) Πυροβολικό της Στρατιάς, στην οποία υπάγονται οι Μοίρες Βαρέως Πυροβολικού. Οι Μοίρες διέθεταν τα παρακάτω πυροβόλα:

(α) Μέσα πυροβόλα Σκόντα (λάφουρα από τη Τουρκία) 105 χιλ., συνολικά δεκαέξι (16) (υποδείγματος 1916 με βεληνεκές 6.350 μ.).

(β) Μακρά πυροβόλα 120 χιλ. Ντε Μπάνζ συνολικά 28.

(γ) Αγγλικά οβιδοβόλα 6" συνολικά 12 (με βεληνεκές 7.000 μ.).

(δ) Πυροβόλα Σκόντα 150 χιλ.

β. Το Πεδινό Πυροβολικό των Σωμάτων Στρατού δεν έδρασε ποτέ σαν Πυροβολικό Σώματος, αλλά διετίθετο στις Μεραρχίες σαν Πυροβολικό Ενισχύσεως. Το Πυροβολικό της Στρατιάς κατανέμετο στα Σώματα Στρατού και αυτά το διέθεταν καταρχήν στις Μεραρχίες σαν Πυροβολικό Ενισχύσεως, ανάλογα με την τακτική κατάσταση και το έδαφος.

γ. Με το ΒΔ της 15 Οκτ 1921, συστήθηκε Επιθεώρηση Πυροβολικού.

δ. Μετά την καταστροφή της Μικράς Ασίας, το Σεπτέμβριο του 1922, ο Στρατός ανασυγκροτήθηκε στη Θράκη και αποτέλεσε τη Στρατιά της Θράκης. Το Πυροβολικό είχε και πάλι την ίδια σύνθεση, δηλαδή Μεραρχιακό με δύο (2) Ορεινές Μοίρες των 75 χιλ. (των δύο Πυροβολαρχιών), Πυροβολικό Σώματος Στρατού με ένα Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού και Πυροβολικό Στρατιάς με αριθμό Μοιρών διαφόρων διαμετρημάτων. Μετά την υπογραφή της συνθήκης της Λωζάνης και την αποστράτευση της Στρατιάς της Θράκης, τον Αύγουστο του 1923, ο Στρατός επανήλθε στις ειρηνικές του έδρες.

2. Πολεμικές Επιχειρήσεις.

Το Πυροβολικό συμμετείχε στις παρακάτω σημαντικές μάχες:

α. Μικρά Ασία.

(1)	Σμύρνης	2/5/1919
(2)	Αϊδινίου	14-17/6/1919
(3)	Περγάμου	30/5/1919
(4)	Οδεμησίου	19/5/1919
(5)	Φιλαδέλφειας	11/6/1919
(6)	Ουσάκ	16/8/1920
(7)	Προύσας	25/6/1920
(8)	Κοβαλίτσας (Αβγκίν)	14-18/3/1921
(9)	Κιουτάχειας	2 και 3/7/1921
(10)	Δορύλαιου	8/7/1921
(11)	Σαγγάριου	10-30/8/1921
(12)	Τουμλού-Μπουνάρ	27/3/1921
(13)	Αφιόν Καραχισσάρ	17-25/9/1921
(14)	Αλή Βεράν	17/8/1922
(15)	Ιλμπουλάκ Χαμούρκιοϊ	16/8/1922

β. Θράκη.

(1)	Ραιδεστού	7/7/1920
(2)	Ανδριανούπολης	12/7/1920

3. Διεξαγωγή Επιχειρήσεων.

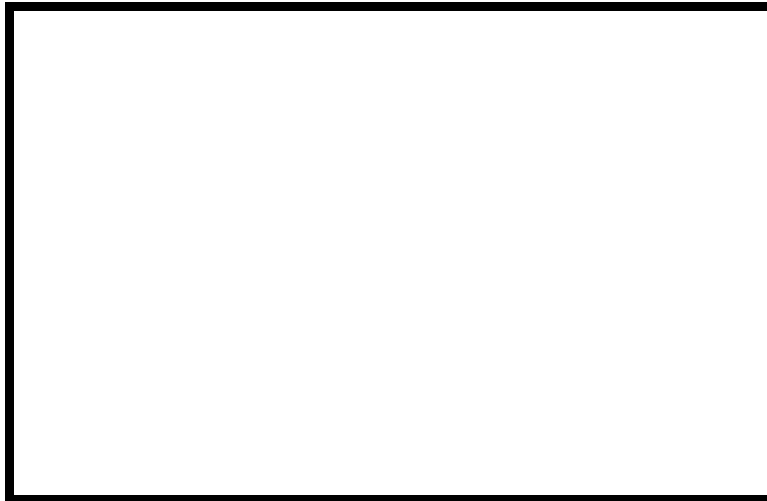
α. Στις 2 Μαΐου 1919 η Ιη Μεραρχία, μετά από έγκριση των Συμμάχων, κατελάμβανε τη Σμύρνη. Η Ελληνική απόβαση στη Σμύρνη δεν πραγματοποιήθηκε χωρίς αντίσταση. Αρχικά η Ελληνική Διοίκηση δεν είχε ελευθερία ενεργείας. Αργότερα όταν την απέκτησε, η γραμμή αναπτύξεως του Ελληνικού Στρατού στη Μικρά Ασία, σχημάτιζε κατά τον Αύγουστο του 1920 το μέτωπο Μαϊάνδρος-Φιλαδέλφεια-Ουσάκ-Προύσα. Κατά τον Ιούλιο αναλήφθηκε εκκαθαριστική ενέργεια εναντίον των τουρκικών δυνάμεων της Ανατολικής Θράκης.

β. Την περίοδο αυτή, τα αναγνωρισμένα από τη Συνθήκη των Σεβρών νέα ελληνικά σύνορα, έφθαναν μέχρι απόσταση 30 χλμ. από την Κωνσταντινούπολη και εξασφάλιζαν την κυριαρχία επί της Σμύρνης, με ενδοχώρα βάθους 100 χλμ.

γ. Η Στρατιά Μικράς Ασίας και η Στρατιά Θράκης φρουρούσαν τα νέα αυτά ελληνικά σύνορα.

δ. Στις 20 Δεκεμβρίου 1920 η νέα Διοίκηση της Στρατιάς Μικράς Ασίας επιχείρησε επιθετική αναγνώριση με βάση ενέργειας την Προύσα και κατεύθυνση προς Δορύλαιο με μια ενισχυμένη Μεραρχία. Η αναγνώριση αυτή μη κατορθώνοντας, λόγω της εχθρικής αντιστάσεως, να φθάσει μέχρι τον τελικό αντικειμενικό της σκοπό, πιστοποίησε την ενίσχυση των εχθρικών δυνάμεων.

ε. Η τουρκική αντίσταση, με τη διοίκηση του Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ, τελειώνοντας το στάδιο του κλεφτοπολέμου, εισερχόταν ήδη στην περίοδο του τακτικού αγώνα.

Σχήμα 30. Βολή Πυροβόλου κατά τη Μικρασιατική Εκστρατεία (Πυροβόλο Ντε Μπάνζ).

Οι Τούρκικες ομάδες αντιστάσεως μετατρέπονταν σε στρατιωτικές μονάδες, όσοι δε αντιστάθηκαν στη μετατροπή αυτή, όπως οι Ομάδες του Κιρκασίου Ετέμ Μπέη, διαλύονταν με τα όπλα. Πλήθος Τούρκων αξιωματικών πύκνωσε τις δυνάμεις του Κεμάλ, ενώ οι Ρώσοι και οι Γάλλοι διέθεσαν άφθονο υλικό για την ενίσχυσή του. Χωρίς, να πραγματοποιηθεί ανάλογη ενίσχυση της Στρατιάς της Μικράς Ασίας, διατάχθηκε από την κυβέρνηση η ανάληψη επιθετικών επιχειρήσεων για την κατάληψη του Δορυλαίου και του Αφιόν Καραχισάρ. Κατά τις επιχειρήσεις αυτές το Α΄ Σώμα Στρατού από την περιοχή Ουσάκ θα κατευθυνόταν προς Αφιόν Καραχισάρ, ενώ το Γ΄ Σώμα Στρατού από την περιοχή της Προύσας προς Δορύλαιο. Στις επιχειρήσεις αυτές συμμετείχε το Ελληνικό Πυροβολικό με την συγκρότηση, η οποία περιγράφηκε πιο πάνω.

4. Μάχη Δορυλαίου - Σεϊντή Γαζή (8 Ιουλίου 1921).

α. Γενικά.

Μετά τις επιχειρήσεις του Μαρτίου 1921, η Ελληνική κυβέρνηση αποφάσισε να αναλάβει νέες επιχειρήσεις για να συντρίψει τον Τουρκικό Στρατό και να εξαναγκάσει την Τουρκία να συνθηκολογήσει.

β. Περιγραφή Πεδίου Μάχης.

Η περιοχή επιχειρήσεων αποτελεί τμήμα του Κεντρικού Μικρασιατικού υψιπέδου, το έδαφος δε είναι, εν γένει, ορεινό. Χαρακτηριστικό της περιοχής είναι ότι παρεμβάλλεται το υψίπεδο Σιμάβ και διακόπτει την επικοινωνία μεταξύ Προύσης και Ουσάκ.

γ. Οργάνωση - Διάταξη Αντιπάλων.

(1) Ελλήνων.

(α) Το Νότιο Τμήμα Στρατιάς συγκροτήθηκε στη περιοχή του Ουσάκ και περιλαμβάνει:

(1) Τα Α΄ (I και II ΜΠ) και Β΄ (V και XII ΜΠ) Σώματα Στρατού καθώς και το Νότιο Συγκρότημα Μεραρχιών (IV και XII ΜΠ). Το πυροβολικό των Μεραρχιών και Σωμάτων Στρατού ήταν οργανωμένο, όπως περιγράφηκε στην παράγραφο 1 παραπάνω.

(2) Το Μικρό Απόσπασμα της IXης Μεραρχίας με μια ΜΟΠ.

(3) Την Ταξιαρχία Ιππικού (με μια Έφιππη Πυροβολαρχία), το Σύνταγμα Βαρέως Πυροβολικού, τις Β΄ και Δ΄ Μοίρες Αεροπλάνων, Τάγμα Μηχανικού, Λόχο Γεφυροποιών και Τάγμα Σιδηροδρόμων.

(β) Το Βόρειο Τμήμα Στρατιάς, συγκροτήθηκε στην περιοχή της Προύσης και περιελάμβανε: το Γ΄ Σώμα Στρατού (VII και X ΜΠ) και το Βόρειο Συγκρότημα Μεραρχιών (III και XI ΜΠ). Το Πυροβολικό των Σωμάτων Στρατού ήταν οργανωμένο, όπως περιγράφηκε στην Παράγραφο 1 παραπάνω.

(2) Τούρκων.

Ολόκληρος ο Τουρκικός Στρατός διέθετε δεκαέξι (16) Μεραρχίες Πεζικού, τέσσερις (4) Μεραρχίες Ιππικού και μια (1) Ταξιαρχία Ιππικού, συνολικής δυνάμεως 66.000 ανδρών.

δ. Σχέδια Ενεργείας Αντιπάλων.

(1) Ελλήνων.

Το Σχέδιο της Στρατιάς έθετε σαν γενικό σκοπό των επιχειρήσεων τη συντριβή των τουρκικών δυνάμεων, με την υπερκέραση του Τουρκικού Στρατού, ο οποίος ευρισκόταν στην περιοχή της Κιουτάχειας και από τα δύο πλευρά και την αποκοπή της υποχωρήσεως του προς ανατολάς, καθώς και την κατάληψη του Δορύλαιου, το οποίο αποτελούσε κύριο τουρκικό κέντρο ανεφοδιασμού.

(2) Τούρκων.

Το τουρκικό σχέδιο απέβλεπε αρχικά στη διεξαγωγή αμυντικής μάχης προς κάλυψη των δυτικών περιοχών Εσκή Σεχήρ, Κιουτάχειας και Αφιόν Καραχισάρ, με ταυτόχρονη εκτέλεση επιδρομών στα μετόπισθεν της Ελληνικής Στρατιάς. Στη συνέχεια, εφόσον συγκεντρώνονταν ανάλογες δυνάμεις, θα αναλάμβανε επίθεση για την καταστροφή της.

ε. Διεξαγωγή Επιχειρήσεων - Συμμετοχή Πυροβολικού.

(1) Η Στρατιά στο Βόρειο Τομέα κατέλαβε την 4η Ιουλίου την Κιουτάχεια και την 6η Ιουλίου το Εσκή Σεχήρ και συνέχισε την προέλασή της προς Νασίρ Πασά Μπελετλίκ, ενώ στο Νότιο Τομέα την 29 Ιουνίου κατέλαβε το Αφιόν Καραχισάρ, και την 3η Ιουλίου εκδίωξε τον εχθρό από τη τοποθεσία Τσαούς Τσιφλικ, αναγκάζοντάς τον να συμπτυχθεί προς Δορύλαιο.

(2) Την 4η Ιουλίου η Στρατιά έχοντας την εντύπωση ότι ο όγκος του Τουρκικού Στρατού ευρίσκετο ακόμα στη περιοχή της Κιουτάχειας διέταξε, κατά τη συνέχιση της επιθέσεως προς βορρά τα Α΄ και Β΄ ΣΣ να εναλλαγούν με διασταύρωση μεταξύ τους. Αυτή η διασταύρωση επέφερε καθυστέρηση στην όλη ενέργεια και έδωσε στον εχθρό χρόνο ώστε αφ'ενός μεν να αποφύγει τη κύκλωση και να συμπτυχθεί κανονικά και αφ'ετέρου να προπαρασκευάσει και να εκτελέσει, κατά την 8η Ιουλίου επιθετική επιστροφή. Κατά την επιθετική αυτή επιστροφή έγινε η σπουδαιότερη μάχη της Μικρασιατικής Εκστρατείας, η οποία ονομάστηκε και "Μάχη του Δορύλαιου", καθόσον έλαβε μέρος το σύνολο σχεδόν των αντιπάλων δυνάμεων.

(3) Την 8 Ιουλίου 1921 ο Τούρκος Διοικητής αποφάσισε να δώσει την αποφασιστική μάχη επί της γραμμής Μποζ Νταγ - Γκιόκ, Δερέ - Σουβείς, Κ - Σουλτάν, Δερά Δερεμπέντ - Ταχταλή, Μπαμπά - Σαρή, Μπαμπά - Σεϊντή Γαζή, ελπίζοντας ότι θα αιφνιδιάσει τους Έλληνες, με μία ανεπιθέση τέτοιου μεγέθους από Ακ Μπουνάρ και το Σεϊντζή - Γαζή, εκτιμώντας επίσης ότι οι απώλειες των Ελλήνων είναι μεγάλες και ότι το ηθικό τους κλονισμένο, λόγω της αντίστασης των Τούρκων. Σύμφωνα με το Σχέδιο Ενεργείας της Ελληνικής Στρατιάς το Β' ΣΣ θα προωθείτο προς την οδό που οδηγούσε στην Αγκυρα για να αποκόψει την υποχώρηση των Τούρκων. Η XIII ΜΠ του Β' Σώματος Στρατού θα συνέχιζε την επίθεση ανατολικότερα.

(4) Όπως η XIII Μεραρχία κινείται στις 04:00 της 8 Ιουλίου προς τα εμπρός και το μεν Απόσπασμα Πλαστήρα, ανατρέπει τμήμα Τούρκικου Ιππικού ΝΔ του Δορυλαίου και προχωρεί προς ανατολάς προς Ντουζ Τεπέ. Το Γενικό Επιτελείο (Φεβζή πασάς)

των Τούρκων, ανησύχησε υπερβολικά από την απειλούμενη κύκλωση από το απόσπασμα Πλαστήρα, και την προέλαση του προς Ντούζ Τεπέ και διέταξε, το μεσημέρι, δύο τάγματα του Εμπέδου Συντάγματος Μαχμουδιέ, να αναχαιτίσουν την εχθρική αυτή δύναμη. Το απόσπασμα Πλαστήρα όμως, στις 14:00 έφθασε στο Ντούζ Τεπέ και ανταπεξήλθε σε μετωπική επίθεση όσο και σε επίθεση από Βορρά του Ιππικού της 5ης Ομάδος Μεραρχιών, που υπέστη πανωλεθρία από τα πολυβόλα και πυροβόλα και τα πυρά πυροβολικού του Αποσπάσματος Πλαστήρα. Στις 19:00 ενεργήθηκε και άλλη αντεπίθεση κατά του αριστερού του Αποσπάσματος η οποία αποκρούστηκε με την επέμβαση μιας Πεδινής Πυροβολαρχίας, που άρχισε βολή από τα 700 μέτρα και έβαλε προοδευτικά μέχρι τα 2,5 χλμ.

(5) Την 11:30 οι Τούρκοι επιτίθενται κατά του 1ου ΣΠ της II Μεραρχίας υποστηριζόμενοι και από πυρά πυροβολικού. Το διαθέσιμο Σύνταγμα Πυροβολικό το οποίο μετακινείτο εκείνη τη στιγμή για να ενταχθεί στη φάλαγγα η οποία ευρίσκεται στο Ακ Μπουρνάρ, επιστρέφει γρήγορα και αρχίζει πυρά για την υποστήριξη του φίλιου πεζικού.

(6) Η I ΜΠ κινείται προς Σουπ Ευρέν, αφού ξεκίνησε την 06:00 από Δορούλαιο με την υποστήριξη δύο Μοιρών Ορειβατικού Πυροβολικού μια για κάθε ένα από τα 4ο και 5ο Συντάγματα αυτής και με μία Πυροβολαρχία Σκόντα και μία Μοίρα Πεδινού Πυροβολικού, σαν Πυροβολικό της οπισθοφυλακής της. Πλησιάζοντας το Σουπ Ευρέν δέχεται πυρά πυροβολικού. Την 12:00 το 4ο ΣΠ της Ιης ΜΠ ενισχύει το 1ο ΣΠ της ΙΙας ΜΠ, ενώ το 5ο ΣΠ συνεχίζει προς Σουπ Ευρέν.

(7) Στις 12:30 το μεν 1ο ΣΠ της II ΜΠ μάχεται σφοδρά και αποκρούει με την υποστήριξη και της Μοίρας Ορειβατικού Πυροβολικού τις λυσσαλέες επιθέσεις των Τούρκων, οι οποίοι προσπαθούσαν να το κυκλώσουν από το νότο, ενώ το 4ο ΣΠ με σύνδεσμο προς το 1ο ΣΠ, ΝΑ και ανατολικά του Σούπ Ευρέν, κατελάμβανε θέσεις πάνω στα υψώματα. Το 1/38 ΣΠ, αναπτύχθηκε ΝΔ του Ακ Μπουρνάρ και ενεπλάκηκε στον αγώνα. Το 34 ΣΠ επίσης δυτικά του Ακ Μπουρνάρ ενεπλάκη και αυτό στον αγώνα, το δε 7ο ΣΠ, ΒΔ του ίδιου χωριού, έβαλε με το Πυροβολικό του, εναντίον της 3ης Ομάδος Μεραρχιών που κατευθύνονταν προς τα εκεί.

(8) Όλο το Πυροβολικό των I και II Μεραρχιών και η Πυροβολαρχία της Ταξιαρχίας Ιππικού έβαλαν κατά του εχθρού. Οι επιθέσεις των Τούρκων ήταν ορμητικές, υποστηριζόμενες από το Πυροβολικό του. Αλλά τα Ελληνικά Συντάγματα απαντούσαν με αντεπιθέσεις μεγαλύτερης σφοδρότητας.

(9) Μετά την υποχώρηση του εχθρού, τμήματα της Ιης και ΙΙας Μεραρχίας τον κατεδίωξαν μέχρι που το τελευταίο φως.

(10) Στον τομέα του Γ' Σώμα Στρατού στις 05:00 της 8 Ιουλίου το Απόσπασμα του 30ου Συντάγματος (Χιονάκου) εξορμά από τα ΒΑ από το χωριό Σουλτάν Ντερέ, κατευθυνόμενο προς Γιουρούκ Καρατζά Βεράν. Από την πρώτη όμως στιγμή της εξορμήσεως του βάλλεται δραστικά με πυρά Βαρέως Πυροβολικού και καθλώνεται στο έδαφος. Το 28ο ΣΠ με τη Μοίρα Ορειβατικού Πυροβολικού καλύπτει από δεξιά το Απόσπασμα Χιονάκου. Το υπόλοιπο της Χ Μεραρχίας παραμένει στο Σουλτάν Ντερέ, είναι όμως τελείως αδύνατη η προχώρηση της, καθόσον οποιαδήποτε κίνηση της είναι ορατή και βάλλεται δραστικά από το εχθρικό Πυροβολικό, τόσο το Ορειβατικό, όσο και το Βαρύ. Η Μεραρχία απαντά με το Πυροβολικό της και εξακολουθεί να παραμένει καθηλωμένη στις θέσεις της. Στις 09:00 ενισχύει το αριστερό του 30 ΣΠ με δύο Λόχους του εφεδρικού 27ου ΣΠ και με μια Πεδινή Πυροβολαρχία. Ο εχθρός απασχολεί την Μεραρχία αυτή με μονάδες της 3ης Ομάδος Μεραρχιών και έτσι ο αγώνας της Χ Μεραρχίας εξακολουθεί μέχρι της 12:30, οπότε η Μεραρχία διέκρινε εχθρικές φάλαγγες να μετακινούνται για να επιτεθούν στο Μποζ Νταγ και Γκιόκ Ντερέ. Αυτό την ανησύχησε και κάλυψε το αριστερό της πλευρό βόρεια του χωριού Σουλτάν Ντερέ με Τάγμα του 27ου Συντάγματος, μιας Διλοχίας Μηχανικού και δύο Πυροβολαρχιών (μιας Ορειβατικής και μιας Πεδινής).

(11) Γύρω στις 14:00 η 1η Τουρκική Ομάδα Μεραρχιών πιέζει το λόφο Δορυλαίου με σφοδρά πυρά πυροβολικού και ορμητικές επιθέσεις πεζικού. Το εκεί Τάγμα του 23ου ΣΠ, με δύο πυροβόλα, διατηρεί τις θέσεις του, όμως πιέζεται σφοδρότατα ιδιαίτερα από τα δεξιά του. Ενισχύεται όμως με Τάγμα του 22ου ΣΠ μαζί με μια Πεδινή Πυροβολαρχία. Αριστερά του αναπτύσσεται το υπόλοιπο του 22ου ΣΠ.

(12) Στις 15:00 και το Απόσπασμα Στριφτού αναπτύσσεται και ενισχύει το δεξιό της VII Μεραρχίας. Έτσι, την ώρα αυτή το 37ο ΣΠ, Τάγμα του 23ου Συντάγματος και το 22ο ΣΠ βρίσκονται στη γραμμή Βόρεια του Δορυλαίου, ενώ δύο Μοίρες Ορειβατικού Πυροβολικού και μια Πεδινή Πυροβολαρχία της VII Μεραρχίας υποστηρίζουν τον αγώνα της. Επίσης, όλο το Πυροβολικό του Αποσπάσματος IX Μεραρχίας (Μοίρα Ορειβατικού Πυροβολικού, Πεδινή Πυροβολαρχία και Βαριά Πυροβολαρχία) καθώς και μια Βαριά Πυροβολαρχία των 120 χιλ. βάλλουν κατά του εχθρού.

(13) Μέχρι τις 16:00 ο εχθρός αποκρούσθηκε σ' όλο το μέτωπο της VII Μεραρχίας, η οποία από την ώρα αυτή άρχισε σφοδρές αντεπιθέσεις κατά του εχθρού, τον οποίο εκδιώκει διαδοχικά προς βορρά και στις 17:30 καταλαμβάνει το χωριό Μονταλίμπ, με τον εχθρό να εξακολουθεί να διαφεύγει προς βορρά. Στις 21:30 η VII Μεραρχία έφθασε στην κορυφή του Μποζ Ντάγ και εκεί κυριεύσε δύο πυροβόλα Σκόντα και ένα πολυβόλο του εχθρού, ενώ ο εχθρός εκδιώχθηκε και από εκεί. Εκεί η Μεραρχία εγκατέστησε προφυλακές μάχης. Ο Τουρκικός Στρατός προελαύνοντας από Γκιόκ Ντερέ δεν μπόρεσε να προχωρήσει, αφού δεχόταν πλευρικά πυρά από το Πυροβολικό της X Μεραρχίας.

(14) Η γενική τουρκική αντεπίθεση που εκτοξεύθηκε την 8η Ιουλίου με τη συμμετοχή όλων των διαθέσιμων εφεδρειών του, όχι μόνο απέτυχε τελείως αλλά κατέληξε σε περιφανή νίκη του ελληνικού στρατού. Οι τεράστιες εξ' άλλου απώλειες των III και IV Ομάδων Μεραρχιών (12.000 άνδρες και 50 πυροβόλα) και ο κλονισμός του ηθικού τους, εξανάγκασε τη τουρκική ηγεσία να διακόψει τον αγώνα και να διατάξει τη γενική υποχώρηση σε βάθος 300 περίπου χιλιομέτρων, μέχρι και πέρα του Σαγγαρίου, με αντικειμενικό σκοπό την εγκατάσταση επί ισχυρής αμυντικής τοποθεσίας, η οποία κάλυπτε ευρέως την Άγκυρα. Η τουρκική αντεπίθεση δεν είχε προβλεφθεί και αιφνιδίασε πλήρως την Διοίκηση της Ελληνικής Στρατιάς. Η Στρατιά δεν επενέβει κατά τον αγώνα και ο εχθρός αναγκάστηκε να υποχωρήσει χωρίς να οργανωθεί και συντονισθεί η καταδίωξή του. Ο αγώνας ο οποίος διεξάχθηκε εκτελέσθηκε, αποκλειστικά, από τους Διοικητές των Μεραρχιών, οι οποίοι ανέπτυξαν την ανάλογη πρωτοβουλία.

(15) Το Ελληνικό Πυροβολικό, συμμετείχε και επέδρασε καταλυτικά σ' όλες τις μικρές και μεγάλες μάχες, συμβάλλοντας ουσιαστικά στη νίκη των ελληνικών όπλων. Χαρακτηριστική ήταν η υποδιάθεση πυροβόλων ακόμη και σε τμήματα μικρότερα των Ταγμάτων Πεζικού.

5. Μάχες του Αφιόν - Καραχισάρ.

α. Μάρτιος 1921.

(1) Τον Φεβρουάριο του 1921, η Στρατιά Μ. Ασίας αποφάσισε να επιτεθεί για την κατάληψη της γραμμής Εσκή Σεχίρ (Γ' ΣΣ), Αφιόν Καραχισάρ (Α' Σώμα Στρατού). Σύμφωνα με την υπ' αριθμό 1030/3/27/2/21 Διαταγή Επιχειρήσεων της Στρατιάς το Α' Σώμα Στρατού έλαβε την εξής αποστολή: "Το Α' Σώμα Στρατού θα πορευθή προς Τουμλού Μπουρνάρ. Θα επιτεθεί κατά του εχθρού και θα καταδιώξει αυτόν. Αν ο εχθρός υποχωρήσει μετά των κυρίων αυτού δυνάμεων προς Αφιόν Καραχισάρ, το Σώμα Στρατού καλυπτόμενο προς Κιουτάχεια θα καταδιώξει αυτόν προς Αφιόν Καραχισάρ θα καταλάβει τούτο και θα καλυφθεί ισχυρώς προς την διεύθυνση του Ικονίου, με τα διαθέσιμα τμήματα αυτού θα επιζητήσει την επαφήν μετά του Γ' Σώματος Στρατού προς Εσκή Σεχίρ. Αν ο εχθρός με το μεγαλύτερο μέρος των δυνάμεών του υποχωρήσει προς Κιουτάχεια, το Α' Σώμα Στρατού θα καταλάβει με τμήμα του το Αφιόν Καραχισάρ και θα καλυφθεί προς τη διεύθυνση του Ικονίου ενώ με το μεγαλύτερο μέρος των δυνάμεών του θα καταδιώξει τον εχθρό προς Κιουτάχεια. Το Α' Σώμα Στρατού θα καταβάλει ιδιαίτερα προσοχήν ώστε οι σιδηροδρομικές γραμμές Ουσάκ - Αφιόν Καραχισάρ και Αφιόν Καραχισάρ - Εσκή Σεχίρ, να περιέλθουν στα χέρια του για να χρησιμοποιηθούν". Ημέρα ενάρξεως της προελάσεως ορίσθηκε η 4η Μαρτίου.

(2) Η II Μεραρχία με ολόκληρη τη δύναμή της και με το Πυροβολικό του Α' Σώματος Στρατού (I και III Μοίρες με τις Συζυγαρχίες τους), το οποίο τέθηκε ΥΔ της από 3ης Μαρτίου, είχε αποστολή να επιτεθεί κατά της οργανωμένης τοποθεσίας Πασατζίκ - Οτουράκ - Τουμλού Μπουρνάρ.

(3) Η II Μεραρχία άρχισε την επίθεσή της από τις 06:00 ώρα. Το 1ο ΣΠ επιτέθηκε κατά των υψωμάτων Κιουτσούκ Τζορτζά, του οποίου τα δυτικά υψώματα κατέλαβε

την 07:00 απωθώντας ανατολικά τα εκεί εχθρικά τμήματα. Στα ανατολικότερα όμως υψώματα, το Σύνταγμα συνάντησε αντίσταση ισχυρών εχθρικών δυνάμεων οι οποίες κατείχαν ισχυρά οχυρωμένες θέσεις. Κατά των θέσεων αυτών απαιτήθηκε να εκτελεσθεί προπαρασκευή Πυροβολικού με δύο Πεδινές και δύο Ορεινές Πυροβολαρχίες.

(4) Στις 10:00 στο αριστερό του 1ου ΣΠ στην κορυφή Ρεσίλ το υπάρχον εκεί Τάγμα με ουλαμό Πυροβολικού, δέχθηκε αντεπίθεση ισχυρής εχθρικής φάλαγγας 2.000 πεζών και 700 ιππέων με 3 πυροβόλα από την κατεύθυνση της στενωπού Κιζιλτζίμ Δερβέντ. Τα επιτυχή πυρά των τμημάτων Πεζικού και Πυροβολικού, τα οποία ήταν εγκατεστημένα στην παραπάνω κορυφή, σταμάτησαν την εχθρική φάλαγγα η οποία αναγκάστηκε να υποχωρήσει σε διάλυση προς Βορρά, εγκαταλείποντας δύο πυροβόλα της. Μέχρι το μεσημέρι ο εχθρός είχε καταδιωχθεί προς Αφιόν Καραχισάρ, ενώ υποχωρώντας δεχόταν πυρά πυροβολικού από τις Μοίρες των Μεραρχιών.

(5) Την 14:00 η πόλη του Αφιόν Καραχισάρ καταλαμβάνονταν από τμήματα του 5/42 Συντάγματος Ευζώνων.

(6) Την 21 Μαρτίου άρχισε η σύμπυξη προς δυτικά των Ελληνικών δυνάμεων και η εκκένωση του Αφιόν Καραχισάρ περατώθηκε την 18:00 ως 25 Μαρτίου 1921.

β. Ιούνιος 1921. Ανακατάληψη Αφιόν Καραχισάρ.

(1) Στις 30 Ιουνίου 1921 ανακαταλήφθηκε το Αφιόν Καραχισάρ.

(2) Από το πρωί της 1ης Ιουλίου 1921, το 35ο ΣΠ αναφέρει κινήσεις εχθρικών φαλάγγων από Σαλάκιοϊ προς Αφιόν Καραχισάρ την 09:00 ώρα και το 14ο ΣΠ αναφέρει ότι εχθρικές δυνάμεις φάνηκαν στα υψώματα Τσουκούρ. Την 10:00 ώρα οι δυνάμεις αυτές επιτέθηκαν ορμητικά κατά των 35 και 22 Τμημάτων (Σωμάτων) Πεζικού, τα οποία με την υποστήριξη και του Πυροβολικού αποκρούουν τις επιθέσεις αυτές. Την 11:00 και το 8ο Σώμα Πεζικού δέχεται επίθεση που επίσης αποκρούσθηκε. Το μεσημέρι είχε τελειώς απομακρυνθεί ο εχθρός.

γ. Σεπτέμβριος 1921.

(1) Για την 20η Σεπτεμβρίου το Α΄ Σώμα Στρατού διέταξε την μεν Ι Μεραρχία να συμπληρώσει την κατάληψη της γραμμής Χαϊράμ Μπαμπά - Αγιαλέν - Ιντενέ, την ΙΙ Μεραρχία να επιτεθεί και να καταλάβει το ύψωμα Ανατολικά Κοζλουτζά και Τσαλισλάρ - Ιτζέ Καραχισάρ και την ΙVη με Μικτό Απόσπασμα να καταλάβει τα Ανατολικά του Σουσουζ και Τσουκούρ υψώματα. Το Μικτό αυτό Απόσπασμα συγκροτείται από το 11ο Σώμα Πεζικού, ένα Τάγμα του 8ου Σώματος Πεζικού και μία Ορεινή Πυροβολαρχία. Η ενέργειά του θα υποστηριζόταν και από τρεις Ουλαμούς Πεδινού Πυροβολικού, οι οποίοι είχαν αναπτυχθεί δυτικά των Σουσουζ και Ακσίν. Τα υπόλοιπα τμήματά της η Μεραρχία τα τηρεί στις οργανωμένες θέσεις τους. Το Τάγμα του 8ου Σώματος Πεζικού με την Ορεινή Πυροβολαρχία, θα κινείται πίσω από τα Τάγματα του 11ου Σώματος Πεζικού, ο δε Ουλαμός Ιππικού ανέλαβε την κάλυψη του δεξιού πλευρού της φάλαγγας.

(2) Η ΙΙ Μεραρχία καθόριζε εξ΄ άλλου με την υπ΄ αριθμό 3272/3/19.9.21 διαταγή της όπως: "Το 7ο Σώμα Πεζικού με Τάγμα του 1ου Σώματος Πεζικού να επιτεθεί για κατάληψη των υψωμάτων Ανατολικά Κοζλουτζά και των υψωμάτων Καραχισάρ - Τσαλισλάρ. Την επίθεση θα υποστηρίξει η ΙΙ β Μοίρα Ορεινού Πυροβολικού και η ΙΙΙ Μοίρα του Α΄ Σώματος Πεζικού. Το 1ο Σώμα Πεζικού (μείον Τάγμα) με τη ΙΙα Μοίρα Ορεινού Πυροβολικού με αγώνα απασχόλησης θα συγκρατήσει τις εχθρικές δυνάμεις προ του μετώπου του. Το 34ο Σώμα Πεζικού θα συγκεντρωθεί σαν εφεδρεία, δυτικά του Σταθμού Διοικήσεως του 7ου Σώματος Πεζικού".

(3) Η Ι Μεραρχία τέλος καθόρισε με την υπ΄ αριθμό 4755/2462/3/20.7.31 διαταγή όπως: "... Το 1/38 Ευζώνων με Πυροβολαρχία της Ια Μοίρας Ορεινού Πυροβολικού να επιτεθεί προς την κατεύθυνση Ντινάρ Μποζ Εγιούκ με αντικειμενικό σκοπό το Αγκίν Τεπέ-Ιν Τεπέ. Το 4ο Σώμα Πεζικού με Πυροβολαρχία της Ια Μοίρας Ορεινού

Πυροβολικού να επιτεθεί με γενική κατεύθυνση Τεκέ Κιόϊ, 2 χιλιόμετρα Νοτίως Αγιάζ Ιν με τελικό αντικειμενικό σκοπό το Σινβιρλί Τεπέ.....”.

(4) Η Ι Μερραρχία 2 χλμ. μετά την εξόρμησή της καθλώνεται από το εχθρικό Πυροβολικό και αναμένει το 4ο ΣΠ. Αφού ενισχύθηκε συνέχισε την προέλαση αναγκάζοντας τον εχθρό να υποχωρήσει. Την 19:00 ώρα μία εχθρική φάλαγγα, δυνάμεις Μερραρχίας, κινούμενη προς Μποσοτούλη βάλλεται από την Πυροβολαρχία Σκόντα και αποσύρεται στα υψώματα Ιν Τεπέ. Η Μερραρχία εγκατέστησε προφυλακές.

(5) Το Απόσπασμα της VI ΜΠ εξορμά την 10:00 προς ανατολάς υποστηριζόμενο από το Πεδινό Πυροβολικό. Καθλώνεται προσωρινά από πυρά, πεζικού και πολυβόλων. Μετά από επιμελή προπαρασκευή Πυροβολικού συνεχίζει την εξόρμησή του και σταματά την 20:00 εγκαθιστώντας προφυλακές.

(6) Την 05:00, 21 Σεπ 1921 η Ι Μερραρχία άρχισε την επίθεσή της και το 1/38 Σώμα Ευζώνων κατέλαβε το ύψωμα Σινβερλί Τεπέ. Εκεί αναγνωρίστηκαν σοβαρές δυνάμεις οι οποίες κατείχαν τα υψώματα Καρά Αρσλάν Τεπέ και Ιν Τεπέ. Για την εκδίωξή τους διατάχθηκε την 09:45 ώρα, το μεν 5ο Σώμα Πεζικού με την υποστήριξη της 16ης Μοίρας Ορεινού Πυροβολικού να επιτεθεί κατά των υψωμάτων Ιν Τεπέ, το δε 1/38 Σώμα Ευζώνων ενισχυόμενο με Τάγμα του 4ου Σώματος Πεζικού, με την υποστήριξη της Ιας Μοίρας Ορεινού Πυροβολικού, να επιτεθεί και καταλάβει το Καρρά Αρσλάν Τεπέ. Η Πυροβολαρχία Σκόντα θα υποστήριζε και τις δύο φάλαγγες.

(7) Η ΙΙ Μερραρχία διατάσσει το 1ο Σώμα Πεζικού, με την υποστήριξη της Ιας Μοίρας Ορεινού Πυροβολικού και μέρους του Πεδινού Πυροβολικού να καταλάβει τα υψώματα του Μποστανλή και να συνδεθεί με την Ι Μερραρχία. Το Σώμα αυτό επιτέθηκε και μετά από πείσμονα αγώνα καθ’όλη την διάρκεια της ημέρας κατέλαβε μερικά υψώματα εγγύς της κύριας γραμμής αντίστασης των Τούρκων. Με το τελευταίο φως εγκατέστησε προφυλακές μάχης.

(8) Οι επιχειρήσεις συνεχίζονται μέχρι την 26 Σεπτεμβρίου οπότε οι Τούρκοι πείθονται ότι είναι μάταιες οι προσπάθειες καταλήψεως του Αφιόν Καραχισάρ, αφού απέτυχε ο αρχικός αιφνιδιασμός τους και εγκαθίστανται αμυντικά.

6. Εκστρατεία Σαγγαρίου. (Ιούνιος - Σεπτέμβριος 1921).

α. Για την επιτυχία του στρατηγικού σκοπού της εκστρατείας στη Μικρά Ασία, επιβαλλόταν η ολοκληρωτική συντριβή του Τουρκικού Στρατού. Γι’ αυτό ανελήφθησαν οι επιχειρήσεις Ιουλίου - Σεπτεμβρίου 1921, γνωστές σαν “Εκστρατεία Σαγγαρίου”.

β. Σκοπός των νέων επιχειρήσεων της Στρατιάς ήταν η επίθεση κατά των εχθρικών δυνάμεων που ευρίσκονταν ανατολικά του Σαγγαρίου, καθώς και η διάλυση και καταδίωξη αυτών προς την κατεύθυνση της Άγκυρας. Η Στρατιά υπολόγιζε να απασχολήσει κατά μέτωπο τον εχθρό με μικρές δυνάμεις και να επιτεθεί με τον κύριο όγκο της από ανατολικά του ποταμού, κυκλώνοντας την εχθρική τοποθεσία από νότο και ΝΑ.

γ. Κατάσταση Αντιπάλων.

Γενικά, η Ελληνική Στρατιά παρέταξε ανατολικά Σαγγαρίου 9 Μερραρχίες Πεζικού και ένα Σύνταγμα, συνολικά 84 Τάγματα Πεζικού. Η Τουρκική Στρατιά 16 Μερραρχίες και γύρω στα τρία Σύνταγματα Πεζικού, συνολικά περίπου 164 Τάγματα Πεζικού (82 ισοδύναμα Ελληνικά). Το Ελληνικό Πεζικό υπολειπόταν σε αριθμό τυφεκίων, αλλά υπερερούσε κατά πολύ σε αριθμό οπλοπολυβόλων. Το Πυροβολικό της Ελληνικής Στρατιάς (Πυροβολικό 3 Μερραρχιών Πεζικού, ένα (1) Σύνταγμα Βαρέως Πυροβολικού, δύο (2) Μοίρες Σκόντα των 100 χιλ., συνολικά 208 πυροβόλων) διέθετε μεγαλύτερο αριθμό πυροβόλων, αλλά υστερούσε ποιοτικά και σε διάμετρομα έναντι του Τουρκικού. Οι Τούρκοι υπερείχαν επίσης κατά πολύ σε Ιππικό.

δ. Την 1η Αυγούστου 1921 η Στρατιά άρχισε την προέλασή της προς τον ανατολικό κλάδο του Σαγγαρίου με τα τρία Σώματα Στρατού συμπαρατεταγμένα. Στις 8 Αυγούστου η Στρατιά είχε λάβει τη διάταξη μάχης.

ε. Ανατρέποντας διαδοχικά με σκληρούς αγώνες τις Τουρκικές αντιστάσεις, η Στρατιά έδωσε τις επικές μάχες του Καλέ Γκρότο, του Γιλντίζ Νταγ και του Ταμπούρ Ογλού, του Αρντίζ Νταγ, του Τσαλ Νταγ, της Σαπάντζας και του Πολατλί. Η ανδρεία του Έλληνα Αξιωματικού και του Έλληνα Οπλίτη υπήρξε απαραμίλλη.

στ. Όσο εξελισσόταν ο αγώνας, τόσο αυξάνονταν οι απώλειες των δύο αντιπάλων στρατών. Όμως οι Τούρκοι είχαν την ευχέρεια της άμεσης αναπληρώσεως σε έμψυχο και άψυχο υλικό των απωλειών τους, ενώ οι Έλληνες διαρκώς απομακρύνονταν από τις βάσεις τους, ενώ δεν ήταν δυνατή καμμία αναπλήρωση απωλειών. Από την 16η Αυγούστου έγινε πολύ αισθητή στη Στρατιά η έλλειψη πυρομαχικών και από την ημέρα εκείνη οι επιθέσεις διεξάγονταν χωρίς προπαρασκευή Πυροβολικού.

ζ. Στις 28 Αυγούστου οι Τούρκοι αντεπιτέθηκαν σε ολόκληρο το μέτωπο της Στρατιάς. Οι αντεπιθέσεις αυτές συνεντρίβησαν. Η Στρατιά είχε φθάσει στο μέγιστο όριο της αποδόσεως της.

η. Έχοντας νικήσει τακτικά τον εχθρό παντού, δεν είχε τα μέσα για να μεταβάλλει την τακτική σε στρατηγική νίκη. Η επί τόπου πλέον παραμονή της αποκλειόταν. Αποφασίσθηκε η σύμπτυξη της επί της γραμμής Δορύλαιο - Αφιόν Καραχισάρ. Η κίνηση αυτή εκτελέσθηκε από την 1η Σεπτεμβρίου χωρίς πίεση από τον εχθρό. Μόλις στις 14 Σεπτεμβρίου, οι Τούρκοι εκδήλωσαν επιθετική προσπάθεια προς Αφιόν Καραχισάρ με πρόθεση την αποκοπή των συγκοινωνιών της Στρατιάς. Η εχθρική αυτή επίθεση αποκρούσθηκε, το δε μέτωπο σταθεροποιήθηκε στις δύο βάσεις, του Δορύλαιου και του Αφιόν Καραχισάρ.

θ. Πρέπει να σημειωθεί ότι κατά τους σκληρούς και αιματηρούς αγώνες που διεξήχθησαν, ο Έλληνας μαχητής, παρά τις δυσχέρειες και τα σφάλματα, αναδείχθηκε κυρίαρχος του πεδίου της μάχης. Καρτερικός, λιτοδίαιτος και γενναίος, ανέπτυξε το επιβαλλόμενο επιθετικό πνεύμα, αποσπώντας και τον θαυμασμό του αντιπάλου. Υπήρξε ο κύριος συντελεστής των επιτυχιών στο Ταμπούρ Ογλού, Σαπάντζα, Καλέ Γκρότο, Αρντίζ Ντάγ και Τσαλ Ντάγ, όπου ο Ελληνικός Στρατός επιβλήθηκε τακτικά επί του αντιπάλου.

ι. Η εκστρατεία του Σαγγαρίου κατέληξε σε αποτυχία αφού έγινε εναντίον ισοδύναμου εχθρού και σε μεγάλο βάθος μέσα σε εχθρική χώρα, σε απόσταση 900 χιλιομέτρων από τη βάση της Σμύρνης, χωρίς μέσα αναγνωρίσεως και επαρκή μέσα μεταφοράς.

7. Η Καταστροφή της Στρατιάς Μικράς Ασίας (Αύγουστος 1922).

α. Μετά την επάνοδο της Στρατιάς στη βάση εξορμήσεώς της, τον Αύγουστο, το ανάπτυγμά της υπερέβαινε τα χίλια χιλιόμετρα. Η δύναμη της Στρατιάς της Μικράς Ασίας, μολονότι σημαντική, ήταν ανεπαρκής για να καλύψει σε στατική άμυνα το απέραντο μέτωπο των 750 χιλιομέτρων. Με τη μειονεκτική αυτή διάταξη παρέμεινε η Στρατιά, στις θέσεις της, όλο το χειμώνα του 1921-1922. Στο ενδιάμεσο διάστημα οι Τούρκοι προπαρασκευάζονταν δραστήρια να αναλάβουν επίθεση και στις αρχές Αυγούστου ενήργησαν παραπλανητικές επιθέσεις στις περιοχές Ορτάντζας και Μπιλετζίκ, όπου αποκρούσθηκαν εύκολα. Το σχέδιο επιθέσεως των

Τούρκων περιλάμβανε μια κύρια επίθεση κατά του Νότιου Συγκροτήματος και συγχρόνως επιτήρηση και καθήλωση του μετώπου στα λοιπά σημεία. Η διάταξη του Νοτίου Συγκροτήματος περιλάμβανε τα Α' και Β' Σώματα Στρατού με πέντε (5) Μεραρχίες στη γραμμή ανατολικά του Αφιόν Καραχισάρ (V, XII, IV, I, II) και τρεις (3) Μεραρχίες σε εφεδρεία στο Καραμπουνάρ, Καρατζιά Αχμέτ και Εϋρέτ (IX, XIII, VII).

β. Στις 13 Αυγούστου 1922 άρχισε η μεγάλη επίθεση του Κεμαλικού Στρατού κατά των Ελλήνων. Μετά από ισχυρή διήμερο αντίσταση στο Αφιόν Καραχισάρ, ο Ελληνικός Στρατός κάμφθηκε και άρχισε να υποχωρεί. Στις 16 και 17 Αυγούστου επακολούθησε η ήττα στο Χαμουρκιοϊ και το Αλή Βεράν για να αρχίσει η γενική υποχώρηση προς τα παράλια. Μεγάλα τμήματα του Ελληνικού Στρατού αιχμαλωτίσθηκαν μαζί με τους Αξιωματικούς τους. Οι Ελληνικοί πληθυσμοί έμειναν στις άγριες διαθέσεις των Τούρκων.

γ. Μια σειρά πολιτικών, στρατηγικών και τακτικών σφαλμάτων κατέληξε στη συντριβή της Στρατιάς και σε μια άνευ προηγουμένου καταστροφή. Τα υπολείμματα της Ελληνικής Στρατιάς εγκατέλειψαν το Μικρασιατικό έδαφος μεταξύ 3 και 5 Σεπτεμβρίου 1922.

Σχήμα 31.

Από τη

**Συμμετοχή Πυροβολικού στις Επιχειρήσεις
της Μικράς Ασίας (Μέσο Πυροβόλο 105 χιλ. SKODA).**

8. Συμπεράσματα - Διαπιστώσεις.

α. Από απόψεως πυροβολικού, στη Μ. Ασία, οι βασικές αρχές της χρησιμοποίησης του ήταν ίδιες όπως και κατά τους αγώνες του Μακεδονικού Μετώπου στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ωστόσο παρατηρήθηκε σοβαρή έλλειψη υλικών και μέσων πυρός, μεγάλο εύρος μετώπου και έλλειψη συνδέσμου και διαβιβάσεων, με αποτέλεσμα να μην επιτραπεί η πλήρης εφαρμογή των εμπειριών του Α' Παγκοσμίου Πολέμου.

β. Σε πολλές περιπτώσεις δεν αποκατεστάθηκε σύνδεσμος μεταξύ Πυροβολικού και Πεζικού, με δραματικά αρνητικό αποτέλεσμα.

γ. Δεν εκπονήθηκε πλήρες Σχέδιο Πυρός, υπήρχαν ελλείψεις στα τεχνικά μέσα παρατηρήσεως και αναζητήσεως πληροφοριών και επιπλέον παρατηρήθηκε και έλλειψη πυρομαχικών λόγω αδυναμίας ανεφοδιασμού. Επίσης, δεν υπήρχαν πυροβόλα μεγάλου βεληνεκούς για βολές αντιπυροβολικού και πυρών απαγορεύσεως. Εξαιτίας των παραπάνω, δεν γινόταν συγκέντρωση των πυρών, η οποία προσφέρει μεγάλες δυνατότητες και πετυχαίνει σημαντικά αποτελέσματα στο πεδίο της μάχης, δίνοντας τη δυνατότητα στο φίλιο Διοικητή να επέμβει στην έκβαση του αγώνα.

δ. Πολύ συχνά το Πυροβολικό διατίθετο στις μονάδες Πεζικού σαν Πυροβολικό Συνοδείας χωρίς να υπάρχουν τα κατάλληλα μέσα για παρόμοια χρησιμοποίησή του με όλα τα μειονεκτήματα αυτής της υποδιαθέσεως τα οποία αναφέρονται στα συμπεράσματα της περιόδου 1914-1919.

ε. Πολλές φορές το Πυροβολικό λόγω ελλείψεως παρατηρητηρίων τάχθηκε στις γραμμές επαφής και εκτελούσε άμεσες βολές σε μικρά βεληνεκή χωρίς κάλυψη.

στ. Πρέπει τέλος, να τονισθεί η έλλειψη σχεδιασμού, ειδικά στην υποστήριξη ΔΜ των μονάδων Πυροβολικού, με αποτέλεσμα ειδικά στις επιχειρήσεις στο Σαγγάριο να διεξάγεται η μάχη χωρίς τη συμμετοχή του Πυροβολικού.

9. Προσωπικές Μαρτυρίες.

α. Η Μάχη Χαμουρκοϊ - Ιλμπουλάκ (16 Αυγ 1922).

Η ΙΧη Μεραρχία Πεζικού.

Ποιά ήταν όμως η κατάσταση στο συμπυκνωμένο Στρατηγείο του Α΄ΣΣ την νύκτα 15 προς 16 Αυγ 1922 και ποια η ψυχολογική και πνευματική κατάσταση του Στρατηγού και των επιτελών .

Γράφει ο τότε Λγος Κανελλόπουλος Κ., επιτελής του 3ου ΕΓ του Α΄ΣΣ, (και μετέπειτα Αντιστράτηγος-Διευθυντής ΔΙΣ) στο έργο του ``Η Μικρασιατική Ηττα`` (σελ 184) για την νύκτα 15-16 Αυγούστου 1922 :

``.....Μάλλον ψυχολογικοί λόγοι και ουχί τα γεγονότα επέδρασαν εις την λήψην των αποφάσεων του Στρατηγού Τρικούπη. Οιαδήποτε ανωτέρα διοικήσεις, είτε λίαν μακράν, είτε λίαν εγγύς, του πεδίου της μάχης, αδυνατεί συνήθως να σφυγμομετρήση επακριβώς την κατάσταση.

Η ΙΧη ΜΠ, πρώτη στη σειρά κινήσεως της Ομάδος, ακολουθούμενη από το υπόλοιπο της ΙVης ΜΠ άρχισε την κίνησή της προς Δυσμάς επί της οδού προς Χαμούρκοϊ, την 04:30 της 16ης Αυγούστου και στις 06:00 ενεπλάκη με τα πρώτα Τουρκικά τμήματα. Μέχρι 09:00 η μάχη είχε γενικευτεί και είχε εμπλακεί το σύνολο των δυνάμεων της Μεραρχίας εναντίον ισχυροτέρων εχθρικών δυνάμεων μεγέθους τριών (3) περίπου Μεραρχιών. Ο Μέραρχος Συνταγματάρχης Δέδες Ι. απουσιάζει σε άδεια στην Ελλάδα και τον αναπληρώνει ο Διοικητής του 3/40 Συντάγματος Ευζώνων Σχης Γαρδικας Παν. Περί την 10:30 το μέτωπο της Μεραρχίας είχε αρχίσει να κλονίζεται. Η κατάσταση είναι δραματική. Το ηθικό των ανδρών αρχίζει να πέφτει. Έχουν να παλέψουν εκτός από τους Τούρκους, με την κούραση (μάχονται άυπνοι από τις 13 Αυγούστου), την πείνα (δεν έχουν φάει από τριημέρου) την ιδέα της ελλείψεως περιθαλψεως και διακομιδής αυτών που τραυματίζονται, και τέλος της απομόνωσης από φόβο υπερκέρασης και της κυκλώσεως στα βάθη της Μ. Ασίας.

Παράλληλα αυξήθηκε η εχθρική πίεση με την είσοδο και νέων δυνάμεων στον αγώνα ενώ το Μεραρχιακό Πυροβολικό λόγω ελλείψεως παρατηρητηρίων είχε ταχθεί στην γραμμή επαφής και εμάχετο ακάλυπτο μετά του πεζικού. Οι κάμψεις της αμυντικής γραμμής αντιμετωπιζονταν με την προσωπική επέμβαση του Μεράρχου, ο οποίος επανέφερε τα τμήματα εμπρός.

Η 14η Τούρκικη Μεραρχία Ιππικού που προσπαθεί να πλαγιοκοπήσει την συμπυκνωμένη Ομάδα, συγκρατείται όλη την ημέρα από το ΙΙ/26 Τάγμα (Διοικητής Ταγματάρχης Παπαγιάννης Δ.).

Την 17:00 οι Τούρκοι εξετόξευσαν σφοδρή επίθεση εναντίων ολόκληρου του μετώπου της ΙΧ Μεραρχίας. Οι Διοικητές των Ταγμάτων, των Λόχων και Ημιλαρχιών τίθενται εκτός μάχης ο ένας μετά τον άλλο και τα τμήματα τους υποχωρούν. Όλοι οι Αξιωματικοί του ΙΙ/40 Τάγματος Ευζώνων (Διοικητής Ταγματάρχης Παπαστεργίου Γ.) τίθενται εκτός μάχης πλήν ενός Ανθυπολοχαγού. Το ίδιο και η ΙΧη Ημιλαρχία (Διοικητής Ίλαρχος Μποβολέτης Β.). Το Πυροβολικό όμως της Μεραρχίας (ΙΧα ΜΟΠ, Διοικητής Λοχαγός Σπυρόπουλος Β. και ΙΧβ ΜΟΠ. (Διοικητής Ταγματάρχης Φιλικός Γ.) παρέμεινε στις θέσεις του και βάλλοντας άμεσες βολές απ' απόσταση 100 έως 400 μ. κατορθώνει να συγκρατήσει τον εχθρό και δίνει το χρόνο στο Πεζικό να ανασυνταχθεί.

Διατάχθηκε αντεπίθεση. Επικεφαλής στην αντεπίθεση ο Διοικητής του 26 ΣΠ Άνχης Καλιαγκάκης Δ. Στην αντεπίθεση μετείχαν το μοναδικό Τάγμα εφεδρεία του Β΄ΣΣ (Ι/26 ΤΠ, Διοικητής Ταγματάρχης Βουτσινάς Άγγελος), τα υπολείμματα του 11ου ΣΠ και η Σχολή Εφέδρων Αξκών Αφιόν-Καραχισάρ υπό τον Διοικητή του 11ου ΣΠ Άνχη Νικολαρέα Δ. Η αντεπίθεση αυτή συνεκράτησε προσωρινά την ελληνική διάταξη. Μετά όμως από τους θανάσιμους τραυματισμούς του Διοικητού του 26ου ΣΠ και του διαδεχθέντος αυτόν κατά την αντεπίθεσιν Διοικητού Πυροβολικού της ΙVης ΜΠ Άνχη Πουρνάρα Αθ. που μετείχε αυτοβούλως σ' αυτήν, τα τμήματα άρχισαν πάλι να κλονίζονται. Νέα ισχυρή τούρκικη επίθεση παρέσυρε τα τμήματα της ΙΧης ΜΠ προς τα οπίσω σε πλήρη σύγχυση και αταξία.

Την κρίσιμη αυτή στιγμή επενέβη η II/A` ΜΠΠ (Διοικητής Ταγματάρχης Ξανθάκος), η οποία έφθασε στο πεδίο της μάχης με καλπασμό, τάχθηκε με τις τρεις (3) Πυροβολαρχίες συμπαρατεταγμένες, και ενισχυόμενη αυτοβούλως και από μία (1) Πυροβολαρχία της II/B` ΜΠΠ (Διοικητής Λγός Παπαδόπουλος Κ.), ακάλυπτη, χωρίς προστασία Πεζικού, με συνεχείς άμεσες βολές κατόρθωσε μόνη της να αναχαιτίσει τα Τούρκικα Τμήματα και να τα αναγκάσει να συμπτυχθούν 1000μ. προς Νότο...

Στην συνέχεια η Μεραρχία συνέχισε την κίνηση της προς Δυσμάς και την νύκτα υπό το καταιγιστικό πυρ του Τούρκικου Πυροβολικού συγκεντρώθηκε στην περιοχή Χαμούρκοϊ μαζί με τις υπόλοιπες δυνάμεις της Ομάδος Τρικούπη. Όλες οι Μεραρχίες είχαν δοκιμασθεί σκληρά και ήσαν στα πρόθυρα της διαλύσεως.

Την επομένη, τις ελληνικές δυνάμεις περίμενε μία ακόμη δοκιμασία. Η περίφημη για τους Τούρκους ``Μάχη του Αρχιστράτηγου`` ή μάχη του Αλή Βεράν.

β. Η Μάχη του Αλή - Βεράν (17 Αυγούστου 1922).

Η παράδοση.

Επικρατεί διάλυση και αταξία. Η ομάδα Τρικούπη ``αποκοπείσα από πενθημέρου και ριφθείσα εκτός των συγκοινωνιών της, μη συνεπικουρηθείσα υπό της Ομάδος Φράγκου, πεινώσα, άνευ πυρομαχικών, άυπνος από πενθημέρου, διαρκώς μαχόμενη και δις κυκλωθείσα, θα αναγκασθεί να δώσει μάχη``.

Εξαίρεση στην εικόνα αυτή αποτελούν η XIIIη ΜΠ που είναι οπισθοφυλακή (Διοικητής Σχης Καϊμπαλής Μιλτ.), το 14ο ΣΠ (Διοικητής Άνχης Κωτούλας Ιωαν., μετέπειτα Διοικητής ΑΣΠ), το 26ο ΣΠ (παρ`όλη την απώλεια του Διοικητού του Άνχη Καλιαγκάκη Δ. την προηγούμενη) και το σύνολο του Πυροβολικού που συνεχίζει να εμφανίζει αξιοσημείωτη συνοχή και πειθαρχία, καθ`όσον ουδεμία απώλεια υλικού ή κτηνών έχει υποστεί.

``...Κατά την μάχην ταύτην οι Τούρκοι υπερτερούν των αντιπάλων των από πάσης απόψεως. Διέθετον κατά πολύ υπερτέρας δυνάμεις και συντριπτικήν υπεροχήν σε πυροβολικόν. Στρατηγικώς και τακτικώς ευρίσκοντο εις λίαν πλεονεκτικήν θέσιν, επιτυχόντες την πλήρη σχεδόν κύκλωσιν της ομάδος Τρικούπη. Από εδαφικής απόψεως κατείχον θέσεις δεσπόζουσας απολύτως των ελληνικών, κατευθύνοντες ευχέρως την βολήν του πυροβολικού των, ως διαθέτοντος εξαίρετον παρατήρησιν, ενώ το Ελληνικόν Πυροβολικόν, ελλείψει παρατηρήσεως και καλύψεως δεν ηδύνατο να προσφέρει αποτελεσματικήν υποστήριξιν εις το φίλιον Πεζικόν. Τέλος το ηθικόν των επιτιθέμενων τούρκικων δυνάμεων ευρίσκετο εις λίαν υψηλόν σημείον, εν αντιθέσει προς το ηθικόν των Ελλήνων, όπερ είχαν καταπέσει. Οι Τούρκοι ήσαν ήδη νικηταί, εμάχοντο διά την απελευθέρωσιν των εδαφών των, η παρουσία δε του Αρχιστράτηγου Μουσταφά-Κεμάλ ενεψύχωνε τούτους. Οι Έλληνες μαχηταί αφ`ετέρου, κατάκοποι εκ των συνεχών και δυσμενών αγώνων, άυπνοι και νηστείς, ουδεμία ελπίδα ηδύνατο να έχουν επί μιάς ευμενούς εκβάσεως της μάχης. Παρ`όλα ταύτα τα υπολείμματα της Ομάδος Τρικούπη, απωλέσαντα σχεδόν ολόκληρον το πυροβολικόν των και άπαντα τα οχήματα αυτών, ηδυνήθησαν να διαφύγουν εκ του πεδίου της μάχης, συνπαραλαβόντα και τίνας Ορειβατικής Πυροβολαρχίας.

Το αξιόλογον τούτο γεγονός εις δύο κυρίως αίτια δύναται να αποδοθή. Το πρώτον και κυριώτερον είναι η προβληθείσα εις Αλή-Βεράν ηρωική αντίστασις υπό των αγωνισθέντων Ελλήνων....Το δεύτερον αίτιον είναι η παρατηρηθείσα διστακτικότητα των επιτιθεμένων τούρκικων δυνάμεων...``

ΤΜΗΜΑ 23

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΑΠΟ ΤΟ 1923 ΜΕΧΡΙ ΠΡΟ ΤΟΥ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ (1935)

1. Εισαγωγή.

α. Μετά τη λήξη της εμπολέμου καταστάσεως, ακολούθησε το καλοκαίρι του 1923 η αποστράτευση και η εγκατάσταση των Μονάδων στην, κατά την ειρήνη, έδρα τους. Ακολούθησε μία περίοδος αδράνειας. Η στρατιωτική θητεία ελαττώνεται διαρκώς για να περιορισθεί στους 12 μήνες. Η αδράνεια αυτή συνεχίσθηκε παρά το ότι άρχισε να διαγράφεται απειλή από τον επανεξοπλισμό της Βουλγαρίας. Την περίοδο μέχρι το 1935 δεν έγινε καμμία σοβαρή προσπάθεια για τη βελτίωση του Στρατού, με εξαίρεση την προμήθεια οπλισμού.

β. Από το έτος 1935 και μέχρι το 1940 άρχισε μια περίοδος έντονης και σημαντικής προσπάθειας για τη δημιουργία ικανού Στρατού.

2. Οπλισμός - Σκευή.

α. Μετά τη Μικρασιατική Εκστρατεία.

Μετά τη Μικρασιατική Εκστρατεία, το Ελληνικό Πυροβολικό διέθετε τα παρακάτω πυροβόλα. (Εντός παρενθέσεως αναφέρεται ο αριθμός τους).

- (1) Ορειβατικά πυροβόλα των 65 χιλ., υποδείγματος 1906 (110).
- (2) Ορειβατικά πυροβόλα των 75 χιλ., Σνάϊντερ-Δαγκλή, υποδείγματος 1908 (48).
- (3) Ορειβατικά πυροβόλα των 75 χιλ. Σκόντα, από τουρκικά λάφουρα (22).
- (4) Ορειβατικά πυροβόλα των 105 χιλ., Σκόντα, από τουρκικά λάφουρα (7).
- (5) Πεδινά πυροβόλα των 75 χιλ., Σνάϊντερ, υποδείγματος 1908 (208), (Στον αριθμό αυτό συμπεριλαμβάνεται και μικρός αριθμός Κρουπ 75 χιλ. από τουρκικά λάφουρα).
- (6) Βραδυβόλα πυροβόλα των 6 Δακτύλων (150 χιλ.) (24).
- (7) Βαρέα πυροβόλα των 150 χιλ., Σκόντα, από τουρκικά λάφουρα (12).
- (8) Μακρά πυροβόλα Κρουπ, υποδείγματος 1925 (3).
- (9) Μακρά Βραδυβόλα των 120 χιλ. (44).
- (10) Συνολικά υπήρχαν 478 πυροβόλα και επιπλέον μερικά βραδυβόλα 170 χιλ. παλαιού τύπου.

β. Επανεξοπλισμός Ελληνικού Πυροβολικού μέχρι το 1935.

(1) Τα παραπάνω πυροβόλα που κατάφεραν να διασωθούν από τη Μικρασιατική εκστρατεία ήταν παλαιάς τεχνολογίας, με πολλές βλάβες και ελλείψεις. Επιπλέον δεν υπήρχαν τα απαραίτητα μέσα διαβιβάσεων. Υπήρχε δε παντελής έλλειψη Αντιαεροπορικού και Αντιαρματικού Πυροβολικού.

(2) Μέχρι το 1935 καταβλήθηκαν προσπάθειες για την αγορά νέων και πλέον σύγχρονων πυροβόλων, μέσων διαβιβάσεων, ρυμουλκών αυτοκινήτων, μέσω παρατηρήσεων και βληματοφόρων.

(3) Μέχρι το 1935 έγινε προμήθεια εκτός από τα πυροβόλα και 200 πυροβολαρχιακών διοπτρών, δίοπτρων, γωνιομέτρων, σταθμών ασυρμάτων, τοπογραφικών οργάνων και 224 ρυμουλκών οχημάτων (τύπου "Παβέλι").

(4) Μέχρι το 1935 το Ελληνικό Πυροβολικό διέθετε:

- (α) Ορειβατικά πυροβόλα των 75 χιλ., Σνάϊντερ (192).
- (β) Πεδινά πυροβόλα των 105 χιλ., Σνάϊντερ (120).
- (γ) Πεδινά πυροβόλα των 85 χιλ. - δισκελή (48).
- (δ) Πεδινά πυροβόλα των 105 χιλ. (48).
- (ε) Βαρεία πυροβόλα 155 χιλ.
- (στ) Α/Α πυροβόλα των 80 χιλ. Μπόφορς (BOFORS) (4).
- (ζ) Α/Α πυροβόλα των 25 χιλ. Χότσκις (HOTCHKIS) (32).
- (η) Συνολικά υπήρχαν 504 πυροβόλα.

3. Οργανισμός 1924.

Με Νομοθετικό Διάταγμα (ΝΔ) του Σεπτεμβρίου 1924, καθορίστηκε ο αριθμός των Μεραρχιών σε δώδεκα (12) και το Πυροβολικό οργανώθηκε σε δύο (2) ή μία (1) Μοίρες των 75 χιλ σαν Πυροβολικό Σώματος Στρατού, ενός (1) Συντάγματος Πεδινού Πυροβολικού, σαν Πυροβολικό Μεραρχίας και από τις ανεξάρτητες Μοίρες Βαρέως Πυροβολικού οι οποίες αποτέλεσαν ένα Σύνταγμα. Με το Προεδρικό Διάταγμα του Αυγούστου 1924 συγκροτήθηκε "Επιθεώρηση Υλικού" αρμοδιότητας Πυροβολικού.

4. Πρώτος Μεταπολεμικός Οργανισμός.

α. Γενικά.

(1) Με το ΝΔ της 14ης Ιουλίου 1926 κυρώθηκε ο πρώτος μεταπολεμικός Οργανισμός του Στρατού.

(2) Ο Ενεργός Στρατός αποτελέσθηκε από πέντε (5) Σώματα Στρατού (12 Μεραρχίες Πεζικού), μια (1) Ανεξάρτητη Ταξιαρχία Πεζικού (Αρχιπελάγους), μία (1) Διοίκηση Αεροπορίας και το Φρούριο Θεσσαλονίκης.

β. Οργάνωση Πυροβολικού.

(1) Πυροβολικό Μεραρχίας.

(α) Κάθε Μεραρχία Πεζικού περιλάμβανε ένα (1) Σύνταγμα Ορειβατικού Πυροβολικού.

(β) Το Σύνταγμα αποτελείτο από Διοίκηση-Επιτελείο και δύο (2) Μοίρες. Η 1η Μοίρα διέθετε δύο (2) Πυροβολαρχίες των 75 χιλ., ενώ η 2η μία Πυροβολαρχία των 105 χιλ.

(γ) Συνολικά υπήρχαν δώδεκα (12) Συντάγματα Ορειβατικού Πυροβολικού.

(2) Πυροβολικό Μεραρχίας Ιππικού.

Κάθε Μεραρχία Ιππικού διέθετε μία (1) Μοίρα Ελαφρού Πυροβολικού.

(3) Πυροβολικό Φρουρίου Θεσσαλονίκης.

Περιελάμβανε ένα (1) Σύνταγμα Φρουριακού Πυροβολικού.

(4) Μη Μεραρχιακές Μονάδες.

(α) Τρία (3) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού.

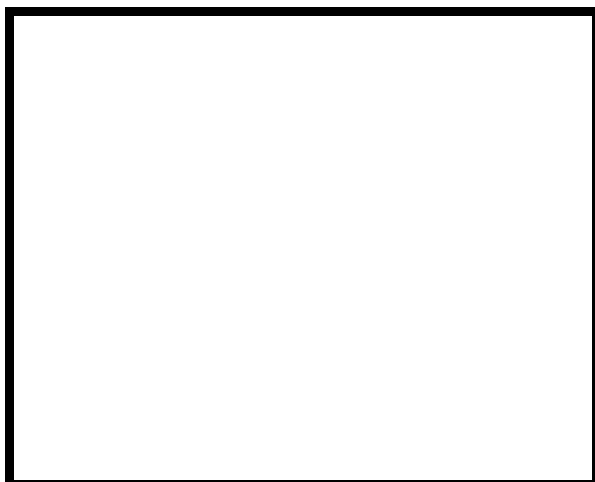
(β) Δύο (2) Συντάγματα Βαρέως Πυροβολικού.

Κάθε Σύνταγμα αποτελείται από τη Διοίκηση-Επιτελείο και δύο (2) Μοίρες των δύο (2) Πυροβολαρχιών η κάθε μια. Η μία Μοίρα διαθέτει βραχύ Πυροβολικό 155 χιλ. ενώ η άλλη μακρύ των 105 χιλ. Τα Συντάγματα Βαρέως Πυροβολικού κατά τις επιχειρήσεις υπήγονταν στα Σώματα Στρατού.

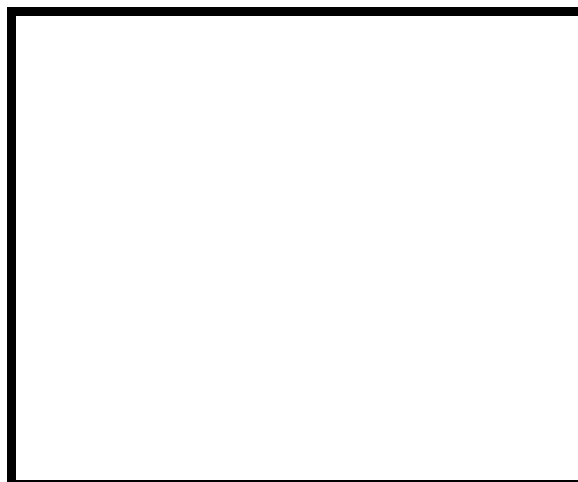
(γ) Τρεις (3) Μοίρες Αντιαεροπορικού Πυροβολικού.

γ. Οπλισμός.

(1) Την περίοδο αυτή παραλήφθηκαν σύγχρονα πυροβόλα, τύπου Σνάϊντερ, 75 χιλ. και 105 χιλ. υποδείγματος 1919, με τα οποία για πρώτη φορά εφοδιάζεται ο Ελληνικός Στρατός. Τα πυροβόλα αυτά διατέθηκαν στα Συντάγματα Ορειβατικού Πυροβολικού.

Σχήμα 32α. Πυροβόλο 105 χιλ. Σνάϊντερ. Σνάϊντερ.

Σχήμα 32β. Πυροβόλο 75 χιλ.

(2) Τα Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού διέθεταν πεδινά πυροβόλα Σνάϊντερ των 75 χιλ.

(3) Τα Συντάγματα Βαρέως Πυροβολικού διέθεταν πυροβόλα μακρά των 105 χιλ. υποδείγματος 1912 και βραχέα των 155 χιλ. υποδείγματος 1925. Οι Μοίρες αυτές συγκροτούνται ταυτόχρονα με την άφιξη των νέων πυροβόλων από τη Γαλλία.

(4) Το Γ' Σύνταγμα Βαρέως Πυροβολικού διέθετε επιπλέον δύο (2) Πυροβολαρχίες, μία με πυροβόλα έξι δακτύλων (150 χιλ) και μια με Σκόντα των 150 χιλ.

(5) Αντιαεροπορικά πυροβόλα δεν παρελήφθησαν αν και έγινε συγκρότηση των αντίστοιχων Μοιρών.

δ. Τροποποίηση των ΝΔ της 14 Ιουλίου 1926.

Το Νομοθετικό Διάταγμα, όταν τέθηκε υπό την κύρωση της Βουλής τροποποιήθηκε και διαλύθηκαν ένα (1) Σύνταγμα Ορειβατικού Πυροβολικού, το Σύνταγμα Φρουριακού Πυροβολικού και οι τρεις (3) Μοίρες Αντιαεροπορικού Πυροβολικού.

5. Οργανισμός 1929 - Μείωση της Δυνάμεως του Στρατού.

α. Γενικά.

(1) Με το Νόμο 4321 του 1929, διαιρέθηκε το κράτος σε τέσσερις περιοχές οι οποίες αντιστοιχούσαν σε τέσσερα Σώματα Στρατού.

(2) Επιπλέον ο Στρατός συγκροτείται σε πέντε Όπλα, όπως και σήμερα.

(3) Οι επιθεωρήσεις των Μονάδων Πυροβολικού και ο συντονισμός της εκπαιδεύσεως εξασφαλιζόταν με τον Επιθεωρητή Πυροβολικού και τη Γενική Επιθεώρηση Σχολών.

β. Οργάνωση Πυροβολικού.

(1) Το Πυροβολικό οργανώνεται σε:

(α) Οκτώ (8) Συντάγματα Ορειβατικού Πυροβολικού.

(β) Μία (1) Μοίρα Ορειβατικού Πυροβολικού.

(γ) Δύο (2) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού.

(δ) Δύο (2) Συντάγματα Βαρέως Πυροβολικού.

(ε) Τέσσερις (4) Εφορείες Υλικού Πολέμου.

(στ) Σχολή Πυροβολικού.

(ζ) Σχολή Τακτικών Σπουδών Πυροβολικού.

(2) Τα Συντάγματα του Ορεινού Πυροβολικού, αποτελούντο από δύο (2) Μοίρες, από τις οποίες η μία των 75 χιλ. και η άλλη των 105 χιλ. ο δε αριθμός των Πυροβολαρχιών εξαρτιόταν από τον αριθμό των εκατοστε κληρωτών. Τα Συντάγματα του Πεδινού Πυροβολικού αποτελούνται από δύο (2) Μοίρες των 75 χιλ. με μία (1) ή δύο (2) Πυροβολαρχίες, του δε Βαρέως από πυροβόλα μακρά των 105 χιλ. και των 85 χιλ.

(3) Δηλαδή, το Πυροβολικό αποτελείτο από:

(α) Το Μεραρχιακό Πυροβολικό με ορειβατικά Πυροβόλα των 75 χιλ. και των 105 χιλ. ώστε να μπορούν να ακολουθούν παντού τη Μεραρχία και να μπορούν ανεξάρτητα από το έδαφος να υποστηρίξουν το Πεζικό.

(β) Το Πυροβολικό Σώματος Στρατού, με πεδινά Πυροβόλα των 75 χιλ., το οποίο συνήθως δινόταν στις Μεραρχίες σαν Πυροβολικό Ενισχύσεως και

(γ) Το Βαρύ Πυροβολικό με πυροβόλα των 85 και 105 χιλ. μακρού και των 155 χιλ. βραχύ σωλήνα αντίστοιχα, το οποίο θα ενεργούσε κατ'αρχή σαν Πυροβολικό Σώματος Στρατού με αποστολές αντιπυροβολικού και μεμακρυσμένες βολές απαγορεύσεως.

γ. Τέλος, οι Διοικήσεις Πυροβολικού των Σωμάτων Στρατού και τα Αρχηγεία Πυροβολικού στις Μεραρχίες Πεζικού έγιναν Ανεξάρτητες Αρχές.

6. Οργανισμός 1930-1934.

α. Με το Νόμο 4532 του έτους 1936 καθορίσθηκε το Πυροβολικό να διαθέτει:

- (1) Οκτώ (8) Συντάγματα Ορειβατικού Πυροβολικού.
- (2) Τέσσερις (4) Μοίρες Ορειβατικού Πυροβολικού.
- (3) Δύο (2) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού.
- (4) Ένα (1) Σύνταγμα Βαρέως Πυροβολικού.
- (5) Δύο (2) ανεξάρτητες Μοίρες Βαρέως Πυροβολικού.

β. Με εκτέλεση του νόμου 5415 "Περί Διοικήσεως Δημοσίων Εξόδων" εκδόθηκε διάταγμα την 10η Οκτωβρίου 1932, το οποίο προέβλεπε την κατάργηση Μεγάλων Μονάδων καθώς και τη σύμπτυξη διοικήσεων, μονάδων και υπηρεσιών. Τα αφορώντα στο Πυροβολικό ήταν:

- (1) Καταργήθηκε μία μονάδα Πυροβολικού.
- (2) Συμπύχθηκαν τέσσερα (4) Συντάγματα Πυροβολικού σε

Μοίρες.

Τελικά το διάταγμα αυτό το οποίο θα επέφερε σάλο ανεστάλη με την υπ' αριθμ. 23 της 13 Φεβρουαρίου 1933 πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου.

γ. Οπλισμός - Σκευή.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, από το 1926 άρχισε η προμήθεια σύγχρονων πυροβόλων. Παρελήφθησαν μέχρι και το 1934, τα εξής πυροβόλα.

- (1) Ορειβατικά πυροβόλα των 75 χιλ. και 105 χιλ. υποδείγματος 1919.
- (2) Πεδινά πυροβόλα των 85 χιλ., Σνάϊντερ, υποδείγματος 1925.

Σχήμα 33. Α/Α Ραϊνμετάλ 37 χιλ.

(3) Βαριά πυροβόλα των 105 χιλ. (μακρύ) και 155 χιλ. (βραχύ) Σνάϊντερ, υποδείγματος 1925 και 1917 αντίστοιχα.

- (4) Αντιαεροπορικά πυροβόλα των 80 χιλ.
- (5) Αντιαρματικά πυροβόλα των 37 χιλ.

7. Οργανισμός 1935.

α. Γενικά.

Από το έτος 1935 άρχισε μια περίοδο έντονης και συστηματικής προσπάθειας για τη δημιουργία ικανού Στρατού, η οποία συνεχίσθηκε και μέχρι το 1940.

β. Το ΝΔ της 4ης Σεπτεμβρίου 1935 εκτός των άλλων ουσιαδών μεταβολών στη συγκρότηση του Στρατού, προέβλεπε για το Πυροβολικό:

(1) Την υπαγωγή μιας Μοίρας Πυροβολικού υπό τη νεοϊδρυθείσα Μεραρχία Ιππικού.

(2) Τη μερική τροποποίηση στην εσωτερική οργάνωση του Πυροβολικού με τη συγκρότηση μικτών μονάδων Πυροβολικού (περισσότερα του ενός διαμετρήματα) οι οποίες διατέθησαν σε μερικές από τις Μεγάλες Μονάδες της παραμεθορίου.

8. Εκπαίδευση.

α. Στο διάστημα αυτό εκτός από τη Σχολή Πυροβολικού λειτουργεί και Σχολή Τακτικών Σπουδών Πυροβολικού για την εκπαίδευση των στελεχών.

β. Η περίοδος αυτή από πλευράς έκδοσης εγχειριδίων χαρακτηρίζεται από την μηνιαία δημοσίευση της Επιθεωρήσεως Πυροβολικού η οποία περιελάμβανε θέματα ενδιαφέροντος του Πυροβολικού, κυρίως από μετάφραση και αξιολόγηση ξένων εγχειριδίων και η έκδοσή της άρχισε το 1923.

γ. Ωστόσο στις μονάδες δεν διεξάγεται καμιά σοβαρή εκπαιδευτική δραστηριότητα. Ενδεικτικό είναι ότι, καθ'όλη αυτή την περίοδο διεξάχθηκε μόνο μία Τακτική Άσκηση μετά Στρατεύματος (ΤΑΜΣ) από το Β' ΣΣ το έτος 1930.

δ. Την περίοδο αυτή άρχισε και η εκπαίδευση του προσωπικού Πυροβολικού σε θέματα αποκαταστάσεως συνδέσμου με τις μονάδες ελιγμού. Το 1934-35 ο Υπλγός (ΠΒ) Θ. Δ. Βουδικλάρης συνέγραψε τα εγχειρίδια "Σύνδεσμος Πεζικού και Γενικές Γνώσεις περί Πυροβολικού" καθώς και "το Διώνυμο Πεζικού - Πυροβολικού".

ΤΜΗΜΑ 24

ΤΑΚΤΙΚΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟ Β΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ

1. Γενικά.

Η Τακτική του Πυροβολικού, ήδη από τους Βαλκανικούς Πολέμους, αρχίζει να παίρνει σε γενικές γραμμές, τη σημερινή της μορφή. Παρακάτω δίνονται επιγραμματικά ορισμένα στοιχεία για λόγους συγκρίσεως.

2. Διαιρέσεις του Πυροβολικού.

Σε εγχειρίδιο της περιόδου προ του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου δίνονται οι παρακάτω διαιρέσεις του Πυροβολικού σε παγκόσμια κλίμακα. Το Ελληνικό Πυροβολικό διέθετε Ελαφρύ Πυροβολικό, Βαρύ Πυροβολικό Εκστρατείας και Βαρύ Πυροβολικό Θέσεως. Γύρω στα 1930 απέκτησε και Αντιαρματικό και αργότερα, το 1935, Αντιαεροπορικό Πυροβολικό.

α. Ελαφρύ Πυροβολικό.

Αυτό περιελάμβανε όλα τα πυροβόλα των οποίων το διαμέτρημα κυμαινόταν από 65 έως 105 χιλ. και το βεληνεκές τους ήταν από 7 μέχρι 12 χλμ. και διακρινόταν σε:

- (1) Ορειβατικό, το οποίο μεταφερόταν πάνω σε ημίονους και
- (2) Πεδινό ή έφιππο, το οποίο έλκονταν από άλογα.

Το Ελαφρύ Πυροβολικό χρησιμοποιόταν, ως επί το πλείστον, εναντίον στόχων προσωπικού "της πρώτης γραμμής του εχθρού".

β. Βαρύ Πυροβολικό Εκστρατείας.

Αυτό περιελάμβανε τα διαμετρήματα από 105 έως 155 χιλ. μεταφέρονταν από αυτοκίνητα και υποδιαιρέθηκε σε Μακρύ, το οποίο με το μεγάλο βεληνεκές του από 14 έως 25 χιλμ. έβαλε εναντίον στόχων πίσω από την πρώτη γραμμή του εχθρού, όπως για παράδειγμα κατά εφεδρειών, συγκοινωνιακών κόμβων, Σταθμών Διοικήσεως κλπ. και σε Βραχύ (οβιδοβόλα) το οποίο με το βάρος των βλημάτων του και της καμπυλότητας της τροχιάς έβαλε εναντίον σοβαρών αμυντικών έργων της πρώτης γραμμής του εχθρού και πίσω από αυτήν, καθώς και εναντίον στόχων υπό κάλυψη. Το βεληνεκές του έφθανε μέχρι 12 χιλμ. ενώ το βάρος των βλημάτων του μέχρι και 43 χιλγ.

γ. Βαρύ Πυροβολικό Θέσεως.

Αυτό περιλάμβανε όλα τα επάκτια και φρουριακά / τοπομαχικά πυροβόλα, τα οποία δεν μετακινούνταν και ήταν τοποθετημένα στη θέση τους από τον καιρό της ειρήνης. Το διαμέτρημά τους κυμαινόταν από 150 έως 305 χιλ.

δ. Πυροβολικό Μεγάλης Ισχύος.

Αυτό εκινείτο σε σιδηροτροχιές, ήταν περισσότερο Πυροβολικό πολιορκίας και "πολέμου χαρακωμάτων" και χαρακτηριζόταν είτε από το μεγάλο βεληνεκές του (25-40 χιλμ.) είτε από το μεγάλο βάρος του βλήματος (μέχρι και πάνω από 420 χιλγ.).

ε. Τα Υπερτηλεβόλα.

Το βεληνεκές τους έφθανε τα 100 χιλμ. Το βλήμα τους, με λεπτές πλευρές είχε αποτελέσματα μικρότερα από αντίστοιχη βόμβα αεροπλάνου. Επιπλέον, λόγω δε της μεγάλης του διασποράς χρησιμοποιόταν εναντίον στόχων μεγάλης εκτάσεως.

στ. Πυροβολικό Χαρακωμάτων.

Το Πυροβολικό αυτό χρησιμοποιόταν για τους αγώνες χαρακωμάτων. Διακρινόταν από το ισχυρό βλήμα, τη μικρή αρχική ταχύτητα, ώστε να φαίνεται καθώς κινείται και με βεληνεκές μέχρι 2.000 μ., το δε διαμέτρημά του κυμαινόταν από 58 μέχρι 280 χιλ.

ζ. Αντιαεροπορικό Πυροβολικό.

Αυτό "γεννήθηκε" κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο σαν συνέπεια της τεράστιας εξέλιξης του αεροπλάνου ως πολεμικού όπλου. Διακρινόταν από την πολύ μεγάλη αρχική ταχύτητα του βλήματός του, το βεληνεκές που έφθανε σε ύψος τα 11.000 μ., και τα βελτιωμένα σκοπευτικά όργανα. Το διαμέτρημά του έφθανε μέχρι τα 90 χιλ και μεταφερόταν με αυτοκίνητο ή ρυμουκλείτο από αυτό.

η. Πυροβολικό Συνοδείας Πεζικού.

Το διαμέτρημά του ήταν 37,5 και 75 χιλ, το δε βεληνεκές του από 2 έως 4 χιλμ. και χρησιμοποιόταν για την καταστροφή κυρίως των εχθρικών πολυβολίων στα οποία προσκρούει η προέλαση του πεζικού. Το Πυροβολικό αυτό ανήκε οργανικά στα Συντάγματα Πεζικού.

3. Συγκρότηση του Πυροβολικού.

α. Το Πυροβολικό οργανωνόταν σε Συντάγματα τα οποία χαρακτηρίζονταν ανάλογα με την κατηγορία των πυροβόλων τους σε Ορειβατικά, Πεδινά, Βαρέα, Αντιαεροπορικά, κλπ. Το Σύνταγμα υποδιαιρείτο σε τρεις Μοίρες, η κάθε Μοίρα σε τρεις (3) Πυροβολαρχίες, η Πυροβολαρχία σε δύο (2) ή τρεις (3) Ουλαμούς και ο Ουλαμός σε δύο (2) ή τρία (3) Στοιχεία.

β. Η συγκέντρωση κάτω από την ίδια διοίκηση Πυροβολαρχιών ή Μοιρών διαφόρων Συνταγμάτων με κοινή αποστολή, ονομάστηκε "Ομάδα Πυροβολικού".

γ. Κάθε Πυροβολαρχία είχε τέσσερα (4) πυροβόλα.

δ. Στην εμπόλεμη σύνθεση η Πυροβολαρχία διέθετε 250 - 300 άνδρες και 150 - 180 ζώα, διέθετε δε εννέα (9) Στοιχεία, από τα οποία τα τέσσερα (4) Στοιχεία των πυροβόλων μαζί με το 5ο Στοιχείο της αναχορηγίας πυρομαχικών αποτελούσαν την Πυροβολαρχία Βολής, τα 6ο, 7ο και 8ο αποτελούσαν τα Μεταγωγικά Μάχης και το 9ο τα Μεταγωγικά Σώματος. Τα οκτώ (8) πρώτα Στοιχεία αποτελούσαν την Πυροβολαρχία Μάχης. Τα πυροβόλα μεγάλου διαμετρήματος δρούσαν κατά Ουλαμούς ή και κατά Πυροβόλο.

ε. Ο Διοικητής της Μοίρας λεγόταν Μοίραρχος, της Πυροβολαρχίας Πυροβολάρχης, του Ουλαμού Ουλαμαγός, του Στοιχείου Αρχηγός Στοιχείου και ήταν Λοχίας με υπαρχηγό Δεκανέα.

στ. Το Σύνταγμα, η Μοίρα και η Πυροβολαρχία είχαν τα δικά τους μέσα και προσωπικό, αναγνωρίσεων και συνδέσμων.

ζ. Οι άνδρες (οπλίτες) διακρίνονταν στους υπηρέτες του πυροβόλου (οι οποίοι ονομάζονταν πυροβολητές) και στους επιφορτισμένους με την μεταφορά των πυροβόλων, (οι οποίοι ονομάζονταν Ημιονηγοί στο Ορειβατικό Πυροβολικό και Ελάτες στο Πεδινό και Έφιππο). Κάθε πυροβόλο το υπηρετούσαν έξι πυροβολητές, οι οποίοι χαρακτηρίζονταν ανάλογα με το καθήκον τους σε: (1) Σκοπευτή, (2) Χειριστή Κλείστρου, (3) Γεμιστή, (4) Προμηθευτή Πυροβόλου, (5) Χειριστή Ρυθμιστήρος, (6) Προμηθευτή Ρυθμιστήρος και Λοχία Αρχηγό Στοιχείου.

η. Επίσης, κάθε Πυροβόλο μεταφερόταν από έξι ημιονηγούς ή τρεις Ελάτες, κάθε Ελάτης οδηγούσε δύο ίππους, οι οποίοι αποτελούσαν μία Ομοζυγία και χαρακτηρίζονταν ανάλογα με τη θέση τους ως εμπρόςθιος, μεσαίος ή οπίσθιος Ελάτης.

θ. Στο Εγχειρίδιο "Τι Πρέπει να Γνωρίζει πας Αξιωματικός περί του Πυροβολικού" του Αντισυνταγματάρχη Πυροβολικού Β. Κρυστάλλη, εκδόσεως 1928, αναγράφεται ότι: "Συγκρίνοντας από τα παραπάνω την ζωή των ανδρών μίας Πυροβολαρχίας με τη ζωή των ανδρών ενός Λόχου Πεζικού, φαίνεται ότι οι Πυροβολητές εκτός από τις ασκήσεις, οι οποίες είναι τουλάχιστον ίσες με αυτές του Λόχου, αν όχι περισσότερες, επιβαρύνονται καθημερινά τουλάχιστον με 3 ώρες πρόσθετη υπηρεσία για το πότισμα, το τάϊσμα και την περιποίηση των ζώων."

4. Τακτική Διάρρηση Πυροβολικού.

α. Το Πυροβολικό χρησιμοποιείτο για να υποστηρίξει τον αγώνα του Πεζικού και του Ιππικού. Σαν στόχοι πυροβολικού δίνονταν, το εχθρικό πυροβολικό και πεζικό, πυροβόλα, χαρακώματα (ορύγματα), συρματοπλέγματα, παρατηρητήρια, σταθμοί διοικήσεως κλπ.

β. Για ευκολότερη κατανομή των αποστολών το Πυροβολικό διακρινόταν σε:

(1) Μερραρχικό Πυροβολικό.

Σε αυτό ανατίθετο η αποστολή της Άμεσης Υποστήριξης, "δηλαδή η προσβολή των εμποδίων εκείνων του εχθρού και ιδίως των εμπύχων, στα οποία προσκρούει άμεσα το φίλιο πεζικό και η αποστολή συνόλου, δηλαδή η προσβολή διαφόρων

εμμέσων εμποδίων του εχθρού σε βάθος όχι πάνω από 2-4 χλμ. από την πρώτη γραμμή του εχθρού. Το σύνολο του Μεραρχιακού Πυροβολικού μας, λόγω της φύσεως του εδάφους της Βαλκανικής χερσονήσου είναι Ορειβατικό των 75 χιλ. και 105 υπόδειγματος 1919."

(2) Πυροβολικό Σώματος Στρατού.

Σε αυτό ανατίθεντο οι αποστολές Αντιπυροβολικού, Απαγορεύσεως, Παρενοχλήσεως, Καταστροφής Αντιαεροπορικών κλπ., επί πλέον πολλές φορές ανατίθετο σε αυτό η Ένισχυση της Μεραρχίας που έχει την κύρια αποστολή (Κύρια Προσπάθεια) του Σώματος Στρατού με την προσωρινή κατανομή κάποιων Μονάδων Πυροβολικού υπό διοίκηση της. Το Πυροβολικό αυτό περιλάμβανε πυροβόλα όλων σχεδόν των διαμετρημάτων."

(3) Πυροβολικό Στρατιάς.

Αυτό αποτελούσε περισσότερο "εφεδρεία" Πυροβολικού, η οποία διατίθετο από τον Αρχιστράτηγο, στο Σώμα στο οποίο είχε αναθέσει την κύρια αποστολή (κύρια προσπάθεια). Περιλάμβανε δε κυρίως Βαρύ Πυροβολικό.

5. Διαπιστώσεις - Συμπεράσματα από τη Χρησιμοποίηση του Πυροβολικού στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

α. Η ισχύς των πυρών πυροβολικού, ήδη από τις πρώτες μάχες, αποδείχθηκε αποτελεσματική στο να εξουδετερώνει, καταστρέφει και σταματά το καλύτερο πεζικό. Η ισχύς αυτή επιτεύχθηκε με πολύ μεγάλη κατανάλωση πυρομαχικών.

β. Αναγνωρίσθηκε η αναγκαιότητα οργανώσεως Βαρέως Πυροβολικού σε διαμέτρημα και βεληνεκές, γιατί το πυροβόλο των 75 χιλ. παρά τις τακτικές και τεχνικές ιδιότητές του, δεν μπορούσε να ανταποκριθεί σε όλες τις απαιτήσεις του πεδίου της μάχης.

γ. Αναγνωρίσθηκε η ανάγκη εκτελέσεως αντιπυροβολικού. Η αποτελεσματικότητα των πυρών και η καταστρεπτική, ιδιαίτερα από απόψεως ηθικού, ενέργεια του πυροβολικού απέδειξε από τις πρώτες μάχες την ανάγκη εκτελέσεως πυρών αντιπυροβολικού. Ετσι εγκαταλείφθηκε η επικρατούσα άποψη ότι ήταν ανώφελη η προσβολή του πυροβολικού, με την αιτιολογία ότι αυτή θα ήταν αναποτελεσματική και μη αποφασιστική. Αποδείχθηκε δε ότι εάν το εχθρικό πυροβολικό δεν καταστρέφεται, τουλάχιστον εξουδετερώνεται και αναγκάζεται να σταματήσει τη βολή του.

δ. Αναγνωρίσθηκε η ανάγκη αναπτύξεως στενού συνδέσμου με το πεζικό. Για να εξασφαλισθεί αυτό λήφθηκαν μέτρα, τα οποία ήταν μεν πρόχειρα, αλλά όλοι αντιλήφθηκαν την σημασία τους, η δε εφαρμογή τους έγινε από τις πρώτες μάχες.

ε. Η αναζήτηση στόχων αποτέλεσε αντικείμενο μελετών και χρησιμοποιήθηκαν όλα τα δυνατά μέσα όπως παρατηρητήρια πεζικού και πυροβολικού, εναέριοι παρατηρητές και ειδικά όργανα αναζήτησης πληροφοριών.

στ. Η προπαρασκευή των επιθέσεων με πυρά του πυροβολικού αποδείχθηκε απαραίτητη και έλαβε μεγάλη σημασία στη συνέχεια λόγω των μεγάλων απαιτήσεων του πεζικού. Η σημασία της προπαρασκευής υπήρξε τέτοια, ώστε επέδρασε στις μετέπειτα επιχειρήσεις τόσο σε τακτικό όσο και σε στρατηγικό πλαίσιο.

ζ. Η ισχυρή και μακράς διάρκειας προπαρασκευή πέρα από την κατανάλωση υπερβολικών ποσοτήτων πυρομαχικών είχε το μειονέκτημα ότι χανόταν ο αιφνιδιασμός.

η. Χρησιμοποιήθηκε αντιοικονομικά το πυροβολικό για την άρση κωλυμάτων όπως συρματοπλέγματα και ναρκοπέδια.

θ. Συμπερασματικά, ενώ στους προηγούμενους πολέμους τα τραύματα από τα άλλα όπλα (κυρίως πεζικό) ήταν 88-90% και του πυροβολικού 10%, στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο είχαμε 75% απώλειες από το πυροβολικό και 25% από άλλα όπλα.

ι. Ένα άλλο γεγονός που προβλημάτισε τους στρατούς της εποχής ήταν η αναγκαιότητα ή όχι του Πυροβολικού Συνοδείας Πεζικού. Κατά το διάστημα της προελάσεώς του, το πεζικό αντιμετώπιζε μοιραία απρόβλεπτα εμπόδια, από τα οποία τα πλέον συνηθισμένα και επικίνδυνα ήταν τα πολυβόλα, τα οποία αποκαλύπτονταν αιφνιδιαστικά και θέριζαν οποιονδήποτε τολμούσε να προχωρήσει. Ο πόλεμος απέδειξε (την εποχή εκείνη) ότι από τη στιγμή που παρουσιασθεί τέτοιο εμπόδιο κάθε προέλαση ήταν αδύνατη. Το σύνολο του πυροβολικού [Αμέσου Υποστηρίξεως και Ενέργειας Συνόλου (Γενικής Υποστηρίξεως)] ήταν αρκετά πίσω και η επικοινωνία με αυτό δύσκολη, ώστε ήταν αδύνατη η έγκαιρη επέμβασή του. Αλλωστε, ένας στόχος όπως το πολυβόλο είναι πολύ δύσκολο να υποδειχθεί στο πυροβολικό και συνεπώς δεν ήταν δυνατόν να βληθεί, παρά μόνο με άμεσα πυρά και από πάρα πολύ μικρή απόσταση. Για το λόγο αυτό λοιπόν χρειαζόνταν ένα "ιδιαίτερο" πυροβολικό, το οποίο να συνοδεύει το πεζικό από κοντά, ώστε να μην υπάρχει καμμία δυσκολία επικοινωνίας και να επιτρέπει στο Διοικητή του να "βλέπει" το στόχο ο οποίος έπρεπε να προσβληθεί. Το πυροβολικό αυτό ονομάστηκε Αμέσου Συνοδείας και υπάγονταν στις άμεσες διαταγές του Διοικητού του πεζικού, τον οποίο και υποστήριζε.

ια. Κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο προσπάθησαν να λύσουν το πρόβλημα αυτό, διαθέτοντας στο πεζικό, ως Πυροβολικό Συνοδείας Ουλαμούς Πεδινού Πυροβολικού (Γαλλική λύση) ή Ορειβατικού των 65 χιλ. (Ελληνική λύση) οι οποίοι αφαιρούνταν από το οργανικό Πυροβολικό. Και οι δύο λύσεις, πλην εξαιρετικών περιπτώσεων, απέτυχαν για τους παρακάτω λόγους:

(1) Τα άλογα και οι ημίονοι αποτελούσαν θαυμάσιους στόχους για τα πολυβόλα εντός του βεληνεκούς των οποίων αναπτύσσονταν, μοιραία, το Πυροβολικό Συνοδείας και συνεπώς από τις πρώτες στιγμές του αγώνα οι απώλειες ήταν τέτοιες ώστε να καθίσταται αδύνατη η παρακολούθηση του πεζικού.

(2) Εξ΄ άλλου, το πυροβόλο των 65 χιλ., καθώς ήταν ευθυτενούς τροχιάς και δεν διέθετε ασπίδια ήταν εντελώς ακατάλληλο για τέτοιες αποστολές.

(3) Το πυροβόλο των 37 χιλ. επίσης, δεν έδωσε ικανοποιητικά αποτελέσματα λόγω της εξαιρετικά ευθυτενούς τροχιάς του.

(4) Τα καλύτερα προσφερόμενα πυροβόλα, εάν ληφθεί υπόψη ότι οι στόχοι ήταν συνήθως πυροβόλα κρυμμένα πίσω από θάμνους ή μέσα σε μικρά ορύγματα, ήταν το διαμέτρημα 65 έως 75χιλ. με μηχανική έλξη ή τα λυόμενα που τα τμήματά τους ήταν τέτοιου βάρους ώστε να είναι δυνατή η μεταφορά τους από τους πυροβολητές, όπως συμβαίνει και με τα πολυβόλα.

6. Βελτίωση στην Τακτική Χρησιμοποίηση του Πυροβολικού.

α. Δημιουργείται Πυροβολικό Γενικής Εφεδρείας το οποίο παραμένει στα χέρια του Αρχιστράτηγου και χρησιμοποιείται σαν μέσο επέμβασης στη μάχη, συγκεντρωτικά. Στο Ελληνικό Πυροβολικό δημιουργείται, κατά τη διάρκεια της εκστρατείας στη Μικρά Ασία, Πυροβολικό Γενικής Εφεδρείας το οποίο όμως κατανέμεται στις Μεραρχίες Πεζικού και έτσι σε όλη τη διάρκεια της εκστρατείας δεν επιτεύχθηκε ικανοποιητική συγκέντρωση πυρών.

β. Δίδεται μεγάλη σημασία στην ύπαρξη στενού συνδέσμου του πυροβολικού με το πεζικό και ορίζεται πλέον Αξιωματικός Σύνδεσμος με το Πυροβολικό. Ο Αξιωματικός αυτός ονομάστηκε " Αξιωματικός Σύνδεσμος Πυροβολικού". Στον Ελληνικό Στρατό δεν υπήρξε Αξιωματικός Σύνδεσμος ούτε και κατά τη Μικρασιατική εκστρατεία με αποτέλεσμα οι μονάδες ελιγμού να επιτίθενται, χωρίς το Πυροβολικό να γνωρίζει ή να μπορεί να υποστηρίξει την προσπάθειά τους.

γ. Το πυροβολικό χρησιμοποιείται κατά την προπαρασκευή της επιθέσεως, βάλλοντας στις θέσεις των αμυνομένων επί ολόκληρες μέρες με μεγάλο αριθμό πυροβόλων και βλημάτων. Η τακτική αυτή που ευνοήθηκε από τη στατική μορφή του πολέμου των χαρακωμάτων,

αλλά και τους πολύ αργούς ρυθμούς των επιθέσεων έδωσε στο πυροβολικό τη δυνατότητα με την επινόηση τακτικών όπως ο "κυλιόμενος φραγμός των πυρών" να επιφέρει πραγματικά φονικά και καταστροφικά πλήγματα κατά των αντιπάλων και να είναι υπεύθυνο για χιλιάδες απώλειες και παράλληλα για τη δημιουργία σοβαρού ψυχολογικού αποτελέσματος επί των μαχόμενων τμημάτων. Η αποτελεσματικότητα του πυροβολικού μπορεί να συγκριθεί μόνο με τη μαζική δράση της πολεμικής αεροπορίας κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και με τα τακτικά πυρηνικά όπλα σήμερα.

δ. Καθορίστηκε η άμεση εκπομπή πυρών πάνω σε γραμμικούς στόχους λίγο πριν την αμυντική τοποθεσία, με σκοπό την αναχαίτηση του επιτιθέμενου εχθρού. Οι παραπάνω στόχοι ονομάστηκαν "Ανασχέσεις", όρος που παραμένει μέχρι σήμερα.

ε. Λόγω της εμφάνισης της απειλής από τον αέρα με την κατασκευή και χρησιμοποίηση των αεροσκάφων σε πολεμικές αποστολές, καθορίστηκε η κίνηση για ανάπτυξη να γίνεται τη νύκτα και άρχισε η κατασκευή και χρησιμοποίηση αντιαεροπορικών (Α/Α) πυροβόλων.

στ. Κατασκευάστηκαν και χρησιμοποιήθηκαν, ευρύτατα, τα πρώτα βλήματα Χημικών Πολεμικών Ουσιών με εφιαλτικά αποτελέσματα.

ΤΜΗΜΑ 25

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

1. Γενικά.

α. Οι αλλαγές που έγιναν στο Πυροβολικό κατά την τετραετία του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου είναι δυνατόν να χαρακτηρισθούν σαν επαναστατικές και από την άποψη της ανάπτυξης νέων πυροβόλων, ο δε Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος επέδρασε σε σημαντικό βαθμό στην εξέλιξη του πυροβολικού διεθνώς.

β. Το κύριο δίδαγμα από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο υπήρξε η διαπίστωση, ότι για να διεξαχθούν οι επιχειρήσεις απαιτήθηκε υπερβολικά μεγάλος αριθμός πυροβόλων.

γ. Παράλληλα, παρατηρήθηκε αύξηση του βεληνεκούς, χρησιμοποίηση νέου τύπου βλημάτων (χημικά, αερίων κλπ.), όπως επίσης χρησιμοποιήθηκαν και τελειότερες μέθοδοι μεταφοράς των πυροβόλων, χάρη στην εισαγωγή του βενζινοκινητήρα.

δ. Εφαρμόστηκε επίσης νέα τακτική, παραμερίζοντας την παλαιά τακτική του "Ναπολεόντιου" Πυροβολικού. Εφαρμόστηκε η βολή φραγμού, καθώς και οι βολές καταστροφής και εξουδετερώσεως, οι οποίες αναπτύχθηκαν για να αντιμετωπισθεί η κατασκευή χαρακωμάτων με μπετόν και συρματοπλέγματα.

Σχήμα 34. Α/Α Πυροβόλο των 88 χιλ. Κρούπ.

ε. Εμφανίσθηκαν τέλος, νέοι τύποι πυροβόλων, όπως το αντιαεροπορικό πυροβόλο, οι όλμοι μεγάλης κλίσεως, το αυτοκινούμενο πυροβόλο και το πυροβόλο το οποίο χρησιμοποιήθηκε αποκλειστικά για την εκτόξευση βλημάτων, αερίων και χημικών βλημάτων.

2. Ανάπτυξη των Πυροβόλων.

α. Σε αυτόν τον πόλεμο, όλα τα κράτη κατέβαλαν μεγάλες προσπάθειες για την αύξηση της αναλογίας του πυροβολικού.

(1) Η Γαλλία διέθετε κατά την έναρξη τα καλύτερα πεδινά πυροβόλα 75 χιλ. αλλά υστερούσε σε πεδινά οβιδοβόλα, τα οποία έσπευσε να αναπληρώσει.

(2) Η Γερμανία αντίθετα είχε ευκίνητα και μεγάλης ταχυβολίας πεδινά πυροβόλα των 77 χιλ. που υστερούσαν σε βεληνεκές και ήταν ανίσχυρα σε βολή κατά πυροβόλων με ασπίδια ή καλυμμένους στόχους. Διέθετε αντίθετα μεγάλο αριθμό οβιδοβόλων ικανών να χρησιμοποιηθούν σαν πεδινά και σαν πολιορκητικά πυροβόλα.

β. Όλοι βρέθηκαν στην ανάγκη να αυξήσουν τον αριθμό των πυροβόλων μέσου και μεγάλου διαμετρήματος και υποτίμησαν στην αρχή του πολέμου τον μεγάλο αριθμό των αναγκαίων πυρομαχικών ώστε αναγκάστηκαν να μετατρέψουν τα περισσότερα εργοστάσιά τους για την κατασκευή πυρομαχικών. Εκτός δε από τα συνηθισμένα βλήματα, χρησιμοποιήθηκαν βλήματα που περιείχαν δηλητηριώδη αέρια, που χρησιμοποιήθηκαν πρώτα από τους Γερμανούς τον Ιούλιο του 1915 και αργότερα από όλους τους εμπόλεμους με διαρκώς αυξανόμενο αριθμό.

γ. Η συγκεντρωτική διοίκηση του Πυροβολικού απέδωσε καλά αποτελέσματα, η δε ανάγκη τηρήσεως ισχυρής εφεδρείας Πεδινού και Βαρέως Πυροβολικού στη διάθεση του Διοικητή, κατέληξε στο σχηματισμό πολλών μη οργανικών Μονάδων Πυροβολικού.

δ. Έτσι, ενώ το 1914 η αναλογία του Πεδινού Πυροβολικού προς το Πεζικό των Στρατών των Μεγάλων Δυνάμεων ήταν 6 πυροβόλα προς 1000 τυφέκια, κατά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου η αναλογία έφθασε σε 10 πυροβόλα και 10 οβιδοβόλα ανά 1000 τυφέκια. Η κατανομή των διαφόρων κατηγοριών Πυροβολικού γινόταν με βάση το βεληνεκές και την ευκινησία τους. Το Πεδινό Πυροβολικό κατανεμήθηκε στις Μεραρχίες, το Βαρύ και το Βαρύ Κινητό στα Σώματα Στρατού, το δε Υπέρβαρο Κινητό διατέθηκε μόνο στις Στρατιές.

ε. Επίσης από τους εμπόλεμους χρησιμοποιήθηκαν πολλοί τύποι και διαφόρων διαμετρημάτων πυροβόλα και κάποια βραδυβόλα των οποίων η βολή επιταχύνθηκε. Έτσι από τους Γάλλους χρησιμοποιήθηκαν πυροβόλα 50 διαφορετικών υποδειγμάτων.

στ. Από τους Γερμανούς χρησιμοποιήθηκαν πυροβόλα που ανήκαν σε 90 διαφορετικά υποδείγματα. Κατά τη διάρκεια του ίδιου πολέμου το Πυροβολικό σημείωσε μεγάλες

προόδους. Εμφανίσθηκαν νέοι τύποι πυροβόλων, ενώ το διαμέτρημα και τα βλητικά χαρακτηριστικά αυξήθηκαν πολύ.

(1) Το μεγαλύτερο διάμετρημα που χρησιμοποιήθηκε από τους Γάλλους ήταν των 52 εκ. (όλμοι Σνάιντερ, οι οποίοι εμφανίσθηκαν κατά το τέλος του πολέμου) και το μέγιστο βεληνεκές το οποίο επιτεύχθηκε με αυτά ήταν 33 χλμ.

(2) Το μεγαλύτερο διάμετρημα που χρησιμοποιήθηκε από τους Γερμανούς ήταν των 42 εκ. (όλμοι Κρούπ οι οποίοι κατασκευάσθηκαν το 1911) και το μέγιστο βεληνεκές για μεν τα πυροβόλα των 35,5 εκ. ήταν 62 χλμ., για δε τα πυροβόλα των 38 εκ. ήταν 48 χλμ.

ζ. Πυροβόλα "Βέρθα" - Πυροβόλα Κρούπ και Ραϊνμέταλ.

(1) Ιδιαίτερη μνεία χρειάζεται να γίνει για τα Γερμανικά υπερτηλεβόλα των 21 εκ. των αποκαλούμενων "Βέρθα", αρχικής ταχύτητας 1600 μ. ανά 1". Από αυτά κατασκευάσθηκαν δύο τύποι, από τους οποίους ο ένας είχε μήκος σωλήνα 100 διαμετρημάτων και ο άλλος 120. Αυτά έβαλαν κατά του Παρισιού (Μάρτιος 1918) από τρεις θέσεις (Cergy, Cugny, Fere-en-Tardenois). Το βεληνεκές τους ήταν 100 και 120 χλμ. Η γωνία βολής ήταν 65° και οι οβίδες τους έφθαναν στο Παρίσι με γωνία πτώσης 56° και μένουσα ταχύτητα μεγαλύτερη από 700 μ/δλ. Τα τηλεβόλα αυτά, τα οποία δεν πρέπει να συγχέονται με του ίδιου διαμετρήματος Αυστριακά τηλεβόλα επάκτιας άμυνας, προορίζονταν για, την όσο το δυνατόν, ταχύτερη εξουδετέρωση μεγάλων αμυντικών έργων. Χρησιμοποιήθηκαν με επιτυχία κατά την πολιορκία της Λιέγης και Αμβέρσας. Εξουδετερώθηκαν φρούρια που θεωρούνταν σαν απόρθητα. Το βάρος των τηλεβόλων ήταν 25 τόννοι. Τα τηλεβόλα αυτά λύνονταν και μεταφέρονταν κατά τεμάχια.

Σχήμα 35. Όλμος των 42 εκ. "Χοντρή Βέρθα" (Κρούπ).

(2) Οι αρχές πάνω στις οποίες στηρίζεται η κατασκευή των πυροβόλων αυτών είναι, πολύ επιμήκης σωλήνας και πολύ μεγάλη αρχική ταχύτητα.

(3) Το θαύμα αυτό της τέχνης και της επιστήμης (όπως αποκάλεσε ο Ludendorff το υπερτηλεβόλο που έβαλε εναντίον του Παρισιού από απόσταση 130 χλμ.) κατασκευάσθηκε από τα εργοστάσια Κρούπ, με επισωληνώσεις φθαρμένων ναυτικών πυροβόλων και ωφειλόταν κατά μεγάλο μέρος στον Rausenberg, διευθυντή του Πυροβολικού των εργοστασίων αυτών.

(4) Ειδικά ο όλμος 420 χιλ. "Βέρθα" υποδείγματος 1914 έβαλε από σιδηροδρομικό όχημα, βλήμα βάρους 900 χλγ. περιεκτικότητας 106 χλγ. διαρρηκτικού γεμίσματος. Το μέγιστό του βεληνεκές έφθανε τα 14 χλμ.

(5) Πριν τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο είχαν μεγάλη φήμη τα Γερμανικά εργοστάσια Krupp (Κρούπ) και το επίσης Γερμανικό Rheinmetall (Ραϊνμετάλ). Και τα δύο αυτά εργοστάσια, μετά τη συνθήκη των Βερσαλλιών, υποχρεώθηκαν να περιορίσουν στο ελάχιστο τα τμήματα κατασκευής πυροβόλων. Έτσι στα Krupp (Κρούπ) κατασκευάζονταν τα άνω του διαμετρήματος των 15 εκ. πυροβόλα, προοριζόμενα μόνο για το Γερμανικό στρατό και ναυτικό, ενώ στα Rheinmetall τα κάτω του διαμετρήματος των 15 εκ. Γερμανικά πυροβόλα. Η κατανομή αυτή των κατασκευών έγινε, από τη Γερμανική αρμόδια υπηρεσία, ώστε και τα δύο εργοστάσια να διατηρήσουν την πείρα τους στην κατασκευή πυροβόλων.

η. Είχε λάβει τέτοια έκταση κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η χρήση πυροβόλων, ώστε μόνο η Γερμανία, σύμφωνα με τους όρους της ανακωχής της 11ης Νοεμβρίου 1918 παρέδωσε στους Συμμάχους 50.532 πυροβόλα όλων των διαμετρημάτων και τύπων.

θ. Αυτοκινούμενα Πυροβόλα.

(1) Τα αυτοκινούμενα (Α/Κ) πυροβόλα πραγματοποιούν την πρώτη τους εμφάνιση κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο στις τάξεις του Γαλλικού Στρατού. Οι πρωτοπόροι στον τομέα αυτό κατασκευαστικοί οίκοι St. Chamond και Σνάϊντερ κατασκεύασαν και διέθεσαν τα πρώτα Α/Κ πυροβόλα σε πολύ περιορισμένο αριθμό και των οποίων έγινε περιορισμένη χρήση. Η αρχική ιδέα της κατασκευής τους ξεκίνησε από την ανάγκη η οποία παρουσιάστηκε για την αύξηση της ευκινησίας των βαρέων πυροβόλων του Γαλλικού Στρατού.

(2) Τα πρώτα αυτά πυροβόλα ήταν εξαιρετικά αργά, δυσκίνητα και στερούνταν θωράκισης, ανταποκρίνονταν δε στο δόγμα και τις προδιαγραφές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Στα χρόνια που ακολούθησαν, οι Γάλλοι βελτίωσαν τα πυροβόλα τους και καθιέρωσαν το Α/Κ πυροβόλο των 194 χιλ. St. Chamond. Το αρχικό δόγμα τους όμως, όσον αφορά τη χρησιμοποίηση των Α/Κ πυροβόλων, το οποίο εξαρτώταν στενά από το δόγμα χρησιμοποίησης των αρμάτων δεν μεταβλήθηκε γιατί ο διασκορπισμός του όγκου των αρμάτων εντός των μονάδων Πεζικού απαγόρευσε κάθε σκέψη δημιουργίας Α/Κ μονάδων Πυροβολικού μάχης προς υποστήριξη ΤΘ Σχηματισμών, εφόσον στην προκειμένη περίπτωση δεν υπήρχαν ΤΘ Σχηματισμοί.

(3) Η ΕΣΣΔ κατασκεύασε το πρώτο Α/Κ πυροβόλο χωρίς θωράκιση μόλις το 1932. Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος τη βρήκε χωρίς σοβαρές δυνάμεις Α/Κ Πυροβολικού. Πολύ γρήγορα όμως οι Σοβιετικοί αντιλήφθηκαν το σφάλμα τους.

(4) Οι Αμερικάνοι ήταν οι πρώτοι που είδαν κάπως μακριά. Αυτοί αντιλήφθηκαν πρώτοι την ανάγκη υποστήριξης των ΤΘ μονάδων. Τα πρώτα Α/Κ πυροβόλα, μοντέλα του 1916 και 1920 έφεραν αρχικά πυροβόλα των 75 χιλ. Είχαν όμως σημαντικά ελαττώματα, όπως π.χ. ότι το σύστημα κίνησής τους ήταν σύστημα ερπυστριών όμοιο με το χρησιμοποιούμενο από τα βαρέα μηχανήματα οδοποιίας. Τα Αμερικάνικα Α/Κ πυροβόλα δεν παρουσίαζαν από κατασκευαστική άποψη τίποτε το αξιοσημείωτο και το κυριότερο, υστερούσαν χαρακτηριστικά των Ευρωπαϊκών Α/Κ πυροβόλων.

(5) Οι Γερμανοί, οι πρώτοι οι οποίοι έδωσαν την βαρύτητα που έπρεπε στα ΤΘ δεν παρέλειψαν να ασχοληθούν και με το θέμα της υποστήριξής τους κατά την μάχη. Διατηρήσαν όμως σοβαρές επιφυλάξεις. Γι' αυτό και κατασκεύασαν μόνο μικρό αριθμό Α/Κ πυροβόλων Strumgeschutz III με πυροβόλο των 75 χιλ.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ (ΜΕΧΡΙ 1952)

ΤΜΗΜΑ 26

Η ΠΡΟΣ ΠΟΛΕΜΟ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ 1937-1940

1. Γενικά.

α. Την 3η Σεπτεμβρίου 1939 εκρήγνυται ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος με αντιπάλους συνασπισμούς αφ΄ ενός του Άξονα (Γερμανία - Ιταλία) και αφ΄ ετέρου των Δυτικών Δυνάμεων (Μεγ. Βρετανία - Γαλλία).

β. Από τα Βαλκανικά κράτη, άλλα μεν κηρύσσουν ουδετερότητα και άλλα επιχειρούν επίδειξη "καλής διαγωγής" απέναντι στη Γερμανία. Έτσι η Γιουγκοσλαβία εκδηλώνεται φιλικά προς τον Άξονα, η Ρουμανία διαδηλώνει την αφοσίωσή της για να συνεργασθεί μ΄ αυτόν και η Βουλγαρία, ασκεί καιροσκοπική πολιτική. Τέλος η Αλβανία, η οποία καταλήφθηκε τον Απρίλιο του 1939 από την Ιταλία, αποτελεί το πρώτο προγεφύρωμα για την εφαρμογή των κατακτητικών της σχεδίων, με πρώτο θύμα την Ελλάδα. Έτσι από τον Απρίλιο του 1939 η Ελλάδα εκτός από τη Βουλγαρική αντιμετωπίζει και την Ιταλική απειλή.

γ. Η πολιτική της Ιταλίας απέναντι στην Ελλάδα, με την οποία συνδεόταν με Σύμφωνο Φιλίας, από τον Αύγουστο του 1940 προσλαμβάνει απροκάλυπτα εχθρικό χαρακτήρα. Εκτός από τον ραδιοφωνικό και δημοσιογραφικό πόλεμο ενάντια στην Ελλάδα, η Ιταλία παραβίαζε συστηματικά την ουδετερότητα της χώρας. Ιταλικά αεροπλάνα παραβιάζουν τον εναέριο χώρο της Ελλάδας, торπιλίζεται το "Έλλη" από Ιταλικό υποβρύχιο στο λιμάνι της Τήνου και ταυτόχρονα ο Ιταλικός Στρατός ο οποίος ευρίσκεται στην Αλβανία ενισχύεται διαρκώς και προωθείται στην Ελληνοαλβανική μεθόριο.

δ. Απέναντι στην εχθρική Ιταλική πολιτική, η Ελλάδα διατηρεί την ψυχραιμία της και επιδεικνύει μετριοπάθεια και ειλικρίνεια για τη διατήρηση της ειρήνης, αλλά ταυτόχρονα είναι αποφασισμένη να υπερασπισθεί με όλα τα μέσα που διαθέτει την ανεξαρτησία και ακεραιότητα της χώρας. Έτσι όταν την 03:00 ώρα της 28ης Οκτωβρίου η Ιταλία, εντελώς προκλητικά, έθεσε στην Ελλάδα το δίλημμα παραχωρήσεως εθνικών εδαφών ή αποδοχής του πολέμου, έλαβε την ομόφωνη απάντηση "ΟΧΙ".

ε. Οστίοσο από το 1935 και μέχρι την κήρυξη του πολέμου συντελέσθηκε η αναδιοργάνωση και η προετοιμασία των ενόπλων δυνάμεων για τις πολεμικές επιτυχίες οι οποίες έμελλε να ακολουθήσουν.

2. Οργανισμός 1937.

Με το Νόμο 776 του Ιουνίου 1937 καθορίσθηκε το Πυροβολικό να έχει την παρακάτω οργάνωση:

α. Ορειβατικό Πυροβολικό.

I Σύνταγμα Ορειβατικού Πυροβολικού (ΣΟΠ) στη Λάρισα, II ΣΟΠ στην Αθήνα, III ΣΟΠ στην Καρδίτσα, IV ΣΟΠ στο Αργος, V ΣΟΠ στη Σούδα, VI ΣΟΠ στις Σέρρες, VII ΣΟΠ στη Δράμα, VIII ΣΟΠ στα Ιωάννινα, IX ΣΟΠ στην Κοζάνη, X ΣΟΠ στη Βέροια, XI ΣΟΠ στη Θεσσαλονίκη, XII ΣΟΠ στην Κομοτηνή και XIII ΣΟΠ στη Ξάνθη.

β. Πεδινό Πυροβολικό.

A΄ Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού στην Αθήνα, Γ΄ Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού στη Θεσσαλονίκη.

γ. Βαρύ Πυροβολικό.

Α' Σύνταγμα Βαρέως Πυροβολικού στην Αθήνα, Β' Σύνταγμα Βαρέως Πυροβολικού στη Λάρισα, Γ' Σύνταγμα Βαρέως Πυροβολικού στη Θεσσαλονίκη, Δ' Σύνταγμα Βαρέως Πυροβολικού στη Δράμα, Ε' Σύνταγμα Βαρέως Πυροβολικού στην Αλεξανδρούπολη

δ. Έφιππο Πυροβολικό.

Μοίρα Έφιππου Πυροβολικού στη Θεσσαλονίκη.

3. Επανεξοπλισμός του Ελληνικού Πυροβολικού.

α. Προ του Ελληνοϊταλικού πολέμου (και κυρίως προ του 1935) έγινε προμήθεια ορειβατικών πυροβόλων των 75 και 105 χιλ., βαρέων των 155 χιλ. (βραχύ), 105 χιλ.(μακρύ) και 85 χιλ. καθώς και αντιαεροπορικών των 80 χιλ.

β. Από το 1935 εισήχθηκε νέο υλικό πάσης φύσεως στον Ελληνικό Στρατό από το οποίο αρμοδιότητα του Πυροβολικού ήταν τα παρακάτω:

(1) Αντιαεροπορικά Πυροβόλα.

(α) 25 των 88 χιλ.

(β) 54 των 37 χιλ.

(γ) 108 των 20 χιλ., από τα οποία τα 56 ήταν επί βαρέως κιλλίβαντα και τα 52 επί ελαφρού.

(2) 313 όλμοι Μπραντ των 81 χιλ.

(3) Αντιαρματικά Πυροβόλα.

(α) 24 των 37 χιλ.

(β) 22 των 14 χιλ.

(4) Ατομικός και ομαδικός οπλισμός.

(α) 50.000 τυφέκια Μάουζερ

(β) 400 πολυβόλα Χότσκις και

(γ) 200 οπλοπολυβόλα Χότσκις.

γ. Τέλος παρελήφθησαν μεγάλες ποσότητες πυρομαχικών πυροβολικού.

4. Οπλισμός Πυροβολικού κατά τον Ελληνοϊταλικό Πόλεμο του 1940-41.

α. Πυροβολικό Μάχης.

Το Πυροβολικό Μάχης διέθετε τα εξής πυροβόλα:

(1) Ορειβατικό Πυροβολικό.

(α) Ορειβατικά πυροβόλα Σνάϊντερ 75 χιλ. υποδείγματος 1919 (βεληνεκούς 9000 μ.) συνολικά 192.

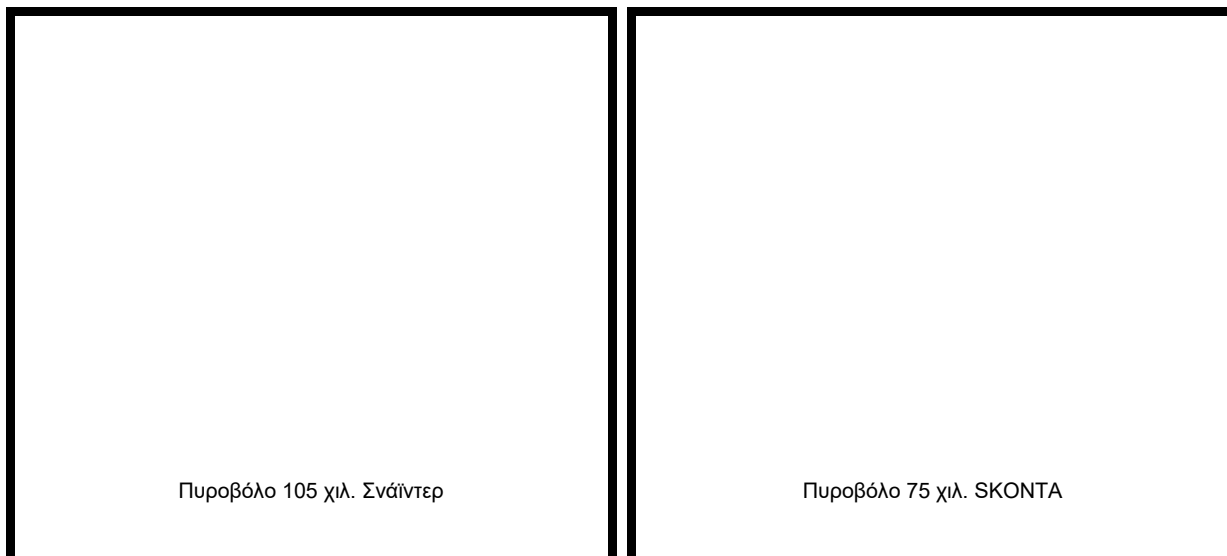
(β) Ορειβατικά πυροβόλα Σνάϊντερ 105 χιλ. υποδείγματος 1919 (βεληνεκούς 8.000 μ.) συνολικά 120.

(γ) Ορειβατικά πυροβόλα Σκόντα 75 χιλ. (βεληνεκούς 6.000 μ.) συνολικά 18.

(δ) Ορειβατικά πυροβόλα Σνάϊντερ - Δαγκλή 75 χιλ. συνολικά 48.

(ε) Ορειβατικά πυροβόλα Σκόντα 105 χιλ. υποδείγματος 1916 (βεληνεκούς 6.350 μ.) συνολικά 7.

(στ) Ορειβατικά πυροβόλα 65 χιλ. (βεληνεκούς 5.500) συνολικά 110, τα οποία διατέθηκαν κατά Ουλαμούς ως Πυροβολικό Συνοδείας των Συνταγμάτων Πεζικού.

Σχήμα 36. Ορειβατικά Πυροβόλα.

(2) Πεδινό Πυροβολικό.

Διατέθηκε κατ' αρχή ένα Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού κατά Σώμα Στρατού με πεδινά πυροβόλα Σνάϊντερ 75 χιλ. συνολικά 208.

(3) Βαρύ Πυροβολικό.

Διατέθηκε κατ' αρχή ένα Σύνταγμα Βαρέως Πυροβολικού κατά Σώμα Στρατού με τα παρακάτω διαμετρήματα:

(α) Πυροβόλα δισκελή Σνάϊντερ 85 χιλ. υποδείγματος 1925 (βεληνεκούς 15.150 μ.) συνολικά 48.

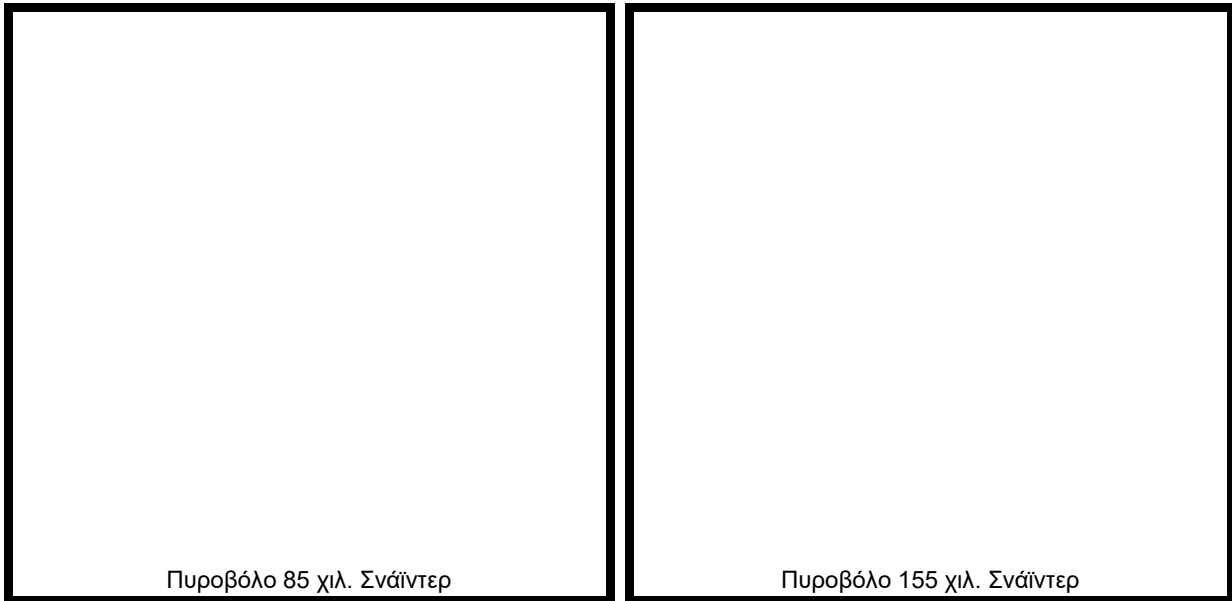
(β) Πυροβόλα δισκελή Σνάϊντερ 105 χιλ. υποδείγματος 1925 (βεληνεκούς 15.000 μ.) συνολικά 48.

(γ) Πυροβόλα βραχέα Σνάϊντερ 155 χιλ. υποδείγματος 1917 (βεληνεκούς 12.000 μ.) συνολικά 60.

(δ) Πυροβόλα Σκόντα 150 χιλ.

(ε) Πυροβόλα Ντε Μπάνζ 120 χιλ. συνολικά 6.

(στ) Οβιδοβόλα 6" συνολικά 24.

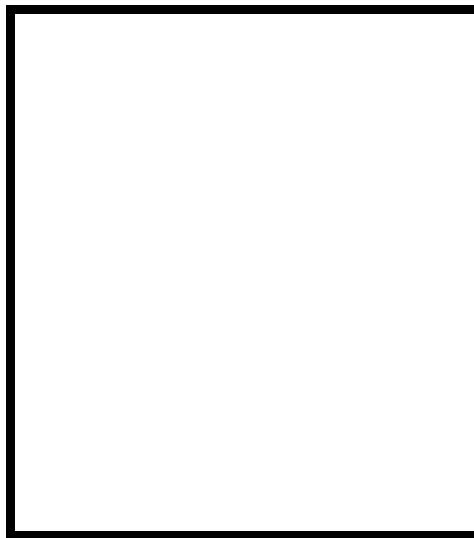
Σχήμα 37. Βαρέα Πυροβόλα.

(ζ) Πυροβόλα Κρουπ 105 χιλ. συνολικά 3.

β. Αντιαεροπορικό Πυροβολικό.

Το Α/Α Πυροβολικό διέθετε τα παρακάτω πυροβόλα.

- συνολικά 4.
- (1) Πυροβόλα Μπόφορς 80 χιλ. υποδείγματος 1930 (βεληνεκούς 14.500μ.)
- (2) Πυροβόλα Κρουπ 88 χιλ. (βεληνεκούς 14.700 μ.) συνολικά 25.
- συνολικά 54.
- (3) Πυροβόλα Ραϊνμετάλ 37 χιλ. υποδείγματος 1937 (βεληνεκούς 6.800μ.)
- (4) Πυροβόλα Ραϊνμετάλ 20 χιλ. υποδείγματος 1937 συνολικά 187.

Σχήμα 38. Α/Α πυροβόλο 20 χιλ. Ραϊνμετάλ.

γ. Αντιαρματικό Πυροβολικό.

Το Α/Τ Πυροβολικό χρησιμοποίησε τα Α/Τ πυροβόλα Ραϊνμετάλ των 37 χιλ. συνολικά 24. Αυτά είχαν κατανεμηθεί σε έξι (6) Πυροβολαρχίες μέσα στα οχυρά. Επίσης Α/Τ βλήματα χρησιμοποιήθηκαν από τα πεδινά και ορειβατικά πυροβόλα των 75 χιλ.

5. Συγκρότηση Συντάγματος Ορειβατικού Πυροβολικού

Παρακάτω δίδεται ενδεικτικά η συγκρότηση της Εμπολέμου Δυνάμεως ενός Συντάγματος Ορειβατικού Πυροβολικού.

	Αξκοί	Οπλίτες	Κτήνη	Πυρλα 75	Πυρλα 105	Πολλα	Τυφέκια	Πιστόλια	Παρατηρήσεις
Ουλαμός Διοικήσεως	15	149	83				143	6	α. Τα Συντάγματα μικτής συνθέσεως είχαν δύναμη: Αξιωμαστικοί: 69 Οπλίτες: 2034 Κτήνη: 1365 Δίτροχα ή οχήματα τετράχρονα 44 β. Πυρομαχικά Πυροβόλων. (1) Βλήματα των 75 χιλ: 3072. (2) Βλήματα των 105 χιλ: 800.
Ουλαμός Διοικήσεως I Μοίρας	7	89	47			1	85	4	
1η Πυρχία 75 χιλ.	5	242	169	4			219	23	
2α Πυρχία 75 χιλ.	5	242	169	4			219	23	
Μεταγωγικά Σώματος	1	93	80				91	2	
Δύναμη I Μοίρας 75 χιλ.	18	666	465	8		1	614	52	
II Μοίρα των 75 χιλ.	18	666	465	8		1	614	52	
Ουλαμός Διοικήσεως III Μοίρας	7	89	47			1	85	4	
1η Πυρχία των 105 χιλ.	5	233	160		4		210	23	
2α Πυρχία των 105 χιλ.	5	233	160		4		210	23	
Μεταγωγικά Σώματος	1	93	80				91	2	
Δύναμη Μοίρας των 105 χιλ.	18	648	447		8	1	596	52	
Σύνολο δυνάμεως Συντάγματος (α)	69	2129	1460	16	8	3	1967	162	

ΤΜΗΜΑ 27

ΕΛΛΗΝΟΙΤΑΛΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ 1940-41

1. Γενικά.

Η αιφνιδιαστική επίθεση των Ιταλών κατά τις πρωινές ώρες της 28ης Οκτωβρίου ευνόησε την προέλασή τους κατά τις πρώτες ημέρες. Όμως συνάντησε την απεγνωσμένη αντίσταση των Ελληνικών τμημάτων με αποτέλεσμα να αναχαιτισθεί. Από την 14 Νοεμβρίου 1940 αναλαμβάνεται γενική αντεπίθεση των Ελληνικών δυνάμεων που έχει σαν αποτέλεσμα την πρώτη νίκη του ελεύθερου κόσμου κατά του άξονα.

2. Δυνάμεις Εμπολέμων.

α. Ελλήνων.

Ενώ διεξάγονταν η επιστράτευση και η συγκέντρωση των Ελληνικών Μεραρχιών, όχι μόνο αναχαιτίσθηκε η Ιταλική προέλαση, αλλά από την 14η Νοεμβρίου οι Ελληνικές δυνάμεις ανέλαβαν γενική αντεπίθεση σ' ολόκληρο το Μέτωπο, από τα Γιουγκοσλαβικά σύνορα μέχρι το Ιόνιο Πέλαγος. Ετσι στο Αλβανικό μέτωπο, εναντίον των Ιταλών παρατάχθηκαν 14 Μεραρχίες Πεζικού, μία Ταξιαρχία Πεζικού και μία Μεραρχία Ιππικού. Αυτές ήταν ενταγμένες στα Σώματα Στρατού τα οποία υπάγονταν σε δύο τμήματα Στρατιάς. Το τμήμα Στρατιάς Ηπείρου περιλάμβανε το Α' Σώμα Στρατού (IIη, IIIη, VIIIη Μεραρχίες και αρχικά η 3η Ταξιαρχία και το Απόσπασμα Θεσπρωτίας, τα οποία αργότερα διαλύθηκαν και κατανεμήθηκαν στις μονάδες του

Α' Σώματος Στρατού), το Β' Σώμα Στρατού (I, IV, V, VI, XI, XV, XVII Μεραρχίες και αρχικά η 5η Ταξιαρχία η οποία αργότερα διαλύθηκε και κατανεμήθηκε στις μονάδες του Β' ΣΣ λόγω απωλειών) και το τμήμα Στρατιάς Δυτικής Μακεδονίας, το οποίο αποτελείτο από το Γ' Σώμα Στρατού, τις Μεραρχίες Ιππικού, τη XVI Μεραρχία Πεζικού και την 21η Ταξιαρχία Πεζικού.

β. Ιταλών.

Οι Ιταλοί αφού ενισχύονταν διαρκώς με νέες μονάδες, κατόρθωσαν μέχρι τέλους Δεκεμβρίου να ανεβάσουν τη δύναμή τους σε δεκαπέντε (15) Μεραρχίες Πεζικού και μία (1) Τεθωρακισμένη Μεραρχία. Παρά την τεράστια αριθμητική τους υπεροχή οι Ιταλικές δυνάμεις δεν κατόρθωσαν να κάμψουν τον Ελληνικό Στρατό. Οι Ελληνικές Μεραρχίες έγραψαν σελίδες δόξας και ηρωισμού, αφού απέκρουσαν υπερδιπλάσια δύναμη εχθρού που διέθετε όγκο πυροβολικού και απόλυτη υπεροχή στον αέρα.

3. Συμμετοχή του Πυροβολικού.

Ειδικότερα το Πυροβολικό κατά τον Ελληνοϊταλικό Πόλεμο του 1940 συμμετείχε στις επιχειρήσεις με τις παρακάτω δυνάμεις:

α. Μεραρχιακό Πυροβολικό.

(1) Δεκατέσσερα (14) Συντάγματα Ορεινού Πυροβολικού, των τριών (3) Μοιρών, ένα για κάθε Μεραρχία Πεζικού (σύνολο πυροβόλων, είκοσι τέσσερα (24) σε κάθε Μεραρχία Πεζικού).

(2) Μία (1) Μοίρα Ορεινού Πυροβολικού και μία (1) Μοίρα Πεδινού Πυροβολικού για κάθε Μεραρχία Ιππικού (σύνολο πυροβόλων, είκοσι (20) για τη Μεραρχία Ιππικού).

β. Πυροβολικό των Σωμάτων Στρατού.

Το Πυροβολικό κάθε Σώματος Στρατού αποτελείτο από:

- (1) Ένα (1) Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού.
- (2) Ένα (1) Σύνταγμα Ορεινού Πυροβολικού.
- (3) Ένα (1) Σύνταγμα Βαρέως Πυροβολικού.

Συνολικά υπήρχαν ογδόντα τέσσερα (84) πυροβόλα ανά Σώμα Στρατού.

γ. Πυροβολικό της Γενικής Εφεδρείας.

Το Πυροβολικό της Γενικής Εφεδρείας αποτελείτο από:

- (1) Ένα (1) Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού.
- (2) Ένα (1) Σύνταγμα Ορεινού Πυροβολικού.
- (3) Ένα (1) Σύνταγμα Βαρέως Πυροβολικού.
- (4) Μία (1) Μοίρα Πυροβόλων των 6 δακτύλων.
- (5) Μία (1) Μοίρα Πυροβόλων Σκόντα των 150 χιλ.
- (6) Μία (1) Μοίρα Πυροβόλων Σνάϊντερ των 155 χιλ.
- (7) Μία (1) Πυροβολαρχία των 120 χιλ μακρών.

δ. Αντιαεροπορικό Πυροβολικό.

Κατά τη διάρκεια του Ελληνοϊταλικού Πολέμου του 1940 το Ελληνικό Α/Α Πυροβολικό αποτελείτο από:

- (1) Τέσσερα (4) Συντάγματα Α/Α Πυροβολικού ανά ένα για τα Α΄, Β΄, Γ΄ και Δ΄ Σώματα Στρατού.
- (2) Δύο (2) Μοίρες Α/Α Πυροβολικού για το Ε΄ Σώμα Στρατού.
- (3) Δύο (2) Πυροβολαρχίες Α/Α Πυροβολικού για τη VIII Μεραρχία Πεζικού στα Ιωάννινα.
- (4) Μία (1) Μοίρα Α/Α Πυροβολικού και μία (1) Έφιππη Πυροβολαρχία Α/Α Πυροβολικού για τη Μεραρχία Ιππικού.

4. Επιχειρήσεις.

Το Πυροβολικό συμμετείχε στις παρακάτω κυριότερες μάχες:

α.	Πίνδου	28/10 - 15/11/1940
β.	Καλαμά	28/10 - 15-11/1940
γ.	Μόροβα	28/10 - 15-11/1940
δ.	Κορυτσάς	21/11/1940
ε.	Πόγραδες	14/11 - 28/12/1940
στ.	Οστροβίτσας	14/11 - 28/12/1940
ζ.	Πρεμετής	14/11 - 28/12/1940
η.	Αργυροκάστρου	14/11 - 28/12/1940
θ.	Χειμάρας	14/11 - 28/12/1940
ι.	Κλεισούρας	29/12/1940 - 26/3/1941
ια.	Τόμαρου	29/12/1940 - 26/3/1941
ιβ.	Τρεμπένιτσας	29/12/1940 - 26/3/1941
ιγ.	Υψ. 731	29/12/1940 - 26/3/1941
ιδ.	Μπούμπεσι	29/12/1940 - 26/3/1941

5. Μάχη Πίνδου - Καλαμά (28 Οκτωβρίου - 13 Νοεμβρίου 1940).

α. Γενικά.

Από την 28 Οκτωβρίου και μέχρι την 13 Νοεμβρίου 1940 διεξάχθηκε αριθμός μαχών στην περιοχή Πίνδου - Καλαμά. Στις μάχες αυτές όπου επικράτησε ο Ελληνικός Στρατός αποδείχθηκε ότι δεν αρκεί μόνο η υλική ισχύς για να καταβληθεί ένα Έθνος το οποίο αγωνίζεται για την ελευθερία του.

β. Περιγραφή του Πεδίου της Μάχης.

(1) Η περιοχή Πίνδου - Καλαμά ευρίσκεται στά ΒΔ του Ελλαδικού χώρου και κοντά στα σύνορα της Ελληνικής Νότιας Ηπείρου. Τα ορεινά συγκροτήματα τα οποία ευρίσκονται στο Ελληνικό έδαφος είναι τα όρη Σαρακίνας, Τσαμαντά, Παραμυθιάς, Ολύτσικα, Μικιτσέλι, Νεμέρτσκος, Τύμφης, Σμόλικα και Γράμμου, την κύρια κορυφογραμμή του οποίου ακολουθεί και η Ελληνοαλβανική μεθόριος.

(2) Υπάρχουν δύο βασικές αμυντικές τοποθεσίες. Αυτή των συνόρων, η οποία στερείται βάθους και παρουσίαζε δυσκολίες οργάνωσης και πλήρους επανδρώσεως πριν από την κήρυξη του πολέμου και αυτή της νότιας όχθης του ποταμού Καλαμά.

γ. Οργάνωση - Διάταξη Αντιπάλων

(1) Ελλήνων.

(α) Η VIII Μεραρχία διέθετε τέσσερις (4) Διοικήσεις Συνταγμάτων Πεζικού, δεκαπέντε (15) Τάγματα Πεζικού, εννέα (9) Ορειβατικές Πυροβολαρχίες,

τρεις (3) Πεδινές, δύο (2) Βαριές, πέντε (5) Ουλαμούς Συνοδείας, δύο (2) Τάγματα Πυροβόλων Κινήσεως, μία (1) Πυροβολαρχία Βαρέων Πυροβόλων και μία (1) Μεραρχιακή Ομάδα Αναγνωρίσεως.

(β) Το Απόσπασμα Πίνδου διέθετε το 51 ΣΠ (μείον Τάγμα) ένα (1) Λόχο του Τάγματος Κονίτησης, μία (1) Ορειβατική Πυροβολαρχία, ένα (1) Ουλαμό Πυροβολικού των 65 χιλ. ένα (1) Ουλαμό Ιππικού, Ομάδες Όλμων, ένα (1) Λόχο Υγειονομικού και μία Διμοιρία Διαβιβάσεων.

(2) Ιταλών.

Την παραμονή της Ιταλικής επιθέσεως κατά της Ελλάδας, οι Ιταλικές Δυνάμεις στην Αλβανία περιελάμβαναν: 52.000 άνδρες περίπου, δηλαδή 27 Τάγματα Πεζικού, 67 Πυροβολαρχίες από τις οποίες 18 Βαριές, 90 άρματα μάχης, τρία (3) Συντάγματα Ιππικού, δύο (2) Τάγματα Όλμων και μία (1) ανεξάρτητη Ίλη Ιππικού.

δ. Σχέδια Ενεργείας Αντιπάλων.

(1) Ελλήνων.

(α) Το Ελληνικό Σχέδιο Επιχειρήσεων, το οποίο καταρτίστηκε μετά την κατάληψη της Αλβανίας από τους Ιταλούς, ήταν κατά βάση αμυντικό και αντιμετώπιζε διμέτωπο αγώνα της χώρας. Δηλαδή κατά της Ιταλίας και κατά της Βουλγαρίας, εάν και οι δύο εχθροί επιτίθεντο ταυτόχρονα κατά της χώρας.

(β) Την 27 Οκτ 1940 για το θέατρο επιχειρήσεων Ηπείρου ίσχυαν δύο Σχέδια Επιχειρήσεων, με την ονομασία IB και IBA.

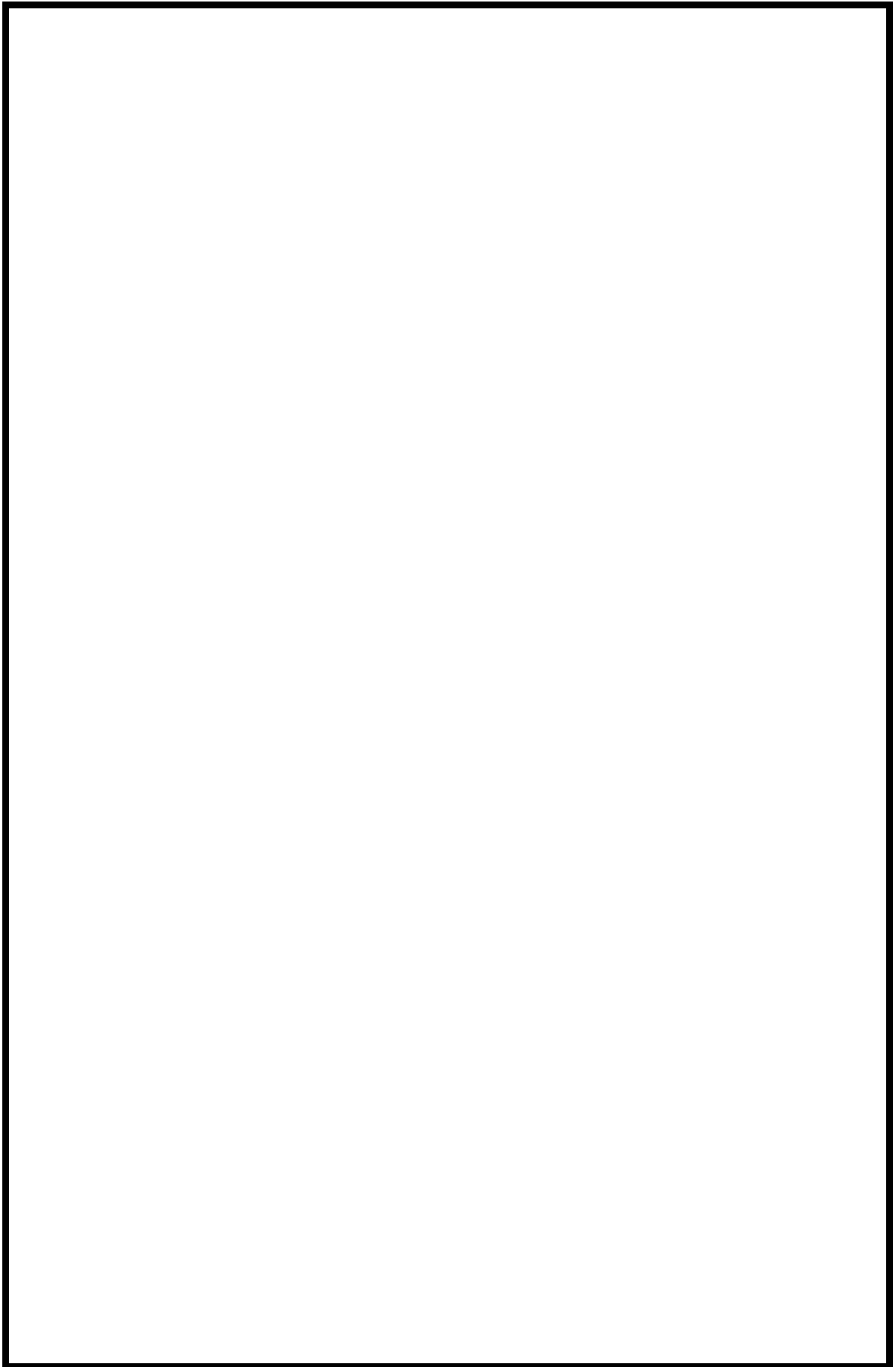
1/ Το Σχέδιο IBA προέβλεπε άμυνα στην προωθημένη παραμεθόριο τοποθεσία Καλαμάς ποταμός - Ελαία (Καλπάκι) - Γκαμήλα - Σμόλικας - Σταυρός (Γράμμος).

2/ Το Σχέδιο IB προέβλεπε την άμυνα στην τοποθεσία Άραχθος ποταμός - Ζυγός Μετσόβου.

(γ) Αποφασίσθηκε από την VIIIη Μεραρχία η εφαρμογή του Σχεδίου IBA.

(2) Ιταλών.

Το Ιταλικό πολεμικό σχέδιο κατά της Ελλάδος, απέβλεπε κατά το πρώτο στάδιο την κατάληψη της Ηπείρου με αιφνιδιαστική ισχυρή επίθεση και εκμηδένιση των εκεί Ελληνικών Δυνάμεων, με σύγχρονη κατάληψη της Κέρκυρας και των άλλων νησιών του Ιονίου. Σε δεύτερο στάδιο κατάληψη της Δυτικής Μακεδονίας.

Σχήμα 39. Το Ελληνικό Πυροβολικό κατά τον Ελληνοϊταλικό πόλεμο.

ε. Συμμετοχή του Πυροβολικού.

(1) Η Ιταλική Εισβολή στην Ήπειρο.

Την 28 05:30 Οκτωβρίου 1940 τα Ιταλικά τμήματα, άρχισαν να προελαύνουν για να επιτευχθεί αιφνιδιασμός, αφού πρώτα προηγήθηκε σφοδρός βομβαρδισμός (προπαρασκευή) πυροβολικού κατά των φυλακίων προκαλύψεως της στενωπού Χάνι Δελβινάκι και των Φιλιατών. Η προέλαση εκδηλώθηκε με πυκνές φάλαγγες δίνοντας την εντύπωση περισσότερο πορείας παρά μάχης. Τη δεύτερη ημέρα 29 16:00 Οκτωβρίου 1940 τα Ιταλικά τμήματα κινούνται με την ίδια διστακτικότητα, ενώ μία μηχανοκίνητη φάλαγγα, η οποία κινήθηκε από το Χάνι Τζεραβίνης βλήθηκε από το Ελληνικό Πυροβολικό και καλύφθηκε στο Χάνι Δελβινάκι.

(2) Η Επίθεση κατά της Τοποθεσίας Ελαίας - Καλαμά.

(α) Την 02 09:00 Νοεμβρίου 1940 η Ιταλική Αεροπορία βομβαρδίζει ισχυρά την τοποθεσία αμύνης και από το μεσημέρι και έπειτα αρχίζει βολή και ολόκληρο το Ιταλικό Πυροβολικό. Όταν σταμάτησαν τα πυρά πυροβολικού γύρω στις 14:30, εκτοξεύεται η επίθεση των τμημάτων της Μεραρχίας Φερράρα, επί πολλών κατευθύνσεων. Όμως το Ελληνικό Πυροβολικό, το οποίο έβαλλε εύστοχα και καταϊγιστικά πυρά κατά των επιτιθεμένων, τους αποδιοργάνωσε και τους ανάγκασε να κινούνται αργά ή και να ανακόπτουν την κίνησή τους λόγω των απωλειών. Δύναμη δύο Ταγμάτων περίπου, η οποία αναγνωρίστηκε στη χαράδρα του υψώματος Ψηλοράχη βάλλεται επιτυχώς από το Ελληνικό Πυροβολικό και διασκορπίζεται. Κατά τη διάρκεια της νύκτας, επίλεκτα τμήματα Ιταλικού Πεζικού με Αλβανούς στρατιώτες, αφού κινήθηκαν από δυσπρόσιτες κατευθύνσεις, κατόρθωσαν να αιφνιδιάσουν τον Ελληνικό Λόχο ο οποίος βρισκόταν στο ύψωμα Γκραμπάλα, να τον ανατρέψουν και να καταλάβουν το ύψωμα. Αλλά η κατάληψη αυτή δεν διάρκεσε για πολύ, γιατί τις πρωινές ώρες της 3ης Νοεμβρίου τα Ελληνικά τμήματα ενήργησαν αντεπίθεση και ανακατέλαβαν το ύψωμα. Στη χαράδρα Καλύβια Αρίστης ήταν ήδη συγκεντρωμένο ολόκληρο το Ιταλικό 47ο ΣΠ έτοιμο να ανέβει στο ύψωμα Γκραμπάλας και να συνεχίσει προς τα υψώματα 1060-1090. Όμως η συγκέντρωση αυτή έγινε αντιληπτή την 06:00 ώρα και τα πυρά τεσσάρων (4) Ελληνικών Πυροβολαρχιών πέτυχαν τη διάλυσή του και τη ματαίωση της επιθέσεώς του.

(β) Το πρωί της 3ης Νοεμβρίου και οι δύο πλευρές αντάλλαξαν πυρά πυροβολικού. Κατά τις απογευματινές όμως ώρες και μετά από βομβαρδισμό της αεροπορίας και του πυροβολικού κατά των υψωμάτων Γκραμπάλα - Ασόδησα και Ψηλοράχη, τμήματα του Ιταλικού Πεζικού εξορμούν και πάλι για την κατάληψή τους. Αλλά και αυτά αναγκάζονται να συμπτυχθούν μπροστά στο δραστικό πυρ του Ελληνικού Πυροβολικού και των πολυβόλων. Η Ιταλική όμως Διοίκηση δεν απογοητεύεται. Την 16:00 ώρα, αρχίζει η κίνηση 50-60 αρμάτων σε δύο φάλαγγες. Τα πρώτα έπεσαν σε Α/Τ τάφρο, ενώ άλλα μπήκαν σε ναρκοπέδιο, όπου και καταστράφηκαν. επικράτησε σύγχυση και αταξία, οπότε και οι δύο φάλαγγες έγιναν άριστος στόχος για το Ελληνικό Πυροβολικό.

(γ) Με πληρέστερη προπαρασκευή οι Ιταλοί οργάνωσαν ενέργεια γενικής επιθέσεως την 5η Νοεμβρίου 1940. Καθ όλη τη διάρκεια της ημέρας έβαλαν κατά ολόκληρης της τοποθεσίας με πυροβολικό και σε ορισμένες περιπτώσεις και με αεροπορία. Έτσι την 10:00 ώρα της 5ης Νοεμβρίου, έπειτα από δίωρη προπαρασκευή Αεροπορίας και Πυροβολικού, οι Ιταλικές δυνάμεις επιτίθενται κατά του αριστερού της τοποθεσίας Καλπακίου, αλλά και πάλι αναχαιτίζονται, κυρίως από το Πυροβολικό, ενώ στην περιοχή Παρακαλάμου τμήμα Ιταλικών αρμάτων καθελώθηκε και στη συνέχεια σκορπίστηκε από βολές πυροβολικού.

(δ) Στον τομέα της Θεσπρωτίας, κατά την 5η Νοεμβρίου οι Ιταλοί σημείωσαν σχετική επιτυχία. Την 14:30 ώρα Ιταλικά τμήματα με υποστήριξη πυροβολικού και αεροπορίας κατόρθωσαν να ζεύξουν τον ποταμό Καλαμά, να περάσουν στα νότια του και να δημιουργήσουν προγεφυρώματα.

(3) Η Ιταλική Εισβολή στην Πίνδο.

Στον τομέα της Πίνδου, εισέβαλε η επίλεκτη 3η Μεραρχία Αλπινιστών "Τζούλια", η οποία υποστηριζόταν από έξι (6) Ορειβατικές Πυροβολαρχίες. Η Μεραρχία κατά την προέλασή της προς Δίστρατο και Βωβούσα δεν κάλυψε επαρκώς το αριστερό (ανατολικό) της πλευρό με αποτέλεσμα να εγκλωβισθεί και να καταστραφεί στο μεγαλύτερό της μέρος με σημαντική συμβολή και του Ελληνικού Πυροβολικού.

(4) Η συμμετοχή του Πυροβολικού συνεχίστηκε κατά παρόμοιο τρόπο καθ' όλη τη διάρκεια της μάχης.

6. Μάχη της Κορυτσάς (14 - 27 Νοεμβρίου 1940).

α. Γενικά.

(1) Η επίθεση των Ιταλών εναντίον της Ελλάδας την 28η Οκτωβρίου 1940, εκδηλώθηκε με κύρια προσπάθεια στην κατεύθυνση Καλπάκι - Ιωάννινα - Πρέβεζα και κατά μήκος της παραλιακής ζώνης στη Θεσπρωτία. Στη ΒΔ Μακεδονία οι Ιταλοί περιορίστηκαν σε βομβαρδισμούς των Ελληνικών θέσεων με Πυροβολικό και Αεροπορία σε όλο το βάθος της διάταξης καθώς και στην εκτέλεση μερικών τοπικών επιχειρήσεων.

(2) Κατά την εκτέλεση των διαταγών του Γενικού Στρατηγείου επιτεύχθηκε όχι μόνο η συγκράτηση των εχθρικών δυνάμεων απέναντι στο Γ' Σώματος Στρατού και η βελτίωση της θέσεώς του, αλλά και η αποστολή άλλων σημαντικών δυνάμεων προς το μέτωπο αυτό. Επιπλέον τα Ελληνικά τμήματα απέκτησαν ηθική υπεροχή έναντι του αντιπάλου, αν και αυτός διέθετε υπεροχή υλικών και μέσων διεξαγωγής πολέμου (Πυροβολικό, αεροπλάνα, κλπ.). Τα άρματα μάχης τα οποία εμφανίσθηκαν έδρασαν με δισταγμό, αφού καθηλώθηκαν και απωθήθηκαν από τις βολές του Ελληνικού Πυροβολικού. Οι τοπικές επιχειρήσεις του Γ' Σώματος Στρατού περατώθηκαν μέχρι την 6η Νοεμβρίου 1940 και απέμεινε πλέον η κύρια προσπάθεια - ενέργεια προς Μόροβα - Ιβάν.

β. Περιγραφή του Πεδίου της Μάχης.

Η τοποθεσία Μόροβας - Ιβάν, εναντίον της οποίας θα ενεργούσε επίθεση το Γ' ΣΣ κάλυπτε το υψίπεδο της Κορυτσάς από ανατολάς. Το έδαφος του ορεινού όγκου της Μόροβας είναι διακεκομμένο και χαρακτηρίζεται από εξαιρετικά απότομες χαραδρώσεις. Η τοποθεσία αυτή, ήταν οχυρή από τη φύση της, και είχε οργανωθεί συστηματικά από τον εχθρό το 1939-40 με έργα μόνιμα και εκστρατείας. Το ορεινό συγκρότημα Ιβάν είναι βραχώδες και απότομο, η δε κίνηση τμημάτων σ' αυτό ήταν δύσκολη και σε πολλά σημεία αδύνατη.

γ. Οργάνωση - Διάταξη Αντιπάλων.

(1) Ελλήνων.

(α) Το Γ' Σώματος Στρατού διέθετε τις XV, IX, X Μεραρχίες, δύο Τάγματα της Ιης Μεραρχίας, ένα Τάγμα πολυβόλων κινήσεως, δύο Τάγματα πολυβόλων θέσεως και μία ομάδα Αναγνωρίσεως Σώματος Στρατού.

(β) Από πλευράς πυροβολικού το Σώμα Στρατού διέθετε:

1/ Δεκατέσσερις (14) Πυροβολαρχίες Βαρέως Πυροβολικού.

2/ Δεκατέσσερις (14) Πυροβολαρχίες Ορειβατικού Πυρο-βολικού.

3/ Εννέα (9) Πυροβολαρχίες Πεδινού Πυροβολικού.

(2) Ιταλών.

Οι τελευταίες πληροφορίες το βράδυ της 13ης Νοεμβρίου έφεραν τις εχθρικές δυνάμεις να αποτελούνται από τρεις (3) Μεραρχίες. Τα Συντάγματα διέθεταν πολυάριθμα πολυβόλα, όλμους, ολμίσκους και ισχυρό Πυροβολικό. Επίσης οι Ιταλοί διέθεταν μονάδες αρμάτων μάχης και ισχυρή Αεροπορία. Γενικά, ο εχθρός παρουσιαζόταν αρκετά ισχυρός για την άμυνα οργανωμένης τοποθεσίας.

δ. Σχέδια Ενέργειας Αντιπάλων.

(1) Ελλήνων.

Η διαταγή του Τμήματος Στρατιάς Δυτικής Μακεδονίας με την οποία δίνονταν η εντολή για την έναρξη της επιθέσεως την 14η Νοεμβρίου καθόριζε την αποστολή του Γ' Σώματος Στρατού όπως παρακάτω: "Αφού εξασφαλισθεί η τοποθεσία ΙΒα με τις απαραίτητες δυνάμεις, κατάληψη του ορεινού όγκου Μόροβα - Ιβάν και απαγόρευση της εγκαρσίας Ερσέκα - Κορυτσά". Το Σχέδιο Ενέργειας του Γ' Σώματος Στρατού, για την εκτέλεση της παραπάνω αποστολής ήταν: " Με αρχική διάταξη, η οποία να ευνοεί τον αιφνιδιασμό και να επιτρέπει να σπάσει ή να υπερκερασθεί κάθε εχθρική αντίσταση, επίθεση, χωρίς προπαρασκευή Πυροβολικού, με τις τρεις Μεραρχίες από την 14η Νοεμβρίου, επί των κατευθύνσεων Νεστόριο - Ντάρζα - Κορυτσά και Πυξός - Ιβάν - Κορυτσά προς περίσχεση από βορρά και νότο του ορεινού όγκου Μόροβας και κατάληψη του κόμβου Κορυτσάς με κύρια προσπάθεια στην κατεύθυνση Νεστόριο - Ντάρζα - Κορυτσά.

(2) Ιταλών.

Το Ιταλικό σχέδιο ενεργείας γενικά προέβλεπε τα παρακάτω:

(1) Σταθερή άμυνα επί της γενικής τοποθεσίας Μάλι Θατ - Μόροβα - Γράμμος με το βάρος της επί των διαβάσεων Τσαγκόνι και Ντάρζας, για την πλήρη εξασφάλιση της περιοχής Κορυτσάς.

(2) Κάλυψη του αριστερού πλευρού της διατάξεως της επιθετικής ενέργειας της Ηπείρου.

(3) Συγκρότηση κινητής εφεδρείας, από ταχύτατα στοιχεία, η οποία να ευρίσκεται σε κεντρική θέση, στα χέρια του Διοικητού, για την εκτέλεση των αντεπιθέσεων.

ε. Συμμετοχή του Πυροβολικού.

Για την υλοποίηση του Ελληνικού σχεδίου η επίθεση εκτοξεύθηκε την 06:30 ώρα της 14 Νοεμβρίου 1940 σ' ολόκληρο το μέτωπο του Γ' Σώματος Στρατού. Έτσι η ΧVη Μεραρχία (στα δεξιά) επιτέθηκε, χωρίς προπαρασκευή Πυροβολικού σε δύο κατευθύνσεις. Η αντίσταση που προέβαλε ο εχθρός σ' ολόκληρο το μέτωπο υπήρξε σημαντική, η δε υποστήριξη αυτού από πλευράς πυροβολικού και αεροπορίας ήταν αξιόλογη.

(1) Διεύρυνση του Ρήγματος πλησίον Σαλ και Κατάληψη της Νικολίτσας (15 Νοεμβρίου).

(α) Το Γ' ΣΣ διέταξε τη 15η Νοεμβρίου, τη συνέχιση της επιθέσεως από τις Μεραρχίες για την ολοκλήρωση των αντικειμενικών τους σκοπών. Στο βόρειο τομέα, η ΧVη Μεραρχία δεν συνέχισε την επιθετική της προσπάθεια, λόγω αδυναμίας προωθήσεως του Πυροβολικού (ελλείψει θέσεων καλύψεως) για την αποτελεσματική της υποστήριξη. Στο νότιο τομέα η Χ Μεραρχία την 14 Νοεμβρίου και ώρα 06:30 άρχισε επίθεση σ' ολόκληρο το μέτωπο αιφνιδιαστικά και στη συνέχεια ακολούθησε σφοδρή δράση πυροβολικού και προς τις δύο κατευθύνσεις και κάτω από καλές καιρικές συνθήκες.

(β) Το Ελληνικό Ελαφρύ Πυροβολικό (ορειβατικό και πεδινό) χάρη στην άρτια παρατήρηση αφ' ενός και αφ' ετέρου λόγω της άρτιας λειτουργίας των

διαβιβάσεων, κατόρθωσε μετά τις συχνές κατά κλιμάκια μετακινήσεις, να παρέχει σωστή υποστήριξη στο πεζικό με αξιοθαύμαστη επιτυχία.

(γ) Το Βαρύ Πυροβολικό με τα καλά σκοπευμένα πυρά του υποστήριζε με μεγάλη επιτυχία το επιτιθέμενο πεζικό. Το μεγαλύτερο μέρος του Βαρέως Πυροβολικού, το οποίο από την αρχή κατείχε προωθημένες θέσεις, προωθήθηκε τολμηρά στα αρκετά δύσβατα σε οχήματα υψώματα, ανατολικά του ποταμού Δεβόλη και πρόσβαλε με συγκεντρωτικά πυρά τις θέσεις του Ιταλικού Πυροβολικού, στις ανατολικές παρυφές της Μόροβας και στη δυτική είσοδο της στενωπού Τσαγκόνι.

(δ) Ο αντίπαλος αντέταξε γενικά σθεναρή άμυνα καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας υποστηριζόμενος δραστικά από πυροβολικό κάθε διαμετρήματος, καθώς και από αεροπορία διώξεως και βομβαρδισμού. Η αεροπορία κάλυπτε αδιάλειπτα το πεδίο της μάχης, βομβαρδίζοντας και πολυβολώντας τα τμήματα πεζικού και τις πιθανές θέσεις του πυροβολικού και των εφεδρειών, χωρίς όμως σοβαρά αποτελέσματα.

(2) Συνέχιση Επιθέσεως.

(α) Το Τμήμα Στρατιάς Δυτικής Μακεδονίας (ΤΣΔΜ), για τη συνέχιση της επιθετικής ενέργειας του Σώματος Στρατού, εξέδωσε την 14η Νοεμβρίου διαταγή που τα ενδιαφέροντα για το Πυροβολικό σημεία ήταν: " οργανώσατε διαδοχικές κρούσεις σε στενό μέτωπο, ανάλογα με τα διατιθέμενα μέσα, και σε ζωτικές κατευθύνσεις. Προικοδοτήσατε αυτές με όσο το δυνατόν ισχυρό πυροβολικό και περισσότερο πεζικό διατεταγμένο κατά βάθος. Υποβάλλατε"

(β) Την 17η Νοεμβρίου η Χ Μεραρχία, ενήργησε, με το Απόσπασμα Μπεγέτη, από Πρόπα προς Ντάρζα για διευκόλυνση της Χης Μεραρχίας και ταυτόχρονα εξέπεμψε ισχυρές αναγνωρίσεις προς Μπίγκλα - Ντρένοβο. Αποτέλεσμα της ενέργειας αυτής ήταν να καταλάβει το ύψωμα Μπίγκλα και να θέσει υπό τα πυρά του Πυροβολικού της, την οδό Κορυτσά - Ερσέκα, καθώς και το αεροδρόμιο και τους στρατώνες της Κορυτσάς.

(γ) Κατά τη διάρκεια της 19ης και 20ης Νοεμβρίου τα τμήματα της Ομάδας Μεραρχιών Κέντρου (ΟΜΚ) ασχολήθηκαν με την προπαρασκευή της επιθέσεως της επομένης. Τα τμήματα αυτά το βράδυ της 20ης Νοεμβρίου κατείχαν τη γραμμή Κρέσοβα - Υψώματα δυτικά Καζάν - αμέσως νότια Υψ 1879 - Υψ 1827 - νότια Υψ 1720 - νότια Ντάρζας. Την 21η Νοεμβρίου λόγω πυκνότητας ομίχλης, η επίθεση της ΟΜΚ άρχισε την 14:00 ώρα μετά από ωριαία προπαρασκευή Πυροβολικού. Κατά την επίθεση αυτή καταλήφθηκε από την Χη Μεραρχία το ύψωμα 1879, το οποίο ήταν εξαιρετικής σημασίας για την άμυνα των Ιταλών.

(δ) Η παροχή πυρών υποστηρίξεως από το πυροβολικό ήταν συνεχής καθ' όλη τη διάρκεια του αγώνα (όπως συνοπτικά περιγράφηκε παραπάνω).

7. Συμπεράσματα.

α. Η συμμετοχή του Ελληνικού Πυροβολικού στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο συνέβαλε αποφασιστικά στην επιτυχή έκβασή του.

β. Οι βασικές αρχές χρησιμοποίησεως του Πυροβολικού παραμένουν οι ίδιες μέχρι και σήμερα.

γ. Λόγω του εξοπλισμού και της συνθέσεώς του το Ελληνικό Πυροβολικό προ του Ελληνοϊταλικού πολέμου αντιμετώπιζε πολλά προβλήματα, όπως:

(1) Η ανομοιογένεια του Ορειβατικού και Βαρέως Πυροβολικού.

(2) Πολλά από τα πυροβόλα ήταν λάφουρα από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (τα περισσότερα πεδινά και σημαντικός αριθμός από τα βαριά) και εάν και συμπληρώθηκαν οι ελλείψεις τους παρουσίαζαν συχνές βλάβες.

(3) Το Πυροβολικό της Γενικής Εφεδρείας αν και ήταν αρκετό σε όγκο υστερούσε σε βεληνεκές και ευκινησία. Δεν θεωρούνται κατάλληλα για Πυροβολικό Γενικής Εφεδρείας ούτε τα ορειβατικά των 65 χιλ. ούτε τα βραδυβόλα των 6 δακτύλων ούτε και τα μακρά των 120 χιλ. τα οποία τα ρυμουλκούσαν ζώα.

(4) Το Α/Α πυροβολικό δεν επαρκούσε για την έστω και σε περιορισμένο βαθμό αεράμυνα του Ελληνικού Στρατού.

(5) Το Πυροβολικό γενικά αντιμετώπιζε έλλειψη μέσων κινήσεως με αποτέλεσμα να γίνεται με μεγάλη δυσκολία η μετακίνησή του και ιδιαίτερα η μεταφορά των πυρομαχικών.

δ. Το Α/Α Πυροβολικό με τα λιγοστά μέσα που διέθετε, ανάγκασε τους Ιταλούς πιλότους να βομβαρδίζουν και να πολυβολούν τα φίλια τμήματα από μεγάλα ύψη, μειώνοντας αποφασιστικά την αποτελεσματικότητα των πυρών.

ε. Παρά τα προβλήματά του, το Ελληνικό Πυροβολικό κατά τον πόλεμο του 1940-41 μεγαλούργησε. Οι πυροβολητές του έπους του 1940, αξιωματικοί και οπλίτες, η δράση τους, η θρυλική ακρίβεια των πυρών τους και οι μόνιμα κερδισμένες μονομαχίες τους με τους Ιταλούς, αποτελούν για τους νεώτερους πυροβολητές ένα θρύλο αλλά και ένα υψηλό ιδανικό για να πλησιάσουμε. Με τις εύστοχες βολές τους οι πυροβολητές αποδεκάτισαν τα Ιταλικά επιτιθέμενα τμήματα στη μάχη του Καλαμά κάτω από τα βλέμματα των Ευζώνων στα γύρω υψώματα που σαν θεατές επιδοκίμαζαν και ζητωκραύγαζαν για τις επιτυχημένες βολές. Μετά την επίθεση των Ιταλών στο Καλιπάκι στις 3 Νοεμβρίου 1940, το Ελληνικό Πυροβολικό αναχαίτισε με τις βολές του την πρώτη επίθεση τεθωρακισμένων που δεχόταν ο Στρατός μας και οι Ιταλοί δεν μπόρεσαν να πλησιάσουν τα φίλια αμυνόμενα τμήματα. Καθ' όλη τη διάρκεια του Ελληνοϊταλικού πολέμου το Πυροβολικό παρά τις δυσχερείς καιρικές συνθήκες και το δύσβατο του εδάφους, τις δυσκολίες ανεφοδιασμού και την έλλειψη δρομολογίων, αποδείχθηκε πιστός συμπαραστάτης του Πεζικού. Υποστήριξε τα επιτιθέμενα τμήματα Πεζικού σε όλες τις μάχες και υπήρξε από τους κυριότερους συντελεστές της νίκης.

8. Προσωπικές Μαρτυρίες.

Ο Αντιστράτηγος Χ. Κατσιμήτρος Χ., Διοικητής της VIIIης Μεραρχίας, γράφει για τους αντιπάλους (Ιταλούς και Έλληνες) για τη μάχη της Ηπείρου:

α. Επί των Ενεργειών του Αντιπάλου.

“...Τουτ' αυτό δύναται να λεχθεί και για το πυροβολικό του εχθρού, διότι και τούτο έδρασε άνευ συντονισμού προς το έργο του πεζικού.

Έβαλλεν πληθύν βλημάτων παντός διαμετρήματος κατανέμον τα πυρά του εφ' όλων των ορατών αμυντικών έργων μας και διασπείρον την βολήν του κατά πλάτος και βάθος ώστε σπανίως να επιτυγχάνει πυκνές συγκεντρώσεις επί των ημετέρων θέσεων, ουδέποτε δε κατόρθωσε να προσβάλη τας θέσεις των ημετέρων Πυροβολαρχιών.

Ούτω μετά τον σφοδρό βομβαρδισμό και την αποχώρηση της εχθρικής Αεροπορίας, ήρχιζε το πυρ του εχθρικού Πυροβολικού πυκνό μεν και σφοδρόν, άστοχο όμως και άνευ αποτελέσματος.

Το Πεζικό του εχθρού κατά το χρόνο αυτό της προπαρασκευής αντί να εκμεταλλευθεί τη βολή του Πυροβολικού και να προσεγγίσει υπό την προστασία του τας ημετέρας θέσεις, παρέμεινεν αδρανούν, μετά δε την άρση της βολής ερρίπτετο εις επίθεσιν και κατά το πλείστον εις πυκνάς μάζας, οπότε ενέπιπτεν εις το δραστικό και εύστοχον πυρ του ημέτερου Πυροβολικού και των πολυβόλων της γραμμής μάχης και υφιστάμενο σοβαρές απώλειες αναγκάζετο να ανακόπη την επίθεσίν του καθλούμενο επί τόπου...”

β. Επί των ημετέρων Ενεργειών.

“.....1/ Το Πυροβολικό της Μεραρχίας υπό τη στιβαράν και ικανή Διοίκηση του Αρχηγού αυτού Συνταγματάρχη Μαυρογιάννη και των ικανών επίσης ηγητόρων του Συνταγματάρχου Ασημακόπουλου Α. Διοικητού του Πυροβολικού Αμέσου Υποστηρίξεως του Αντισυνταγματάρχου Τσάμη Κ., του Ταγματάρχου Τσιγγρή Διοικητού της Μοίρας Βαρέως Πυροβολικού των Διοικητών Μοιρών Πυροβολικού Ταγματάρχων Κωστάκου,

Βέρση Κ., Ανδρουλακάκη Γ., Τασώνη Κ., Παπαρρόδου Κ., και Λοχαγού Παπαβασιλόπουλου, ως και ικανών Λοχαγών Διοικητών Πυροβολαρχιών, υπήρξεν όντως ο Βασιλεύς του πεδίου Μάχης.

Διά της ευστόχου και δραστηκής βολής του, συνέτριψε κυριολεκτικά τις εχθρικές επιθέσεις και επέφερε μεγάλες απώλειες στο εχθρικό πεζικό.

Ασφαλώς λίαν οδυνηράν ανάμνησιν θα έχωσιν οι τότε αντιπαλοί μας και του πυροβολικού της ΓΚΡΙΤΙΑΝΗΣ (Ταγματάρχης Κωστάκος Δ.) για τη φονική βολή του και της Βαρέας Πυροβολαρχίας του 105 (Λοχαγός Βαμβέτσος Κ.), ήν, ως είδομεν απεκάλουν "Η ΠΥΡΟΒΟΛΑΡΧΙΑ ΦΑΝΤΑΣΜΑ".

2/ Επίσης το 3/40 Σύνταγμα Ευζώνων (ΑΡΤΗΣ) το οποίο διακινείτο άριστα από τον ικανότατο και δραστήριο Συνταγματάρχη Τσακαλώτο Θρ. έδρασε ικανοποιητικότατα. Μετακινώντας τη μοναδική Πυροβολαρχία κατά τη νύχτα σε διάφορες θέσεις του μετώπου, προκειμένου να παράσχη στον αντίπαλο την εντύπωση ότι υποστηριζόταν δήθεν από πολλές Πυροβολαρχίες.

3/ Το Αντιαεροπορικό Πυροβολικό, παρά τη μικρή του αριθμητική δύναμη, αντέδρασε αρκετά επιτυχημένα κατά των εχθρικών αεροπλάνων με τις εύστοχες βολές του και συνολικά κατέρριψε 9 Ιταλικά αεροσκάφη..."

ΤΜΗΜΑ 28

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΕΙΣΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1. Γενικά.

α. Ύστερα από την απρόκλητη Ιταλική επιθεση της 28ης Οκτωβρίου του 1940, οι Γερμανοί είχαν αποφασίσει από το Νοέμβριο του ίδιου έτους να επιτεθούν κατά της Ελλάδας παρά τις διαβεβαιώσεις τους περί φιλικών διαθέσεων. Πράγματι την 2 Μαρτίου 1941, η 12η Γερμανική Στρατιά άρχισε να εισέρχεται στο Βουλγαρικό έδαφος και την 9 Μαρτίου, οι εμπροσθοφυλακές των προκεχωρημένων Μεραρχιών έφθασαν στα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα.

β. Η Γιουγκοσλαβία (Γ/Β) αρχικά την 25η Μαρτίου 1941 πιέσθηκε και υπέγραψε Σύμφωνο Φιλίας με τον Αξονα. Τη νύχτα της 26/27 Μαρτίου εκδηλώθηκε πραξικόπημα το οποίο ανέτρεψε τη Γιουγκοσλαβική κυβέρνηση και η νέα κυβέρνηση κήρυξε γενική επιστράτευση την 29η Μαρτίου.

γ. Μετά το γεγονός αυτό, η Ελληνική κυβέρνηση μπόρεσε να ενισχύσει τις δυνάμεις της Ανατολικής Μακεδονίας με μετακίνηση δυνάμεων από την τοποθεσία Βερμίου αμέσως μόλις οι Βρετανικές δυνάμεις θα συγκεντρώνονταν σ' αυτήν την τοποθεσία. Απαρχή ήταν, η ΧΙΧ Μηχανοκίνητη Μεραρχία, να διατεθεί στο Τμήμα Στρατιάς Ανατολικής Μακεδονίας (ΤΣΑΜ).

δ. Την 05:15 ώρα της 6ης Απριλίου, τα ευρισκόμενα στα Βουλγαρικά σύνορα στρατεύματα εισβάλλουν στην Ελλάδα χωρίς να τηρηθεί η συνήθης από τα διπλωματικά έθιμα διαδικασία της αποδόσεως τελεσιγράφων. Οι Έλληνες μαχητές αγωνίσθηκαν γενναία με άφθαστο ηρωισμό και πρωτοφανή αυτοθυσία εναντίον πολυάριθμου εχθρού με ασύγκριτα ισχυρότερα μέσα. Τελικά το πρωί της 20 Απριλίου 1941 υπογράφηκε η συνθηκολόγηση της Ελλάδας.

2. Ελληνογερμανικός Πόλεμος.

α. Κατάσταση Αντιπάλων.

(1) Ελλήνων.

(α) Στην Κεντρική Μακεδονία το Τμήμα Στρατιάς Κεντρικής Μακεδονίας (ΤΣΚΜ), περιελάμβανε τις ΧΙη και ΧΧ Μεραρχίες Πεζικού.

(β) Στα σύνορα προς Βουλγαρία βρισκόταν ανεπτυγμένο και προσανατολισμένο το τμήμα Στρατιάς Ανατολικής Μακεδονίας (ΤΣΑΜ). Αυτό περιελάμβανε την Ομάδα Μεραρχιών (αποτελούμενη από τη ΧΙVη και ΧVΙη Μεραρχίες), την VΙη Μεραρχία Πεζικού, την ΧΙΧη Μηχανοκίνητη Μεραρχία, την Ταξιαρχία Νέστου και την Ταξιαρχία Έβρου.

(2) Γερμανών.

Το σύνολο των Γερμανικών Δυνάμεων οι οποίες διατέθηκαν εναντίον της Ελλάδας, ήταν τρεις (3) ΤΘ, δύο (2) Ορεινές, τέσσερις (4) Πεδινές και μία (1) Εφεδρική Μεραρχίες, δύο ανεξάρτητα ενισχυμένα Συντάγματα και τρία Στρατηγεία Μεγάλων Μονάδων Στρατού με τις Μεραρχιακές τους Μονάδες.

β. Διάταξη Πυροβολικού Αντιπάλων.

(1) Ελλήνων.

(α) Στη Θράκη, η Ταξιαρχία Έβρου.

(β) Στην Ανατολική Μακεδονία, το ΤΣΑΜ με έδρα την Καβάλα και τις:

1/ Ταξιαρχία Νέστου με δύο (2) Πυροβολαρχίες και έξι (6) Α/Τ πυροβόλα.

2/ VΙη Μεραρχία με 76 πυροβόλα διαφόρων διαμετρημάτων κατανεμημένα σε δεκαπέντε (15) Πυροβολαρχίες.

3/ ΧΙV Μεραρχία με 90 πυροβόλα διαφόρων διαμετρημάτων τα οποία περιλαμβάνονταν στις VΙηα Μοίρα Ορειβατικού Πυροβολικού Θέσεως, τη Δ1 Μοίρα Πεδινού Πυροβολικού και μία (1) Πυροβολαρχία των 75 χιλ.

4/ ΧVΙΙΙ Μεραρχία με 51 πυροβόλα (27 ελαφρά από τα οποία πέντε εντός των οχυρών, 12 Μέσα και 12 Πεδινά σε κίνηση) και ένα (1) αντιαρματικό, κατανεμημένα σε μία (1) Ορεινή Πυροβολαρχία των 65 χιλ., ένα (1) Ουλαμό των 85 χιλ., δύο (2) Ορειβατικές Πυροβολαρχίες, ένα (1) Ουλαμό των 105 χιλ., δύο (2) Πεδινές Πυροβολαρχίες, δύο (2) Πυροβολαρχίες των 6 Δακτύλων, ένα (1) Ουλαμό των 85 χιλ. μακρών, τέσσερα (4) Αντιαρματικά Περίπολα με Πεδινά των 75 χιλ. Επί πλέον μία (1) Πεδινή Πυροβολαρχία ευρίσκετο στη Θεσσαλονίκη με αποστολή την αντιμετώπιση αλεξιπτωτιστών.

5/ Το Βρετανικό Εκστρατευτικό Σώμα αποτελείτο από την 6η Αυστραλιανή Μεραρχία, τη 2η Νεοζηλανδική, Σύνταγμα Ιππικού, Σύνταγμα Βαρέως Πυροβολικού, Τάγμα Πολυβόλων και μία ΤΘ Βρετανική Ταξιαρχία.

(γ) Κάθε Μεραρχία διέθετε τρία (3) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού (72 πυροβόλα), Σύνταγμα Αντιαρματικού Πυροβολικού (72 πυροβόλα), Σύνταγμα Αντιαρματικού Πυροβολικού (42 πυροβόλα των 47 χιλ.) και Σύνταγμα Αντιαεροπορικού Πυροβολικού (42 πυροβόλα των 40 χιλ.).

(δ) Οι Ελληνοβρετανικές δυνάμεις διέθεταν συνολικά από απόψεως πυροβολικού:

	1/	Πυροβόλα ορειβατικά : 86 (Ελληνικά).
Ελληνικά, 168 Βρετανικά).	2/	Πυροβόλα πεδινά των 75 χιλ. : 258 (90
Βρετανικά).	3/	Πυροβόλα μέσα : 83 (66 Ελληνικά, 17
	4/	Πυροβόλα Α/Α των 37 και 40 χιλ. : 104 (12
Ελληνικά, 92 Βρετανικά).	5/	Πυροβόλα Α/Α των 20 χιλ. : 18 (Ελληνικά).
	6/	Πυροβόλα Α/Τ των 37-47 χιλ. : 146 (26
Ελληνικά, 120 Βρετανικά).	7/	Πυροβόλα πεδινά των 75 σαν Α/Τ : 57
(Ελληνικά).	8/	Πυροβόλα Α/Τ των 20 χιλ. : 25 (Ελληνικά).

(2) Γερμανών - Βουλγάρων.

(α) Το απόγευμα της 5ης Απριλίου ο εχθρός παρέταξε δέκα (10) Γερμανικές Μεραρχίες, από τις οποίες τέσσερις (4) αρμάτων και τέσσερις (4) Βουλγαρικές Μεραρχίες, υποστηριζόμενες συνολικά από τα παρακάτω πυροβόλα:

1/	Ορειβατικά, 72.
2/	Πεδινά των 75 χιλ, 654.
3/	Μέσα, 360.
4/	Α/Α πυροβόλα των 20 χιλ., 686
5/	Α/Τ πυροβόλα των 37 - 47 χιλ., 863.
6/	Α/Τ των 20 χιλ., 686.

(β) Γεγονός ήταν, ότι υπήρχε μία αισθητή υπεροχή έναντι των Ελληνοβρετανικών δυνάμεων με 1086 πυροβόλα έναντι των αντίστοιχων 427.

γ. Σχέδια Ενέργειας.

(1) Ελλήνων.

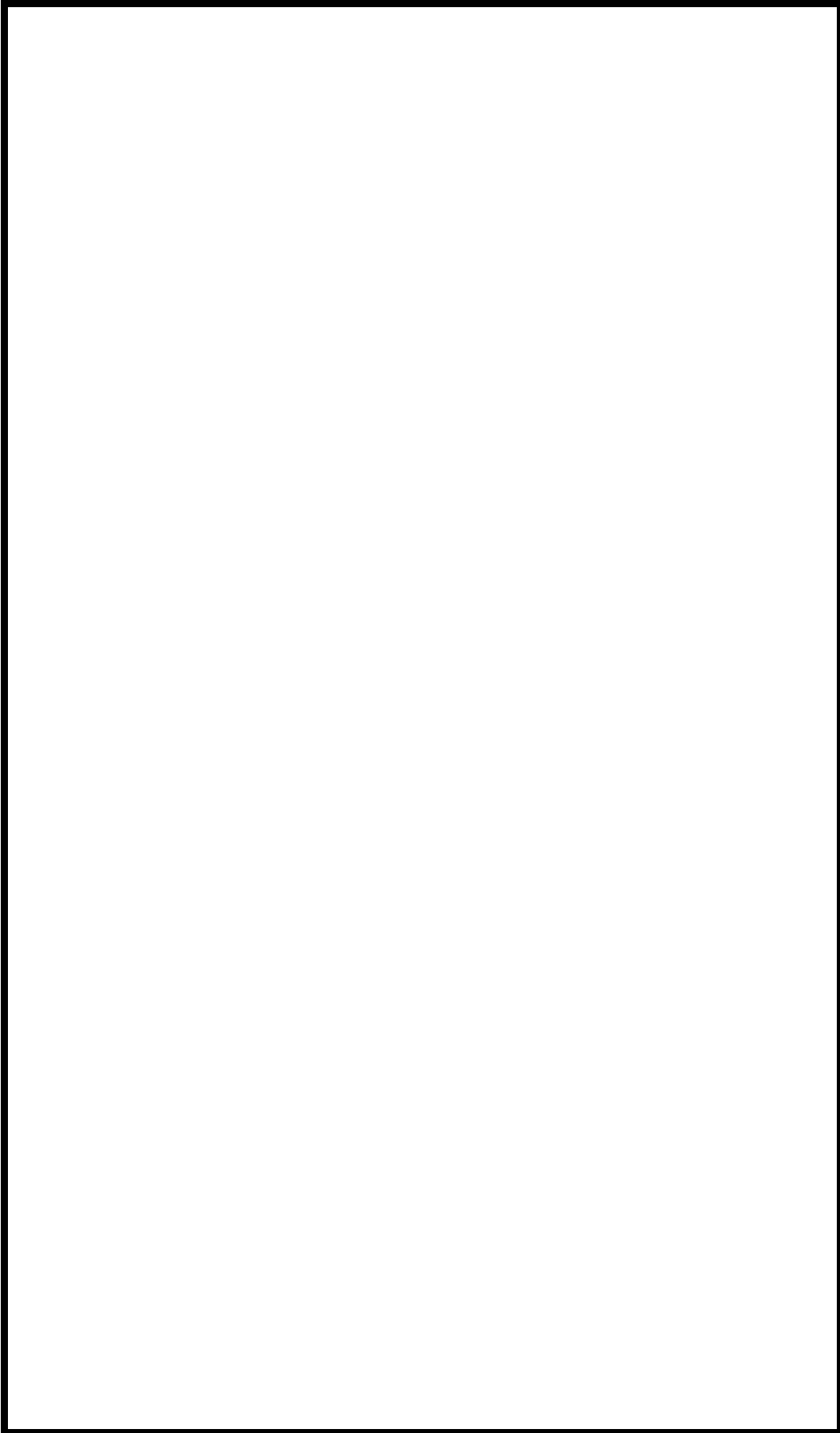
(α) Στη Θράκη, κάλυψη Ελληνοβουλγαρικών συνόρων ανατολικότερα της Βιστονίδος λίμνης και εξασφάλιση προγεφυρώματος Πυθίου.

(β) Στην Ανατολική Μακεδονία, άμυνα επί της οχυρωμένης τοποθεσίας από Νέστο ποταμό έως τη λίμνη Δοϊράνη. Σε περίπτωση αδυναμίας σύμπτυξη Δυτικά του Αξιού ποταμού ή προς Καβάλα ή Αμφίπολη για μεταφορά μέσω θαλάσσης σε άλλη περιοχή όπου απαιτείτο.

(γ) Στο Βέρμιο με το "Συγκρότημα W" (Ελληνοβρετανικές Δυνάμεις), σταθερή άμυνα για την κάλυψη του κορμού της Ελλάδας.

(2) Γερμανών.

(α) Το XXX Σώμα Στρατού θα επιτίθετο στην Ανατολική Μακεδονία σε μία προσπάθεια να φθάσει από το συντομότερο δρομολόγιο στο Αιγαίο και να επιτεθεί από Ανατολικά στην οχυρωμένη τοποθεσία που ευρίσκετο Ανατολικά του Νέστου ποταμού.

Σχήμα 40. Γερμανικά Πυροβόλα κατά τον Ελληνογερμανικό Πόλεμο.

(β) Το XVIII Ορεινό Σώμα Στρατού θα επιτίθετο κατά της τοποθεσίας Μπέλες - Αγκίστρου - Ορη Βροντούς - Κάτω Νευροκόπι προς διάσπαση των στενών Ρούπελ με ταυτόχρονη υπερκέραση από κοιλάδα Στρουμνίτσας - Αξιού - Θεσνί/κης.

(γ) Το XL Σώμα Αρμάτων θα καταλάβανε τις Γ/Β περιοχές των Σκοπίων - Μοναστηρίου, με διάσπαση στη συνέχεια της Ελληνικής άμυνας και ευρύτερη υπερκέραση της τοποθεσίας Μπέλες - Νέστου καθώς και της τοποθεσίας Βερμίου - Ολύμπου, διαχωρίζοντας τις Ελληνικές και Γιουγκοσλαβικές δυνάμεις.

δ. Επιχειρήσεις.

(1) Την 05:15 της 6 Απρ 1941 άρχισε η μάχη των Οχυρών, η οποία έλαβε τέλος την 20 Απριλίου 1941 με την κατάπταση του πυρός. Στη μάχη συμμετείχε το πυροβολικό καθ' όλη την διάρκεια των επιχειρήσεων είτε σαν απλό Πυροβολικό Μάχης είτε σαν Πυροβολικό των Οχυρών της Γραμμής Μεταξά.

(2) Οι κυριότερες μάχες στις οποίες συμμετείχε στο πυροβολικό ήταν:

- (α) Ρούπελ : 6-8/4/1941
- (β) Περιχωρίου : 6-8/4/1941
- (γ) Αξιού : 8-10/4/4/1941
- (δ) Κλειδίου : 15/4/1941
- (ε) Κλεισούρας Βέρμης: 15/4/1941

3. Προσωπικές Μαρτυρίες.

Μάχη ΔΙΣΠΗΛΙΟΥ - 15 Απριλίου 1941.

Για τη μάχη του Δισπηλίου περιγράφονται τα παρακάτω στην επίτομη Ιστορία του Ελληνοϊταλικού και Ελληνογερμανικού πολέμου, 1940-41 (έκδοση ΓΕΣ/ΔΙΣ). Η μάχη του Δισπηλίου είναι η μοναδική ``εκ συναντήσεως`` και ``επι ανοικτού πεδίου`` μάχη του Ελληνογερμανικού πολέμου.

``.....Την 6ην πρωινήν της 15ης Απριλίου 1941 η ``Σωματοφυλακή SS Αδόλφος Χίτλερ``, μεγέθους ενισχυμένης Μηχανοκινήτου Ταξιαρχίας, με επίλεκτη σύνθεση και υπό τον Υποστράτηγο Ζέεπ Νήττριχ επιτίθεται κατά της τοποθεσίας με άρματα και πεζικό δυνάμεις περίπου τάγματος ενώ εχθρικά Πυροβολαρχία και μηχανοκίνητοι φαλαγγες ενισχύουν συνεχώς την εχθρικήν επίθεσιν. Η κύρια προσπάθεια είναι προς ΑΡΓΟΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟ και η δευτερεύουσα προς ΑΓ.ΦΩΤΕΙΝΗ.

Προ των δραστικών όμως πυρών της ημετέρας γραμμής και ίδια του πυροβολικού υπό την διεύθυνσιν των εις το αυτό παρατηρητήριον ευρισκόμενων από της έω, Μοιράρχου Λοχαγού Αναστασόπουλου, Ομαδάρχου Αντισυνταγματάρχου Κομπόκη και Διοικητού Πυροβολικού της XII Μεραρχίας Συνταγματάρχου Μουκανάκη καθηλώνει μέχρι της 08:15 ώρας το εχθρικών πεζικών και αναγκάζει να αποσυρθώσι τα εχθρικά άρματα και αυτοκίνητα, εξ ών περί τα 25-30 εν συνόλω κατεστράφησαν ή εγκατελείφθησαν επί τόπου λόγω βλάβης. Η πρώτη αυτή αποτυχία καθεθούρβησε τον εχθρόν, διότι ενόμισεν ότι ευρίσκετο προ υπερτέρων δυνάμεων.``

Όπως ομολόγησεν αργότερα στον Συνταγματάρχη Λιώση ο Υποστράτηγος Νήττριχ, επίστευε ότι αντιμετώπιζεν τρεις Μεραρχίες Πεζικού, την ΙΧη, την Χη, και την ΧΙΙη. Όταν επληροφορήθη ότι στην περιοχή αμύνοντο συνολικά τρία Τάγματα ηλλατωμένης συνθέσεως και αφού αρχικά εξερράγει και κατηγορήσεν τον Έλληνα Συνταγματάρχη ως ψεύτην, τελικά μετά από δίωρον συζήτησιν, αναγκάστηκε να συγχαρεί τους Έλληνες αξιωματικούς και ζήτησε να διαβιβασθούν τα συγχαρητήριά του στον Έλληνα Μέραρχο.``

“.. Νέαι όμως μηχανοκίνητοι φάλαγγες κατέρχονται εκ ΚΛΕΙΣΟΥΡΑΣ και αποβιβάζουσι τα μεταφερόμενα τμήματα πεζικού, ενώ βαρείαι Πυροβολαρχίαι αυτού, περί τας 10, καταλαμβάνουσι θέσεις πέριξ της λίμνης. Εκ των τμημάτων τούτων πεζικού και με σχηματισμούς προσπελάσεως άλλα μεν, δυνάμειως διλοχίας κινούνται προς ΔΙΣΠΗΛΙΟ, άλλα δε δυνάμειως Τάγματος κινούνται προς ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΥΣ και Ανατολικώτερον προς ΜΗΛΙΤΣΑΝ. Ούτως ενισχυμένη η επιτιθέμενη γραμμή του εχθρού εκδηλώνει νέαν προσπάθειαν την 11ην ώραν μετά δραστηκήν προπαρασκευήν του πυροβολικού του, όπερ κυριολεκτικώς μαίνεται προς πάσαν κατεύθυνσιν. Το εύστοχον ίσως πύρ του ημέτερου πεζικού και πυροβολικού καθηλώνουν το εχθρικών πεζικόν και το αναγκάζουν να καταλάβει χώρους κεκαλυμμένους, τας δε παρά την λίμνην ταχθείσας Πυροβολαρχίας του εχθρού να αλλάζουσι διαρκώς θέσιν.

Εν τη προσπάθεια όμως ταύτη η μόλις καταφθάσασα και εν σπουδή ταχθείσα Πρώτη Ορειβατική Πυροβολαρχία του Ταγματάρχου Παπαρόδου καταστρέφεται και ο γενναίος Διοικητής της πίπτει επί των πυροβόλων του.

Την 4ην απογευματινήν ώραν νέα προσπάθεια του εχθρού επιτυγχάνει την κατάληψιν του χωρίου ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ και όπου πίπτει ηρωϊκώς ο Διοικητής της εκεί αμυνομένης Ίλης Ίλαρχος Χατζηλιάδης, ενώ η Ίλη του διατηρούσα τας θέσεις της εξουδετερούται υπό του εχθρού επί τόπου.

Ούτως η οδός προς ΑΡΓΟΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΝ μένει ελευθέρα εις τον εχθρόν και αδέσποτοι άνδρες, ημιονηγοί, τυφεκιοφόροι, Διμοιρία Μηχανικού, Λόχοι Μηχανημάτων των 22 και 23 Συνταγμάτων Πεζικού, διερχόμενοι της πόλεως εκείνην την στιγμήν διατίθενται εσπευσμένως εις τους γηλόφους Α. και Ν. ΑΡΓΟΥΣ και επιβραδύνουσι δια του πυρός των τον απειλούντα εχθρόν, όστις έθεσεν υπό τα πυρά του την δημοσίαν οδόν προς ΒΟΓΑΤΣΙΚΟΝ.

Ο εις γέφυραν ΜΑΝΙΑΚΗ αποσταλείς Επιτελάρχης της Μεραρχίας Αντισυνταγματάρχης Αναγνωστόπουλος προς συνάντησιν των υπερβαλλόντως βραδυνόντων Συνταγμάτων Πεζικού της Μεραρχίας ωθεί προς ΑΡΓΟΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟ το 22ο ΣΠ, ο δε επίσης προς τα εκεί σπεύσας Διοικητής της Μεραρχίας Μουτούσης, επιβαίνων μοτοσυκλέτας, τίθεται επί κεφαλής του προπορευομένου Τάγματος Δέση και ωθεί τούτο εις επίθεσιν προς κατάληψιν των πέριξ υψωμάτων πριν εγκατασταθή και επ΄ αυτών ο εχθρός. Το ηρωϊκόν τούτο Τάγμα παρά τον κάματον τον αγγίζαντα τα όρια της ανθρώπινης αντοχής εκ της συνεχούς νυχθημερόν πορείας, βλέπον τον Στρατηγόν του επί κεφαλής ενθουσιάζεται, λησμονεί τους κόπους και αντλούν νέας δυνάμεις υπό την αθάνατον Ελληνικήν ψυχήν ορμά προς τα υψώματα και περί την 16:30 ώρα ανέρχεται και εγκαθίσταται επ΄ αυτών.

Την 17ην ώραν νέα σοβαρά προσπάθεια του εχθρού εκδηλούται δια συνδυασμένης την φοράν αυτήν επιθέσεως πεζικού-αρμάτων-πυροβολικού και αεροπορίας. Το εχθρικών Πυροβολικό προπαρασκευάζει και συνοδεύει την επίθεσιν διά συνεχών καταιγιστικών πυρών εφ΄ όλου του βάθους της αμύνης και ίδια κατά των θέσεων του Τάγματος Δήμου, το ημέτερον όμως Πεζικόν παρά την εξαιρετικήν έντασιν και πυκνότητα του βομβαρδισμού ανθίσταται ηρωϊκώς και διατηρούσι τας θέσεις των. Σμήνος όμως 40 περίπου εχθρικών βομβαρδιστικών αεροπλάνων ανενόχλητον από φιλίαν αεροπορίαν, βομβαρδίζει ταυτοχρόνως από μικρού ύψους 50-100 μ. τας Βαρείας Πυροβολαρχίας. Ο βομβαρδισμός διήρκεσε περί τα 20΄ λεπτά δια μεγάλων βομβών κατά του προσωπικού, καθ΄ ού επηκολούθησε και μακρός πολυβολισμός. Τα βλητοφόρα ανατινάσσονται εις τον αέρα, τα πυροβόλα καταστρέφονται και το σύνολον των Πυροβολαρχιών εξουδετερούται. Ελεύθερα και ανενόχλητα πλέον τα εχθρικά άρματα ορμούσι προς τας αμυνομένας θέσεις, καταλαμβάνουσιν επί τούτων τα ηρωϊκά πολυβόλα και πυροβόλα του Λοχαγού Μανωλέσου και Υπολοχαγού Τούσα, οίτινες αιχμαλωτίζονται επ΄ αυτών και τέλος τα εχθρικά άρματα περικυκλούσι το Τάγμα Δήμου και το καλύπτουν την προς ΚΑΣΤΟΡΙΑΝ οδόν Τάγμα πολυβόλων Μανιτάκη.

Προ της καταστάσεως ταύτης διατάσσεται η ανατίναξις της γέφυρας ΜΑΝΙΑΚΗ και η προς Δυσμάρ σύμπτυξις των Μονάδων δια των ΒΔ του ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ ξύλινων γεφυρών, δι΄ ών και επραγματοποιήθη η σύμπτυξις των υπολειμάτων της Μεραρχίας, διότι οι Γερμανοί καταλαβόντες το ΑΡΓΟΣ την 19ην ώραν και ασχοληθέντες με την εκκαθάρισιν αυτού δεν εκινήθησαν προς τας ξύλινιας γέφυρας, το δε επελθών εν τω μεταξύ σκότος και η ελαφρά βροχή εσταμάτησαν παραιτέρω εχθρικήν ενέργειαν.”.

ΤΜΗΜΑ 29

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1941 - 1944

1. Γενικά.

α. Μετά την κατάληψη της χώρας μας τον Απρίλιο του 1941 και τη διάλυση του Ελληνικού Στρατού, παραδόθηκαν και όλα τα πυροβόλα.

β. Ο νεοδημιουργηθείς στη Μέση Ανατολή Ελληνικός Στρατός, διέθετε δύο (2) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού και έλαβε μέρος στις μάχες της Β. Αφρικής και της Ιταλικής χερσονήσου.

γ. Τέλος το Πυροβολικό συνεισέφερε τόσο στη Μάχη της Κρήτης όπου συμμετείχε με προσωπικό και μικρό αριθμό πυροβόλων, όσο και στη συγκρότηση του Ιερού Λόχου, τον οποίο επάνδρωσε μεγάλος αριθμός αξιωματικών του Πυροβολικού.

2. Οργανωτική Εξέλιξη περιόδου 1941 - 1944.

Ο νεοδημιουργηθείς, στη Μέση Ανατολή, Ελληνικός Στρατός διέθετε δύο (2) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού με πυροβόλα 25 λιβρών, τα οποία εφοδιάστηκε από την Μ. Βρετανία. Τα Συντάγματα αυτά ανήκαν αντίστοιχα στις Ι και ΙΙ Ελληνικές Ταξιαρχίες. Τον Ιούνιο του 1944 διαλύθηκε το 2ο Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού και ο Ελληνικός Στρατός διέθετε μόνο ένα Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού υπό την ΙΙΙ Ορεινή Ταξιαρχία, ενώ δεκάδες αξιωματικοί Πυροβολικού επάνδρωσαν τον Ιερό Λόχο. Το παραπάνω Σύνταγμα έλαβε μέρος στις μάχες της Β. Αφρικής και της Ιταλικής χερσονήσου.

3. Επιχειρήσεις.

α. Μάχη της Κρήτης.

(1) Την 20η Μαΐου 1941 η Γερμανική Αεροπορία εξαπέλυσε τη μεγάλη επίθεση κατά της Κρήτης. Υστερα από ένα φοβερό βομβαρδισμό από τον αέρα, Τάγματα αλεξιπτωτιστών κατέλαβαν ορισμένα σημεία, μεταξύ των οποίων και το αεροδρόμιο του Μάλεμε. Οι λίγες συμμαχικές και Ελληνικές δυνάμεις, με την ενίσχυση και του Κρητικού λαού, ο οποίος έλαβε μέρος στον αγώνα, αμύνθηκαν γενναία επί πολλές ημέρες εναντίον εχθρού με συντριπτική υπεροχή, ιδιαίτερα σε Αεροπορία και προξένησαν σ' αυτόν σοβαρότατες απώλειες σε έμπυχο και άψυχο υλικό. Αν και τελικά υπέκυψαν, πρόσφεραν πολύτιμες υπηρεσίες στον συμμαχικό αγώνα, τόσο λόγω των βαριών απωλειών που προκάλεσαν στις επίλεκτες δυνάμεις του Γερμανικού Στρατού, όσο και λόγω της καθυστέρησης ή ματαίωσης επιχειρήσεων που είχαν σχεδιαστεί από τον Άξονα.

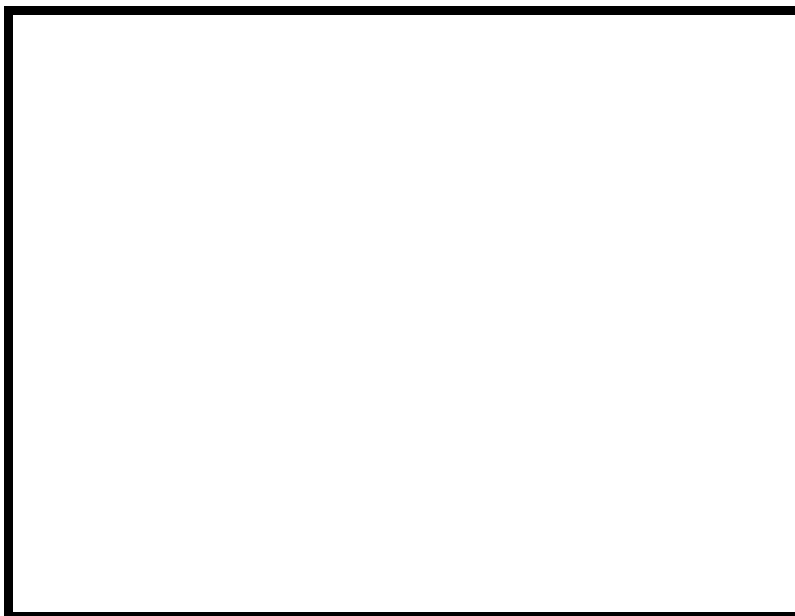
(2) Το Πυροβολικό συμμετείχε με 151 συνολικά πυροβόλα από τα οποία 62 ήταν Α/Α και τα 4 Α/Τ. Μεγάλος αριθμός από αυτά, επανδρώθηκε από Έλληνες αξιωματικούς και οπλίτες.

β. Επιχειρήσεις στη Μέση Ανατολή και Ιταλία.

(1) Οι Μονάδες οι οποίες συγκροτήθηκαν στη Μέση Ανατολή, πολέμησαν ηρωικά στο πλευρό των Συμμάχων, στην Αφρική από 9-9-1942 μέχρι 24-12-1942 συμμετέχοντας στη μάχη του Ελ Αλαμείν (23-10-1942 έως 5-11-1942) και αργότερα στην Ιταλία με την 3η Ορεινή Ταξιαρχία (8-9-1944 μέχρι 18-10-1944) η οποία και ονομάστηκε τιμητικά "Ταξιαρχία Ρίμινι", στις μάχες του Ρίμινι (9-22/9/1944) και του Ρουβίκωνα (25/9/1944 έως 16/10/1944). Επιπλέον, ο "Ιερός Λόχος" που συγκροτήθηκε αποτελούμενος κυρίως από αξιωματικούς στο οποίο εμάχοντο σαν στρατιώτες, μετείχε αρχικά στις επιχειρήσεις της Βόρειας Αφρικής (Τυνησία - από 25/1/1943 μέχρι 2/5/1943), σε πολλές καταδρομικές επιχειρήσεις στα νησιά του Αιγαίου Πελάγους και της Δωδεκανήσου, κατέλαβε δε από αέρα και τη Σάμο, την

οποία αργότερα εκκένωσε μετά από διαταγή του Γενικού Συμμαχικού Στρατηγείου Μέσης Ανατολής.

(2) Το Πυροβολικό συμμετείχε τόσο στις επιχειρήσεις της Μέσης Ανατολής όσο και της Ιταλίας με ένα Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού, με πυροβόλα των 25 λιβρών.

**Σχήμα 41. Ελληνικό Πυροβολικό στη Μέση Ανατολή
(Πυροβόλο 25 λιβρών).**

ΤΜΗΜΑ 30

ΤΟ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟ ΚΑΤΑ ΤΟ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ

1. Γενικά.

Παρόλο που ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος κυριαρχείται από τη δράση των τεθωρακισμένων και των αεροσκαφών, το Πυροβολικό χωρίς να διαφοροποιηθεί από τον κύριο ρόλο του, δηλαδή την παροχή πυρών υποστήριξης, είχε σημαντική συμβολή σε όλες τις πολεμικές συγκρούσεις και γνώρισε θεαματική τεχνολογική εξέλιξη.

2. Εξέλιξη του Πυροβολικού.

α. Οι Γερμανοί αρχικά διατήρησαν τις δοκιμασμένες οργανωτικές δομές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου καθώς και όλες τις καινοτομίες που είχαν εισαγάγει οι Σύμμαχοι κατά τον Μεσοπόλεμο. Διατήρησαν έτσι το οργανικό Πυροβολικό των Συνταγμάτων Πεζικού, αντί για τους όλμους, στους οποίους δεν έδειξαν ποτέ ιδιαίτερη εμπιστοσύνη καθώς και τις μονάδες πυροβόλων εφόδου ο οποίος ήταν ένας καθαρά γερμανικός θεσμός από την εποχή του Μεγάλου Φρειδερίκου. Οι μονάδες αυτές, αντίθετα με ότι πιστεύεται για τα τεθωρακισμένα, ήταν οι πιο ένδοξες Μονάδες του Γερμανικού Στρατού και οι οπλίτες τους ήταν οι μόνοι που ήταν δυνατόν να τιμηθούν με το παράσημο του Σταυρού των Ιπποτών. Προηγούνταν κατά την επίθεση των Μονάδων Πεζικού και Τεθωρακισμένων, καταστρέφοντας με εύστοχες βολές την εχθρική διάταξη ώστε να μπορέσουν τα τεθωρακισμένα και το πεζικό να εισχωρήσουν από το ρήγμα που δημιουργούσαν.

β. Κατά τη διάρκεια του πολέμου τόσο οι Σύμμαχοι όσο και οι Γερμανοί κατασκεύασαν μεγάλο αριθμό βαρέων και υπερβαρέων πυροβόλων με πολύ μεγαλύτερα

διαμετρήματα από αυτά που υπήρχαν μέχρι τότε και τα οποία κυμαίνονταν από 150 μέχρι 380 χιλιοστά. Κορύφωση αυτού του ανταγωνισμού υπήρξε, το υπερβαρύ Γερμανικό πυροβόλο "Γκούσταβ" των 800 χιλιοστών που εσύρετο από δεκαέξη (16) αμαξοστοιχίες και υπηρετείτο από στοιχείο 1.420 ανδρών. Τα βλήματά του είχαν βάρος επτά τόννους, βεληνεκές σαρανταεπτά (47) χλμ. και διαπερνούσαν γρανίτη πάχους τριάντα (30) μέτρων.

γ. Ανάπτυξη Αυτοκινούμενων (Α/Κ) Πυροβόλων.

Οι νέες Τεθωρακισμένες και Μηχανοκίνητες Μεραρχίες των εμπολέμων δημιούργησαν την ανάγκη για ανάπτυξη Πυροβολικού με ίση τουλάχιστον ευκινησία στο πεδίο της μάχης. Δημιουργήθηκαν έτσι νέοι τύποι αυτοκινούμενων πυροβόλων και από τις δύο παρατάξεις για την υποστήριξη των σχηματισμών αυτών και επινοήθηκαν νέα οργανωτικά σχήματα για την κάλυψη των αναγκών που εδημιουργούντο κατά τη διάρκεια του πολέμου.

(1) Το αυτοκινούμενο πυροβόλο καθιερώθηκε κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, σαν βασικό και απαραίτητο στοιχείο για τη παροχή πυρών υποστηρίξεως. Δημιουργήθηκαν δύο κύριοι τύποι Α/Κ Πυροβολικού. Τα ισχυρά τεθωρακισμένα εφόδων και οι καταστροφείς αρμάτων με τα ελαφρά τεθωρακισμένα πυροβόλα μάχης. Ο πρώτος τύπος χρησιμοποιήθηκε ευρύτατα από τους Γερμανούς και κυρίως από τους Ρώσους, ενώ ο δεύτερος από τους Αμερικανούς και τους Βρετανούς.

(2) Οι Βρετανοί μετά τις πρώτες μάχες στην Β. Αφρική κατάλαβαν την σπουδαιότητα των Α/Κ πυροβόλων τα οποία θα κάλυπταν τις ανάγκες υποστήριξης των τμημάτων ελιγμού κατά τις ταχύτατες κινήσεις και εναλλαγές της ερήμου. Το πρώτο Α/Κ πυροβόλο τους ήταν το Bishop που αποτελείτο από το σκάφος του άρματος "Valentine" και το κλασικό πυροβόλο των 25 λιβρών. Είχε αρκετή θωράκιση, αλλά είχε κληρονομήσει από το άρμα "Valentine" μία υπερβολική βραδύτητα, είχε κατασκευαστικά και σχεδιαστικά σφάλματα, ήταν δύσχρηστο και δεν ήταν άνετο για το στοιχείο. Στηριζόμενο στην ίδια κατασκευαστική ιδέα ήταν το Sekton, το οποίο το διαδέχτηκε. Αποτελείτο από σκάφος των αρμάτων Grant ή Sherman με πυροβόλο των 25 λιβρών ή των 75 χιλ. Ήταν και αυτό αρκετά βαρύ ισχυρά θωρακισμένο και πολύ ψηλό ώστε να μπορεί δύσκολα να κρυφτεί, υπερτερούσε όμως σημαντικά του προκατόχου του γιατί αποτελείτο από τελειότερα και πλέον σύγχρονα μέρη.

(3) Οι Αμερικανοί, επειδή αντιλήφθηκαν από την αρχή του πολέμου, την αξία και την ανάγκη του Α/Κ Πυροβολικού κατασκεύασαν κατά τη διάρκεια του πολέμου ένα ικανό αριθμό Α/Κ πυροβόλων. Χρησιμοποίησαν και αυτοί τη βασική συνταγή του συνδυασμού του καθιερωμένου και δοκιμασμένου σκάφους ενός άρματος και ενός γνωστού και καθιερωμένου πυροβόλου. Ο Αμερικανικός Στρατός ήταν ο πρώτος στρατός στον κόσμο που διέθετε όλο το Πυροβολικό των ΤΘ Σχηματισμών του επί ερπυστριών.

(4) Η πρώτη γενιά των Αμερικανικών Α/Κ πυροβόλων, είχε σαν βασικά χαρακτηριστικά τον επιτυχή αναμφίβολα συνδυασμό αφ΄ ενός μεν γνωστών προκατασκευασμένων και δοκιμασμένων πυροβόλων και αφ΄ετέρου εξαιρετων σκαφών τα οποία είχαν κατασκευαστεί για άρματα μάχης και όχι για Α/Κ πυροβόλα. Η χρήση προκατασκευασμένων μερών είχε σαν άμεσα αποτελέσματα, την αδυναμία περιστροφής του πυροβόλου ανεξάρτητα του σκάφους, το δυσανάλογο προς το διαμέτρημα βάρος (μεγαλύτερο των 20 τόννων πάντοτε) και την έλλειψη θωράκισης και προστασίας για το προσωπικό. Παρ΄ όλα αυτά η πρώτη γενεά εκπλήρωσε πλήρως την αποστολή της και κυριάρχησε σε όλους τους ΤΘ Σχηματισμούς του Αμερικανικού Στρατού σε όλη την διάρκεια του πολέμου.

(5) Το βασικό δόγμα των Ρώσων για την χρησιμοποίηση του Πυροβολικού του "θεού του πολέμου", όπως το αποκαλούσε ο Στάλιν, είχε ως εξής:

(α) Η άμυνα εξ ολοκλήρου, είναι κατ΄ αρχήν Α/Τ άμυνα και όλο το Πυροβολικό είναι Α/Τ Πυροβολικό.

(β) Στις επιθετικές επιχειρήσεις πρέπει να επιδιώκονται μαζικά άμεσα πυρά και όλα τα όπλα που μπορούν να προσβάλλουν στόχους περιοχής θα πρέπει να χρησιμοποιούνται επιτακτικά, ανεξάρτητα της ειδικής αποστολής τους, για την εκτέλεση προπαρασκευαστικών πυρών.

(γ) Το Πυροβολικό είναι η κύρια δύναμη κρούσης ενός στρατού.

(δ) Τα πυροβόλα και τα οβιδοβόλα πρέπει να είναι όσο το δυνατό απλούστερης σχεδίασης και ισχυρότερης κατασκευής.

(6) Οι βασικές Ρωσικές κατασκευαστικές σκέψεις των Α/Κ πυροβόλων ήταν πλησιέστερες προς τα άρματα, παρά προς τα πυροβόλα. Διακρίνονταν σε ελαφρά, μέσα και βαρέα, όπως τα άρματα, διέθεταν θωράκιση και είχαν ταχύτητα και ευκινησία, όση μπορούσαν να τους δώσουν οι πραγματικά ικανότατοι κατασκευαστές τους, όχι για να ακολουθούν και να υποστηρίζουν τα άρματα, αλλά για να τα αντιμετωπίζουν. Καθίσταται σαφές ότι η όλη ιδέα της κατασκευής τους ήταν χαρακτηριστικά επηρεασμένη από τα άρματα μάχης.

(7) Το Α/Κ πυροβόλο εφόδου για τους Ρώσους ήταν το αντι - όπλο, το οποίο μαχόμενο στην πρώτη γραμμή θα κατώρθωνε να επιτύχει τα πρώτα κύρια και αποφασιστικά κτυπήματα κατά του Πεζικού και ΤΘ του αντιπάλου, δηλαδή των όπλων ελιγμού.

(8) Οι Γερμανοί ήταν οι πρώτοι οι οποίοι χρησιμοποίησαν τα πυροβόλα εφόδου SturmgeSutz III εξοπλισμένα με πυροβόλα των 75 χιλ. κατά την εισβολή στην Γαλλία. Η περιορισμένη χρήση τους ωφείλεται περισσότερο στο γεγονός ότι ο προγραμματισμός της παραγωγής τους δεν ανέμενε τόσο νωρίς την έκρηξη του πολέμου.

δ. Με πρωτοπόρους τους Ρώσους, δημιουργήθηκαν Ταξιαρχίες και Μεραρχίες Πυροβολικού με περισσότερα από εκατό (100) πυροβόλα ανά Σχηματισμό, τα οποία οδήγησαν σε "τερατώδεις" συγκεντρώσεις πυρών κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων. Έτσι υπήρξαν περιπτώσεις που Τεθωρακισμένες Μεραρχίες με μέτωπο 1.500 μέτρων υποστηρίζονταν από εξήντα πυροβόλα, ενώ στην πολιορκία της Σεβαστουπόλεως, ο Στρατάρχης Μανσταίν διέθετε 208 Πυρχίες για μέτωπο εικοσιδύο (22) μιλίων.

ε. Η μαζική χρησιμοποίηση των αεροσκαφών οδήγησε στη μαζική δημιουργία αντιαεροπορικών όπλων και μονάδων, που για τους Γερμανούς ιδίως, έγινε επιτακτική, όταν οι Σύμμαχοι άρχισαν να κυριαρχούν ολοκληρωτικά στον αέρα πάνω από τις Γερμανικές πόλεις και σ' όλα τα μέτωπα. Εφθασε έτσι ο Γερμανικός Στρατός το 1944 να διαθέτει 45.500 αντιαεροπορικά πυροβόλα.

στ. Κατά τη διάρκεια του πολέμου εφευρίσκεται από τους Αμερικανούς ο πυροσωλήνας προσεγγίσεως.

ζ. Κατά την διάρκεια του πολέμου χρησιμοποιήθηκαν δύο τύποι πυροβόλων που αποτέλεσαν τεχνολογικά θαύματα και υποδείγματα για την μελλοντική τεχνολογική εξέλιξη του Πυροβολικού. Ήταν το γερμανικό πυροβόλο των 88 χιλ., το μόνο που μπορούσε να εκτελεί αντιαρματική, αντιαεροπορική και έμμεση βολή και το Βρετανικό πυροβόλο των 25 λιβρών που κυριάρχησε στους περισσότερους Στρατούς του κόσμου για πολλά χρόνια μετά τον πόλεμο.

η. **Ανάπτυξη Πυροβολικού Πυραύλων.**

Κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, άρχισε η ανάπτυξη του Πυραυλικού Πυροβολικού.

(1) Η ιδέα των πυραύλων χρονολογείται προ Χριστού και η πρώτη χρησιμοποίησή τους χάνεται στην αρχαιότητα. Ο πρώτος υπαινιγμός αναφέρθηκε σε ένα σύγγραμμα του Πυθαγόρειου φιλοσόφου Αρχύτα με τον τίτλο "Ίπταμένη Περιστέρα" περί το 360 π.Χ.

(2) Ο πρώτος αναφερόμενος τύπος πυραύλου είναι αυτός που χρησιμοποιήθηκε στην Κίνα, από τους υπερασπιστές του Κάϊ - Φένγκ, αμυνομένων κατά του Ογκ - Ντάϊ, γιού του Τσέγκις - Χάν, το 1232 μ.Χ. δηλαδή ένα περίπου αιώνα πριν από την εμφάνιση του πρώτου πυροβόλου.

(3) Μεγάλη πρόοδος προς την κατεύθυνση αυτή, από θεωρητικής απόψεως, σημειώθηκε κατά τον 17ο αιώνα με τη διατύπωση από τον Ισαάκ Νεύτωνα του γνωστού νόμου περί "δράσεως και αντιδράσεως" σύμφωνα με τον οποίο κάθε δύναμη στην φύση συνοδεύεται από ίση και αντίθετη, την αντίδραση. Το 1774 ο Αμερικανός Λοχαγός Ρόμπερτ Τζόουνς έγραψε το πληρέστερο, μεταξύ των εκδοθέντων κατά τα μέσα του 18ου αιώνα, βιβλίο "περί πυραύλων".

(4) Η πρόοδος και οι εξελίξεις του κλασσικού Πυροβολικού κατά τον 19ο αιώνα, έκαναν τον πύραυλο να περιπέσει στην αφάνεια για μερικές δεκαετίες.

(5) Κατά τις αρχές του 20ου αιώνα άρχισε να ανεβαίνει το ενδιαφέρον για την εξέλιξη των πυραύλων τόσο για πολεμικούς όσο και για ειρηνικούς σκοπούς. Με την ανάπτυξη αυτών ασχολήθηκαν κατ' αρχήν ο Ρώσος Ζιολκόφσκι και ο Αμερικανός Ρόμπερτ Γκόνταρντ.

(6) Το 1923 ο Γερμανός Ομπερθ εξέδωσε το βιβλίο "Ο Πύραυλος για τους Χώρους των Πλανητών", ένα επιστημονικό και πολύ εμπειριστατωμένο σύγγραμμα. Ο ίδιος ίδρυσε το 1927 στο Μπρέσλαου την ένωση διαπλανητικών ταξιδιών και βοηθούμενος από τους Μάξ Βίλλιερ (MAX VILLIER) και Φρίτζ Φον Οπελ άρχισε πειραματισμούς στους πυραύλους. Το 1923 ο Γκόνταρντ εκτόξευσε τον πρώτο γυροσκοπικά σταθεροποιούμενο πύραυλο υγρών καυσίμων.

(7) Απο το 1935 οι Γερμανοί άρχισαν να χτίζουν τις γνωστές εγκαταστάσεις του πειραματικού σταθμού στο Πεδεμόντιο του οποίου την τεχνική διεύθυνση ανέλαβε ο Βέρνερ Φόν Μπράουν. Στο Πεδεμόντιο κατασκευάστηκε σειρά πειραματικών πυραύλων, από την οποία προήλθε ο γνωστός από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο πύραυλος V-2.

(8) Την 13-6-44 οι Γερμανοί εκτόξευσαν τον πρώτο πύραυλο V-1, κατά της Αγγλίας, την ιπτάμενη βόμβα όπως την αποκάλεσαν, από την ακτή του Καλαί. Ο πύραυλος αυτός προωθούνταν με αεριομητήρα και ανέπτυσε ταχύτητα μέχρι 450 ΜΑΩ. Κατά τους επόμενους τρεις μήνες συνεχίσθηκε η εκτόξευση πυραύλων V-1 εναντίον του Λονδίνου και των ακτών της Νοτίου Αγγλίας. Από αυτούς μόνο 29 έφθασαν στον προορισμό τους, 25 κατέπεσαν στην Γαλλία στο στενό της Μάγχης και 46 καταστράφηκαν από μόνοι τους ή από την Α/Α άμυνα των Αγγλων.

(9) Ο πύραυλος V-2 ήταν ένα βαλλιστικό βλήμα, ο πρόδρομος των σημερινών βαλλιστικών βλημάτων. Ήταν όπλο του Πυροβολικού. Το βεληνεκές του ήταν 350-500 χλμ. Η προώθησή του επιτυγχάνονταν με κινητήρα αντιδράσεως υγρών καυσίμων (Οινόπνευμα και υγρό οξυγόνο). Ο κώνος μάχης βάρους ενός τόννου περιείχε Τ.Ν.Τ. Η ακρίβειά του ήταν πολύ μικρή, (ακτίνα πιθανού σφάλματος 10 χλμ σε βεληνεκές 350 χλμ). Η πρώτη εκτόξευσή του εναντίον της Αγγλίας έγινε τον Σεπτέμβριο του 1944.

ΤΜΗΜΑ 31

ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1952

1. Γενικά.

Από τη στιγμή της απόβασης στην Ελλάδα των πρώτων Βρετανικών τμημάτων και του Ιερού Λόχου την 13η και 14η Οκτωβρίου 1944 και πριν ακόμη απελευθερωθεί η Βόρεια Ελλάδα, άρχισε η οργάνωση των πρώτων Ελληνικών Στρατιωτικών τμημάτων (Διοικήσεων και Ταγμάτων Εθνοφυλακής) με αποστολή την αποκατάσταση της τάξης και την απελευθέρωση και της υπόλοιπης Ελλάδας από τα στρατεύματα κατοχής.

2. Συγκρότηση Εθνοφυλακής. - Πρώτες Μονάδες Στρατού Εκστρατείας.

α. Η Ελληνική Κυβέρνηση, μετά τη διάλυση των συγκροτηθέντων Διοικήσεων και Μονάδων Εθνοφυλακής, δεν διέθετε καμμία ένοπλη δύναμη.

β. Τα τμήματα τα οποία αποτέλεσαν τα πρώτα τμήματα Εθνοφυλακής πλαισιώθηκαν από στελέχη και συμπληρώθηκαν με οπλίτες, με πρόσκληση κλάσεων και από την ΙΙη Ορεινή Ταξιαρχία, η οποία διέθετε και ένα Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού, το οποίο έφθασε στην Ελλάδα χωρίς σκευή και πυρομαχικά.

γ. Με την υπ' αριθ. ΑΠ 98007 / 4 - 3 - 45 Διαταγή του ΓΕΣ άρχισε να οργανώνεται με πυρήνα την ΙΙη Ορεινή Ταξιαρχία, η ΙΙ Μερραρχία η οποία εκτός των άλλων περιελάμβανε και ένα Σύνταγμα Πυροβολικού. Αργότερα, συγκροτήθηκαν και οι ΧΙ και ΙΧ Μερραρχίες.

δ. Το 1945 συγκροτήθηκαν και αναδιοργανώθηκαν, η Σχολή Πυροβολικού και το Σύνταγμα Υποδοχής Πυροβολικού.

ε. Μετά από συσκέψεις με τη Βρετανική Στρατιωτική Αποστολή αποφασίσθηκε και η οργάνωση του Στρατού σύμφωνα με τον ΑΠ 408832 / 12 - 4 - 46 Πίνακα Οργανώσεως του Στρατού, ο οποίος εκτός των άλλων προέβλεπε τη συγκρότηση τριών ΣΣ (Α', Β', Γ'), τριών Πεδινών Μερραρχιών, τεσσάρων Ορεινών Μερραρχιών, δύο Ανεξάρτητων Ταξιαρχιών και διαφόρων μονάδων Πυροβολικού.

3. Οργάνωση Μεταπολεμικού Στρατού - Γενικά.

α. Με τον υπ' αριθ. 888 Αναγκαστικό Νομο της 21 Φεβρουαρίου 1949 "Περί Καθορισμού Οπλων και Σωμάτων του Στρατού Ξηράς", καθορίσθηκαν τα Οπλα, Σώματα και Υπηρεσίες όπως και παραμένουν μέχρι σήμερα με μερικές μικρές τροποποιήσεις.

β. Το διάστημα αυτό πρυτάνευσε η αναγκαιότητα της οργανώσεως της εκπαίδευσης των Αξιωματικών, Υπαξιωματικών και στρατευσίμων οπλιτών. Ειδικότερα για τους οπλίτες:

(1) Για πρώτη φορά οι διαδοχικές σειρές προσκλήσεων ονομάσθηκαν "Εκπαιδευτικές Σειρές Στρατευσίμων Οπλιτών - (ΕΣΣΟ)".

(2) Δημιουργήθηκε το Κέντρο Εκπαίδευσης Πυροβολικού (ΚΕΠΒ) και το Ειδικό Κέντρο Εκπαίδευσης Ορειβατικού Πυροβολικού (ΕΚΕΟΠ) για την ειδική εκπαίδευση των οπλιτών Πυροβολικού.

4. Νέα Διάταξη Μάχης (Οργάνωση Ιουνίου 1946 - Ιουλίου 1948).

α. Με διαταγές που εκδόθηκαν από τον Ιούλιο μέχρι τον Αύγουστο 1946 συγκροτήθηκαν οι παρακάτω νέες Μονάδες Πυροβολικού:

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ : Ορειβατικό Πυροβόλο.
ΔΙΑΜΕΤΡΗΜΑ : 3,7".
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ : Αγγλική.
ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ : 1942
ΒΕΛΗΝΕΚΕΣ : 5.500 μ.
ΧΡΗΣΗ : Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ : Α/Τ Πυροβόλου.
ΔΙΑΜΕΤΡΗΜΑ : 6 λίβρες.
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ : Αγγλική.
ΒΕΛΗΝΕΚΕΣ : 2500 μ.
ΧΡΗΣΗ : Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ : Ορειβατικό Πυροβόλο.
ΔΙΑΜΕΤΡΗΜΑ : 75 χιλ.
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ : Αμερικανική.
ΒΕΛΗΝΕΚΕΣ : 8.800 μ.
ΧΡΗΣΗ : Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος.
Επιχειρήσεις 1948-1949.

Σχήμα 42. Πυροβόλα Ελληνικού Πυροβολικού. (Περίοδος 1946-1953).

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ : Μέσο Πυροβόλο.
ΔΙΑΜΕΤΡΗΜΑ : 5,5".
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ : Αγγλική.
ΒΕΛΗΝΕΚΕΣ : 16.640 μ.
ΧΡΗΣΗ : Β΄ Παγκόσμιος
Πόλεμος.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ : Α/Α Πυροβόλο.
ΔΙΑΜΕΤΡΗΜΑ : 40 χιλ.
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ : Αμερικανική.
ΤΥΠΟΣ : Μπόφορς
ΒΕΛΗΝΕΚΕΣ : Μεγ. Οριζ. 9.920 μ.
Μεγ. Κεκλ. 6.970 μ.
ΧΡΗΣΗ : Β΄ Παγκόσμιος
Πόλεμος

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ : Α/Α Πυροβόλο.
ΔΙΑΜΕΤΡΗΜΑ : 20 χιλ.
ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ : Ιταλική.
ΤΥΠΟΣ : BREDA.
ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ : 1935.
ΒΕΛΗΝΕΚΕΣ : 3.000 μ.
ΧΡΗΣΗ : Β΄ Παγκόσμιος
Πόλεμος.

Σχήμα 43. Πυροβόλα Ελληνικού Πυροβολικού (Περίοδος 1946- 1953).

- (1) Τα 102, 105 και 108 Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού.
- (2) Το Ειδικό Κέντρο Εκπαίδευσης Ορειβατικού Πυροβολικού.
- (3) Το 131 Σύνταγμα Ορειβατικού Πυροβολικού.
- (4) Οι Διοικήσεις Πυροβολικού ΙΙ, ΙΧ και ΧΙ Μεραρχιών.

β. Με μελέτη του ΓΕΣ τον Φεβρουάριο του 1948 έγινε η βελτίωση και αύξηση του Ελληνικού Στρατού. Ειδικότερα για το Πυροβολικό:

(1) Μετατράπηκαν σε τρεις (3) Μοίρες όλμων των 4,2" και οι τρεις (3) Μοίρες Ορειβατικού Πυροβολικού των 3,7", με Βρετανικό υλικό, σε έξι (6) Μοίρες Ορειβατικού Πυροβολικού των έξι (6) πυροβόλων 75 χιλ. Αμερικανικής κατασκευής, τα οποία μεταφέρθηκαν στην Ελλάδα και είχαν καλύτερες βλητικές ικανότητες από τα αντίστοιχα Βρετανικά.

(2) Οργανώθηκαν δύο (2) Μοίρες Μέσου Πυροβολικού των έξι (6) πυροβόλων και μία Ανεξάρτητη Πυρολογία των δύο (2) πυροβόλων.

(3) Οργανώθηκαν δεκατρείς (13) Στατικοί Ουλαμοί των δύο σωλήνων όλμων 4,2" στα Β' και Γ' ΣΣ.

(4) Συγκροτήθηκε Τοπογραφική Μοίρα Πυροβολικού.

(5) Τέλος, συγκροτήθηκε μία (1) Μοίρα Πεδινού Πυροβολικού των 25 λιβρών των οκτώ (8) πυροβόλων.

5. Οργάνωση Περιόδου Αυγούστου 1948 μέχρι Τέλος 1949.

α. Οι μεταβολές την περίοδο αυτή, όσον αφορά το Πυροβολικό ήταν:

(1) Οι Μοίρες Ορειβατικού Πυροβολικού υπήχθησαν οργανικά στις Μεραρχίες, αυξανόμενες σε οκτώ.

(2) Προστέθηκε και Τρίτη Μοίρα Μέσου Πυροβολικού.

(3) Τα Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού, υπήχθησαν αντί των Μεραρχιών, στις Μονάδες της Στρατιάς και διατίθεντο στα Σώματα Στρατού όπως και οι Μοίρες Μέσου Πυροβολικού.

β. Οι μεταβολές της οργάνωσης από τον Οκτώβριο μέχρι το Δεκέμβριο του 1949, όσον αφορά το Πυροβολικό ήταν:

(1) Στις Μεραρχίες.

(α) Από τις εννέα (9) Μοίρες Ορειβατικού Πυροβολικού (ΜΟΠ) τηρούνται σε ενέργεια οι έξι (6). Οι άλλες τρεις θα τηρούντο σαν επιστρατευόμενες.

(β) Χωρίς ΜΟΠ παρέμειναν οι Χ, ΧΙ και VI Μεραρχίες.

(γ) Κάθε ΜΟΠ διέθετε τρεις (3) Πυροβολαρχίες των δύο (2) πυροβόλων, δηλαδή, συνολικά έξι πυροβόλα.

(2) Στις Μονάδες Στρατιάς.

Διαλύονται τα 104 και 108 Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού και μετατρέπονται σε μονάδες Επιστράτευσεως.

6. Οργάνωση Περιόδου 1950 - 1952.

α. Τον Απρίλιο του 1950 συστήθηκε το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας στο οποίο υπήχθησαν τα τρία Πολεμικά Υπουργεία (Στρατού , Ναυτικού και Αεροπορίας) και ιδρύθηκαν τα αντίστοιχα Υφυπουργεία.

β. Κατά το έτος 1951 παρουσιάζονται οι παρακάτω μεταβολές στο Πυροβολικό της Στρατιάς και συγκροτήθηκαν:

- (1) Τρία (3) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού των 25 λιβρών.
- (2) Δύο (2) Μοίρες Μέσου Πυροβολικού με νέα Αμερικάνικα πυροβόλα (οβιδοβόλα) των 155 χιλ.
- (3) Δύο (2) Συντάγματα Α/Τ Πυροβολικού των 6 λιβρών.
- (4) Τρία (3) Συντάγματα Α/Α Πυροβολικού των 40 χιλ.
- (5) Μία (1) Μοίρα Α/Τ Πυροβολικού με πυροβόλα από λάφουρα των 37 χιλ.
- (6) Μία (1) Μοίρα Α/Α Πυροβολικού με πυροβόλα από λάφουρα των 20 χιλ.
- (7) Μία (1) Μοίρα Εναέριας Παρατήρησης.
- (8) Διαλύθηκε η 152 Μοίρα Μέσου Πυροβολικού των 5,5".

γ. Μετά από τις παραπάνω μεταβολές, το Πυροβολικό κατανέμεται:

(1) Στις Μεγάλες Μονάδες (Πεζικού).

- (α) Δύο Λόχοι Α/Τ Πυροβόλων των 75 χιλ.
- (β) Τάγμα Α/Α Πυροβολικού.

(2) Στις Μονάδες Πυροβολικού.

(α) Μερραρχιακό.

Οκτώ (8) Μοίρες Ορειβατικού Πυροβολικού των 75 χιλ., των οκτώ πυροβόλων η κάθε μία.

(β) Στρατιάς.

- (1) Επτά (7) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού των 25 λιβρών, των δεκαοκτώ πυροβόλων το καθ' ένα.
- (2) Μοίρα (1) Πεδινού Πυροβολικού των 105 χιλ. (οκτώ πυροβόλα).
- (3) Τρείς (3) Μοίρες Μέσου Πυροβολικού των 5,5" και 155 χιλ. των οκτώ πυροβόλων η κάθε μία.
- (4) Δύο (2) Συντάγματα Α/Α Πυροβολικού των 40 χιλ. των τριάντα έξι (36) πυροβόλων το κάθε ένα.
- (5) Δύο (2) Συντάγματα Α/Τ Πυροβολικού των 6 λιβρών των τριάντα έξι πυροβόλων το κάθε ένα.

(6) Μοίρα Εναέριας Παρατήρησης (15 Αεροσκάφη).

δ. Το έτος 1952 ο Στρατός Ειρήνης περιορίσθηκε σε 143.000 άνδρες. Στο Πυροβολικό έγιναν οι παρακάτω μεταβολές:

(1) Μεραρχιακό Πυροβολικό.

(α) Τα Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού έγιναν οργανικές Μονάδες των Μεραρχιών. Έτσι, η κάθε Μεραρχία, εκτός της V, η οποία διέθετε μόνο ΜΟΠ, ενισχύονταν με ένα Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού.

(β) Από τα Συντάγματα αυτά, τα δύο (2) ήταν είκοσι τεσσάρων (24) πυροβόλων, τα δύο (2) των δέκα έξι (16) και ένα (1) των δέκα τριών (13).

(2) Πυροβολικό Στρατιάς.

(α) Οι Μοίρες Μέσου Πυροβολικού ενσωματώθηκαν σε Συντάγματα Μέσου Πυροβολικού (ένα των 5,5" και ένα των 155 χιλ.).

(β) Προστέθηκαν τέσσερα (4) Συντάγματα Α/Α Πυροβολικού των 40 χιλ. Έτσι, το σύνολο των Συνταγμάτων αυτών έγινε έξι (6), από τα οποία τα τέσσερα (4) είχαν συμπληρώσει τη συγκρότησή τους. Για τα υπόλοιπα δύο (2) αναμένονταν το απαιτούμενο υλικό.

(γ) Συγκροτήθηκε Τοπογραφικός Ουλαμός, ο οποίος αποτελούσε πυρήνα για την ανάπτυξη (σε εκστρατεία) Μοίρας Επισημάνσεως (Μοίρα Παρατηρήσεως).

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ
ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ
ΕΞΕΛΙΞΗ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ (ΕΩΣ ΤΟ 1996)
ΤΜΗΜΑ 32
ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Γενικά.

α. Στο Κεφάλαιο αυτό θα επιχειρηθεί μια συνοπτική περιγραφή της εξέλιξης του σύγχρονου Ελληνικού Πυροβολικού, όπως αυτό διαμορφώθηκε στο δεύτερο ήμισυ του 20ου αιώνα.

β. Από το 1953 μέχρι και σήμερα το πυροβολικό ακολουθώντας την αλματώδη ανάπτυξη της τεχνολογίας, εξελίσσεται διεθνώς, ώστε να καταστεί μαζί με την αεροπορία, όπως διαφάνηκε και από τον "Πόλεμο του Κόλπου", ο απόλυτος άρχοντας του χερσαίου πεδίου της μάχης

γ. Το πυροβολικό όπως είναι γνωστό, είναι το κύριο όπλο παροχής πυρών υποστήριξης, ο δε ρόλος του συνίσταται στην παροχή έγκαιρης και συνεχούς υποστήριξης στις δυνάμεις ελιγμού με πυρά, τα οποία αποσκοπούν στην καταστροφή ή εξουδετέρωση των εχθρικών στόχων οι οποίοι θέτουν σε κίνδυνο την εκπλήρωση της αποστολής του υποστηριζομένου.

δ. Αν και ο ρόλος του Πυροβολικού Μάχης δεν άλλαξε μέχρι σήμερα, προέκυψαν ωστόσο σοβαρές μεταβολές στο επιχειρησιακό περιβάλλον, σαν αποτέλεσμα της ραγδαίας εξέλιξης των οπλικών συστημάτων, οι οποίες επέβαλλαν αλλαγές στην τακτική και την τεχνική χρησιμοποίησή του.

ε. Μέσα στην προσπάθεια αυτή, της προσαρμογής του όπλου στο σύγχρονο, ταχέως εξελισσόμενο, τριών διαστάσεων πεδίο μάχης, επιτεύχθηκε η αύξηση του βεληνεκούς, η αυτοματοποίηση των διαδικασιών βολής, ο εκσυγχρονισμός των μέσων εντοπισμού στόχων και διαβίβασης πληροφοριών, η αύξηση της ευκινησίας, η αύξηση της ευκαμψίας πυρών και γενικά η ταχύτερη απόκριση στις αποστολές βολής με ταυτόχρονη αύξηση της επιβιωσιμότητάς του. Όλα αυτά όμως, έχουν ένα και μοναδικό σκοπό, αυτόν της καταστροφής του στόχου.

στ. Το Ελληνικό Πυροβολικό ακολούθησε την εξέλιξη αυτή τόσο στην οργάνωσή του όσο και στην προμήθεια σύγχρονων οπλικών συστημάτων.

2. Διάρθρωση Κεφαλαίου.

Στο Κεφάλαιο αυτό θα ακολουθηθεί η παρακάτω δομή:

α. Αλλαγή της οργάνωσης, σύμφωνα με τα πρότυπα των ΗΠΑ.
β. Εξέλιξη των οπλικών συστημάτων του Ελληνικού Πυροβολικού. Θα εξεταστεί η εξέλιξη αυτή με τις παρακάτω ενότητες:

(1) Πυροβολικό Μάχης, όπου περιλαμβάνεται το ρυμουλκούμενο, αυτοκινούμενο και πυραυλικό πυροβολικό.

(2) Α/Α Πυροβολικό.

(3) Μέσα Παρατηρήσεως.

(4) Συστήματα Διευθύνσεως, Ελέγχου και Επικοινωνιών.

- γ. Εξέλιξη στην Οργάνωση-Συγκρότηση του Ελληνικού Πυροβολικού.

ΤΜΗΜΑ 33

ΝΕΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ (1953)

1. Γενικά.

α. Στις αρχές της δεκαετίας του 1960 έγιναν ουσιαστικές μεταβολές στο Πυροβολικό, κυρίως λόγω της αναδιοργάνωσής του κατά το πρότυπο του αμερικανικού συστήματος οργάνωσης.

β. Η αναδιοργάνωση αυτή, κρίθηκε σαν περισσότερο απαραίτητη ειδικότερα μετά την ένταξη της Ελλάδας στο ΝΑΤΟ και την προμήθεια οπλικών συστημάτων αμερικανικής κατασκευής.

γ. Τα υπάρχοντα πυροβόλα κρίθηκαν ακατάλληλα, καθ'όσον το ΝΑΤΟ αποφάσισε την τυποποίηση, στα διαμετρήματα των 105 χιλ., 155 χιλ. και 8 ιντσών, οπότε για τα παλαιά πυροβόλα υπήρχε πρόβλημα τεχνικής υποστήριξης. Αμέσως μετά την παραλαβή των αμερικανικών πυροβόλων, ο Ελληνικός Στρατός παρόπλισε σταδιακά τα βρετανικά των 25 λιβρών και 5,5" όπως και τα αμερικανικά οβιδοβόλα των 75 χιλ.

δ. Η οργάνωση του 1953 με μικρές μεταβολές παρέμεινε σε ισχύ μέχρι την ολοκλήρωση της τελευταίας αναδιοργάνωσης του Πυροβολικού, το 1995.

2. Νέα Οργάνωση του Πυροβολικού.

Με τις μεταβολές οι οποίες έγιναν με την υιοθέτηση του αμερικανικού συστήματος, η οργάνωση του Πυροβολικού τροποποιήθηκε όπως παρακάτω:

α. Τα εννέα (9) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού, καθώς και τα τέσσερα (4) Συντάγματα Μέσου Πυροβολικού οργανώθηκαν σε Μοίρες.

β. Από τα εννέα (9) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού οργανώθηκαν δέκα τρεις (13) ΜΠΠ των 25 λιβρών και επτά (7) ΜΠΠ των 105 χιλ. Οι Μοίρες αυτές ήταν οργανικές των Μεραρχιών (υπήρχαν Μεραρχίες των δύο Μοιρών και Μεραρχίες των τριών Μοιρών).

γ. Από τα τέσσερα Συντάγματα Μέσου Πυροβολικού οργανώθηκαν οκτώ (8) ΜΜΠ, έξι (6) των 155 χιλ. και δύο (2) των 5,5".

δ. Οι Διοικήσεις Πυροβολικού των Σωμάτων Στρατού, οι οποίες μέχρι τότε ήταν ενταγμένες στις αντίστοιχες συνθέσεις των Σωμάτων Στρατού, έγιναν Μονάδες διοικητικά ανεξάρτητες.

ε. Επί πλέον συγκροτήθηκαν τέσσερις (4) Ομάδες Πυροβολικού Μάχης, μία (1) Μοίρα Βαρέως Πυροβολικού των 8" και μία (1) Πυροβολαρχία Παρατηρήσεως, στην οποία ενσωματώθηκε ο Τοπογραφικός Ουλαμός.

στ. Διαλύθηκαν οι ΜΟΠ και προβλέφθηκαν, έξι (6) ΜΟΠ των τριών (3) Πυροβολαρχιών, σε περίπτωση επιστρατεύσεως.

ζ. Διαλύθηκε το Ειδικό Κέντρο Εκπαίδευσης Ορειβατικού Πυροβολικού (ΕΚΕΟΠ) και για την εκπαίδευση των οπλιτών Ορειβατικού Πυροβολικού συγκροτήθηκε μία πρότυπη Μοίρα εκπαίδευσης Ορειβατικού Πυροβολικού.

η. Συγκροτήθηκε μια ρυμουλκούμενη ΜΟΠ για την V Μεραρχία και διαλύθηκε η 186 Μοίρα Α/Τ Πυροβολικού.

3. Οργάνωση του Πυροβολικού κατά το Αμερικανικό Σύστημα.

α. Γενικά.

(1) Με την νέα οργάνωση, το Πυροβολικό Μάχης απέκτησε τη δυνατότητα να παρέχει περισσότερο αποτελεσματική υποστήριξη στις δυνάμεις ελιγμού.

(2) Το Πυροβολικό Μάχης είναι οργανωμένο σε Μονάδες και Διοικήσεις Πυροβολικού. Στα αντίστοιχα κλιμάκια Διοικήσεως Πυροβολικού υπάγονται και μονάδες Α/Α Πυροβολικού, Παρατηρήσεως και Πυραύλων.

β. Πυροβολικό Στρατιάς.

(1) Οργανικό Πυροβολικό Στρατιάς.

Περιλαμβάνει:

(α) Τη Διοίκηση Πυροβολικού Στρατιάς. Η ΔΠΒ Στρατιάς διέθετε μέχρι την οργάνωση της Αεροπορίας Στρατού και Μονάδα Εναερίων Παρατηρητών (ΕΠΑΡ), η οποία περιελάμβανε δύο τμήματα, ένα τμήμα ΕΠΑΡ και ένα τμήμα Διοικητικής Μερίμνης, το οποίο είχε σαν αποστολή τον ανεφοδιασμό σε τεχνικά υλικά όλων των τμημάτων ΕΠΑΡ των υπό τη Στρατιά Μεγάλων Μονάδων.

(β) Αριθμό Μονάδων Πυροβολικού (Μάχης, Α/Α και Πυραυλικού) διοικητικά και οικονομικά ανεξαρτήτων από όλα τα διαμετρήματα. Επιπλέον διέθετε αριθμό ΟΠΜ, στη σύνθεση των οποίων περιλαμβάνονταν και τμήμα ΕΠΑΡ.

(2) Πυροβολικό Στρατιάς.

Συνίσταται από αριθμό Μονάδων Πυροβολικού οργανικών ή υπό διοίκηση στη Στρατιά οι οποίες δεν διατέθηκαν στις υφιστάμενες της Διοικήσεις, αλλά τηρούνται υπό τον άμεσο έλεγχο της Στρατιάς.

(3) Σύνολο Πυροβολικού Στρατιάς.

Το σύνολο του Πυροβολικού της Στρατιάς περιλαμβάνει το σύνολο του Οργανικού Πυροβολικού της Στρατιάς και το σύνολο του Πυροβολικού των υφισταμένων της Σωμάτων Στρατού ή άλλων Σχηματισμών που υπάγονται απ' ευθείας σ' αυτήν.

γ. Πυροβολικό Σωμάτων Στρατού.

(1) Οργανικό Πυροβολικό Σωμάτων Στρατού.

Περιλαμβάνει:

(α) Τη Διοίκηση Πυροβολικού Σώματος Στρατού (Διοίκηση, Επιτελείο, Πυροβολαρχία Διοικήσεως). Η ΔΠΒ/ΣΣ διέθετε και τμήμα ΕΠΑΡ μέχρι την οργάνωση της Αεροπορίας Στρατού

(β) Μια διοικητικά και οικονομικά ανεξάρτητη Πυροβολαρχία Παρατηρήσεως.

(2) Πυροβολικό Σώματος Στρατού.

Η Στρατιά θέτει, κατ' αρχήν ΥΔ του Σώματος Στρατού, ανάλογα με την τακτική κατάσταση, επιπρόσθετο Πυροβολικό. Το Σώμα Στρατού, από το επιπρόσθετο Πυροβολικό, θέτει έναν αριθμό Μονάδων, ΥΔ των υφισταμένων Διοικήσεών του, ανάλογα με την αποστολή τους. Οι Μονάδες οι οποίες παραμένουν υπό Διοίκησή του, αποτελούν το "Πυροβολικό του Σώματος Στρατού".

(3) Σύνολο Πυροβολικού Σώματος Στρατού.

Περιλαμβάνει το Πυροβολικό του Σώματος Στρατού και το Πυροβολικό των υφιστάμενων Διοικήσεων του ανεξάρτητα αν αυτό είναι οργανικό ή ΥΔ του.

δ. Πυροβολικό Μεραρχίας.

(1) Γενικά.

(α) Το Πυροβολικό της Μεραρχίας περιλαμβάνει μια Διοίκηση Πυροβολικού (Διοίκηση, Επιτελείο) και Πυροβολαρχία Διοικήσεως και αριθμό Μονάδων Πυροβολικού οργανικών ή ΥΔ της.

(β) Ο αριθμός και το είδος των Μονάδων Πυροβολικού οι οποίες υπάγονται στις ΔΠΒ Μεραρχίες έχει τροποποιηθεί από το 1953 μέχρι σήμερα, λόγω της παραλαβής περισσότερων και πιο σύγχρονων πυροβόλων.

(2) Οργανικό Πυροβολικό Μεραρχίας το 1953.

Περιλάμβανε:

(α) Τη Διοίκηση Πυροβολικού.

(β) Μία (1) ή περισσότερες Μοίρες Πεδινού (Ελαφρού) Πυροβολικού.

(γ) Μία (1) Μοίρα Ελαφρού Α/Α Πυροβολικού.

(3) Οργανικό Πυροβολικό Μεραρχίας, μετά το 1953.

Μετά την παραλαβή της σκευής, το οργανικό Πυροβολικό της Μεραρχίας περιλάμβανε (εν γένει):

(α) Τη Διοίκηση Πυροβολικού.

(β) Τρεις Μοίρες Πεδινού Πυροβολικού Αμέσου Υποστηρίξεως (ΑΥ) των Συνταγμάτων Πεζικού.

(γ) Μία Μοίρα Μέσου Βαρέως Πυροβολικού για Γενική Υποστήριξη (ΓΥ) της Μεραρχίας

(δ) Μία Μοίρα Ελαφρού Α/Α Πυροβολικού.

(4) Πυροβολικό Μεραρχίας.

Ανάλογα με την τακτική κατάσταση, το Πυροβολικό της Μεραρχίας είναι δυνατόν είτε να ενισχυθεί με επιπρόσθετο Πυροβολικό, το οποίο του διατίθεται από το Σώμα Στρατού με αποστολές Γενικής Υποστηρίξεως (ΓΥ), Γενικής Υποστηρίξεως-Ενισχύσεως (ΓΥ - ΕΝ) ή Ενισχύσεως (ΕΝ) είτε να της διατεθούν ΥΔ ανάλογες μονάδες Πυροβολικού από αυτό. Στην περίπτωση αυτή, το σύνολο του Οργανικού Πυροβολικού καθώς και το πυροβολικό το οποίο τέθηκε ΥΔ αποτελούν το Πυροβολικό Μεραρχίας.

ε. Ομάδα Πυροβολικού Μάχης (ΟΠΜ).

(1) Η ΟΠΜ συνίσταται από ένα Επιτελείο, μια Πυροβολαρχία Διοικήσεως και αριθμό Μονάδων Πυροβολικού οι οποίες τίθενται υπό διοίκησή της. Οι Μονάδες αυτές μπορεί να είναι οποιοδήποτε διαμετρήματος και τύπου. Η ανάμειξη διαμετρημάτων και τύπων επιβάλλεται καθόσον επιτρέπει μεγαλύτερη ευκαμψία πυρών κατά τη χρησιμοποίησή τους.

(2) Ο θεσμός της ΟΠΜ εξασφαλίζει τον επιχειρησιακό έλεγχο, καθώς επίσης τον συντονισμό σε θέματα Διοικητικής Μέριμνας.

στ. Μοίρα Πυροβολικού Μάχης.

(1) Η Μοίρα Πυροβολικού είναι η βασική Μονάδα του Πυροβολικού Μάχης.

(2) Οι Μοίρες του Πυροβολικού Μάχης, διακρίνονταν με μερικές διαφοροποιήσεις (μέχρι την αναδιοργάνωση του 1988-1995) σε:

(α) Μοίρες Πυροβόλων Ελαφρού, Ελαφρού-Μέσου, Μέσου, Μέσου-Βαρέως, Βαρέως Πυροβολικού).

(β) Μοίρες Πυραύλων [κατευθυνομένων, ελεύθερης πτήσεως ή πολλαπλών εκτοξευτών πυραύλων (ΠΕΠ)].

(γ) Πυροβολαρχίες Παρατηρήσεως.

(3) Οι Μοίρες που υπάρχουν σήμερα είναι ρυμουλκούμενες, αυτοκινούμενες ή αερομεταφερόμενες.

(4) Όλες οι Μοίρες Πυροβόλων έχουν βασικά την ίδια οργάνωση, Διοίκηση και Επιτελείο, Πυροβολαρχία Διοικήσεως και δύο ή περισσότερες Πυροβολαρχίες βολής.

ζ. Πυροβολαρχία Παρατηρήσεως.

(1) Αποτελεί τη βασική Μονάδα Πυροβολικού για τη συλλογή πληροφοριών μάχης, οι οποίες αφορούν κυρίως το εχθρικό Πυροβολικό.

(2) Είναι συνήθως οργανική Μονάδα της Διοικήσεως Πυροβολικού του Σώματος Στρατού.

(3) Κάθε μία από αυτές συνήθως διαθέτει αριθμό ουλαμών ανάλογα με τα διατιθέμενα μέσα και όργανα όπως παρακάτω:

(α) Ένα ουλαμό ήχου.

(β) Ένα ουλαμό λάμπων.

(γ) Δύο ουλαμούς ραντάρ.

(δ) Ένα τοπογραφικό ουλαμό.

(ε) Ένα ηλεκτρονικό μετεωρολογικό ουλαμό και

(στ) Ένα ουλαμό διαβιβάσεων.

4. Πλεονεκτήματα της Νέας Οργάνωσης του Πυροβολικού.

α. Γενικά.

(1) Η οργάνωση του Αμερικανικού Πυροβολικού διαμορφώθηκε μέσα από τη χρησιμοποίησή του κατά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και επηρέασε σε μεγάλο βαθμό τις αντίστοιχες οργανώσεις τόσο των κρατών μελών του NATO όσο και των υπολοίπων κρατών.

(2) Ένα επιπρόσθετο στοιχείο το οποίο συνέβαλε στην οργάνωση του πυροβολικού κατά τα πρότυπα των ΗΠΑ, ήταν η τυποποίηση των διαμετρημάτων του NATO σύμφωνα με τα αντίστοιχα δικά τους.

β. Πλεονεκτήματα από την Οργάνωση των Διοικήσεων.

(1) Ο θεσμός των Ομάδων Πυροβολικού Μάχης προσέδωσε εξαιρετική ευκαμψία σε όλη τη διάρθρωση της χρησιμοποίησης του Πυροβολικού. Με τη διάθεση μονάδων στην ΟΠΜ, η ΔΠΒ Μεραρχίας διατηρεί κάτω από τον έλεγχό της έναν αριθμό μονάδων τις οποίες έχει τη δυνατότητα να διοικήσει. Επιπλέον η ΟΠΜ εξασφαλίζει τον επιχειρησιακό έλεγχο όπως επίσης και το συντονισμό, σε θέματα Διοικητικής Μέριμνας. Με αυτόν τον τρόπο αποφεύγεται η συγκρότηση Ομάδων με ένταξη αριθμού Μονάδων Πυροβολικού υπό διοίκηση μιας Μονάδας Πυροβολικού, πράγμα το οποίο δεν αποτελεί επιτυχή λύση, δεδομένου ότι οι Μονάδες δεν διαθέτουν, ούτε το Επιτελείο, ούτε τα απαραίτητα για αυτό μέσα Επικοινωνιών, ώστε να ανταπεξέλθουν επαρκώς σε τέτοιες έκτακτες υποχρεώσεις.

(2) Η οργάνωση των ΔΠΒ στις Μεγάλες Μονάδες με τη νέα τους μορφή παρείχε μεγαλύτερη ευκαμψία, εάν μάλιστα συνδυαστεί με την ταυτόχρονη κατάργηση των Συνταγμάτων Πυροβολικού και την οργάνωση ανεξαρτήτων Μοιρών.

γ. Πλεονεκτήματα από την Οργάνωση των Μονάδων.

(1) Η οργάνωση ανεξαρτήτων Μοιρών, σαν ανεξάρτητες Μονάδες Πυροβολικού προσέδωσε εξαιρετική ευκαμψία στην υποστήριξη με πυρά πυροβολικού στο πεδίο της μάχης.

(2) Ειδικότερα, για την εδαφική διαμόρφωση του Ελλαδικού χώρου παρουσιάζει σημαντικά πλεονεκτήματα έναντι του παλαιού συστήματος των Συνταγμάτων, γιατί επιτρέπει την κατανομή και την ανάθεση τακτικών αποστολών στις Μονάδες Πυροβολικού χωρίς να διασπώνται οι οργανικοί δεσμοί, όπως συνέβαινε παλαιότερα.

(3) Η Μοίρα Πυροβολικού διαθέτει, οργανικά, το απαραίτητο προσωπικό και μέσα για την εκπλήρωση της αποστολής της και είναι περισσότερο προσαρμοσμένη στη σύγχρονη πραγματικότητα.

ΤΜΗΜΑ 34

ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΜΑΧΗΣ

1. Γενικά.

α. Το Πυροβολικό Μάχης περιλαμβάνει μονάδες Πυροβόλων, Πυραύλων και Παρατηρήσεως.

β. Στις αρχές της δεκαετίας του 1950, μετά τον πόλεμο της Κορέας και με την ένταξη της χώρας μας στο NATO, άλλαξε η οργάνωση και ο οπλισμός του Πυροβολικού.

2. Ρυμουλκούμενο Πυροβολικό.

α. Μέχρι το 1952 το Ελληνικό Πυροβολικό διέθετε μόνο ρυμουλκούμενα πυροβόλα.

β. Το 1953, τα περισσότερα από τα υπάρχοντα πυροβόλα κρίθηκαν ακατάλληλα, καθώς το NATO αποφάσισε να τυποποιήσει τα διαμετρήματά του σε 105 και 155 χιλ. και 8" και αποσύρθηκαν τα υπόλοιπα διαμετρήματα (κυρίως βρετανικά). Αποτέλεσμα αυτής της απόσυρσης ήταν να μην παρέχεται πλέον επαρκής τεχνική υποστήριξη.

γ. Το Ελληνικό Πυροβολικό είχε ήδη προμηθευθεί από το 1951 οκτώ ρυμουλκούμενα (P/M) οβιδοβόλα 105 χιλ. M101 A1 και οκτώ των 155 χιλ. M114.

δ. Την περίοδο μετά το 1951 συνεχίστηκε η προμήθεια των παραπάνω διαμετρημάτων καθώς και P/M οβιδοβόλων 8" M115. Ταυτόχρονα με την παραλαβή των νέων διαμετρημάτων, παροπλίζονται τα βρετανικά πυροβόλα των 6 και 25 λιβρών και 5,5" καθώς και δώδεκα (12) αμερικάνικα οβιδοβόλα των 75 χιλ.

ε. Σήμερα τα πυροβόλα των 5,5" έχουν αποσυρθεί οριστικά, ενώ τα παρακάτω πυροβόλα χρησιμοποιούνται ως εξής:

(1) Των 25 λιβρών για την εκτέλεση εκπαιδευτικών βολών.

(2) Τα ορειβατικά των 75 χιλ. για την εκτέλεση χαιρετιστηρίων βολών.

(3) Τα A/T των 6 λιβρών για την παράκτιο άμυνα.

στ. Μέχρι το 1970 το Ελληνικό Πυροβολικό είχε εξοπλισθεί με τον παρακάτω αριθμό σύγχρονων, για την εποχή, ρυμουλκούμενων οβιδοβόλων:

(1) Οβιδοβόλα των 105 χιλ. M101A1 : 465

(2) Οβιδοβόλα των 155 χιλ. M114A1 : 270

(3) Οβιδοβόλα των 8" (203 χιλ) M115 : 85

(4) Συνολικά 820 πυροβόλα.

ζ. Το 1972 αγοράζονται από την Ιταλία είκοσι (20) οβιδοβόλα 105 χιλ. M56 (PACK) και οργανώνεται η Μοίρα Πεδινού Πυροβολικού για την υποστήριξη των δυνάμεων Πεζοναυτών.

η. Με απόφαση του 1980 καθορίστηκε σαν διαμέτρηση AY αυτό των 155 χιλ. το οποίο άρχισε να κυριαρχεί σε παγκόσμια κλίμακα. Προβλέπεται η σταδιακή απόσυρση των P/M 105 χιλ. και αντικατάστασή τους με P/M και A/K 155 χιλ.

θ. Μετά το 1990, ταυτόχρονα με την αναδιοργάνωση και την εφαρμογή της Συνθήκης Μείωσης των Συμβατικών Εξοπλισμών στην Ευρώπη (Conventional Forces of Europe - CFE) άρχισε η σταδιακή απόσυρση και καταστροφή ρυμουλκούμενων πυροβόλων και η αντικατάστασή τους με αντίστοιχα αυτοκινούμενα και Πολλαπλούς Εκτοξευτές Πυραύλων (ΠΕΠ) και MLRS. Μέχρι σήμερα έχουν αποσυρθεί όλα τα P/M οβιδοβόλα 8" M115.

ι. Μελλοντικά, σύμφωνα με τις διεθνείς εξελίξεις, προβλέπεται η αντικατάσταση των P/M 105 χιλ M101 και P/M και A/K 155 χιλ M114 με P/M 155 χιλ των 39 διαμετρημάτων καθώς και αριθμού P/M 105 χιλ M56 (PACK) με P/M των 105 χιλ. των 33 διαμετρημάτων. Τα νέα αυτά πυροβόλα εκτός από τη βελτίωση του κιλλίβαντά τους ώστε να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες απαιτήσεις, έχουν τη δυνατότητα να βάλουν τα νέα βελτιωμένα πυρομαχικά.

P/M Οβιδοβόλο 105 χιλ. M101A1

P/M Οβιδοβόλο 155 χιλ. M114A1

P/M Οβιδοβόλο 8" M115

Σχήμα 44. Ρυμουλκούμενα Πυροβόλα Ελληνικού Πυροβολικού.

3. Αυτοκινούμενο Πυροβολικό.

α. Μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, το Α/Κ Πυροβόλο γνωρίζει μια αλματώδη και εντυπωσιακή εξέλιξη. Η αυτοκίνηση επηρέασε τόσο το Πυροβολικό Πυροβόλων όσο και το Πυροβολικό Πυραύλων. Η εξέλιξη αυτή ήταν αποτέλεσμα των συνεχώς αυξανόμενων απαιτήσεων του σύγχρονου πεδίου της μάχης για ταχυκίνησια, ευκίνησια, ευκαμψία επιβιωσιμότητα, ταχύτητα επεμβάσεως, αυξημένο βεληνεκές καθώς και για αυξημένη ακρίβεια και φονικότητα των πυρών.

β. Τα πρώτα Α/Κ πυροβόλα παραλαμβάνονται σαν αμερικανική βοήθεια μετά τον πόλεμο της Κορέας. Αυτά ήταν τα Α/Κ οβιδοβόλα 105 χιλ Μ52. Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1950 έχουν παραληφθεί 36 Α/Κ οβιδοβόλα 105 χιλ Μ52 τα οποία συγκροτούνται σε τρεις Τεθωρακισμένες Μοίρες Πεδινού Πυροβολικού (όπως ονομάστηκαν τότε οι Μοίρες Α/Κ) για την υποστήριξη των Τεθωρακισμένων Ταξιαρχών.

γ. Τη δεκαετία του 1970 άρχισε η σταδιακή προμήθεια Α/Κ πυροβόλων και των άλλων διαμετρημάτων του ΝΑΤΟ, ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες συγκρότησης ταχυκίνητων Μονάδων Πυροβολικού οι οποίες θα παρέχουν πυρά Ενισχύσεως, Γενικής Υποστηρίξεως και Γενικής Υποστηρίξεως - Ενισχύσεως. Επιπλέον, τα ρυμουλκούμενα πυροβόλα μεγάλων διαμετρημάτων εκτός του ότι ήταν δυσκίνητα και δεν παρήχαν την απαραίτητη ευκαμψία πυρών, απαιτούσαν δυσανάλογα μεγάλο αριθμό ανδρών για την υπηρετήσή τους.

δ. Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1960 είχε εξοπλιστεί το Ελληνικό Πυροβολικό με τον παρακάτω αριθμό Α/Κ πυροβόλων:

- (1) Τριανταέξι (36) Α/Κ οβιδοβόλα 105 χιλ Μ52Α1.
- (2) Εικοσιτέσσερα (24) Α/Κ οβιδοβόλα 155 χιλ Μ44Α1.
- (3) Τέσσερα (4) Α/Κ οβιδοβόλα 8" Μ110 και
- (4) Τριανταέξι (36) Α/Κ πυροβόλα 175 χιλ Μ107
- (5) Συνολικά εκατό (100) Α/Κ πυροβόλα.

ε. Από το 1977 αρχίζει η αντικατάσταση των Α/Κ πυροβόλων των Μοιρών Πεδινού Πυροβολικού των Τεθωρακισμένων Ταξιαρχιών, με τα σύγχρονα Α/Κ οβιδοβόλα 155 χιλ Μ109Α1Β. Η παραλαβή αυτή συμπίπτει χρονικά με τη νέα αναδιοργάνωση του Πυροβολικού.

στ. Το Ελληνικό Πυροβολικό αρχικά προμηθεύθηκε ένα αριθμό Α/Κ οβιδοβόλων Μ109Α1Β τα οποία άρχισαν να τίθενται σε υπηρεσία στο τέλος της δεκαετίας του 1970. Τη δεκαετία του 1990 έγινε προμήθεια αριθμού βελτιωμένων Μ109Α2 και άρχισε η σταδιακή βελτίωση των υπαρχόντων Μ109Α1Β. Το 1988 το Πυροβολικό προμηθεύθηκε 12 πυροβόλα Μ109Α2 με σωλήνα Μ284 και με δυνατότητα βολής των βελτιωμένων πυρομαχικών στα 30 χιλμ περίπου. Τα πυροβόλα αυτά συγκροτήθηκαν σε Μοίρα ΑΥ Μηχανοκίνητης Ταξιαρχίας.

ζ. Το Α/Κ οβιδοβόλο 155 χιλ Μ109 αναδείχθηκε το κυρίαρχο Α/Κ πυροβόλο του ΝΑΤΟ και για το λόγο αυτό τροποποιήθηκε και βελτιώθηκε πολλές φορές μέχρι σήμερα. Ταυτόχρονα με την εξέλιξη των Α/Κ οβιδοβόλων 155 χιλ., αποφασίσθηκε η καθιέρωση του διαμετρήματος των 155 χιλ σαν πυροβολικό ΑΥ. Αυτό οφείλεται κυρίως στις αυξημένες απαιτήσεις παροχής πυρών υποστηρίξεως για μεγαλύτερο βεληνεκές και για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των πυρών. Αυτά επιτυγχάνονται με τα νέα βελτιωμένα συμβατικά πυρομαχικά τα οποία αποκαλούνται και "έξυπνα" ("smart" munition) περισσότερα από τα οποία σχεδιάσθηκαν για να βάλλονται με το διαμέτρημα αυτό.

A/K Οβιδοβόλο 105 χιλ M52.

A/K Οβιδοβόλο 155 χιλ M44A1.

A/K Οβιδοβόλο 155 χιλ σειράς M109.

Σχήμα 45α. Αυτοκινούμενα Πυροβόλα Ελληνικού Πυροβολικού.

A/K Οβιδοβόλο 8'' M110A2.

A/K Πυροβόλο 175 χιλ M107.

Σχήμα 45β. Αυτοκινούμενα Πυροβόλα Ελληνικού Πυροβολικού.

η. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970 συνεχίστηκε η προμήθεια A/K οβιδοβόλων 105 χιλ M52A1 για να αντιμετωπισθούν οι νέες ανάγκες οι οποίες δημιουργήθηκαν λόγω της συνεχώς αυξανόμενης Τουρκικής απειλητικότητας. Συνολικά έγινε προμήθεια εβδομηταέξι (76) M52A1.

θ. Τα A/K οβιδοβόλα 155 χιλ M44 τα οποία αποτέλεσαν τα πυροβόλα των πρώτων A/K ΜΜΠ αντικαταστάθηκαν όλα στο σύνολο τους με την αναδιοργάνωση των ετών 1988-1995 από αντίστοιχα M109. Σήμερα υφίσταται μόνο τέσσερα (4) σαν μουσειακά.

ι. Θα πρέπει να τονισθεί ότι με την ενεργοποίηση της συνθήκης για την Μείωση των Συμβατικών Όπλων στην Ευρώπη (CFE), κάθε κράτος υποχρεώθηκε να τηρεί ένα συγκεκριμένο αριθμό σωλήνων. Για το λόγο αυτό τα πυροβόλα τα οποία αντικαθίστανται με άλλα πιο σύγχρονα καταστρέφονται, για να τηρηθεί η προβλεπόμενη οροφή η οποία προβλέπεται προς το παρόν στα 1.254 πυροβόλα.

ια. Το 1984 άρχισε και το πρόγραμμα εκσυγχρονισμού των Α/Κ οβιδοβόλων 175 χιλ M107 με την αντικατάσταση των κινητήρων τους. Επιπλέον, ταυτόχρονα αποφασίσθηκε η αντικατάσταση των σωλήνων 175 χιλ με αντίστοιχους 8" και μετατροπή 24 Α/Κ πυροβόλων M107 σε Α/Κ οβιδοβόλα M110A2. Ταυτόχρονα βελτιώθηκαν και τα τέσσερα (4) υπάρχοντα Α/Κ οβιδοβόλα M110A1B σε M110A2. Από τα Α/Κ 175 χιλ. M107 παρέμειναν σε ενέργεια δώδεκα (12) συγκροτημένα σε μια Α/Κ ΜΒΠ.

ιβ. Το πυροβολικό μετά την έναρξη εφαρμογής της συνθήκης CFE το 1992 εξοπλίσθηκε με 156 Α/Κ οβιδοβόλα 8" M110A2 τα οποία χορηγήθηκαν από ΗΠΑ και Γερμανία.

ιγ. Μελλοντικά, το Ελληνικό Πυροβολικό θα προχωρήσει στον εκσυγχρονισμό των υπαρχόντων πυροβόλων σειράς M109 με τη μετατροπή τους σε αντίστοιχα 39 διαμετρημάτων με σωλήνες M284 καθώς και στην προμήθεια αντίστοιχων νέων. Επισημαίνεται η μεγάλη σημασία την οποία αποκτά η ανάπτυξη και ο εξοπλισμός του με αντίστοιχους πολλαπλασιαστές ισχύος όπως τα "έξυπνα πυρομαχικά" τα οποία αυξάνουν γεωμετρικά τις δυνατότητες του Πυροβολικού Μάχης.

4. Πυροβολικό Πυραύλων.

α. Οι γερμανικοί πύραυλοι V-1 και V-2 αποτέλεσαν τους πρόδρομους σημερινών βαλλιστικών πυραύλων.

β. Το Ελληνικό Πυροβολικό ακολουθώντας την εξέλιξη των πυραύλων μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, προμηθεύθηκε το 1960 πυραύλους εδάφους - εδάφους 762 χιλ. HONEST JOHN οι οποίοι ευρίσκοντο υπό επιχειρησιακό έλεγχο του NATO και μέχρι την απόσυρσή τους διέθεταν και πυρηνικές δυνατότητες. Διατέθηκαν δεκαέξι (16) εκτοξευτές πυραύλων HONEST JOHN οργανωμένοι σε δύο Μοίρες. Οι πρώτες αυτές Ελληνικές μονάδες πυραύλων εδάφους - εδάφους αποσύρθηκαν λόγω παλαιότητας το 1985.

γ. Στο διάστημα αυτό είχαν αναπτυχθεί πιο εξελιγμένοι τύποι πυραύλων όπως οι LANCE, τους οποίους όμως δεν προμηθεύθηκε ο Ελληνικός Στρατός τόσο λόγω κόστους όσο και λόγω της συγκεκριμένης, εν γένει, αποστολής την οποία είχαν (μεταφορά, πυρηνικής κεφαλής).

δ. Ωστόσο οι Ρώσοι ήδη από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο είχαν αναπτύξει συστήματα εκτοξευτών πυραύλων τα γνωστά σαν "Κατιούσα". Το οπλοστάσιο των χωρών του πρώην Συμφώνου της Βαρσοβίας διέθετε περισσότερο εύχρηστα και οικονομικά συστήματα Πολλαπλών Εκτοξευτών Πυραύλων (ΠΕΠ) εδάφους - εδάφους, τους οποίους και λόγω του διπολισμού δεν προμηθεύθηκε η Ελλάδα.

ε. Μετά την κατάρρευση του Ανατολικού Συνασπισμού και την υπογραφή της συνθήκης CFE, το Πυροβολικό εξοπλίσθηκε, κατά το έτος 1994, με εκατόν πενήντα (150) συστήματα πολλαπλών εκτοξευτών πυραύλων 122 χιλ. τύπου RM-70, τσεχοσλαβακικής κατασκευής, από την πρώην Ανατολική Γερμανία.

στ. Οι ΠΕΠ RM-70, οι οποίοι είναι τεχνολογίας του 1970, τέθηκαν μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα σε επιχειρησιακή ετοιμότητα και προσέδωσαν μεγάλη ισχύ πυρός στο Ελληνικό Πυροβολικό.

Πύραυλος 762 χιλ. HONEST JOHN

ΠΕΠ 122 χιλ RM-70

ΠΕΠ 227 χιλ MLRS

Σχήμα 46. Πύραυλοι και ΠΕΠ του Ελληνικού Πυροβολικού.

ζ. Με την πρόσφατη αναδιοργάνωση τέθηκαν σε υπηρεσία εκατόν είκοσι τέσσερις (124) ΠΕΠ RM-70. Οι ΠΕΠ RM-70 εντάχθηκαν σε ήδη ενεργές μονάδες Πυροβολικού με τη μορφή Πυροβολαρχιών.

η. Όμως, την τακτική χρησιμοποίηση του Πυροβολικού την τελευταία δεκαετία του εικοστού αιώνα έμελλε να επηρεάσει η εμφάνιση στο πεδίο της μάχης των ΠΕΠ 227 χιλ. MLRS των ΗΠΑ και η χώρα μας προμηθεύθηκε δεκαοκτώ (18) εκτοξευτές.

θ. Οι ΠΕΠ αποτελούν έναν από τους σημαντικότερους πολλαπλασιαστές ισχύος. Για το λόγο αυτό μελλοντικά το Ελληνικό Πυροβολικό θα προχωρήσει αφενός μεν στην πληρέστερη αξιοποίηση των ΠΕΠ RM-70 με προμήθεια βελτιωμένων πυρομαχικών και αφετέρου στην προμήθεια νέων MLRS. Μελετάται επίσης η προμήθεια "έξυπνων πυρομαχικών" όπως είναι τα SADARM (Search and Destroy Armor) καθώς και μεγάλου βεληνεκούς ημιβαλλιστικών πυραύλων με μεγάλη μελλοντική ποικιλία "έξυπνων" και "πανέξυπνων" υποπυρομαχικών όπως οι ATACMS των MLRS.

ΤΜΗΜΑ 35

ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ Α/Α ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

1. Γενικά.

α. Η εμφάνιση του αεροπορικού όπλου στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και η μαζική του χρησιμοποίηση στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, είχε σαν αποτέλεσμα την παράλληλη ανάπτυξη του αντιαεροπορικού όπλου.

β. Το αντιαεροπορικό όπλο έχει σαν αποστολή να προστατεύσει εκτός από τα μαχόμενα τμήματα και τα ζωτικά σημεία για την επιβίωση της χώρας καθώς και τον άμαχο πληθυσμό της.

γ. Οι προσπάθειες όλων των χωρών με το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πόλεμου κατευθύνθηκαν στη συγκρότηση και οργάνωση μιας ετοιμοπόλεμης αντιαεροπορικής άμυνας, μόνιμα σε επιφυλακή και με μικρό χρόνο αντίδρασης, για την προστασία τους από αιφνιδιαστική εχθρική αεροπορική επίθεση.

δ. Μέχρι σήμερα η όλη εξέλιξη των μέσων αεράμυνας ακολούθησε και θα ακολουθεί στο μέλλον την εξέλιξη της από αέρα απειλής.

2. Ελαφρύ Αντιαεροπορικό Πυροβολικό.

α. Ο Ελληνικός Στρατός μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο παρέλαβε τα παρακάτω πυροβόλα:

(1) Αρχικά, δίδυμα Α/Α πυροβόλα 40 χιλ. Μπόφορς, σουηδικής κατασκευής.

(2) Αργότερα, τα αμερικανικής κατασκευής τετράδυμα Α/Α πολυβόλα 0,50΄΄, τα οποία εγκατέστησε επί οχημάτων τηρώντας παράλληλα και αριθμό από αυτά σαν ρυμουλκούμενα.

β. Τα νέα Α/Α πυροβόλα αντικατέστησαν σταδιακά όλα τα Α/Α πυροβόλα παλαιάς τεχνολογίας, τα οποία αποτελούσαν μέχρι το 1950 το ελληνικό οπλοστάσιο.

γ. Μέχρι το 1974, δεν έγινε καμμία αξιολογη προσπάθεια ενισχύσεως της αεράμυνας της χώρας [εκτός από τη προμήθεια της Μοίρας HAWK (ΧΩΚ) που θα

Α/Α Δίδυμο Πυροβόλο 40 χιλ. Μπόφορς

Α/Α Τετράδυμο Πολυβόλο 0,50 χιλ.

Α/Α Πολυβόλο 20 χιλ. Ραϊνμετάλ.

Σχήμα 47α. Α/Α Μέσα του Ελληνικού Πυροβολικού.

Σύστημα "ARTEMIS 30"

K/B "Stinger"

K/B "ΧΩΚ"

Σχήμα 47β. Α/Α Μέσα του Ελληνικού Πυροβολικού.

αναφερθεί παρακάτω] με αποτέλεσμα το υλικό το οποίο υπήρχε, να θεωρείται πετपालιωμένο και μικρής αποδόσεως.

δ. Μετά το 1974 αρχίζει η προσπάθεια ανάπτυξης ενός αξιόπιστου συστήματος αεράμυνας με την προμήθεια πιο σύγχρονων Α/Α όπλων με ταυτόχρονη συγκρότηση νέων μονάδων. Παρλήφθηκαν έτσι, νέα δίδυμα Α/Α πολυβόλα 20 χιλ. Ραϊνμετάλ και αυτοκινούμενα Α/Α πυροβόλων 40 χιλ. Μπόφορς, Μ42, παλαιάς όμως τεχνολογίας. Εκτός από τη συγκρότηση ανεξαρτήτων Α/Α μονάδων οργανώνονται και Ουλαμοί Α/Α Πυροβολικού στις Μοίρες Πυροβολικού Μάχης.

ε. Το 1976, αγοράζονται κατευθυνόμενα βλήματα (ελευθέρας πτήσεως) "Κεραυνός"(Redeye) τα οποία χορηγούνται και σε μονάδες πεζικού και αρμάτων.

στ. Το 1983 αποσύρονται τα Ρ/Μ πυροβόλα 40 χιλ. Μπόφορς και από τότε χρησιμοποιούνται στην παράκτιο άμυνα.

ζ. Με την αναδιοργάνωση των ετών 1988-1995 αποσύρονται τα Α/Κ πυροβόλα 40 χιλ. Μπόφορς και γίνεται προμήθεια των συγχρόνων Κ/Β "Stinger". Τη δεκαετία του 1980 η Ελληνική Πολεμική Βιομηχανία προχωρά στην ανάπτυξη ενός σύγχρονου Α/Α συστήματος με την ονομασία "ARTEMIS 30". Το σύστημα αυτό αποτελείται από Α/Α πυροβόλα 30 χιλιοστών, έχει δυνατότητα ενσωματώσεως πυραυλικού συστήματος, διαθέτει σύγχρονο ραντάρ εντοπισμού στόχων και Σύστημα Ελέγχου Πυρός.

3. Α/Α Πυροβολικό Κατευθυνόμενων Βλημάτων.

α. Το Ελληνικό Πυροβολικό προμηθεύθηκε το 1976 τα Κ/Β "Κεραυνός" και το 1990 τα Κ/Β "Stinger". Και τα δύο αυτά συστήματα είναι φορητά και παρέχουν Α/Α άμυνα σημείου.

β. Στις αρχές της δεκαετίας του 1960 έγινε προμήθεια μιας (1) Μοίρας Κ/Β ΧΩΚ η οποία είχε τη δυνατότητα να παρέχει Α/Α άμυνα περιοχής για την προστασία από αεροσκάφη σε χαμηλά και μέσα ύψη. Η Μοίρα αυτή ενεργοποιήθηκε για την κάλυψη στρατηγικών στόχων στην ευρύτερη περιοχή του Λεκανοπεδίου Αττικής.

γ. Τη δεκαετία του 1970 γίνεται προμήθεια και μιας δεύτερης Μοίρας Κ/Β ΧΩΚ, η οποία αναπτύσσεται στην ευρύτερη περιοχή Θεσσαλονίκης.

δ. Το 1992, με βάση τη συνθήκη CFE παραλήφθηκε από την τέως Ανατολική Γερμανία το Α/Α Οπλικό Σύστημα Κ/Β OSA-AK (12 εκτοξευτές), σοβιετικής κατασκευής.

ΤΜΗΜΑ 36

ΜΕΣΑ ΜΟΝΑΔΩΝ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΣ

1. Γενικά.

α. Η εξέλιξη των μέσων παρατηρήσεως, έρευνας και εντοπισμού στόχων ακολούθησε την αντίστοιχη των λοιπών μέσων του πυροβολικού.

β. Τα μέσα αυτά εντάσσονται στις Πυροβολαρχίες Παρατηρήσεως, βασική μονάδα του Ελληνικού Πυροβολικού για τη συλλογή πληροφοριών μάχης, οι οποίες αφορούν κυρίως το εχθρικό Πυροβολικό.

γ. Οι Πυροβολαρχίες Παρατηρήσεως (ΠΠΑΡ), συνολικά τρεις (3) τον αριθμό, συγκροτήθηκαν το 1953, κυρίως με υλικό αμερικανικής προέλευσης. Μέχρι τη περίοδο εκείνη το Πυροβολικό ελάμβανε πληροφορίες στόχων, κυρίως, από άμεσο παρατήρηση και από επισήμανση ήχου.

2. Εξέλιξη των Μέσων των Μονάδων Παρατηρήσεως.

α. Γενικά.

Αρχικά, χρησιμοποιήθηκαν δίοπτρα, γωνιόμετρα, Πυροβολαρχιακές δίοπτρες ακόμη και πυξίδες με μικρή όμως ακρίβεια.

β. Όργανα Επιστημόσεως Λάμπεως.

Τα όργανα αυτά, χρησιμοποιούνται στην επισήμανση με τη λάμψη, η οποία είναι η διαδικασία προσδιορισμού σημείων στην περιοχή των στόχων με οπτική παρατήρηση και εμπροσθοτομίες από δύο ή περισσότερα παρατηρητήρια. Χρησιμοποιήθηκαν τα παρακάτω υλικά.

- (1) Περισκοπική τηλεσκοπική δίοπτρα T9 (έχει αποσυρθεί).
- (2) Πυροβολαρχιακή δίοπτρα BC-M65.
- (3) Αποστασιόμετρο-Γωνιόμετρο Λείζερ LP-3, νορβηγικής κατασκευής (έχει αποσυρθεί).
- (4) Αποστασιόμετρο-Γωνιόμετρο Λείζερ "ΠΟΛΥΦΗΜΟΣ", ελληνικής κατασκευής.

γ. Όργανα Επιστημόσεως Ήχου.

Με τα όργανα αυτά προσδιορίζονται οι θέσεις πυροβολικού και όλμων με τη μέτρηση των σχετικών χρόνων αφίξεως, των ηχητικών κυμάτων τα οποία παράγονται κατά τη πυροδότηση. Χρησιμοποιήθηκαν τα παρακάτω υλικά:

- (1) Συσσκευές Επιστημόσεως Ήχου GR-8 (έχουν αποσυρθεί).
- (2) Συλλογές Εντοπισμού ήχου AN/TNS-10 (παραλήφθηκαν το 1984).

δ. Όργανα Μετεωρολογίας.

Χρησιμοποιήθηκαν τα παρακάτω όργανα:

- (1) Συλλογή Μετεωρολογικών Μετρήσεων TMQ-4 (έχει αποσυρθεί).
- (2) Συσσκευή Ραντάρ AN/MPQ-10A (έχει αποσυρθεί). Περιλάμβανε όλα τα αναγκαία υλικά και όργανα για τη λήψη μετεωρολογικών πληροφοριών με την ηλεκτρονική μέθοδο (χρήση ραδιοβολίδας - ραδιοβόληση). Το ραντάρ AN/MPQ-10A παραλήφθηκε τη δεκαετία του 1970 και αποσύρθηκε τη δεκαετία του 1980.
- (3) Συλλογή Μετεωρολογικών Παρατηρήσεων SCM-12. Περιέχει όλα τα αναγκαία υλικά και όργανα για τη συλλογή μετεωρολογικών πληροφοριών με τη χρήση της οπτικής μεθόδου (ανεμοβόληση).

ε. Σύστημα Ραντάρ Εντοπισμού Στόχων AN/TPQ-36.

Ανιχνεύει και εντοπίζει θέσεις εχθρικών όλμων, πυροβόλων και πυραύλων με την παρακολούθηση της τροχιάς των βλημάτων σε βάθος 24 χλμ. στο εχθρικό έδαφος. Τέθηκε σε υπηρεσία στο Ελληνικό Πυροβολικό το 1988.

στ. Σύστημα Ραντάρ Εντοπισμού Στόχων AN/TPQ-37.

Έχει την ίδια αποστολή με το ραντάρ AN/TPQ-36 με μεγαλύτερες όμως δυνατότητες σε ότι αφορά τα ηλεκτρονικά και το βεληνεκές (50 χλμ).

ζ. Όργανα Τοπογραφίας.

Χρησιμοποιήθηκαν τα παρακάτω όργανα:

- αποσυρθεί).
- (1) Θεοδόλιχος KEUFFEL AND ESSER P/N 730000 SPL (Έχει αποσυρθεί).
- (2) Θεοδόλιχος Wild T-16. Αποκτήθηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 1980.
- (3) Θεοδόλιχος Wild T-2. Αποκτήθηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 1980.
- (4) Ηλεκτρονικό αποστασιόμετρο Wild DI-20. Αποκτήθηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 1980.
- (5) Γυροσκοπικά συστήματα προσδιορισμού θέσεως (Modular Azimuth and Positioning System - MAPS). Πρόκειται για ένα κινητό σύστημα τοπογραφικής οργάνωσης και αποτελεί την εξέλιξη των παλαιότερων PADS (Position and Azimuth Determining System). MAPS διαθέτει σήμερα η Μοίρα MLRS.

3. Προοπτικές.

α. Το Ελληνικό Πυροβολικό προσανατολίζεται στην προμήθεια σύγχρονων Ραντάρ Μετεωρολογίας καθώς και των σύγχρονων Ραντάρ Εντοπισμού Στόχων Αντιπυροβολικού TPQ-37.

β. Επιπλέον μελετάται η προμήθεια γυροσκοπικών συστημάτων προσδιορισμού θέσεως (MAPS) και συσκευών προσδιορισμού θέσεως μέσω σημάτων δορυφόρων (GPS), τα οποία θα χρησιμοποιούνται τόσο από τις ΠΠΑΡ όσο και από τους Τοπογραφικούς Ουλαμούς των Μοιρών Πυροβολικού.

γ. Τέλος, μεγάλη σπουδαιότητα, ειδικά μετά την προμήθεια μέσω πυρός τα οποία μπορούν να βάλουν σε μεγάλο βεληνεκές, αποκτά η έρευνα της εχθρικής περιοχής και ο εντοπισμός στόχων σε βάθος. Προς την κατεύθυνση αυτή το Ελληνικό Πυροβολικό εκτός από την προμήθεια των ραντάρ AN/TPQ-37 προσανατολίσθηκε σε συνεργασία και με άλλους φορείς και στην διαδικασία προμήθειας μη επανδρωμένων αεροσκαφών (Unmanned Air Vehicles - UAV).

ΤΜΗΜΑ 37

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ - ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ - ΛΟΙΠΑ ΜΕΣΑ

1. Γενικά.

α. Το Πυροβολικό διεθνώς, παρακολούθησε τη ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας των τελευταίων δεκαετιών του 20ου αιώνα, κυρίως στα ηλεκτρονικά.

β. Αναμενόμενο ήταν να παρακολουθήσει τις εξελίξεις αυτές και το Ελληνικό Πυροβολικό.

γ. Είναι χαρακτηριστικό, ότι πρώτο το Πυροβολικό εισήγαγε τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή στον Ελληνικό Στρατό από τη δεκαετία του 1970.

δ. Το Ελληνικό Πυροβολικό για να ανταποκριθεί στο ρόλο που του επιβάλλει το μελλοντικό πεδίο της μάχης, εκτός από τον εξοπλισμό του με σύγχρονα μέσα πυρός, θα πρέπει να εξασφαλίσει τα παρακάτω:

(1) Αύξηση των δυνατοτήτων συλλογής, επεξεργασίας και εκμεταλλεύσεως πληροφοριών στόχων για την αντίστοιχη μείωση του χρόνου αντίδρασης του πυροβολικού.

(2) Ανάπτυξη και αφομοίωση σύγχρονων Συστημάτων Ελέγχου Διοικήσεως και Πληροφοριών σε όλα τα επίπεδα, από τον προκεχωρημένο παρατηρητή

πυροβολικού μέχρι το Κέντρο Διευθύνσεως Πυρός της Διοίκησης Πυροβολικού των Μεγάλων Μονάδων.

(3) Ανάπτυξη ενός πλήρους συστήματος ψηφιακών επικοινωνιών μεταξύ των Συστημάτων Διοικήσεως.

(4) Αύξηση της επιβιωσιμότητάς του και τέλος

(5) Εκπαίδευση του προσωπικού με προσομοίωση των πραγματικών συνθηκών του πεδίου της μάχης.

2. Αποτελεσματικότητα του Πυροβολικού Μάχης.

α. Δυνατότητα Ανταποκρίσεως με Πυρά.

Για να είναι αποτελεσματικό το Πυροβολικό στο σύγχρονο πεδίο της μάχης, πρέπει αφ' ενός μεν να ανταποκρίνεται στις ανάγκες παροχής πυρών υποστηρίξεως των δυνάμεων ελιγμού και αφ' ετέρου δε να ακολουθεί διαδικασίες οι οποίες ελαχιστοποιούν το νεκρό χρόνο, μεταξύ του εντοπισμού ενός στόχου και της προσβολής του. Οι άνευ λόγου καθυστερήσεις, μπορεί να έχουν σαν αποτέλεσμα την ανεπαρκή και αναποτελεσματική προσβολή του στόχου. Η δυνατότητα του Πυροβολικού να ανταποκρίνεται με ταχύτητα στις απαιτήσεις της μάχης μπορεί να επιτευχθεί, με την εκτέλεση των παρακάτω ενεργειών:

(1) Σχεδίαση των απαιτήσεων για πυρά, πριν το χρόνο εκπομπής τους.

(2) Μεθοδική και ταχεία επεξεργασία των αιτήσεων βολής.

(3) Απασχόληση των δικτύων βολής για την εκτέλεση εκείνων των αιτήσεων βολής, οι οποίες είναι απαραίτητες για την εκτέλεση της αποστολής.

β. Αποτελέσματα επί του Στόχου.

Η ικανότητα του Πυροβολικού Μάχης, να προσβάλλει αποτελεσματικά ένα στόχο, εξαρτάται εκτός των άλλων και από το χρησιμοποιούμενο διαμέτρημα και τη μέθοδο προσβολής. Το μέγιστο όμως αποτέλεσμα επιτυγχάνεται με την εκτέλεση ακριβούς απ' ευθείας δραστικής βολής και με τη συγκέντρωση των πυρών.

3. Μέσα Παρατηρήσεως.

α. Αρχικά οι στόχοι εντοπίζονταν με οπτικά όργανα, ορισμένα από τα οποία χρησιμοποιούνταν ακόμα και πριν από το 19ο αιώνα όπως τα διόπτρα, τα τηλεσκόπια, οι πυροβολαρχιακές διόπτρες και τα γωνιόμετρα.

β. Τα όργανα αυτά, τα οποία κυρίως μεγενθύνουν τα αντικείμενα και μετρούν γωνίες, τα χρησιμοποιούσαν οι παρατηρητές για να μετρούν αζιμουθια (ή γωνίες) και να εκτιμούν τις αποστάσεις.

γ. Για πρώτη φορά το 1980 έγινε προμήθεια δεκαέξι (16) αποστασιόμετρων Λέιζερ (LASER) LP3, νορβηγικής κατασκευής, ενώ αργότερα το 1981 αγοράσθηκαν επιπλέον άλλα είκοσι (20). Τα αποστασιόμετρα αυτά που διαθέτουν και γωνιομετρική κεφαλή μετρούσαν με ακρίβεια ± 5 μέτρων αποστάσεις μέχρι είκοσι χιλιόμετρα. Διατέθηκαν αρχικά για την κάλυψη των αναγκών των παρατηρητηρίων Μοίρας και ΔΠΒ/Σχηματισμών.

δ. Κατά τη δεκαετία του 1980 το Κέντρο Έρευνας και Τεχνολογίας Στρατού (ΚΕΤΕΣ) επινοήσε και ανέπτυξε το αποστασιόμετρο - γωνιόμετρο Λέιζερ "ΠΟΛΥΦΗΜΟΣ" το οποίο έθεσε σε βιομηχανική παραγωγή η Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία (ΕΑΒ). Ταυτόχρονα αναπτύχθηκαν και όργανα νυκτερινής σκόπευσης (ΟΝΥΠΑΣ) Ιλης γενεάς, για τη νυκτερινή παρατήρηση.

ε. Μέχρι τέλος 1995 είχαν καλυφθεί κατά μεγάλο βαθμό οι ανάγκες των Μονάδων Πυροβολικού σε αποστασιόμετρα - γωνιόμετρα "ΠΟΛΥΦΗΜΟΣ" και όργανα νυκτερινής σκοπεύσεως Ιλης γενεάς.

στ. Ήδη ευρίσκονται στο στάδιο της αναπτύξεως από το ΚΕΤΕΣ τα παρακάτω:

(1) Δίοπτρα Λείζερ με Συζυγές Όργανο Νυκτερινής Σκόπευσης.

Τα δίοπτρα αυτά είναι φορητά και έχουν τη δυνατότητα να μετρούν αποστάσεις ημέρα και νύκτα. Η δίοπτρα νυκτερινής σκόπευσης η οποία αναπτύσσεται είναι από τις πλέον σύγχρονες III ης γενεάς.

(2) Σταθμός Παρατηρήσεως.

Ο Σταθμός Παρατηρήσεως θα έχει τη δυνατότητα μετρήσεως αποστάσεων και αζιμουθίων μέσω ενός αποστασιόμετρου λέιζερ και μιας γυροσκοπικής μονάδας για τη μέτρηση αζιμουθίων. Επιπλέον ο Σταθμός θα έχει τη δυνατότητα επικοινωνίας με Συσκευή Ψηφιακής Επικοινωνίας (DMD).

4. Συστήματα Διοικήσεως Ελέγχου και Επικοινωνιών.

α. Συστήματα Ελέγχου Πυρός.

(1) Η εξέλιξη των μέσων πυρός επηρέασε ταυτόχρονα τη Τεχνική και Τακτική Διεύθυνση Πυρός. Ο εκσυγχρονισμός των μέσων Διοικήσεως και Ελέγχου ήταν αναγκαίος για την αποτελεσματικότερη εκμετάλλευση των μεγάλων δυνατοτήτων των βελτιωμένων μέσων πυρός. Άρχισε σταδιακά και στο Ελληνικό Πυροβολικό η αυτοματοποίηση των διαδικασιών των Κέντρων Διευθύνσεως Πυρός (ΚΔΠ) με τη χρήση Η/Υ που είχε σαν αποτέλεσμα μείωση του χρόνου προσβολής των στόχων.

(2) Η πρώτη εισαγωγή τέτοιου συστήματος στο Ελληνικό Πυροβολικό, έγινε το 1978 με τον Η/Υ χειρός ΤΙ-59, ο οποίος επέλυε προβλήματα ΚΔΠ και τοπογραφίας.

(3) Αργότερα, στις αρχές δεκαετίας του 1980 αναπτύχθηκε από το ΚΕΤΕΣ σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Πυροβολικού το Σύστημα Ελέγχου Πυρός "ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ".

(4) Η μελλοντική εξέλιξη του συστήματος περιλαμβάνει την ανάπτυξη και εισαγωγή στις Πυροβολαρχίες Βολής ενός βελτιωμένου συστήματος ΣΕΠ "ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ" με δυνατότητα ψηφιακής μετάδοσης δεδομένων.

β. Σύστημα Διοικήσεως, Ελέγχου και Επικοινωνιών.

(1) Το Ελληνικό Πυροβολικό από τη δεκαετία του 1980 κατέβαλε προσπάθειες για την ανάπτυξη ενός Συστήματος Διοικήσεως, Ελέγχου και Επικοινωνιών το οποίο να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του ελλαδικού χώρου.

Η/Υ ΤΙ-59

Σύστημα Ελέγχου Πυρός "ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ"

Σύστημα Τακτικού Ελέγχου Πυρός "ARIS"

Σχήμα 49. Μέσα Διοίκησης και Ελέγχου Πυρός.

(2) Ήδη από τον Μάιο του 1995 έχει τεθεί σε υπηρεσία σε όλες τις Διοικήσεις Πυροβολικού το Σύστημα Τακτικού Ελέγχου Πυρός (ΣΤΕΠ) "ARIS" με το οποίο αυτοματοποιούνται οι διαδικασίες στα ΚΔΠ των ΔΠΒ/Σχηματισμών.

(3) Μέσα στο 1996 αναμένεται να παραληφθεί το ΣΤΕΠ Μοίρας το οποίο θα μηχανογραφήσει τις διαδικασίες τακτικής αλλά και τεχνικής διευθύνσεως πυρός στο επίπεδο της Μοίρας Πυροβολικού.

(4) Την παρούσα περίοδο ευρίσκεται στο στάδιο της ανάπτυξης η Συσκευή Ψηφιακής Επικοινωνίας (DMD), με την οποία θα διαβιβάζονται ψηφιοποιημένα μηνύματα διευκολύνοντας και συντομεύοντας τις διαδικασίες του πυροβολικού.

(5) Στο στάδιο της ανάπτυξης ευρίσκεται και η επικοινωνιακή σύνδεση μεταξύ όλων των Συστημάτων Διοικήσεως, Ελέγχου των μέσων Εντοπισμού Στόχων καθώς και των μονάδων πυρός.

5. Μέσα Επικοινωνιών.

α. Το πυροβολικό πρέπει να έχει τη δυνατότητα να "βάλλει, να κινείται και να επικοινωνεί". Χωρίς τις επικοινωνίες είναι αδύνατη η εκτέλεση της απόστολής του.

β. Η ανανέωση του υλικού επικοινωνιών του Πυροβολικού ήταν ανάλογη με αυτή των υπολοίπων όπλων.

γ. Χρησιμοποιήθηκαν αρχικά σταθμοί ασυρμάτων (Σ/Α) σειράς VRQ-2 καθώς και δέκτες GRC-9. Το 1978 χορηγήθηκαν Σ/Α RACAL TRA-931 και GRC και δέκτες MRR-5. Ενώ τη δεκαετία το 1990 άρχισε η εισαγωγή των ΣΕΜ 180/190.

δ. Σήμερα οι περισσότερες μονάδες Πυροβολικού διαθέτουν τους σχετικά σύγχρονους Σ/Α της σειράς VRC-12 και ΣΕΜ-190, ενώ η Μοίρα των MLRS διαθέτει τους πλέον σύγχρονους Σ/Α διεθνώς, τους SINGAARS με δυνατότητα αναπηδούσης συχνότητας και κρυπτοασφαλίσεως.

6. Λοιπά Μέσα.

α. Όχημα ΚΔΠ.

(1) Το 1986 παραλαμβάνονται τα πρώτα τεθωρακισμένα οχήματα ΚΔΠ για τις Μοίρες Πυροβολικού που διαθέτουν Α/Κ οβιδοβόλα σειρά Μ109.

(2) Σήμερα εκτός από την παραλαβή των πλέον σύγχρονων ΤΘ ΚΔΠ Μ557Α2 της Μοίρας ΠΕΠ MLRS, γίνεται κατάλληλη τροποποίηση ΤΘ οχημάτων Μ113 σε ΚΔΠ.

β. Χρονογράφος.

Για τη μέτρηση της αρχικής ταχύτητας των βλημάτων, το Ελληνικό Πυροβολικό προμηθεύτηκε από το 1978 χρονογράφους DR 810, ενώ το 1985 παρέλαβε και χρονογράφους της σειράς DR 810MKII.

γ. Εκπαιδευτικό Υλικό.

(1) Για την αναβάθμιση της εκπαίδευσης των στελεχών και οπλιτών του Πυροβολικού και την αντιμετώπιση των "προκλήσεων" του σύγχρονου πεδίου μάχης, αποτέλεσε αναγκαιότητα η εκπαίδευση αυτή να διεξάγεται, όσο το δυνατόν, με προσομοίωση των πραγματικών συνθηκών μάχης. Οι εξομοιωτές αποτέλεσαν και αποτελούν μια πιο οικονομική, αξιόπιστη και ακίνδυνη εκπαιδευτική μέθοδο.

(2) Για την κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών το Πυροβολικό προμηθεύθηκε τα παρακάτω:

(α) Δύο εξομοιωτών INVERTRON για την εκπαίδευση των παρατηρητών στη ΣΠΒ και ΚΕΠΒ, από το 1981.

(β) Συσκευές VIDEO S-11 για την εκπαίδευση των χειριστών των Α/Α πολυβόλων 20 χιλ. Ραϊνμέτάλ στο κέντρο και στις Μονάδες Πυροβολικού, από το 1983.

(γ) Εκπαιδευτικές Συσκευές (Υποδιαμέτρημα) 14,5 χιλ. για την εκπαίδευση σε όλες τις διαδικασίες του Πυροβολικού, από το 1980.

(δ) Εκπαιδευτικές συσκευές Κ/Β "ΚΕΡΑΥΝΟΣ".

(ε) Εκπαιδευτικές συσκευές και εξομοιωτές για την εκπαίδευση στα Κ/Β "Stinger".

(στ) Επιπλέον, σήμερα χρησιμοποιούνται σε μεγάλο βαθμό και Η/Υ για την εκπαίδευση των Πυροβολητών.

ΤΜΗΜΑ 38

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1987

1. Γενικά.

α. Μετά την αναδιοργάνωση του 1953, οι μεταβολές τις οποίες υφίσταται η οργάνωση του Ελληνικού Πυροβολικού ήταν συνέπεια αφ' ενός μεν των συσχετισμών δυνάμεων στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων και αφ' ετέρου στην εξέλιξη του Πυροβολικού διεθνώς και στην ανάγκη προμήθειας περισσοτέρων και πλέον συγχρόνων μέσων.

β. Οι κυριότερες μεταβολές στην οργάνωση της περιόδου αυτής (μετά το 1954) έγιναν κατά τα έτη 1963-64, 1974-77, 1982-84.

γ. Παρακάτω περιγράφεται η οργάνωση και συγκρότηση του Πυροβολικού την περίοδο αυτή. Όπως είναι φανερό γίνεται αναφορά στις κυριότερες μεταβολές καθώς δεν ήταν δυνατή η καταγραφή όλων των μονάδων και όλων των αλλαγών που συντελέστηκαν.

2. Περίοδος 1954-1962.

α. Την περίοδο αυτή έγινε, κυρίως, παραλαβή νέου υλικού.

β. Διαλύθηκε ένας σημαντικός αριθμός μονάδων, κυρίως λόγω της υφέσεως που παρατηρήθηκε τη περίοδο αυτή. Είναι χαρακτηριστικό ότι όλες οι μονάδες οι οποίες διαλύθηκαν (κυρίως το 1954) επαναενεργοποιήθηκαν τη περίοδο μετά το 1975.

γ. Ο μεγαλύτερος αριθμός μονάδων Πυροβολικού ήταν προσανατολισμένος προς Βορρά, ενώ στα νησιά του Αιγαίου δεν έχει διατεθεί σχεδόν καμιά ανεξάρτητη μονάδα.

δ. Το 1954 διαλύθηκαν οι 101 Α/Κ ΜΠΠ, 114-115 ΜΜΠ και 156 ΜΜΠ.

ε. Όσον αφορά το Α/Α Πυροβολικό, δεν υπάρχει καθόλη τη διάρκεια της περιόδου αυτής, οργανωμένη μονάδα Α/Α Πυροβολικού.

στ. Οι Μοίρες Πυροβολικού οργάνωθηκαν σε Διοίκηση-Επιτελείο, Πυροβολαρχία Διοικήσεως και από δύο (2) έως τέσσερις (4) Πυροβολαρχίες των τεσσάρων (4) πυροβόλων η κάθε μια. Αρχικά και κυρίως λόγω της ελλείψεως υλικού για τη συμπλήρωση των περισσοτέρων μονάδων με τρεις (3) Πυροβολαρχίες, οι Μοίρες διέθεταν μόνο δύο (2) Πυροβολαρχίες των τεσσάρων (4) πυροβόλων.

ζ. Το 1958 συγκροτήθηκε η πρώτη μονάδα Αυτοκινούμενου Πυροβολικού με Α/Κ οβιδοβόλα 105 χιλ Μ52Α1 με την ονομασία 137 Πυροβολαρχία Τεθωρακισμένου Πυροβολικού 105 χιλ. Το 1959 η Πυροβολαρχία αυτή μετονομάσθηκε, με τη συμπλήρωσή της σε υλικό σε 137 Τεθωρακισμένη Μοίρα Πεδινού Πυροβολικού. Η Μοίρα αυτή αργότερα όπως και οι

υπόλοιπες Τεθωρακισμένες Μοίρες Πεδινού Πυροβολικού, οι οποίες συγκροτήθηκαν μέχρι το 1960 (138 - 139 ΤΘ ΜΠΠ), διατέθηκαν για την υποστήριξη των Τεθωρακισμένων Ταξιαρχιών.

η. Το 1960 συγκροτούνται οι 194-195 Μοίρες Πυραύλων 762 χιλ. Honest John, οι οποίες τέθηκαν σε επιχειρησιακή ετοιμότητα το 1961.

3. Περίοδος 1963-1973.

α. Την περίοδο αυτή αναλαμβάνεται ένα μεγάλο εξοπλιστικό πρόγραμμα με ταυτόχρονη αναδιοργάνωση του Πυροβολικού.

β. Μέχρι το 1970 είχαν παραληφεί 820 Ρ/Μ και 100 Α/Κ πυροβόλα.

γ. Από το 1964 αρχίζει η ενεργοποίηση μονάδων Πυροβολικού στα νησιά του Αιγαίου.

δ. Με την ολοκλήρωση του εξοπλιστικού προγράμματος, οι Μοίρες συμπληρώθηκαν με τρεις πυροβολαρχίες, ενώ το Πυροβολικό πήρε την τελική του οργανωτική δομή, που ίσχυσε με μερικές διαφοροποιήσεις μέχρι και την αναδιοργάνωση των ετών 1988-1995. Με την οργάνωση αυτή προβλέπονταν τα παρακάτω:

(1) 1η Στρατιά.

Διοίκηση Πυροβολικού με οργανικές Ομάδες Πυροβολικού Μάχης, αριθμό Μοιρών Μέσου και Βαρέως Πυροβολικού. Οι παραπάνω Μονάδες κατανέμονταν υπό Διοίκηση στα Σώματα Στρατού και τις Μεραρχίες Πεζικού, ανάλογα με τις επιχειρησιακές ανάγκες.

(2) Σώματα Στρατού.

Προβλεπόταν Διοίκηση Πυροβολικού με οργανική μία Πυροβολαρχία Παρατηρήσεως, η οποία μπορεί να αναλάβει υπό Διοίκηση αριθμό Ομάδων Πυροβολικού Μάχης ή Μοιρών, για την υποστήριξη των επιχειρήσεων του Σώματος.

(3) Μεραρχίες Πεζικού.

Προβλεπόταν Διοίκηση Πυροβολικού με οργανικές τρεις (3) Μοίρες Πεδινού Πυροβολικού για τη παροχή πυρών Άμεσης Υποστήριξης στα Συντάγματα Πεζικού και μια Μοίρα Μέσου Βαρέως Πυροβολικού σαν Γενική Υποστήριξη της Μεραρχίας.

(4) ΤΘ - Μ/Κ Μεραρχίες.

Προβλεπόταν Διοίκηση Πυροβολικού με οργανική μία Μοίρα Α/Κ Μέσου Βαρέως Πυροβολικού και σε κάθε Ταξιαρχία μία Α/Κ Μοίρα Μέσου Πυροβολικού.

ε. Το 1964 συγκροτήθηκε η 107 ΜΠΠ με πυροβόλα 25 λιβρών μετά τη διάλυση της 107 Ειδικής Μοίρας Μέσου Πυροβολικού. Το 1966 η 107 ΜΠΠ αντικατέστησε και αυτή τα πυροβόλα των 25 λιβρών με αντίστοιχα 105 χιλ..

στ. Επιπλέον το 1964 συγκροτήθηκε η πρώτη Μοίρα Κατευθυνόμενων Βλημάτων "ΧΩΚ", η 180 ΜΚ/Β "ΧΩΚ" για την Α/Α προστασία των στρατηγικών περιοχών του Λεκανοπεδίου Αττικής.

ζ. Το 1965 έγιναν οι παρακάτω αλλαγές:

(1) Συγκροτήθηκε πάλι η 156 ΜΜΠ με πυροβόλα 155 χιλ.

(2) Συγκροτήθηκαν οι πρώτες Μοίρες Μέσου Βαρέως Πυροβολικού με αποστολή Γενικής Υποστήριξης των Μεραρχιών. Διέθεταν τρεις (3) Πυροβολαρχίες οβιδοβόλων 155 χιλ. Μ114Α1 των έξι (6) πυροβόλων και μια (1) Πυροβολαρχία οβιδοβόλων 8" Μ115 των τεσσάρων (4) Πυροβόλων. Τέτοιες Μοίρες ήταν οι 148-155 ΜΜΠ, η 160 ΜΜΠ (από το 1963) και η 163 ΜΜΠ, οι οποίες μετονομάστηκαν σε ΜΜΒΠ αντίστοιχα.

η. Το 1969 διαλύθηκε αριθμός μονάδων, κυρίως των νήσων.

θ. Το 1971 συγκροτήθηκε η 108 ΜΠΠ με πυροβόλα 105 χιλ.

ι. Το 1971 έγιναν οι παρακάτω οργανωτικές αλλαγές:

(1) Οι 137-138-139 ΤΘ ΜΠΠ μετονομάστηκαν σε Α/Κ ΜΠΠ (Α/Κ οβιδοβόλα 105 χιλ Μ52Α1).

(2) Συγκροτήθηκε η 140 Α/Κ ΜΠΠ με Α/Κ οβιδοβόλα 105 χιλ Μ52Α1. Το 1972 μετονομάστηκε και αναδιοργανώθηκε σε 140 Α/Κ Μοίρα Μέσου Πυροβολικού με τα νεοπαρηλαφθέντα Α/Κ οβιδοβόλα 155 χιλ. Μ44.

ια. Το 1972 έγιναν οι παρακάτω αλλαγές:

(1) Ενεργοποιήθηκε η 124 ΜΜΠ.

(2) Αναδιοργανώθηκε η 147 ΜΜΠ (155 χιλ) και μετονομάστηκε σε 147 ΜΜΒΠ (155 χιλ - 8").

(3) Αναδιοργανώθηκε η 151 ΜΜΠ με διάθεση Α/Κ οβιδοβόλων 155 χιλ σε Μοίρα τριών (3) Πυροβολαρχιών των έξι (6) πυροβόλων η κάθε μία.

(4) Οι 154 ΜΜΠ (συγκροτήθηκε το 1957) και 161 ΜΜΠ (συγκροτήθηκε το 1953 από το 153 ΣΜΠ) αναδιοργανώθηκαν για να μετατραπούν σε μονάδες με πυρηνική δυνατότητα (συμπληρώθηκαν από 12 σε 18 οβιδοβόλα 155 χιλ Μ114Α1).

(5) Ενεργοποιήθηκε η 159 ΜΜΠ στην ειρήνη για να διαλυθεί πάλι το 1973.

(6) Συγκροτήθηκαν τρεις (3) Μοίρες με Α/Κ Πυροβόλα 175 χιλ. Μ107.

ιβ. Το 1973 έγιναν οι παρακάτω μεταβολές:

(1) Συγκροτήθηκε η 164 ΜΒΠ με Ρ/Μ οβιδοβόλα 8" Μ115.

(2) Συγκροτήθηκε και η δεύτερη Μοίρα Κ/Β "ΧΩΚ" (181 ΜΚ/Β "ΧΩΚ").

ιγ. Τέλος, την περίοδο αυτή δεν έγινε καμιά ουσιαστική (εκτός από την προμήθεια των Κ/Β "ΧΩΚ") προσπάθεια οργανώσεως της αεράμυνας της χώρας.

4. Περίοδος 1974-1987.

α. Την περίοδο αυτή συντελείται ριζική αναθεώρηση του Ελληνικού Στρατηγικού δόγματος με ευρεία αναδιάταξη και μετακίνηση χερσαίων δυνάμεων για να αντιμετωπισθεί η επεκτατική πολιτική της Τουρκίας, πολιτική η οποία έχει τις παρακάτω εκφράσεις:

(1) Την αμφισβήτηση των Ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων στο Αιγαίο Αρχιπέλαγος και του διεθνούς καθεστώτος του χώρου.

(2) Την κατοχή της Βόρειας Κύπρου.

(3) Την ανάπτυξη "αλυτρωτικών" διεκδικήσεων σε βάρος της Ελλάδας και

(4) Τη δημιουργία της Στρατιάς Αιγαίου, με δυνατότητα διεξαγωγής μιας μεγάλης αποβατικής ενέργειας.

β. Η εξέλιξη του Πυροβολικού την περίοδο αυτή ήταν ραγδαία και συνεχής. Έγινε αναδιάταξη μονάδων προς τα ανατολικά μας σύνορα και συγκροτήθηκαν ανεξάρτητες μονάδες Πυροβολικού στις νήσους του Αιγαίου, με τη διάλυση των υπαρχόντων Μικτών και ανάλογη συμπλήρωση των νεοσυγκροτηθέντων.

γ. Με την αναδιάταξη των μονάδων οργανώνονται στα νησιά του Αιγαίου Μικτές Μοίρες Πυροβολικού.

δ. Το 1975 έγινε μερική αναδιοργάνωση των μονάδων Πυροβολικού. Οι μονάδες αυτές επαναδιοργανώθηκαν στο σύνολό τους και με την αναδιοργάνωση του 1977.

ε. Το 1977 έγινε η δεύτερη, μεταπολεμική, ευρεία αναδιοργάνωση του Πυροβολικού με σημαντικές αλλαγές στην οργάνωση και συγκρότησή του. Οι κυριότερες από τις αλλαγές αυτές ήταν:

(1) Οργανώθηκαν Διοικήσεις Πυροβολικού στις ΣΔΙ των νήσων του Αιγαίου.

(2) Συγκροτήθηκε το Ελαφρύ Αντιαεροπορικό Πυροβολικό σε ανεξάρτητες Μοίρες Ελαφρού Αντιαεροπορικού Πυροβολικού (ΜΕΑ/ΑΠ). Οι ΜΕΑ/ΑΠ αρχικά εξοπλίσθηκαν με τετράδυμα πολυβόλα 0,50", με πυροβόλα Ραϊνμετάλ των 20 χιλ. και με πυροβόλα Μπόφορς των 40 χιλ (Ρ/Μ και Α/Κ), διατήρησαν επίσης τα Α/Τ πυροβόλα 6 λιβρών.

(3) Συγκροτήθηκαν, με διάλυση, αναδιοργάνωση και μεταστάθμευση μονάδων στις νήσους του Αιγαίου, με διαφοροποιήσεις ανάλογα με τις απαιτήσεις των Σχεδίων Επιχειρήσεων, αριθμός Μοιρών Πυροβολικού Μάχης και Α/Α Πυροβολικού σε κάθε νήσο.

(4) Η 134 ΜΠΠ, η οποία διέθετε τα οβιδοβόλα 105 χιλ. ΡΑСК, για την υποστήριξη των δυνάμεων των Πεζοναυτών, μετονομάστηκε σε 32 ΜΠΠ.

(5) Αναδιοργανώθηκαν οι τρεις Α/Κ Μοίρες Πεδινού Πυροβολικού (Α/Κ ΜΠΠ) των Τεθωρακισμένων Ταξιαρχιών με τα νεοπαραληφθέντα Α/Κ οβιδοβόλων Μ109Α1Β. Μετονομάστηκαν σε Α/Κ Μοίρες Μέσου Πυροβολικού (Α/Κ ΜΜΠ).

(6) Αναδιοργανώθηκαν οι 104-108-110 ΜΠΠ σε Α/Κ ΜΠΠ με διάθεση των Α/Κ οβιδοβόλων 105 χιλ. Μ52Α1 και παράδοση των αντίστοιχων οβιδοβόλων 105 χιλ. Μ101.

(7) Καταργούνται οι Α/Κ Μοίρες Πεδινού Μέσου Πυροβολικού.

στ. Με την αναδιοργάνωση του 1977, η οποία ουσιαστικά είχε αρχίσει από το 1975 και ολοκληρώθηκε το 1978, μεταβλήθηκε η μέχρι τότε δομή και διοικητική υπαγωγή των Μονάδων Πυροβολικού.

ζ. Το 1979 έγιναν οι παρακάτω μερικές διαφοροποιήσεις:

(1) Αναδιοργάνωση στις Μοίρες των νήσων και

(2) Αλλαγή της οργανικής υπαγωγής ορισμένων μονάδων με διάθεσή τους στη 1η Στρατιά.

η. Την περίοδο αυτή έγινε και η προμήθεια των Κ/Β "Κεραυνός" (Redeye) τα οποία διατίθενται τόσο σε Μοίρες Α/Α Πυροβολικού και Πυροβολικού Μάχης, όσο και σε μονάδες Πεζικού και Τεθωρακισμένων, για την επαύξηση της αυτοπροστασίας τους από αεροπορική απειλή.

θ. Από το 1980 μέχρι το 1986 έγιναν μερικές αναδιοργανώσεις κυρίως για την αντικατάσταση του παλαιού υλικού με αντίστοιχο νεοπαραληφθέν. Το 1980 αποφασίσθηκε και η καθιέρωση του διαμετρήματος των 155 χιλ. (Ρ/Μ ή Α/Κ) σαν Πυροβολικό Αμέσου Υποστηρίξεως (ΑΥ). Οι πιο σημαντικές μεταβολές ήταν κατά χρονολογική σειρά:

(1) Το 1981 τόσο οι Μοίρες των νήσων όσο και οι περισσότερες των Μοιρών του ηπειρωτικού χώρου αναδιοργανώνονται με τη συγκρότηση ενός Ουλαμού Α/Α Πυροβολικού με τετράδυμα πολύβόλα 0,50".

(2) Το 1982 οι ΜΠΠ των νήσων αναδιοργανώθηκαν σε ΜΠΜΠ με διάθεση μιας Πυροβολαρχίας Μέσων Πυροβόλων.

(3) Το ίδιο έτος (1982) Μονάδες του ηπειρωτικού χώρου, αναδιοργανώνονται και θέτουν από μία (1) μέχρι τρεις (3) Πυροβολαρχίες τους (ΜΜΒΠ) σε ετοιμότητα "Γ".

(4) Το 1983 άρχισε η απόσυρση των δίδυμων ρυμουλκούμενων πολυβόλων 40 χιλ. Μπόφορς.

(5) Το 1984 αποσύρονται λόγω παλαιότητας οι πύραυλοι εδάφους - εδάφους "Honest John" και διαλύονται οι 194-195 Μοίρες Πυραύλων.

(6) Το 1985 έγιναν οι παρακάτω σημαντικές μεταβολές:

(α) Άρχισε η τροποποίηση εικοσιτέσσάρων (24) Α/Κ πυροβόλων 175 χιλ Μ107 και τεσσάρων (4) Α/Κ οβιδοβόλων Μ110Α1Β σε Α/Κ οβιδοβόλα Μ110Α2 καθώς και τα δύο διαμετρήματα φέρουν τον ίδιο φορέα. Διατηρείται μέχρι και σήμερα μόνο μια Μοίρα με δώδεκα (12) Α/Κ πυροβόλα 175 χιλ. Μ107.

(β) Ενισχύθηκε η άμυνα των νήσων με συγκρότηση και νέων μονάδων.

(7) Το 1986 αναδιοργανώνονται οι μονάδες Α/Κ Πυροβολικού με την παραλαβή αριθμού Α/Κ οβιδοβόλων 155 χιλ Μ109Α2.

ΤΜΗΜΑ 39

ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1988-1995

1. Γενικά.

α. Η αναδιοργάνωση η οποία ολοκληρώνεται ουσιαστικά με τη σύνταξη της παρούσας Ιστορίας είναι η τρίτη μεταπολεμική, ευρεία, αναδιοργάνωση του Ελληνικού Πυροβολικού.

β. Το διάστημα αυτό συντελούνται σημαντικές ανακατατάξεις στην παγκόσμια πολιτική σκηνή, με την κατάρρευση του Ανατολικού Συνασπισμού και την κρίση στον Περσικό Κόλπο και στη Γιουγκοσλαβία. Επίσης αλλάζει και ο συσχετισμός των δυνάμεων, με την κατάρρευση του διπολισμού στο διεθνές σύστημα.

γ. Οι εξελίξεις αυτές όπως και η συντελούμενη ραγδαία ανάπτυξη του πυροβολικού, ήταν επόμενο να επηρεάσει και να οδηγήσει στην ανάγκη εκσυγχρονισμού του Ελληνικού Πυροβολικού. Η ανάγκη αυτή φάνηκε ακόμα περισσότερο μετά τη "Καταιγίδα της Ερήμου" όπου το πυροβολικό ήταν ο αδιαφιλονίκητος κυρίαρχος του χερσαίου πεδίου της μάχης.

δ. Χαρακτηριστικό της αναδιοργάνωσης ήταν, η ανάγκη να υπάρξει ευελιξία και προσαρμοστικότητα στο σχεδιασμό της ώστε να συμβαδίζει με τις αντίστοιχες εξελίξεις και απαιτήσεις και να είναι πάντα ανάλογη με τις υπάρχουσες δυνατότητες της χώρας.

2. Αναδιοργάνωση Έτους 1988.

α. Είναι το έτος κατά το οποίο μελετήθηκε και τέθηκαν οι βάσεις της τελευταίας αναδιοργάνωσης, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της περιόδου προ της διαλύσεως του Συμφώνου της Βαρσοβίας.

β. Κύριες μεταβολές οι οποίες προβλέπονταν ήταν η προμήθεια πιο σύγχρονων Α/Κ οβιδοβόλων 155 χιλ. Μ109 Α2/Α5 των 39 διαμετρημάτων και σύγχρονων συστημάτων Πολλαπλών Εκτοξευτών Πυραύλων. Επιπλέον προβλεπόταν η προμήθεια βελτιωμένων πυρομαχικών καθώς και ανάπτυξη προηγμένων Συστημάτων Διοικήσεως, Ελέγχου και Επικοινωνιών καθώς και εντοπισμού στόχων.

γ. Το 1988 είναι το έτος ενάρξεως της αναδιοργάνωσης.

3. Μεταβολές ετών 1989-1991.

α. Το 1989 οργανώθηκε η 192 Μοίρα Ειδικών Αποστολών η οποία διαλύθηκε το 1992.

β. Ολοκληρώθηκε η βελτίωση των φορέων των Α/Κ Πυροβόλων 175 χιλ Μ107 με τη μετατροπή του βενζοκινητήρα σε πετρελαιοκινητήρα.

γ. Το έτος 1990 αναδιοργανώθηκαν οι ΜΕΑ/ΑΠ με συγκρότηση ΠΕΑ/ΑΠ με Κ/Β "Stinger" και τη διάλυση των αντίστοιχων ΠΕΑ/ΑΠ των Α/Κ Διδύμων Α/Α Πυροβόλων 40 χιλ (Μ42) με ταυτόχρονη απόσυρση των υλικών.

4. Συνθήκη για τη Μείωση των Συμβατικών Όπλων στην Ευρώπη (CFE).

α. Το έτος 1991 τέθηκε σε ισχύ η συμφωνία για τη μείωση των συμβατικών όπλων στην Ευρώπη γνωστή και σαν CFE (Conventional Forces in Europe).

β. Στη συνθήκη CFE, καθορίσθηκε η οροφή των πυροβόλων και όλμων διαμετρήματος άνω των 100 χιλ. τα οποία προβλέπεται να διαθέτει ο Ελληνικός Στρατός.

γ. Η οροφή αυτή για πυροβόλα ανέρχεται σε 1.254 ενεργά και προβλέπονται επιπλέον 40 για μουσειακή χρήση, εκπαίδευση και έρευνα.

5. Οργάνωση Ετών 1992-1995.

Με βάση τη συνθήκη CFE έγιναν οι παρακάτω μεταβολές στην οργάνωση:

α. Το 1992 συγκροτήθηκε η 183 Μοίρα OS Α/Κ με την παραλαβή από την πρώην Ανατολική Γερμανία του Α/Α Οπλικού Συστήματος OSA-AK.

β. Το 1992 και 1993 παραλήφθηκαν συνολικά εκατόν πενήντα έξι (156) Α/Κ οβιδοβόλα 8" M110A2 από ΗΠΑ και Γερμανία. Με αυτά άρχισε η σταδιακή αντικατάσταση των Ρ/Μ και Α/Κ πυροβόλων παλαιάς τεχνολογίας.

γ. Το 1994 παραλήφθηκαν 150 ΠΕΠ RM-70 από την πρώην Ανατολική Γερμανία από τους οποίους τέθηκαν σε επιχειρησιακή ετοιμότητα οι 124.

δ. Το 1995 παραλήφθηκαν εννέα (9) από τους δεκαοκτώ (18) Πολλαπλούς Εκτοξευτές Πυραύλων MLRS και συγκροτήθηκε η Μοίρα ΠΕΠ MLRS.

ε. Μέχρι το 1995 που ολοκληρώθηκε η αναδιοργάνωση είχαν αποσυρθεί όλα τα Ρ/Μ οβιδοβόλα 8" M115, τα Α/Κ οβιδοβόλα 155 χιλ. M44 και είχε αρχίσει ο εκσυγχρονισμός των Α/Κ οβιδοβόλων 105 χιλ M52A1.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

ΤΜΗΜΑ 40

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

1. Στη συνοπτική (μέχρι το 1996) παρουσίαση της Ιστορίας του Πυροβολικού καταβλήθηκε προσπάθεια να δοθεί μια, όσο το δυνατόν, πλήρης εικόνα της εξελίξεως και της οργανώσεως του Ελληνικού Πυροβολικού, αλλά και της προσφοράς του σ' όλους τους αγώνες του Σύγχρονου Ελληνικού Κράτους.

2. Το Ελληνικό Πυροβολικό, συμμετέχοντας σε όλους τις μάχες, μικρές και μεγάλες, που διεξήγαγε το Έθνος, εκτέλεσε την αποστολή του κατά τρόπο αποτελεσματικό και υπήρξε ένας από τους βασικούς συντελεστές, για την επιτυχή διεξαγωγή των επιχειρήσεων και τη δόξα των ελληνικών όπλων.

3. Το Πυροβολικό οι Ρώσοι το έλεγαν "Θεό του Πολέμου, ο Ναπολέων "Άρχοντα του Πεδίου" και οι Αμερικανοί "Βασιλιά της Μάχης". Σήμερα με την ταχεία τεχνολογική εξέλιξη φαίνεται ότι το Όπλο του Πυροβολικού όχι μόνο δεν θα απωλέσει την ισχύ του και το ρόλο του στη διεξαγωγή των επιχειρήσεων, αλλά θα καταστεί αποφασιστικός παράγοντας στο μελλοντικά ταχέως εξελισσόμενο και ολοκληρωτικό πεδίο μάχης.

4. Το Ελληνικό Πυροβολικό, με τις μονάδες του να εξοπλίζονται με νέα οπλικά συστήματα, σύγχρονα συστήματα διοικήσεως και ελέγχου, σύγχρονα μέσα παρατηρήσεως και βελτιωμένους τύπους πυρομαχικών και με το προσωπικό του να υφίσταται συνεχή και έντονη εκπαίδευση στις Μονάδες και στα Σχολεία του Όπλου είναι έτοιμο, πιστό στις παραδόσεις του, να εκπληρώσει στο ακέραιο την αποστολή του, προασπιζόμενο μαζί με τον υπόλοιπο Ελληνικό Στρατό τα όσια και τα ιερά του Έθνους και να συνεχίσει έτσι, εάν απαιτηθεί, την ένδοξη Ιστορία του.

5. Όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγή, η Ιστορία έχει από μόνη της μια δυναμική. Για το λόγο αυτό, καλείται ο αναγνώστης της να εμβαθύνει περισσότερο στη μελέτη της και να διαγράψει τυχόν ιστορικούς αναγραμματισμούς. Τέλος η Ιστορία του Πυροβολικού έχει και μια συνέχεια, γι' αυτό και ο επίλογος αυτός θέλει να αποτελέσει το πρώτο τμήμα ενός νέου κεφαλαίου στην Ιστορία του Ελληνικού Πυροβολικού.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΟΠΛΟΥ

1821

1. Το πρώτο τακτικό συγκρότημα που ιδρύθηκε κατά την Επανάσταση ήταν ο Ιερός Λόχος. Το Φεβρουάριο του 1821 ο Αλέξανδρος Υψηλάντης συγκρότησε τον παραπάνω Λόχο ο οποίος αποτελείτο από ένα Τάγμα Πεζικού από 500 περίπου νέους και από Πυροβολαρχία των τεσσάρων (4) πυροβόλων και τμήμα 200 ιππέων.

2. Το Ημιτάγμα του Δημήτριου Υψηλάντη διέθετε και ένα τμήμα Πυροβολικού από δύο (2) ορεινά πυροβόλα, υπό τις διαταγές του Γάλλου φιλέλληνα Βουτιέ.

1822

Με τον υπ' αριθμόν 8 Νόμο της 1ης Απριλίου "Περί Οργανισμού Τακτικού Στρατού" θεσπιζόταν η σύσταση Τακτικού Στρατού που αποτελείτο από Βαρύ Πεζικό, Ελαφρό Πεζικό, Πυροβολικό Πολιορκίας, Πεδινό Πυροβολικό, Ιππικό ελαφρύ και βαρύ και ένα Σώμα Μηχανικού.

1823

Κάτω από τις διαταγές του Συνταγματάρχη Πυροβολικού Βουτιέ συγκροτήθηκε μικρό τμήμα Πυροβολικού, με δύναμη 100 ανδρών, για να υπηρετούν τα πυροβόλα τα οποία ευρίσκονταν στο φρούριο του Ναυπλίου.

1825

1. Στο Τακτικό Σώμα που συγκροτήθηκε περιελήφθηκε μια (1) Πυροβολαρχία των 100 ανδρών με τέσσερα (4) πυροβόλα.

2. Λόγω αυξήσεως της δυνάμεως του Τακτικού Σώματος στα τέλη του ίδιου έτους συγκροτήθηκε μια (1) Πυροβολαρχία των 200 ανδρών με τέσσερα (4) ορεινά πυροβόλα.

1826

Μια (1) Πυροβολαρχία συμμετείχε στο Απόσπασμα του Συνταγματάρχη Φαβιέρου το οποίο έλαβε μέρος στην αποτυχή εκστρατεία της Καρύστου (Εύβοια).

1828

1. Με το διάταγμα της 17ης Αυγούστου συστήθηκε το πρώτο Τάγμα Πυροβολικού, το οποίο αποτελείτο από Επιτελείο και έξι (6) Πυροβολαρχίες. Σαν βάση του τάγματος χρησιμοποιήθηκαν οι δύο (2) υπάρχουσες Πυροβολαρχίες. Το Τάγμα συγκροτήθηκε εξ'ολοκλήρου από εθελοντές. Η διοίκησή του ανατέθηκε στον πρώην Συνταγματάρχη του Πυροβολικού της Ιονίου Πολιτείας, Νικόλαο Πιέρρο.

2. Τη 17η Αυγούστου του ίδιου έτους συστάθηκε το πρώτο Σχολείο Πυροβολικού.

3. Κατά το ίδιο έτος ιδρύθηκε και η Σχολή Ευελπίδων όπου οι προοριζόμενοι για το Πυροβολικό, εκτός από τα μαθήματα για τη χρήση του πυροβόλου, διδάσκονταν στοιχειώδη μαθηματικά, πυροτεχνουργία, πυροβολική καθώς και ειδικές ασκήσεις και μαθήματα σχετικά με την ιππική.

1829

1. Το Τάγμα Πυροβολικού συγκροτήθηκε από τέσσερις (4) Πυροβολαρχίες και μία (1) Πυροβολαρχία φρουρίου με έδρα το Ναύπλιο.
2. Την 4η Δεκεμβρίου του 1929 το Τάγμα Πυροβολικού γιόρτασε για πρώτη φορά τη γιορτή της Αγίας Βαρβάρας.
3. Για την καλύτερη εκπαίδευση του Τακτικού Στρατού οργανώθηκε, την 6η Οκτωβρίου στα Μέγαρα Αττικής, στρατόπεδο εκπαίδευσης. Η διάρκεια της εκπαίδευσης διαρκούσε 40 ημέρες και στις ασκήσεις μετείχαν και δύο (2) Πυροβολαρχίες.

1833

1. Το Φεβρουάριο, επί Βασιλείας Όθωνα, καθορίστηκε η νέα οργάνωση του Πυροβολικού. Το Πυροβολικό συγκροτήθηκε από έξι (6) Λόχους Πυροβολικού, ένα (1) Λόχο Ζευγιτών και ένα (1) Λόχο Τεχνιτών. Η δύναμη του Λόχου Πυροβολικού ήταν τέσσερις (4) αξιωματικοί και εκατό (100) άνδρες, του Λόχου Ζευγιτών εκατόν είκοσι έξι (126) άνδρες και του Λόχου Τεχνιτών εκατόν τριάντα δύο (132) άνδρες.
2. Την 9η Ιουνίου συγκροτήθηκε ένα (1) Τάγμα Πυροβολικού και συστήθηκε η διάρθρωση του κεντρικού Οπλοστασίου. Το Τάγμα αποτελείτο από Επιτελείο και τους υπάρχοντες έξι Λόχους Πυροβολικού και Λόχο Τεχνιτών. Υπό τη Διεύθυνση του Οπλοστασίου υπήχθη ο Λόχος Τεχνιτών, το Οπλοστάσιο και τα εργοστάσια του Πυροβολικού.
3. Την 29η Ιουλίου συστήθηκε η Διοίκηση Πυροβολικού, υπό την οποία υπάγονταν το Τάγμα Πυροβολικού και η Διεύθυνση του Οπλοστασίου.
4. Με Βασιλικό Διάταγμα του ίδιου έτους καθορίστηκε η στολή και ο οπλισμός των στρατευμάτων. Το διακριτικό χρώμα της στολής των πυροβολιστών και των αξιωματικών του Πυροβολικού ήταν το βυσινόχρουν και έμβλημα είχε τη κίτρινη φλογοφόρο σε αντίθεση με τη λευκή φλογοφόρο του Πεζικού. Για τον αξιωματικό του Πυροβολικού προστίθεται σαν ιδιαίτερο διακριτικό το περιλαίμιο και δίπλα στα σειρήτια του βαθμού του μια χειροκέντητη φλογοφόρος ροιά.

1836

Την 13η Ιανουαρίου, η δύναμη του Ταγματος περιορίστηκε σε τέσσερις (4) Λόχους Πυροβολικού και ένα (1) Λόχο Ζευγιτών και αργότερα προστέθηκε ένας πέμπτος Λόχος Πυροβολικού.

1842

Στο τέλος του έτους το Πυροβολικό είναι οργανωμένο σε ένα Τάγμα πέντε (5) Λόχων Πυροβολικού ένα (1) Λόχο Ζευγιτών και έναν Οπλοστασίον, συνολικής δυνάμεως 840 ανδρών.

1843

1. Την 9η Ιουνίου το Τάγμα Πυροβολικού μετασχηματίστηκε σε Μοίρα, η οποία αποτελείτο από Επιτελείο, ένα (1) Λόχο Πεδινού και δύο (2) Λόχους Ορειβατικού Πυροβολικού. Με ΒΔ της 17ης Σεπτεμβρίου 1852 στη Μοίρα προστέθηκε και ένας τρίτος Λόχος Ορειβατικού Πυροβολικού, η δε συνολική δύναμή της ήταν 398 άνδρες και 109 ίπποι.
2. Την 18η Οκτωβρίου καθορίστηκε το οβουζοβόλο, σαν πυροβόλο του Ορειβατικού Πυροβολικού.

1853

Η Μοίρα Πυροβολικού μετασηματίσθηκε σε Τάγμα με Επιτελείο, δύο (2) Λόχους Πεδινού, δύο (2) Λόχους Ορειβατικού και έναν (1) Λόχο Φρουραρχιακού Πυροβολικού. Κάθε Λόχος είχε τέσσερις (4) αξιωματικούς και ενενήντα έναν (91) οπλίτες.

1855

Από τον Ιούνιο του 1855, το Πυροβολικό Γραμμής (Μάχης) εφοδιάσθηκε με οβουζοβόλα των 12 λίτρων για το ορειβατικό, με σφαιροβουζοβόλα των 12 λίτρων για το Πεδινό και το Πυροβολικό Προφυλακών και Αποβάσεων με πυροβόλα των 6 λιβρών.

1866

1. Με ΒΔ το έτος 1866 προστέθηκε και έκτος Λόχος στο Τάγμα Πυροβολικού, οπότε η δύναμή του αυξήθηκε σε 876 άνδρες και 210 ίππους. Το Νοέμβριο του ίδιου έτους καθορίσθηκε ο οργανισμός του Οπλοστασίου και αποτελείτο από τη Διεύθυνση, το Λόχο Τεχνιτών, τις Εφορείες Υλικού Πολέμου, το Πυριτιδοποιείο και το Πυροτεχνουργείο. Η ολική Δύναμη του Οπλοστασίου ήταν 29 Αξιωματικοί, 54 Υπαξιωματικοί και 120 Τεχνίτες (πυροτεχνίτες).

2. Με ΒΔ της 2ας Δεκεμβρίου εισήχθησαν τα γαλλικά πεδινά και ορειβατικά αυλακωτά πυροβόλα των 4 λίτρων και το αυλακωτό τοπομαχικό πυροβόλο των 12 λίτρων.

1877

1. Με το Νόμο ΧΚΕ΄ της 22ης Ιουνίου 1877 καθορίσθηκε η νέα Οργάνωση του Στρατού. Σύμφωνα με αυτή το Πυροβολικό αποτελείτο από ένα Σύνταγμα και το Οπλοστάσιο. Το Σύνταγμα περιελάμβανε μία (1) Μοίρα Πεδινού Πυροβολικού και δύο Μοίρες Ορειβατικού. Κάθε Μοίρα ήταν των τεσσάρων (4) Πυροβολαρχιών. Σύμφωνα με το νόμο αυτό το Σύνταγμα Πυροβολικού αποτελείτο από 1959 άνδρες και 1130 κτήνη.

2. Όλες οι Πυροβολαρχίες του Συντάγματος Πυροβολικού έχουν πυροβόλα των 75 χιλ. οι μεν Πεδινές πεδινά, οι δε Ορειβατικές λυόμενα ορειβατικά. Για το Τοπομαχικό Πυροβολικό καθορίσθηκε το πυροβόλο των 87 χιλ.

1879

Με το Νόμο ΨΞΝ΄ της 17ης Νοεμβρίου 1878 έγιναν ορισμένες τροποποιήσεις στη σύνθεση του Στρατού. Σύμφωνα με αυτές στο Πυροβολικό προστέθηκε ένας Λόχος Ζευγιτών.

1880

Με τον Οργανισμό του έτους αυτού (Νόμος ΟΛΗ΄) η δύναμη του Συντάγματος Πυροβολικού (το οποίο αποτελείτο από 3 Μοίρες, δηλαδή μία (1) Πεδινή και δύο (2) Ορειβατικές, όλες ήταν των τεσσάρων (4) Πυροβολαρχιών και Ουλαμό Ελατών), ήταν 941 άνδρες και 428 κτήνη.

1881

Το Δεκέμβριο του 1880 η σύνθεση του Πυροβολικού τροποποιήθηκε και αποτελείτο από το Αρχηγείο Πυροβολικού, τέσσερα Τάγματα Πυροβολικού (το καθένα των τεσσάρων Πεδινών ή Ορειβατικών Πυροβολαρχιών) τεσσάρων Συζυγαρχιών Πυρομαχικών (μία κατά Τάγμα), δύο Ουλαμών Ελατών, δύο (2) Εμπεδα Πυροβολαρχιών (μία πεδινή και μία ορειβατική) ένα Τάγμα Φρουριακού Πυροβολικού των τεσσάρων (4) Πυροβολαρχιών, ένα (1) Λόχο Ελατών Σκευής και το Οπλοστάσιο, το οποίο περιελάμβανε το Λόχο Τεχνιτών, το Πυριτιδοποιείο, το Πυροτεχνουργείο, τον Επιθεωρητή Υλικού και τις Εφορείες.

1882

Με το Νόμο ΑΛΖ΄ του 1882 για το Πυροβολικό καθορίσθηκε να αποτελείται από το Αρχηγείο Πυροβολικού, πέντε (5) ανεξάρτητα Τάγματα Πυροβολικού των τεσσάρων (4) Πυροβολαρχιών το καθένα, Ουλαμό Ελατών, το Οπλοστάσιο (Λόχος Τεχνιτών), τη Γενική Διεύθυνση και τις Εφορείες Υλικού Πολέμου.

1885

Με το νόμο ΑΤΚΓ΄ της 31ης Δεκεμβρίου, το Πυροβολικό αποτελείτο από τρία (3) Συντάγματα Πυροβολικού, από το Οπλοστάσιο, τη Διεύθυνση των Εφορειών Υλικού Πολέμου και το Πυροτεχνουργείο. Το υπάρχον Αρχηγείο Πυροβολικού καταργήθηκε.

1887

Σύμφωνα με το Νόμο ΑΦΛΓ΄ το Πυροβολικό αποτελείτο από την Επιθεώρηση Πυροβολικού με Τεχνικό Συμβουλευτικό Τμήμα, τρία ανεξάρτητα Συντάγματα, το Οπλοστάσιο το οποίο περιελάμβανε το Λόχο Τεχνιτών, την Αποθήκη Ακατέργαστων Υλών, το Πυριτιδοποιείο και τη Γενική Διεύθυνση Υλικού Πολέμου.

1889

Στην Αθήνα δημιουργήθηκε Σχολείο Βολής Πυροβολικού με σκοπό τη θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση κατωτέρων Αξιωματικών και Υπαξιωματικών του Πυροβολικού και για την εκπαίδευση των προγυμναστών για τις Μονάδες του Όπλου, καθώς και για την ομοιόμορφη εκπαίδευση στη βολή και το χειρισμό των πυροβόλων και των πυρομαχικών.

1900

Το 1ο, 2ο και 3ο Συντάγματα Πυροβολικού διετέθησαν στην I, II και III Μερραρχία αντίστοιχα, με τη σύνταξη του νέου Οργανισμού του Στρατού.

1904

1. Σύμφωνα με το Νόμο ΓΛΑ΄ του 1904 ένα από τα δώδεκα τμήματα του Υπουργείου Στρατιωτικών ήταν το Γραφείο Πυροβολικού.

2. Ορίσθηκε σε κάθε Μερραρχία να διατίθεται και ένα Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού.

3. Το Πυροβολικό καθορίσθηκε να έχει μία Επιθεώρηση Πυροβολικού, τρία (3) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού, δύο (2) Μοίρες Ορειβατικού Πυροβολικού, μία (1) Μοίρα Βαρέως Πυροβολικού, μία (1) Διοίκηση Υλικού Πολέμου και ένα (1) Οπλοστάσιο.

4. Το κάθε Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού αποτελείτο από το Επιτελείο και τέσσερις (4) Μοίρες των δύο (2) Πυροβολαρχιών η κάθε μία. Από αυτές οι μεν τρεις (3) ήταν ενεργές, η δε τέταρτη παροπλισμένη διαθέτοντας μόνο στελέχη. Κάθε Μοίρα Ορειβατικού και Βαρέως Πυροβολικού αποτελείτο από το Επιτελείο και τρεις (3) Πυροβολαρχίες. Η Διεύθυνση Υλικού Πολέμου περιελάμβανε Επιτελείο, Λόχο Σκευής, Πυροτεχνουργείο, Αποθήκη Ακατέργαστων Υλών, Γενική Εφορεία Υλικού Πολέμου, τρεις Ειδικές Εφορίες και έξι Παραρτήματα. Η Διεύθυνση του Οπλοστασίου περιελάμβανε Επιτελείο, Λόχο Τεχνιτών και Αποθήκη Ακατέργαστων.

5. Με ΒΔ των ετών 1904 και 1905 κυρώθηκε και κοινοποιήθηκε ο κανονισμός Εκπαιδεύσεως για το Πυροβολικό.

6. Τον Οκτώβριο του 1904 ιδρύθηκε η Επιθεώρηση Πυροβολικού.

1907

Το Νοέμβριο και με βάση το νόμο ΓΛΑ΄ συστήθηκε Σχολείο Βολής Πυροβολικού του οποίου προορισμός ήταν η καλύτερη εκπαίδευση των Υπολοχαγών και των Ανθυπολοχαγών του Πυροβολικού στη Βολή και τη συντήρηση του υλικού, καθώς και των Επιλοχιών και των Λοχιών των Συνταγμάτων Πυροβολικού στην υπηρετηση και τη συντήρηση της σκευής. Το Σχολείο Βολής Πυροβολικού διαιρείτο σε δύο Τμήματα, το Τμήμα Αξιωματικών και το Τμήμα Υπαξιωματικών.

1910

1. Με το Νέο Οργανισμό του Στρατού της 11ης Φεβρουαρίου 1910 καθορίστηκε ότι το Υπουργείο των Στρατιωτικών περιελάμβανε οκτώ Διευθύνσεις. Μία από αυτές ήταν και αυτή του Πυροβολικού.

2. Κάθε Μεραρχία αποτελείτο εκτός των άλλων και από ένα Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού και ένα Τάγμα Ορειβατικού Πυροβολικού.

3. Το Πυροβολικό, γενικά, σύμφωνα με τη νέα οργάνωση αποτελείτο από μία Επιθεώρηση Πυροβολικού, τρία (3) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού, τρία (3) Τάγματα ορειβατικού Πυροβολικού, ένα (1) Τάγμα Βαρέως Πυροβολικού, τη Διοίκηση Υλικού Πυροβολικού και το Οπλοστάσιο.

4. Το ίδιο έτος έγινε πλήρης εκσυγχρονισμός του Πεδινού και του Ορειβατικού Πυροβολικού. Τα παλαιά βραδυβόλα αντικαταστάθηκαν από νέα ταχυβόλα πυροβόλα. Ο εφοδιασμός των Μονάδων Πυροβολικού με τη νέα σκευή έγινε με ΒΔ της 27ης Οκτωβρίου 1910, με το οποίο καθοριζόταν για το μεν Πεδινό Πυροβολικό, το πεδινό πυροβόλο συστήματος Σνάιντερ, υποδείγματος 1908 και διαμετρήματος 75 χιλ. για δε το Ορειβατικό Πυροβολικό, το λυόμενο ορεινό ταχυβόλο πυροβόλο Σνάιντερ-Δαγκλή υποδείγματος 1908 και διαμετρήματος 75 χιλ. επίσης.

1911

Το Δεκέμβριο του 1911 καθορίστηκε ο Οργανισμός του Σχολείου Βολής Πυροβολικού. Στο Σχολείο αυτό φοιτούσαν Ταγματάρχες, Λοχαγοί και οι Υπολοχαγοί Πυροβολικού οι οποίοι επρόκειτο να προαχθούν.

1912

1. Η σύνθεση του Πυροβολικού σύμφωνα με το νόμο ΓΕ΄ της 7ης Ιανουαρίου 1912 περιελάμβανε τέσσερα (4) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού από τα οποία τα μεν τρία (3) είχαν από έξι (6) Πυροβολαρχίες, το δε τέταρτο είχε οκτώ (8), δύο (2) Συντάγματα Ορειβατικού Πυροβολικού των τεσσάρων (4) Πυροβολαρχιών το καθένα και ένα (1) Τάγμα των τριών (3) Πυροβολαρχιών Βαρέως Πυροβολικού.

2. Το Μάιο του 1912 εκτυπώθηκε ο Κανονισμός του Πεδινού Πυροβολικού.

1913

Τον Αύγουστο του έτους αυτού συγκροτήθηκαν (με ΒΔ της 14ης Αυγούστου 1913) δύο νέα (5ο και 6ο) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού. Μετά από αυτά το Πυροβολικό αποτελείτο από πέντε (5) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού τα υπ' αριθμόν 1ο, 3ο, 5ο, 7ο και 9ο και το καθένα διέθετε από τρεις Μοίρες, εκτός από το 9ο που διέθετε από δύο (2), από δεκατέσσερις (14) Μοίρες Ορειβατικού Πυροβολικού με αριθμό από I έως XIV, ένα Φρουραρχιακό Σύνταγμα Πυροβολικού (Θεσσαλονίκη), ένα Φρουραρχιακό Τάγμα (Ιωάννινα) και μια Μοίρα Έφιππου Πυροβολικού.

1914

Το Φεβρουάριο του 1914 και τον Απρίλιο του ίδιου έτους καθορίστηκε ο φορητός οπλισμός του προσωπικού του Πυροβολικού.

1926

1. Την 15 Σεπτεμβρίου με ΝΔ θεσπίστηκε η εκπαίδευση όλων των Υποψηφίων Εφέδρων Αξιωματικών (ΥΕΑ) σε μία Σχολή η οποία λειτουργούσε αρχικά στην Αθήνα και κατόπιν στη Χαλκίδα.

2. Με ΝΔ της 14ης Ιουλίου 1926, κυρώθηκε ο πρώτος μεταπολεμικός Οργανισμός του Στρατού. Σύμφωνα με αυτόν κάθε Μεραρχία Πεζικού περιελάμβανε ένα Σύνταγμα Ορειβατικού Πυροβολικού. Συνολικά ο αριθμός των Συνταγμάτων Ορειβατικού Πυροβολικού ήταν δώδεκα (12). Επίσης κάθε Μεραρχία Ιππικού περιελάμβανε μία (1) Μοίρα Ελαφρού Πυροβολικού.

1929

Με το Νόμο 4321 του 1929 καθορίστηκε νέος Οργανισμός του Στρατού, ο οποίος για το Πυροβολικό προέβλεπε οκτώ (8) Συντάγματα Ορειβατικού Πυροβολικού, μία (1) Μοίρα Ορειβατικού Πυροβολικού, δύο (2) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού, δύο (2) Συντάγματα Βαρέως Πυροβολικού και τέσσερις (4) Εφορείες Υλικού Πολέμου.

1930

1. Με το Νόμο 4532 του 1930, ο αριθμός των Μονάδων Πυροβολικού ορίστηκε όπως παρακάτω:

- α. Οκτώ (8) Συντάγματα Ορειβατικού Πυροβολικού.
- β. Τέσσερις (4) Μοίρες Ορειβατικού Πυροβολικού.
- γ. Δύο (2) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού.
- δ. Ένα (1) Σύνταγμα Βαρέως Πυροβολικού και
- ε. Δύο (2) ανεξάρτητες Μοίρες Βαρέως Πυροβολικού.

2. Με βάση τον παραπάνω νόμο (4532) οι Διοικήσεις Πυροβολικού των Σωμάτων Στρατού έγιναν ανεξάρτητες.

3. Από το έτος 1926 άρχισε η προμήθεια νέου υλικού και ολοκληρώθηκε τα τελευταία χρόνια πριν από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Έτσι το Πυροβολικό εξοπλίστηκε με:

- (1) Ορειβατικά Πυροβόλα των 75 και 105 χιλ.
- (2) Βαρέα Πυροβόλα των 85, 105 και 155 χιλ.
- (3) Αντιαεροπορικά Πυροβόλα των 20, 37, 80 και 88 χιλ και
- (4) Αντιαρματικά Πυροβόλα των 37 χιλ.

1932

Τον Απρίλιο του 1932 εκδόθηκε νόμος για τη Διοίκηση των Δημοσίων Εσόδων με σκοπό τη μείωση των δαπανών. Για το λόγο αυτό καταργήθηκε μια Μονάδα (Σύνταγμα) Πυροβολικού. Επίσης συμπύχθηκαν τέσσερα (4) Συντάγματα Πυροβολικού σε Μοίρες.

1935

1. Με βάση το ΝΔ της 4ης Σεπτεμβρίου 1935 έγιναν ορισμένες τροποποιήσεις στην εσωτερική οργάνωση του Πυροβολικού και συγκροτήθηκαν μικτές Μονάδες Πυροβολικού οι οποίες διατέθηκαν σε ορισμένες από τις Μονάδες της παραμεθορίου.

2. Έγινε προμήθεια ορειβατικών πυροβόλων των 75 και 105 χιλ, Βαρέων πυροβόλων των 155 χιλ (βραχεία), 105 (μακρά) και 85 χιλ. και Αντιαεροπορικών πυροβόλων των 80 χιλ.

1936

1. Αγοράστηκαν νέα οπτικά συστήματα για το Πυροβολικό. Ειδικότερα έγινε προμήθεια:

α. Για το Αντιαεροπορικό Πυροβολικό:

(1) 25 A/A πυροβόλων των 88 χιλ.

(2) 54 A/A πυροβόλων των 37 χιλ.

(3) 108 A/A πυροβόλων των 20 χιλ από τα οποία τα 56 επί βαρέως κιλλίβαντα, ενώ τα άλλα 52 σε ελαφρό.

β. Για το Αντιαρματικό Πυροβολικό:

(1) 24 Αντιαρματικών Πυροβόλων των 37 χιλ

(2) 22 Αντιαρματικών Πυροβόλων των 14 χιλ.

1937

Μεταστάθμευσε η Σχολή Εφαρμογής Πυροβολικού στη Θήβα και όπου λειτουργούσαν σε αυτή τμήματα Λοχαγών και Ανθυπολοχαγών.

1939

1. Ενεργοποιήθηκαν με το Νόμο 2005 του 1939, οι Διοικήσεις Μεραρχιακού Πυροβολικού, οι οποίες προβλέπονταν μόνο για τις VI, VII, VIII Μεραρχίες στον πόλεμο.

2. Οι Μοίρες Πυροβολικού που προβλέπονταν με τον Οργανισμό του 1935 μετασηματίστηκαν σε Συντάγματα Πυροβολικού.

3. Συγκροτήθηκαν τα Συντάγματα Ορειβατικού, Βαρέως και A/A Πυροβολικού, τα οποία δεν υπήρχαν στον Οργανισμό του 1935.

1945

Τον Απρίλιο του 1945 ιδρύεται το πρώτο Κέντρο Ειδικής Εκπαίδευσης Οπλιτών Πυροβολικού στη Μαγούλα Ελευσίνας.

1946

Την 1η Μαΐου 1946 η Σχολή Πυροβολικού μετασταθμεύει στη Νέα Πέραμο Αττικής (Μεγάλο Πεύκο).

1951

1. Οι κυριότερες μονάδες στο Πυροβολικό κατά το έτος 1951 ήταν:
 - α. Τρία (3) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού των 25 λιβρών.
 - β. Δύο (2) Μοίρες Μέσου Πυροβολικού με αμερικανικά πυροβόλα των 155 χιλ.
 - γ. Δύο (2) Συντάγματα Α/Τ Πυροβολικού των 6 λιβρών.
 - δ. Τρία (3) Συντάγματα Α/Α Πυροβολικού των 40 χιλ.
 - ε. Μία (1) Μοίρα Α/Τ Πυροβολικού με πυροβόλα των 37 χιλ. από λάφυρα.
 - στ. Μία (1) Μοίρα Α/Α Πυροβολικού με πυροβόλα των 20 χιλ. από λάφυρα.
 - ζ. Μία (1) Μοίρα εναέριας παρατηρήσεως.

2. Οι κυριότερες μονάδες του Πυροβολικού στο τέλος του 1951 ήταν:
 - α. **Μεραρχιακό.**
Οκτώ (8) Μοίρες Ορειβατικού Πυροβολικού των 75 χιλ, με οκτώ (8) Πυροβόλα η κάθε μία.
 - β. **Στρατιάς.**
 - (1) Επτά (7) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού των 25 λιβρών των δεκαοκτώ (18) πυροβόλων το καθένα.
 - (2) Μοίρα Πεδινού Πυροβολικού των 105 χιλ. (οκτώ (8) πυροβόλα).
 - (3) Τρεις (3) Μοίρες Μέσου Πυροβολικού των 5,5" και 155 χιλ των οκτώ (8) πυροβόλων, η κάθε μία.
 - (4) Δύο (2) Συντάγματα Α/Α Πυροβολικού των 40 χιλ. των τριάντα έξι (36) πυροβόλων το καθένα.
 - (5) Δύο (2) Συντάγματα Α/Τ Πυροβολικού των 6 λιβρών των τριάντα έξι (36) πυροβόλων το καθένα.
 - (6) Μοίρα Εναερίου Παρατηρήσεως (15 Αεροσκάφη).

1953

1. Οι μεταβολές στο Πυροβολικό στις αρχές του 1953 έχουν όπως παρακάτω:
 - α. **Πυροβολικό Μεραρχιών.**
Εγιναν οργανικές μονάδες των Μεραρχιών τα Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού (τέως Μονάδες Στρατιάς). Έτσι κάθε Μεραρχία πλην της 7ης που διέθετε μόνο ΜΟΠ προικοδοτήθηκαν και με ένα Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού.
 - β. **Πυροβολικό Στρατιάς.**
 - (1) Οι Μοίρες Μέσου Πυροβολικού ενσωματώθηκαν σε Συντάγματα Μέσου Πυροβολικού (ένα των 5,5" και ένα των 155 χιλ).

(2) Προστέθηκαν τέσσερα (4) Συντάγματα Α/Α Πυροβολικού των 40 χιλ. Έτσι το σύνολο τους ανέρχεται σε έξι (6).

(3) Συγκροτήθηκε Τοπογραφικός Ουλαμός, ο οποίος θα αποτελούσε τον πυρήνα για την οργάνωση Μοίρας Επισημάνσεως στην επιστράτευση.

2. Στο τέλος του έτους πραγματοποιήθηκαν οι παρακάτω ουσιώδεις μεταβολές λόγω αναδιοργάνωσης κατά το αμερικανικό σύστημα οργάνωσης:

α. Τα ήδη υπάρχοντα εννέα (9) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού και τα τέσσερα (4) Συντάγματα Μέσου Πυροβολικού οργανώθηκαν σε Μοίρες.

β. Από τα εννέα (9) Συντάγματα Πεδινού Πυροβολικού οργανώθηκαν δεκατρείς (13) ΜΠΠ των 25 λιβρών και επτά (7) ΜΠΠ των 105 χιλ. Οι Μοίρες αυτές είναι οργανικές των Μεραρχιών (οι Μεραρχίες διέθεταν δύο ή τρεις Μοίρες).

γ. Από τα τέσσερα (4) Συντάγματα Μέσων Πυροβόλων οργανώθηκαν οκτώ (8) Μοίρες Μέσων Πυροβόλων, έξι (6) με πυροβόλα των 155 χιλ και δύο (2) των 5,5".

δ. Οι Διοικήσεις Πυροβολικού των Σωμάτων Στρατού οι οποίες μέχρι τώρα ήταν ενταγμένες στις αντίστοιχες συνθέσεις των Σωμάτων Στρατού, έγιναν Μονάδες Διοικητικά ανεξάρτητες.

ε. Συγκροτήθηκαν τέσσερις (4) Ομάδες Πυροβολικού Μάχης, μία Μοίρα Βαρέως Πυροβολικού των 8" και μια Πυροβολαρχία Παρατηρήσεως, στην οποία συγχωνεύθηκε ο Τοπογραφικός Ουλαμός.

στ. Διαλύθηκαν οι Μοίρες Ορεινών Πυροβολαρχιών και προβλέφθηκαν έξι (6) ΜΟΠ των τριών (3) Πυροβολαρχιών στην επιστράτευση.

ζ. Διαλύθηκε το Ειδικό Κέντρο Εκπαιδεύσεως Ορειβατικού Πυροβολικού και αντί αυτού για την εκπαίδευση των οπλιτών Ορειβατικού Πυροβολικού συγκροτήθηκε Πρότυπη Μοίρα Εκπαιδεύσεως Ορειβατικού Πυροβολικού.

η. Συγκροτήθηκε ρυμουλκούμενη ΜΟΠ για την V Μεραρχία και διαλύθηκε η 186 Μοίρα Α/Τ Πυροβολικού.

θ. Συγκροτήθηκαν τρεις (3) Πυροβολαρχίες Παρατηρήσεως (ΠΠΑΡ).

3. Συνεχίσθηκε η προμήθεια ρυμουλκούμενων οβιδοβόλων 105 χιλ. Μ 101 Α1 και 155 χιλ. Μ 114 καθώς και οβιδοβόλων 8" Μ 115. Ταυτόχρονα παροπλίζονται τα Βρετανικού τύπου των 6 και 25 λιβρών και 5,5" καθώς και 12 πυροβόλα των 75 χιλ. Αμερικανικού τύπου.

1954

Διαλύθηκε αριθμός Μοιρών Πυροβολικού.

1955

1. Τον Ιανουάριο του έτους αυτού μεταφέρεται στη Θήβα το Κέντρο Εκπαιδεύσεως Πυροβολικού, από τη Νέα Πέραμο που βρισκόταν έως το 1949.

2. Παραλαμβάνονται σαν αμερικανική βοήθεια τα πρώτα Α/Κ οβιδοβόλα 105 χιλ. Μ 52 Α1.

1958

Συγκροτείται η πρώτη μονάδα Αυτοκινούμενου Πυροβολικού με Α/Κ οβιδοβόλα 105 χιλ. Μ 52 Α1 με την ονομασία 137 Τεθωρακισμένη Μοίρα Πεδινού Πυροβολικού.

1960

1. Μέχρι το τέλος της δεκαετίας έχουν παραληφθεί τριάντα έξι (36) Α/Κ οβιδοβόλα 105 χιλ. Μ 52 Α1 με τα οποία συγκροτούνται τρεις Τεθωρακισμένες Μοίρες Πεδινού Πυροβολικού (ΤΘ ΜΠΠ) για την υποστήριξη των Τεθωρακισμένων Ταξιαρχιών.

2. Παραλαμβάνονται δέκα έξι (16) εκτοξευτές πυραύλων εδάφους - εδάφους HONEST JOHN με πυρηνικές δυνατότητες. Οργανώνονται δύο Μοίρες Πυραύλων HONEST JOHN (ΜΠ ΗJ), οι 195 και 196 ΜΠ ΗJ οι οποίοι παραμένουν υπό Νατοϊκό έλεγχο.

1964

1. Αρχίζει η οργάνωση μονάδων Πυροβολικού στα νησιά.
2. Αναπτύσσεται στην περιοχή του Λεκανοπεδίου Αττικής μία Μοίρα Κ/Β HAWK (ΧΩΚ).

1965

Συγκροτούνται οι πρώτες Μοίρες Μέσου Βαρέως Πυροβολικού με αποστολή Γενικής Υποστήριξης των Μεραρχιών με δώδεκα (12) Μ114 Α1 των 155 χιλ. και τέσσερα (4) οβιδοβόλα Μ115 των 8" κάθε μία.

1970

1. Επακόλουθο της συνεχούς προμήθειας νέων πυροβόλων, ήταν την χρονιά αυτή το Ελληνικό Πυροβολικό να διαθέτει από απόψεως ρυμουλκωμένων πυροβόλων:

α.	Οβιδοβόλα 105 χιλ. Μ101 Α1	: 465
β.	Οβιδοβόλα 155 χιλ. Μ114 Α1	: 270
γ.	Οβιδοβόλα 8" (203 χιλ.) Μ115 Α1	: 85
δ.	Σύνολο :	820 πυροβόλα.

2. Από απόψεως αυτοκινούμενων πυροβόλων το Πυροβολικό έχει ήδη εξοπλισθεί με:

α.	Α/Κ οβιδοβόλα 105 χιλ. Μ52 Α1	: 36
β.	Α/Κ οβιδοβόλα 155 χιλ. Μ44 Α1	: 24
γ.	Α/Κ οβιδοβόλα 8". Μ110	: 4
δ.	Α/Κ οβιδοβόλα 175 χιλ. Μ107	: 36
ε.	Σύνολο :	εκατό (100) Α/Κ πυροβόλα - οβιδοβόλα.

1971

Όλες οι Μοίρες οι οποίες διαθέτουν Α/Κ πυροβόλα μετονομάζονται από Τεθωρακισμένες σε Αυτοκινούμενες (Α/Κ).

1972

1. Αγοράζονται από την Ιταλία είκοσι (20) οβιδοβόλα 105 χιλ. Μ56 (PACK) και οργανώνεται η Μοίρα Πεδινού Πυροβολικού του Συντάγματος Πεζοναυτών.

2. Συγκροτούνται τρεις (3) Μοίρες με Α/Κ Πυροβόλα 175 χιλ. Μ 107.

1973

Γίνεται προμήθεια και συγκροτείται η δεύτερη Μοίρα Κ/Β HAWK (ΧΩΚ) με την ονομασία 181 Μ Κ/Β "ΧΩΚ", η οποία αναπτύσσεται στην περιοχή της Θεσσαλονίκης.

1974

1. Αρχίζει η προμήθεια νέων Α/Α όπλων όπως διδύμων Ρ/Μ Α/Α πυροβόλων 20 χιλ. Ραϊνμέταλ καθώς και παλαιάς τεχνολογίας αυτοκινούμενων Α/Α πυροβόλων των 40 χιλ. Μπόφορς (Bofors) M42.

2. Συγκροτούνται σε ορισμένα νησιά Μικτές Ομάδες Πυροβολικού.

1975

Γίνεται μερική αναδιοργάνωση των Μονάδων Πυροβολικού και εγγράφονται στην οργάνωση όσες μονάδες ενεργοποιήθηκαν το 1974.

1976

Γίνεται προμήθεια Κ/Β "Κεραυνός" (Redeye) με τα οποία εξοπλίζονται Μοίρες Α/Α Πυροβολικού και Πυροβολικού Μάχης καθώς και Μονάδες Πεζικού και Τεθωρακισμένων για την επαύξηση της αυτοπροστασίας τους από αεροπορική απειλή.

1977

1. Αρχίζει η σύσταση ανεξάρτητων Μοιρών Ελαφρού Αντιαεροπορικού Πυροβολικού (ΜΕΑ/ΑΠ) οι οποίες εξοπλίσθηκαν με τετράδυμα πολυβόλα 0,50" (Ρ/Μ και επί φορέα), με πυροβόλα Ραϊνμέταλ των 20 χιλ. και δίδυμα πυροβόλα Μπόφορς των 40 χιλ. (Ρ/Μ και Α/Κ).

2. Παραλαμβάνεται αριθμός Α/Κ οβιδοβόλων Μ 109 Α1Β των 155 χιλ. με τα οποία εξοπλίζονται οι τρεις Α/Κ ΜΠΠ των ΤΘ Ταξιαρχιών οι οποίες μετονομάζονται σε Α/Κ ΜΜΠ.

3. Αναδιοργανώνονται τρεις Μοίρες Πεδινού Πυροβολικού σε Α/Κ ΜΠΠ με την παραλαβή των Μ 52 Α1 105 χιλ. από τις Μοίρες των ΤΘ Ταξιαρχιών και καταργούνται οι Α/Κ Μοίρες Μέσου Πεδινού Πυροβολικού.

4. Ολοκληρώνεται η συγκρότηση των ΜΕΑ/ΑΠ του ηπειρωτικού και νησιωτικού χώρου.

1978

1. Εισάγεται σε χρήση, ο Η/Υ χειρός ΤΙ - 59 για την επίλυση προβλημάτων ΚΔΠ και τοπογραφίας.

2. Χορηγούνται οι Σ/Α RACAL TRA - 931 και οι δέκτες MRR-5.

3. Παραλαμβάνονται οι πρώτοι χρονογράφοι DR - 810.

1980

1. Γίνεται προμήθεια συνολικά εβδομήντα έξι (76) Α/Κ οβιδοβόλων Μ52 Α1 105 χιλ.

2. Γίνεται προμήθεια δεκαέξι (16) αποστασιομέτρων Λείζερ (LASER) LP 3 Νορβηγικής κατασκευής.

3. Αρχίζει η εισαγωγή των Σ/Α ΣΕΜ 180/190.

4. Γίνεται προμήθεια υποδιαμετρημάτων 14,5 για την εκπαίδευση στις διαδικασίες του Πυροβολικού.

1981

1. Συγκροτείται ένας Ουλαμός Ελαφρού Α/Α Πυροβολικού (ΟΥΛΕΑ/ΑΠ) με τετράδυμα πολυβόλα 0,50" (Ρ/Μ ή επί φορέα) στις περισσότερες Μονάδες Πυροβολικού Μάχης του ηπειρωτικού και νησιωτικού χώρου.

2. Αγοράζονται επιπλέον άλλα είκοσι (20) αποστασιόμετρα Λείζερ LP 3.

3. Αγοράζονται και εγκαθίστανται στην ΣΠΒ και στο ΚΕΠΒ δύο εξομοιωτές INVERTRON για την εκπαίδευση του προσωπικού στην παρατήρηση.

1982

1. Οι Μοίρες ΜΠΠ των νήσων αναδιοργανώνονται σε ΜΠΜΠ.

2. Μονάδες ηπειρωτικού χώρου θέτουν από μία (1) έως τρεις (3) Πυρχίες τους σε κατάσταση ετοιμότητας "Γ".

1983

1. Αρχίζει η απόσυρση των Ρ/Μ δίδυμων πυροβόλων 40 χιλ Μπόφορς και αριθμός τους χρησιμοποιείται πλέον μόνο για την παράκτιο άμυνα.

2. Γίνεται προμήθεια συσκευών S-11 για την εκπαίδευση των χειριστών των Α/Α πυροβόλων 20 χιλ. Ραϊνμετάλ.

1984

Αρχίζει το πρόγραμμα εκσυγχρονισμού των Α/Κ οβιδοβόλων 175 χιλ. Μ 107 με την αντικατάσταση των κινητήρων.

1985

1. Τροποποιούνται είκοσι οκτώ (28) Α/Κ πυροβόλα 175 χιλ. Μ107 σε Α/Κ οβιδοβόλα Μ110 Α2 των 8". Ταυτόχρονα αναβαθμίζονται τα τέσσερα (4) υπάρχοντα Α/Κ οβιδοβόλα Μ110 σε Μ110 Α2.

2. Διατηρείται ενεργή μία μόνο Μοίρα με Α/Κ πυροβόλα 175 χιλ. Μ107 με 12 πυροβόλα.

3. Ολοκληρώνεται η απόσυρση των πυραύλων Εδάφους - Εδάφους "Honest John" και διαλύονται οι 194 και 195 Μοίρες Πυραύλων.

4. Συνεχίζεται η ανάπτυξη από το ΚΕΤΕΣ, σε συνεργασία με την Σχολή Πυροβολικού του Συστήματος Ελέγχου Πυρός (ΣΕΠ) "ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ", πρόγραμμα το οποίο είχε αρχίσει στο τέλος της δεκαετίας του 1970.

5. Παραλαμβάνονται χρονογράφοι DR 810 ΜΚ ΙΙ.

1986

Αναδιοργανώνονται οι Μονάδες Α/Κ Πυροβολικού με την παραλαβή αριθμού Α/Κ οβιδοβόλων Μ109 Α2 155 χιλ. ενώ παράλληλα άρχισε η σταδιακή βελτίωση των ήδη υπαρχόντων Μ 109 Α1Β. Παράλληλα παραλήφθηκαν τα ΤΘ οχήματα ΚΔΠ (FDCV) για τις Μοίρες Πυροβολικού που διαθέτουν Α/Κ οβιδοβόλα σειράς Μ 109.

1987

Εισάγεται στις Μονάδες Πυροβολικού μάχης το ΣΕΠ "ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ".

1988

1. Αρχίζει η αντικατάσταση των Α/Κ οβιδοβόλων 155 χιλ. Μ44 των Α/Κ ΜΜΠ.
2. Παραλαμβάνονται δώδεκα (12) Α/Κ οβιδοβόλα Μ109 39 διαμετρημάτων και οργανώνεται μία Μοίρα.
3. Αναπτύσσεται το Ελληνικό αποστασιόμετρο - γωνιόμετρο Λείζερ "ΠΟΛΥΦΗΜΟΣ" από το Κέντρο Ερευνας και Τεχνολογίας Στρατού (ΚΕΤΕΣ) (ανάπτυξη η οποία είχε αρχίσει από το 1981). Ταυτόχρονα αναπτύσσονται και όργανα νυκτερινής σκόπευσης (ΟΝΥΠΑΣ) δεύτερης γενιάς.

1989

1. Ολοκληρώνεται η βελτίωση των φορέων των Α/Κ πυροβόλων 175 χιλ. Μ107 με τοποθέτηση πετρελαιοκινητήρα αντί του υπάρχοντος βενζινοκινητήρα.
2. Παραλαμβάνεται το σύστημα Ραντάρ Εντοπισμού στόχων ΑΝ/ΤΡQ - 36 και εξοπλίζονται με αυτό οι Πυροβολαρχίες Παρατηρήσεως.
3. Συγκροτείται η 192 Μοίρα Ειδικών Αποστολών (ΜΕΑ).
4. Αρχίζει η προμήθεια Κ/Β "Stinger".

1990

1. Οι ΜΕΑ/ΑΠ αναδιοργανώνονται με την συγκρότηση ΠΕΑ/ΑΠ με Κ/Β "Stinger", ενώ αποσύρονται τα Α/Κ δίδυμα Α/Α πυροβόλα των 40 χιλ. Μ42.
2. Σύμφωνα προς τη Συνθήκη Μείωσης των Συμβατικών Εξοπλισμών στην Ευρώπη (CFE) άρχισε η σταδιακή μείωση πυροβόλων, με απόσυρση των Ρ/Μ πυροβόλων 5,5", των Ρ/Μ οβιδοβόλων 8" Μ115 και των Α/Κ πυροβόλων Μ44, τα οποία και κατεστράφηκαν.
3. Καθορίζεται η οροφή των σωλήνων διαμετρήματος από 100 χιλ. και άνω σε 1254 ενεργά πυροβόλα και 40 για μουσειακή χρήση, εκπαίδευση και έρευνα.

1992

1. Παραλαμβάνονται από την πρώην Ανατολική Γερμανία δώδεκα (12) εκτοξευτές του Α/Α συστήματος OSA-AK (SAM - 8 GECKO) και συγκροτείται μία Μοίρα Α/Α Πυροβολικού.
2. Διαλύεται η 192 ΜΕΑ.

1993

Παραλαμβάνονται σύμφωνα με τη συνθήκη CFE 156 Α/Κ οβιδοβόλα 8" Μ110 Α2, τα οποία αποσύρονται από το Στρατό των ΗΠΑ και Γερμανίας.

1994

Παραλαμβάνονται, σε εφαρμογή της συνθήκης CFE, εκατόν πενήντα (150) συστήματα Πολλαπλών Εκτοξευτών Πυραύλων 122 χιλ. τύπου RM - 70 Τσεχοσλοβακικής κατασκευής από την πρώην Ανατολική Γερμανία, από τους οποίους τίθενται 124 σε υπηρεσία.

1995

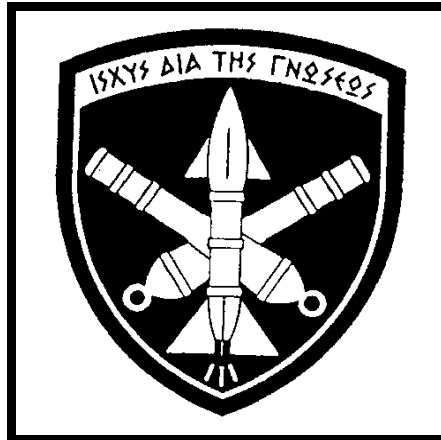
1. Ολοκληρώνεται η αντικατάσταση των Α/Κ οβιδοβόλων 155 χιλ M44. Σήμερα υφίστανται μόνο τέσσερα (4) σαν μουσειακά εκθέματα. Επίσης ολοκληρώνεται και η απόσυρση των Ρ/Μ και Α/Κ Α/Α όπλων 40 χιλ. Μπόφορς.

2. Παραλαμβάνονται εννέα (9) Πολλαπλοί Εκτοξευτές Πυραύλων 227 χιλ. MLRS από τις ΗΠΑ και συγκροτείται η Μοίρα ΠΕΠ MLRS.

3. Εισάγεται σε χρήση σε όλες τις Διοικήσεις Πυροβολικού το Σύστημα Τακτικού Ελέγχου Πυρός "ARIS".

4. Ολοκληρώνεται η απόσυρση όλων των Ρ/Μ οβιδοβόλων 8" M115, των Α/Κ οβιδοβόλων 155 χιλ. M 44.

**ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΜΒΛΗΜΑΤΟΣ
ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ**

1. Γενικά.

Κυκλοφορεί ευρέως ο μύθος ο οποίος λέει ότι το Πυροβολικό έχει μαύρο χρώμα γιατί "έχασε" τη σημαία του. Το Πυροβολικό ουδέποτε έχασε τη σημαία του γιατί απλούστατα δεν είχε ποτέ. Πολεμική σημαία προβλέπεται να έχουν μόνο τα όπλα του στρατού τα οποία εκ της αποστολής τους έχουν τη δυνατότητα να καταλαμβάνουν έδαφος, δηλαδή το Πεζικό και τα Τεθωρακισμένα.

2. Ιστορία του Εμβλήματος.

α. Τα διακριτικά χρώματα των επιραμμάτων, των σειρητιών, οι διακριτικοί θυρεοί και τα σύμβολα των στολών των περισσότερων στρατών της Ευρώπης και κατ' επέκταση του κόσμου, διαμορφώθηκαν κατά τους Ναπολεόντιους πολέμους (1800-1815) και τη δημιουργία "μεγάλων στρατών" (1815-1860). Οι στρατιωτικές στολές κατά τις παραπάνω περιόδους, ήταν πολύχρωμες, με έντονα χρώματα και φανταχτερά διακοσμητικά στοιχεία (λοφία, έγχρωμες και χρυσές επωμίδες, φτερά, πον-πον κλπ).

β. Το πυροβόλο, ήταν το φονικότερο όπλο, ο πραγματικός άρχοντας της μάχης. Παρ' όλα αυτά οι στολές των Αξιωματικών του Πυροβολικού ήταν οι πιο λιτές και αυστηρές.

γ. Οι πρώτες στολές του Τακτικού Ελληνικού Στρατού ήταν γαλλικές, δηλαδή είχαν σκούρο μπλε χρώμα. Με τον ερχομό του Όθωνος, το Πυροβολικό φόρεσε βαυαρικού τύπου, σκούρες μπλε, στολές. Το 1868 το Πυροβολικό ντύθηκε με γαλλικού τύπου, σκούρες μπλε, στολές. Το 1908, με την καθιέρωση της χακί στολής εκστρατείας για τον Ελληνικό Στρατό, οι επωμίδες του Πυροβολικού είχαν σαν διακριτικό χρώμα το "ερυθρόδανο", δηλαδή ένα κόκκινο πιο ζηηρό από εκείνο του Πεζικού.

δ. Καθιέρωση του Μαύρου Χρώματος των Επιραμμάτων.

Επειδή το χρώμα αυτό δεν το διέκρινε από το Πεζικό, το 1914 που τοποθετήθηκαν τα έγχρωμα επιράμματα στα κολλάρια των στολών, καθιερώθηκε το μαύρο χρώμα για το Πυροβολικό και το σκούρο μπλε, σχεδόν μαύρο, για τη Χωροφυλακή η οποία τότε αποτελούσε τμήμα του στρατού. **Από τότε το χρώμα του Πυροβολικού είναι το μαύρο.**

ε. Η μπάλα του παλιού κανονιού, η "γκρανάτα" με τη φλόγα να ξεπηδάει από μέσα της, η "φλογοφόρος ροιά" όπως ονομαζόταν επίσημα είναι από τα αρχαιότερα και χαρακτηριστικότερα σύμβολα πολλών όπλων και σωμάτων.

στ. Το 1937 η χρυσοκέντητη "φλογοφόρος ροιά" τοποθετήθηκε στο κολλάριο

και της μεγάλης στολής του Πεζικού, ενώ κατασκευάστηκαν επίχρυσες μεταλλικές για τα επιράμματα της χακί στολής των αξιωματικών των τεσσάρων όπλων και οι ίδιες από λευκό μέταλλο για τις στολές της Χωροφυλακής.

ζ. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η επίχρυση "φλογοφόρος ροιά" παραμένει μόνο στις στολές των αξιωματικών του Πυροβολικού και από λευκό μέταλλο για τη Χωροφυλακή.

η. Το 1968, η δικτατορία, αντικατέστησε το ιστορικό αυτό έμβλημα, με το σύγχρονο έμβλημα του Πυροβολικού.

θ. Οι αξιωματικοί της Χωροφυλακής διατήρησαν τη "φλογοφόρο ροιά" τους μέχρι το 1984 οπότε ενσωματώθηκαν στη νέα Ελληνική Αστυνομία.

ι. Στο σύγχρονο έμβλημα τα δύο κανόνια αναπαριστούν το Πυροβολικό Μάχης ενώ ο Πύραυλος το Αντιαεροπορικό Πυροβολικό.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΤΙΔΟΣ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ

1. Απολυτίκιο ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ.

**"Βαρβάραν την Αγίαν τιμήσωμεν,
εχθρού γάρ τας παγίδας συνέτριψε,
και ως στρουθίον ερρύσθη εξ' αυτών,
Βοηθεία και όπλω του Σταυρού η πάνσεμνος."**

2. Η Αγία Βαρβάρα και ο Βίος Της.

α. Τα Παιδικά Της Χρόνια.

Η Αγία Βαρβάρα καταγόταν από την Ηλιούπολη της Συρίας και έζησε τα χρόνια του αυτοκράτορα της Ρώμης, Μαξιμιανού (285-305 μ.Χ.). Ο πατέρας της λεγόταν Διόσκουρος και ήταν τοπάρχης της πόλης, αλλά ταυτόχρονα και ιερέας των ειδώλων. Οι γονείς της έτρεφαν απέραντη αγάπη στη μοναχοκόρη τους Βαρβάρα, γιατί κοντά στην εξάισια ομορφιά που διέθετε, ήταν επίσης ευγενική, σεμνή και είχε μία άρτια μόρφωση. Η μητέρα της πέθανε δυστυχώς ενώ ήταν εννέα χρονών ο δε Διόσκουρος, προκειμένου να την προφυλάξει από πολλούς κινδύνους, έκτισε γι' αυτήν ένα ψηλό πύργο και την έκλεισε σ' αυτόν. Η Βαρβάρα ζούσε στο χώρο εκείνο περιορισμένη και ηγεμονικά, έχοντας όλα τα αγαθά σε αφθονία.

β. Η Άρνησή της να Νυμφεφθεί.

Όταν έφθασε σε ηλικία γάμου, ήταν πολλοί οι πλούσιοι άρχοντες, οι οποίοι θέλησαν να την παντρευτούν για την υπέροχη ομορφιά της και τη σεμνότητα που διέθετε. Η απάντησή της όμως ήταν αρνητική. Ο πατέρας της στην αρχή δεν επενέβη, γιατί ήθελε η Βαρβάρα να δώσει τη συγκατάθεση μόνη της. Ο πατέρας της, δεν πλήγωσε την κόρη του γιατί πίστευε πως με τον καιρό, όταν εκείνη θα ωριμάζε, σίγουρα θα άλλαζε γνώμη και θα δεχόταν να παντρευτεί.

γ. Η Αγία Τριάδα Οδηγός Της.

Μέσα στον πύργο της η ευσεβής παρθένα άρχισε να διερωτάται, ποιός δημιούργησε τη φύση ολόκληρη με τόση σοφία. Ενωθε μέσα της κάτι το ανεξήγητο, το οποίο λύθηκε όταν η υπηρέτριά της της μίλησε για Το Χριστό. Μετά απ' αυτό πίστεψε στον Χριστιανισμό, βαπτίστηκε κρυφά και αποφάσισε να παραμείνει ανύπαντρη προκειμένου να αφοσιωθεί απερίσπαστη στο Θεό.

δ. Η Δίωξη από τον Πατέρα Της.

Αυτό προκάλεσε την οργή του πατέρα της, ο οποίος παρασυρόμενος από το θυμό του και αγνοώντας πως η Βαρβάρα ήταν σπλάχνο του, μεταχειρίστηκε κάθε μέσο ακόμα και βασανισμούς για να τη μεταπείσει. Όταν όμως βρέθηκε μπροστά στην περήφανη και σταθερή στάση της, την παρέδωσε στον Διοικητή της Επαρχίας προκειμένου να την τιμωρήσει. Όμως ο Έπαρχος εντυπωσιάστηκε από την έξοχη ομορφιά της νέας και κατέβαλε μάταια προσπάθεια για να την επαναφέρει στην ειδωλολατρία. Όμως μπροστά στην αμετάκλητη αποφασή της να μην απαρνηθεί τον Χριστιανισμό, την υπέβαλε σε φρικτά βασανιστήρια, γι' αυτό και ονομάστηκε "Μεγαλομάρτυρας". Τελικά αποκεφαλίστηκε με το ξίφος του ίδιου της του πατέρα "ταϊς πατρικαίς χερσί τω πατρικώ ξίφει την τελείωσιν δέχεται", όπως λέει ο βιογράφος της Συμεών και πάντα σύμφωνα με την παράδοση, καθώς ο πατέρας της απομακρυνόταν από το χώρο σφαγής της θυγατέρας του, η Θεία Δίκη, με τη μορφή κεραυνού, κατέκαυσε το δήμιο πατέρα.

3. Η Αγία Βαρβάρα Προστάτιδα του Πυροβολικού.

α. Τον τιμωρό αυτό κεραυνό, ο οποίος κατέκαυσε τον πατέρα της Αγίας, συμβολίζουν τα πυρά του Πυροβολικού. Για το λόγο αυτό, το 1829 καθιερώθηκε ως Προστάτιδα του Ελληνικού Πυροβολικού. Στις 4 Δεκεμβρίου του ίδιου χρόνου γιορτάσθηκε το γεγονός αυτό στο πρώτο Στρατόπεδο Πυροβολικού, το οποίο ονομαζόταν "Τάγμα Πυροβολιστών". Τότε για πρώτη φορά προσφέρθηκαν στους επισκέπτες οι πατροπαράδοτοι λουκουμάδες που συμβόλιζαν τα σφαιρικά βλήματα του Πυροβολικού καθώς και το κονιάκ. Το έθιμο αυτό συνοδεύει τον εορτασμό της Προστάτιδας του Πυροβολικού μας, Αγίας Βαρβάρας, μέχρι και σήμερα.

β. Η Αγία Βαρβάρα αποτελεί την Προστάτιδα του Πυροβολικού και άλλων συγχρόνων στρατών, η δε 4η Δεκεμβρίου μπορεί να χαρακτηριστεί διεθνώς ως η Εορτή του Πυροβολικού.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟ ΑΣΜΑ ΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

Το Πυροβολικό, το Πυροβολικό
το Πυροβολικό πολύ το αγαπώ
θα πεθά- , θα πεθάνω, θα πεθάνω
στο κανό-, στο κανόνι μου επάνω.

Κι εσύ βρε σκοπευτή, κι εσύ βρε σκοπευτή,
κι εσύ βρε σκοπευτή, βάλε παρεκτροπή
Τύμπανο, τύμπανο 21
κι έβαλα, κι έβαλα 41.

Κι εσύ βρε γεμιστή, κι εσύ βρε γεμιστή,
κι εσύ βρε γεμιστή, βάλε εκρηκτική
βάλε τώ-, βάλε τώρα ανα δύο
βρήκα το, βρήκα το πυροβολείο.

Και πυρομαχικά, και πυρομαχικά,
και πυρομαχικά, φέρτε μου βρε παιδιά,
να τα βα-, να τα βάλω στο κανόνι
να τα κα-, να τα κάνω όλα σκόνη.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΧΟΛΗΣ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

1. Ίδρυση της Σχολής Πυροβολικού.

α. Η ίδρυση της Σχολής Πυροβολικού συμπίπτει με την ίδρυση του Ελληνικού Κράτους. Την 11η Ιανουαρίου του 1828 αποβιβάζεται στην Αίγινα ο πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδας Ιωάννης Καποδίστριας ο οποίος από την πρώτη μέρα της ανάληψης των καθηκόντων του παρά τις δυσκολίες και τις αντιξοότητες που αντιμετώπιζε το νεοσύστατο Ελληνικό Κράτος, άρχισε την αναδιοργάνωσή του. Με τη διορατικότητα που τον διέκρινε, κατάλαβε ότι ένας από τους σπουδαιότερους τομείς της δραστηριότητάς του έπρεπε να είναι η προσπάθεια για την συγκρότηση τακτικού στρατού. Γι' αυτό τον λόγο ο Καποδίστριας συγκρότησε υπό την προεδρία του ένα πολεμικό συμβούλιο αρμόδιο να ρυθμίζει τα ζητήματα του στρατού και του στόλου και προσπάθησε με διάταγμα να μεταβάλει τα άτακτα σώματα ("αικίνητα" όπως τα αποκαλούσε) σε τακτικό στρατό.

β. Ο Βαυαρός Συνταγματάρχης Έϋδεν ορίστηκε Διοικητής των τακτικών στρατευμάτων και ανέλαβε να οργανώσει "Ίδρυμα δια την Στρατιωτική και Επιστημονική Εκπαίδευση νέων καλών οικογενειών" οι οποίοι μία μέρα θα κατατάσσονταν στο στρατό σαν αξιωματικοί.

γ. Τον Ιούλιο του 1828 άρχισε να λειτουργεί στο Ναύπλιο η Σχολή Ευελπίδων με Διοικητή τον Ιταλό Ρ. Σαλτέλι, κάτω από την ανώτερη εποπτεία του Έϋδεν.

δ. Μετά την πάροδο έξη μηνών δημοσιεύτηκε στη Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος (Φύλλο της 29-12-1828) το πρώτο ψήφισμα για την εκπαίδευση των νέων, ώστε να γίνουν αξιωματικοί:

"ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ" Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Αριθ. 8377
Ψηφ. ΙΗ'

ΨΗΦΙΖΕΙ

περί των Ευελπίδων.

- Συσταίνεται Λόχος γυμνάσεως υπό το όνομα Λόχος των Ευελπίδων
- Ο αριθμός των παραδεκτών εις τον Λόχον τούτον μαθητών περιορίζεται επί το παρόν μέχρι των πενήκοντα.
- Οι Υπαξιωματικοί του Λόχου τούτου λαμβάνονται μεταξύ των ιδίων μαθητών. Η αρχαιότητα της εισόδου, η καλή διαγωγή και η πρόοδος είναι τα συστατικά μέσα, τα οποία δίδουν στο δικαίωμα του προβιβασμού τούτων.
- Εν μέρος του χρεύσαντος βαθμού των Αξκών εις τα τακτικά στρατεύματα προσδιορίζεται δια τους Υπαξιωματικούς των Ευελπίδων.
- Όσοι των μαθητών έχουν σκοπό να έλθουν εις το Πυροβολικόν θέλουν γυμνάζεσθαι επί του παρόν την χρήσιν των πυροβόλων εις το επίπεδον κατά θέσεις και εις την πολιορκίαν θέλουν διδάσκεσθαι προς τούτοις την ιχνογραφίαν, την αριθμητικήν και τα στοιχεία της γεωμετρίας, τα περί κατασκευής του υλικού της πυροβολικής και την κανονοστασίαν και τα περί προπαρασκευήν των πολεμοφοδίων, εν ενί λόγω το απολύτως αναγκαίον μέρος των επιστημών και τεχνών αι οποίαι συμβάλλουσι εις την γνώσιν του πυροβολικού...

Ο Γραμματέας της Επικρατείας
Σ. Τρικούπης

Εν Αιγίνη τη 21 Δεκεμβρίου 1828
Ο Κυβερνήτης
Ι. Α. Καποδίστριας "

ε. Έτσι την 17 Αυγούστου 1828 συστήθηκε Σχολείον Πυροβολικής στο Τάγμα Πυροβολικού στο Ναύπλιο το οποίο απέβλεπε στη μόρφωση των νεαρών Αξιωματικών του Πυροβολικού οι οποίοι θα κατατάσσονταν από τον Αύγουστο του 1828. Το Σχολείο αυτό

υπήχθηκε υπό τη διεύθυνση του Γάλλου Ταγματάρχη Πωζιέ. Η διδασκαλία στο Σχολείο αυτό ήταν εντελώς στοιχειώδης. Τον Ιανουάριο του 1829 καταργήθηκε το Σχολείο Πυροβολικής και το Σχολείο Ευελπίδων και συγκροτήθηκε στο Ναύπλιο το Κεντρικό Πολεμικό Σχολείο.

2. Περίοδος 1828-1852.

Σε όλη την περίοδο από το 1828 έως το 1852, δεν διεξάγονταν εκπαίδευση με την σημερινή της έννοια καθόσον ο Στρατός της εποχής εκείνης ήταν πάντοτε διασκορπισμένος κατά λόχους και διμοιρίες στις πόλεις και τα χωριά, με κύρια αποστολή την καταδίωξη των ληστών και την εμπέδωση της εσωτερικής τάξης, λόγω της εσωτερικής πολιτικής διαμάχης.

3. Έτος 1853 - Σύσταση Σχολείου Αξιωματικών Πυροβολικού.

Το έτος 1853 με τον Νόμο ΣΚΔ 27-1-1853 συγκροτήθηκε Σχολείο Αξιωματικών στο Τάγμα Πυροβολικού. Σε αυτό φοιτούσαν Λγοί, Υπλγοί, Ανθλγοί και οι Ανθστές Πυροβολικού οι οποίοι αποφοιτούσαν από τη Σχολή Ευελπίδων.

4. Σχολείο Βολής Πυροβολικού.

α. Το 1885 το Σχολείο Αξιωματικών Πυροβολικού μεταφέρεται στην Αθήνα και μετονομάζεται σε Σχολείο Βολής Πυροβολικού υπαγόμενο στο Υπουργείο Στρατιωτικών και λειτούργησε κατά διάφορα χρονικά διαστήματα μέχρι το 1912. Σ' αυτό φοιτούσαν οι Αξιωματικοί. Σαν Εκπαιδευτής του Σχολείου αυτού ορίστηκε ο Λοχαγός Perruchon της τότε Γαλλικής Στρατιωτικής Αποστολής.

β. Το 1889 με βάση το Νόμο ΑΘΠΓ' και των από την 15η Μαΐου 1889 και 19 Νοεμβρίου 1892 ΒΔ ιδρύεται Σχολείο Βολής Πυροβολικού στην Αθήνα, υπαγόμενο στο Υπουργείο Στρατιωτικών με αποστολή τη θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση, κατώτερων αξιωματικών και υπαξιωματικών Πυροβολικού και των προγυμναστών, για τις Μονάδες του Όπλου και για την ομοιόμορφη εκπαίδευσή τους στη βολή, τη χρήση και χειρισμό των πυροβόλων και πυρομαχικών.

γ. Παρόμοια και το έτος 1893 λειτούργησε στην Αθήνα Σχολείο Βολής Πυροβολικού για κάποιους μήνες. Από το έτος 1893, δεν έγινε καμμία προσπάθεια για σύσταση και επαναλειτουργία του Σχολείου Βολής μέχρι το έτος 1907.

δ. Το Νοέμβριο του έτους 1907 και βάσει του Νόμου ΓΑΑ' συγκροτήθηκε Σχολείο Βολής Πυροβολικού στην Αθήνα, του οποίου προορισμός ήταν η τελειότερη εκπαίδευση των Ανθλγών και Υπλγών του Πυροβολικού στη βολή και τη συντήρηση του υλικού, όπως και των Επιλοχιών και Λοχιών των Συνταγμάτων Πυροβολικού στην υπηρετηση και συντήρηση της Σκευής. Το Σχολείο Βολής Πυροβολικού διαιρείτο σε δύο τμήματα.

(1) Το τμήμα αξιωματικών, στο οποίο φοιτούσαν οι από τη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων κατατασσόμενοι στο Στράτευμα με τον βαθμό του Ανθλγού Πυροβολικού, καθώς και οι αρχαιότεροι Ανθλγοί και Υπλγοί Πυροβολικού και

(2) Το τμήμα υπαξιωματικών, στο οποίο φοιτούσε αριθμός, καθοριζόμενος κάθε χρόνο από τον Υπουργό των Στρατιωτικών.

ε. Στην πραγματικότητα όμως το Σχολείο αυτό λειτούργησε από τον Οκτώβριο του 1909 οπότε έφθασε στην Ελλάδα σαν οργανωτής του Σχολείου ο Γάλλος Ταγματάρχης Πυροβολικού Lacombe.

στ. Με το Νόμο ΓΦΝΣΤ της 11-2-1910 σύμφωνα με το νέο Οργανισμό του Στρατού καθορίστηκε ότι θα συνεχίσει τη λειτουργία του, το Σχολείο Βολής Πυροβολικού.

ζ. Το Δεκέμβριο του έτους 1911 με το από 22 Δεκεμβρίου 1911 ΒΔ καθορίστηκε ο Οργανισμός του Σχολείου Βολής Πυροβολικού στο οποίο φοιτούσαν Τχες, Λγοί και παλιοί Υπλγοί Πυροβολικού. Έγινε για πρώτη φορά, ορθή οργάνωση της εκπαίδευσης των Αξιωματικών Πυροβολικού οι οποίοι εκπαιδεύονται και στη διεύθυνση της βολής.

η. Το Σχολείο αυτό λειτούργησε πραγματικά μέχρι το Μάρτιο του 1912 αποδίδοντας εξόχως λαμπρούς καρπούς, κάτω από τη διεύθυνση του Συνταγματάρχη Λεπιντί της Γαλλικής Στρατιωτικής Αποστολής. Ο αριθμός των εκπαιδευτικών περιόδων καθορίστηκε σε δύο. Η μία άρχιζε την 1η Απριλίου και η άλλη την 1η Σεπτεμβρίου. Η διάρκεια κάθε εκπαιδευτικής περιόδου ήταν δίμηνη και διαιρείτο σε δύο μέρη. Το μέρος των ασκήσεων, το οποίο περιελάμβανε διαλέξεις, ασκήσεις επί του χάρτου και ασκήσεις με υλικό και το μέρος της βολής, το οποίο περιελάμβανε βολή εκπαιδύσεως και πολεμική βολή Πυροβολαρχίας και Μοίρας.

5. Οργανισμός 1912.

Με το Νόμο ΓΕ΄ της 7ης Ιανουαρίου 1912 καταρτίστηκε ο Οργανισμός του 1912. Με αυτόν συγκροτήθηκαν:

- α. Το Σχολείο Εφαρμογής Πυροβολικού.
- β. Το Σχολείο Βολής Πυροβολικού.
- γ. Ουλαμός Υποψήφιων Εφέδρων Αξιωματικών Πυροβολικού.

6. Οργανισμός 1917.

Με το από 26 Ιανουαρίου 1917 ΒΔ συγκροτήθηκε Σχολείο Εφαρμογής Πυροβολικού, το οποίο όμως δεν λειτούργησε λόγω της κηρύξεως της επιστρατεύσεως.

7. Περίοδος 1924-1928.

α. Κατά την περίοδο από 1924 έως 1928 ιδρύονται διαδοχικά τα παρακάτω σχολεία από την Επιθεώρηση Πυροβολικού:

(1) Κέντρο Εκπαιδύσεως Λοχαγών Πυροβολικού στη βολή με 6μηνη διάρκεια Εκπαίδευσης.

(2) Σχολείο Προσανατολιστών, όπου φοιτούσαν Υπολοχαγοί.

(3) Πρότυπη Μοίρα (75 χιλ.). Σε αυτή τοποθετούνται και εκπαιδεύονται σε καθήκοντα Ουλαμαγών - Αξιωματικών Βολής - Προσανατολιστών για ένα έτος, οι απόφοιτοι της ΣΣΕ, Ανθλγοί Πυροβολικού στο στρατόπεδο της "Δούκισσας της Πλακεντίας".

β. Ομοίως ιδρύθηκαν με την ίδια υπαγωγή:

(1) Πυροβολαρχία Επισήμανσης Ήχου, η οποία αποτελούσε και Τμήμα Εκπαίδευσης Μετεωρολογίας, με έδρα το Γουδί.

(2) Κέντρο Εκπαιδύσεως Αυτοκινήτων στο οποίο εκπαιδεύονταν για 8 μήνες οι Αξιωματικοί των Μονάδων Βαρέως Πυροβολικού, με έδρα την Καισαριανή.

(3) Πυροβολαρχία Α/Α Πυροβολικού, η οποία αποτελούσε και Κέντρο Εκπαίδευσης Α/Α Πυροβολικού με έδρα το στρατόπεδο Μακρυγιάννη.

γ. Το 1928 όλα τα παραπάνω τμήματα (που λειτουργούσαν από το 1924) υπάγονται στη Σχολή Εφαρμογής Πυροβολικού, με έδρα τα παλαιά ανάκτορα.

8. Περίοδος 1929-1940.

α. Το 1929 ιδρύεται στην Αθήνα το Προπαρασκευαστικό Σχολείο Τεχνικής Εκπαιδεύσεως Αξιωματικών Πυροβολικού υπαγόμενο στο Σχολείο Εφαρμογής Πυροβολικού. Σε αυτό φοιτούσαν Αξιωματικοί Πυροβολικού οι οποίοι αποκτούσαν την ιδιότητα του τεχνικού (Χημικοί, Μηχανολόγοι), προοριζόμενοι για την Εφορεία Υλικού Πολέμου και τις Επιτροπές Προμηθειών και Τεχνικών Ελέγχων. Το διδακτικό προσωπικό του σχολείου αποτελείτο από καθηγητές του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου.

β. Το 1930 συστήθηκε "Σχολείον Τακτικών Σπουδών" στο οποίο φοιτούσαν Τχες και Ανχες Πυροβολικού υπαγόμενο, αρχικά, στην Επιθεώρηση Στρατού. Το 1931 μετονομάστηκε σε Τμήμα Ταγματάρχων διάρκειας 5 μηνών και υπήχθει στη Σχολή Εφαρμογής Πυροβολικού.

γ. Το 1937, η Σχολή Εφαρμογής Πυροβολικού μεταστάθμευσε στη Θήβα και λειτουργούσαν σε αυτή Τμήματα Λγών και Ανθλγών. Το έτος 1940 λειτούργησαν διαδοχικά στην παραπάνω Σχολή δύο τμήματα Υποψηφίων Διοικητών Πυροβολαρχίας διάρκειας δύο μηνών το καθένα.

9. Περίοδος 1942-1945.

α. Ίδρυση Σχολής Πυροβολικού.

Το 1942 ιδρύεται και αρχίζει να λειτουργεί στη Μέση Ανατολή η Σχολή Πυροβολικού, η οποία υπαγόταν στο Κέντρο Εκπαίδευσης Ισραηλίας. Αποστολή της ήταν, να εκπαιδεύει τους Έλληνες Αξιωματικούς οι οποίοι διέφυγαν από την κατεχόμενη Ελλάδα για να υπηρετήσουν την υπόθεση της Ελευθερίας στο πλευρό των άλλων συμμάχων εναντίον του Άξονα.

β. Το 1943 η Σχολή Πυροβολικού υπάγεται στο Γενικό Κέντρο Εκπαίδευσης Στρατού (ΓΚΕΣ) και από τις 16-2-1945 υπάγεται στο Κέντρο Εκπαίδευσης Ιππικού (ΚΕΙ) με έδρα το Γουδί. Λειτουργούν τμήματα Διοικητών Μοιρών - Πυροβολαρχιών, Τοπογράφων Συντάγματος, Προσανατολιστών - Αξιωματικών Βολής Βασικής Εκπαίδευσης, Διαβιβάσεων, Βοηθών Προσανατολιστών, Βοηθών Παρατηρητών και Αξιωματικών Βολής.

10. Μεταστάθευση Σχολής Πυροβολικού στη Νέα Πέραμο.

Την 1η Μαΐου 1946 η Σχολή Πυροβολικού μεταστάθμευσε στη Νέα Πέραμο (Μ. Πεύκο) Αττικής στην οποία παραμένει μέχρι σήμερα, υπαγόμενη στην ΔΠΒ/ΓΕΣ, ενώ κατά το διάστημα 1948 - 1955 η Σχολή υπάγεται προσωρινά στην Διοίκηση Κέντρου Επιστρατεύσεως (ΔΙΚΕΠ), η οποία διαλύθηκε τον Αύγουστο του 1955.

11. Αποστολή της Σχολής Πυροβολικού.

α. Η αποστολή της Σχολής Πυροβολικού κατά την περίοδο της Ειρήνης, όπως αυτή υλοποιείται σήμερα, είναι η παρακάτω:

(1) Η βασική εκπαίδευση στο Πυροβολικό Μάχης και Α/Α Πυροβολικό των εισερχομένων για πρώτη φορά στο Όπλο του Πυροβολικού, Μόνιμων Αξιωματικών (Ανθλγοί ΣΣΕ), των Διοικητικών Ανθυπασπιστών και των Αξιωματικών Ειδικής Μονιμότητας και Μακράς Ανακατάταξης.

(2) Η προκεχωρημένη εκπαίδευση των Αξιωματικών Πυροβολικού στα καθήκοντα του Διοικητή Μονάδας Πυροβολικού Μάχης και Αντιαεροπορικού Πυροβολικού, καθώς και του Επιτελούς και Διοικητή Πυροβολικού Σχηματισμού.

(3) Η εκπαίδευση των επιλεγομένων για το Όπλο του Πυροβολικού, Υποψηφίων Εφέδρων Αξιωματικών.

(4) Η εξειδίκευση των Μονίμων και Εφέδρων Αξιωματικών Πυροβολικού, σε προβλεπόμενες ειδικότητες - οπτικά συστήματα και συστήματα συλλογής πληροφοριών στόχων.

(5) Η ενημέρωση των Αξιωματικών άλλων Όπλων του Στρατού Ξηράς και Κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων σε θέματα Πυροβολικού.

(6) Η μετεκπαίδευση των Εφέδρων Αξιωματικών Πυροβολικού, οι οποίοι καλούνται από την εφεδρεία.

(7) Η εκτέλεση μελετών, ερευνών, πειραμάτων και εφαρμογών σε όλα τα τεχνικά και τακτικά ζητήματα του Όπλου του Πυροβολικού.

(8) Η υποβολή προτάσεων στη Διεύθυνση Πυροβολικού του ΓΕΣ για τον καθορισμό του δόγματος της τεχνικής και τακτικής χρησιμοποίησεως του Πυροβολικού Μάχης και του Αντιαεροπορικού Πυροβολικού.

(9) Η έκδοση νέων στρατιωτικών δημοσιευμάτων και η τροποποίηση συμπλήρωση των ισχύοντων τα οποία επιβάλλονται από την εξέλιξη του υλικού, της τακτικής, της τεχνικής και των μεθόδων εκπαίδευσης.

β. Κατά την περίοδο του Πολέμου η αποστολή της Σχολής ρυθμίζεται από τον Πίνακα Οργανώσεως και Υλικού (ΠΟΥ). Το προσωπικό της Σχολής τοποθετείται σε Μονάδες Εκστρατείας με διαταγή του ΓΕΣ.

12. Υπαγωγή.

Η Σχολή Πυροβολικού είναι Οργανική Μονάδα του Γενικού Επιτελείου Στρατού και υπάγεται στη Διεύθυνση Πυροβολικού του ΓΕΣ.

13. Οργάνωση.

α. Η Σχολή Πυροβολικού είναι Σχηματισμός διοικητικά και οικονομικά ανεξάρτητος, ισότιμος με Ταξιαρχία.

β. Η οργάνωση περιλαμβάνει γενικά:

(1) Διοίκηση.

(2) Το Επιτελείο (1ο, 2ο, 3ο, 4ο Επιτελικά Γραφεία).

(3) Τη Διεύθυνση Σπουδών.

(4) Τις Πτέρυγες Εκπαίδευσης.

(5) Γραφείο Μελετών-Ερευνών.

(6) Τα Εκπαιδευτικά Τμήματα που συγκροτούνται με ειδικές διαταγές.

(7) Τη Μοίρα Υποψηφίων Εφέδρων Αξιωματικών.

(8) Τη Μοίρα Υποστήριξης / ΣΠΒ.

(9) Τμήμα Επιστράτευσης ΤΕ / ΣΠΒ.

γ. Η διάρθρωση και η οργάνωση της Σχολής με τη λεπτομερή σύνθεσή της σε προσωπικό και υλικό, καθορίζεται στον ισχύοντα Πίνακα Οργανώσεως και Υλικού.

δ. Με διαταγή του Γενικού Επιτελείου Στρατού, μετά από πρόταση της ΔΠΒ/ΓΕΣ, είναι δυνατό να επέλθει οποιαδήποτε μεταβολή στην οργάνωση της Σχολής, τη διάρκεια του χρόνου και τα αντικείμενα εκπαίδευσης, ανάλογα με τις υπηρεσιακές ανάγκες και την προέλευση των στελεχών.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

1. Γενικά.

α. Το Δεκέμβριο του 1944 η ΙΙΙ Ελληνική Ταξιαρχία, η επονομαζόμενη "Ρίμινι", αμέσως μετά την απελευθέρωση της Ελλάδος από τους Γερμανούς, επιστρέφει μέσω της Ιταλίας και εγκαθίσταται στο Γουδί, στις εγκαταστάσεις του 34ου Συντάγματος Πυροβολικού. Λίγους μήνες αργότερα, το Μάρτιο του 1945, με διαταγή του Γενικού Επιτελείου Στρατού, διατάσσεται η διάλυσή της και η επάνδρωση των υπό συγκρότηση, νέων στρατιωτικών μονάδων. Το σκεπτικό της απόφασης ήταν η "ανανέωση και δημιουργία Στρατού, ο οποίος βρισκόταν με το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου νικητής, αλλά συγχρόνως εξαντλημένος".

β. Με αυτόν τον τρόπο και σε συνεργασία με τις βρετανικές δυνάμεις οι οποίες βρίσκονταν στην Ελλάδα, αρχίζει η ανασυγκρότηση του Ελληνικού Στρατού και η οργάνωση των όπλων με τη σημερινή τους διάκριση. Παράλληλα αποφασίζεται, όπως η νέα οργανωτική δομή και στρατιωτική τακτική, να βασισθεί στα βρετανικά πρότυπα και συστήματα.

2. Κέντρο Ειδικής Εκπαίδευσης Οπλιτών Πυροβολικού.

α. Τον Απρίλιο του 1945 ιδρύεται το πρώτο Κέντρο Ειδικής Εκπαίδευσης Οπλιτών Πυροβολικού (ΕΚΕΟΠ) στη Μαγούλα Ελευσίνας. Σ' αυτό παρέχεται σαν βοήθεια για τον εκσυγχρονισμό του όπλου, από τους βρετανούς, ένας στρατιωτικός σύμβουλος ο οποίος ήταν βαθμού Λοχαγού και λίγο αργότερα Ταγματάρχη.

β. Αργότερα ιδρύεται αυτοδύναμο και ανεξάρτητο Κέντρο Εκπαιδύσεως Πυρο-βολικού, το οποίο είχε σαν σκοπό την εκπαίδευση των νεοσύλλεκτων οπλιτών του Πυροβολικού. Στην αρχή συγκροτήθηκε με μια Μοίρα αποτελούμενη από δύο Πυροβολαρχίες εξοπλισμένες με ορειβατικά οβιδοβόλα 75 χιλ. και πεδινά πυροβόλα 105 χιλ.

γ. Μετά από τρεις περίπου μήνες εξαιτίας των νέων συνθηκών που διαμορφώθηκαν εκδίδεται διαταγή με την οποία το ΕΚΕΟΠ μεταφέρεται στη Θήβα.

δ. Τον Ιούλιο του 1945, το ΕΚΕΟΠ έχοντας πλέον μεταφερθεί, από τις παλιές εγκαταστάσεις του στη Θήβα, καταλαμβάνει το χώρο όπου κατά το παρελθόν στάθμευαν οι στρατώνες Θηβών (1918), η Σχολή Εφαρμογής Πυροβολικού (1922), η οποία ήδη είχε μεταφερθεί στη Νέα Πέραμο (Μ. Πεύκο) Αττικής, το Κέντρο Ιππασίας και κατά το χρονικό διάστημα 1940-1943, το Στρατόπεδο Συγκεντρώσεως Αιχμαλώτων των Γερμανών.

ε. Μετά την οριστική πλέον εγκατάσταση του Κέντρου, στη Θήβα αποχωρεί ο Βρετανός στρατιωτικός σύμβουλος. Παράλληλα δημιουργούνται την ίδια χρονική περίοδο στον ίδιο χώρο, ένα άλλο Κέντρο που ονομάζεται Κέντρο Επιστρατεύσεως, το οποίο υπάγεται διοικητικά στη Διοίκηση Κέντρου Επιστρατεύσεως (ΔΙΚΕΠ) και το Έκτακτο Στρατοδικείο Θηβών. Μετά από λίγους μήνες, το Κέντρο μεταφέρεται στους στρατώνες Χαλκίδας για να επανέλθει λίγο αργότερα, μόνιμα στη Θήβα.

3. Σύνταγμα Υποδοχής Πυροβολικού.

Στις 22 Ιανουαρίου 1946, με την ονομασία Σύνταγμα Υποδοχής Πυροβολικού (ΣΥΠ), συγκροτείται στη Νέα Πέραμο (Μ. Πεύκο) Αττικής, με την υπ' αριθ. ΕΠ Φ.299041/19-1-46/Α3 διαταγή του ΓΕΣ, άλλο Κέντρο Πυροβολικού το οποίο περιλαμβάνει: Επιτελείο, Πυροβολαρχία Διοικήσεως, μια Μοίρα Εκπαιδύσεως λοιπών ειδικοτήτων με έδρα τα Μέγαρα και δεύτερη Μοίρα Εκπαιδύσεως Οδηγών με έδρα τη Νέα Πέραμο, στο χώρο που καταλαμβάνεται σήμερα από το ΚΕΕΔ.

4. Κέντρο Εκπαιδεύσεως Πυροβολικού (ΚΕΠ).

α. Το έτος 1946 το Σύνταγμα Υποδοχής Πυροβολικού μετονομάζεται σε Κέντρο Εκπαιδεύσεως Πυροβολικού με την υπ' αριθ. ΕΠ 300039/27-8-46/Α3 διαταγή του ΓΕΣ. Τον Απρίλιο του 1949 μεταφέρεται από την περιοχή των Μεγάρων στη Νέα Πέραμο η μια Μοίρα μαζί με το Επιτελείο και οργανώνεται στο ΚΕΠ και μια Πτέρυγα Αντιαεροπορικού Πυροβολικού.

β. Τον Ιούλιο του 1953 το ΚΕΠ αναδιοργανώνεται με την εξής μορφή:

- (1) Επιτελείο και Πυροβολαρχία Διοικήσεως.
- (2) Μοίρα Εκπαιδεύσεως Αρχηγών Στοιχείων, Σκοπευτών και Πυροβολητών όλων των διαμετρημάτων.
- (3) Μοίρα Εκπαιδεύσεως λοιπών ειδικοτήτων.
- (4) Μοίρα Α/Α Πυροβολικού (Εκπαιδεύσεως Πυροβολητών Α/Α Πυροβολικού).

γ. Τον Ιανουάριο του 1955 λόγω αύξησεως της αριθμητικής δυνάμεως του Κέντρου και της δημιουργίας μεγάλων αναγκών σε εκπαιδευτικούς χώρους, μεταφέρεται στη Θήβα και συγχωνεύεται με το ήδη υπάρχον εκεί ΕΚΕΟΠ, προωθώντας τη Μοίρα Α/Α Πυροβολικού στη Λειβαδειά. Το Δεκέμβριο του 1960 διακόπτεται η εκπαίδευση οπλιτών Α/Α Πυροβολικού και η Α/Α Μοίρα Λειβαδειάς επιστρέφει στη Θήβα.

5. 185 Ομάδα Πυροβολικού Μάχης.

α. Την 24η Σεπτεμβρίου του 1965 το ΕΚΕΟΠ μετονομάζεται σε 185 Ομάδα Πυροβολικού Μάχης (ΟΠΜ) δυνάμει της υπ' αριθ. ΑΠ.Φ.035/40/11169/31-8-65/5ον ΕΓ διαταγή του ΓΕΣ, χωρίς καμμία άλλη αλλαγή σε ότι αφορά τη διάρθρωση και τον τρόπο λειτουργίας του.

β. Την 20η Οκτωβρίου του έτους 1969 με την υπ' αριθ. Φ.010/17/150768/Α.ΣΧ 443/20-9-69 επέρχονται οι παρακάτω μεταβολές στα θέματα αναδιοργανώσεως και λειτουργίας του:

- (1) Συγκροτούνται στο Επιτελείο, τα Επιτελικά Γραφεία 1ο, 2ο, 3ο και 4ο.
- (2) Παραχωρούνται Διοικητικές αρμοδιότητες στις Μοίρες.

6. Κέντρο Εκπαιδεύσεως Πυροβολικού.

α. Την 8η Φεβρουαρίου του 1971, με την υπ' αριθ. ΕΠ.Φ.036/40/606157/23-1-71/ΑΣ διαταγή του ΓΕΣ, μετονομάζεται σε Κέντρο Εκπαιδεύσεως Πυροβολικού (ΚΕΠΒ) και ανασυγκροτείται ως εξής:

- (1) Διοίκηση και Επιτελείο.
- (2) Διεύθυνση Διοικητικής Μερίμνης.
- (3) Πυροβολαρχία Διοικήσεως.
- (4) 1η, 2η, 3η Μοίρες Εκπαιδεύσεως.
- (5) Πυροβολαρχία Υποψηφίων Βαθμοφόρων (ΠΥΒ).

β. Τέλος τον Απρίλιο του 1980, μετά από αναθεώρηση του Οργανισμού του Κέντρου και της συντάξεως νέου ΠΟΥ, η συγκρότηση του ΚΕΠΒ λαμβάνει την παρακάτω μορφή:

- (1) Διοίκηση.

- (2) Επιτελείο.
 - (3) Διεύθυνση Διοικητικής Μερίμνης.
 - (4) Πυροβολαρχία Διοικήσεως.
 - (5) Πυροβολαρχία Υποψηφίων Βαθμοφόρων (ΠΥΒ).
 - (6) 1η Μοίρα Ειδικής Εκπαιδεύσεως Πυροβολητών Ρυμουκούμενων και Α/Κ Πυροβόλων.
 - (7) 2η Μοίρα Ειδικής Εκπαιδεύσεως Οδηγών.
 - (8) 3η Μοίρα Ειδικής Εκπαιδεύσεως ΤεΒ - Παρ Τοπογράφων και Διαβιβαστών.
 - (9) 4η Μοίρα Ειδικής Εκπαιδεύσεως Α/Α Πυροβολικού, στην οποία υπαγόταν και η 1181 ΠΕΑ/ΑΠ, ως οργανική υπομονάδα αυτής (η 1181 ΠΕΑ/ΑΠ μέχρι 31-11-79 ήταν οργανική υπομονάδα της ΑΣΔΕΝ). Στην 4η Μοίρα υπαγόταν και το Σχολείο Κ/Β "ΚΕΡΑΥΝΟΣ" (Έναρξη λειτουργίας του από 29-11-76).
 - (10) 5η Μοίρα Βασικής Εκπαιδεύσεως.
- γ. Μέχρι το 1987 υπήρχε μια Μοίρα Νεοσυλλέκτων Πυροβολικού στην Κόρινθο, η οποία μεταφέρθηκε στο ΚΕΠΒ.
- δ. Η σημερινή συγκρότηση του ΚΕΠΒ είναι:
- (1) Διοίκηση.
 - (2) Επιτελείο.
 - (3) Διεύθυνση Διοικητικής Μέριμνας.
 - (4) Πυροβολαρχία Διοικήσεως.
 - (5) Πυροβολαρχία Υποψηφίων Βαθμοφόρων (ΠΥΒ).
 - (6) 1η Μοίρα Ειδικής Εκπαιδεύσεως Οδηγών Α/Κ Πυροβόλων και Α/Α Πυροβολικού.
 - (7) 2η Μοίρα Ειδικής Εκπαιδεύσεως Οδηγών Αυτοκινήτου.
 - (8) 3η Μοίρα Ειδικής Εκπαιδεύσεως Τε.Β - Παρ, Τοπογράφων και Διαβι-βαστών.
 - (9) 4η Μοίρα Βασικής Εκπαιδεύσεως (Νεοσυλλέκτων) και
 - (10) 5η Μοίρα Βασικής Εκπαιδεύσεως.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ "Η" ΣΤΗΝ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

ΠΕΣΟΝΤΕΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ
ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΣΤΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1830 - 1911

Λοχαγός	ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ	ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
Υπολοχαγός	ΠΡΑΪ΄ΔΗΣ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
..	ΠΕΤΣΑΛΗΣ	ΚΥΡΙΑΚΟΣ
Ανθυπολοχαγός	ΔΙΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ	ΣΠΥΡΙΔΩΝ
..	ΘΩΝ	ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ
..	ΜΕΛΑΣ	ΠΑΥΛΟΣ

ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ 1912 - 1913

Αντισυνταγματάρχης	ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ	ΑΝΔΡΕΑΣ
..	ΠΑΡΝΑΣΙΔΗΣ	ΚΩΝ/ΝΟΣ
Λοχαγός	ΚΑΛΙΟΝΤΖΗΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
..	ΚΟΣΚΙΝΑΣ	ΘΕΟΔΩΡΟΣ
..	ΔΕΛΑΚΟΡΤΑΣ	ΣΠΥΡΙΔΩΝ
..	ΖΕΡΒΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
Υπολοχαγός	ΔΟΥΚΟΣ	ΑΔΑΜ
..	ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
..	ΚΟΥΚΟΥΛΗΣ	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
..	ΚΑΠΙΤΣΙΝΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ	ΜΙΧΑΗΛ
..	ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ	ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ
Ανθυπολοχαγός	ΔΑΛΑΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
..	ΚΑΘΗΚΟΥΡΗΣ	ΚΩΝ/ΝΟΣ
..	ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
..	ΔΑΝΟΥΚΑΡΗΣ	ΑΔΑΜ
Ανθυπασπιστής	ΒΟΛΟΒΙΝΗΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
..	ΤΣΑΓΚΑΣ	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

Α΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ 1914 - 1919

Συνταγματάρχης	ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
Ταγματάρχης	ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
..	ΕΞΑΡΧΑΚΗΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
Λοχαγός	ΚΑΤΣΟΥΛΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
Υπολοχαγός	ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ	ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
Ανθυπολοχαγός	ΚΟΤΖΙΑΣ	ΣΤΕΦΑΝΟΣ
..	ΣΚΟΥΓΑΚΗΣ	ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ
..	ΜΕΛΙΣΣΑΓΚΟΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1920 - 1939

Αντισυνταγματάρχης	ΦΙΛΙΠΠΟΥ	ΦΙΛΙΠΠΟΣ
"	ΣΤΑΥΡΟΥ	ΠΕΡΙΚΛΗΣ
"	ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
Ταγματάρχης	ΑΓΑΠΗΤΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
"	ΝΑΝΟΠΟΥΛΟΣ	ΖΗΣΙΜΟΣ
"	ΕΞΑΡΧΑΚΗΣ	ΑΓΓΕΛΟΣ
"	ΓΚΟΥΦΗΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
Λοχαγός	ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
"	ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
"	ΑΥΛΟΝΑΡΙΤΗΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
"	ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
"	ΠΡΕΒΙΖΑΣ	ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ
"	ΖΩΓΡΑΦΟΣ	ΑΝΔΡΕΑΣ
"	ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ	ΘΕΟΔΩΡΟΣ
"	ΚΑΡΙΤΣΗΣ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
"	ΜΠΟΥΡΝΙΑΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
"	ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
"	ΠΙΝΑΚΟΣ	ΛΕΩΝ
"	ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ	ΑΡΓΥΡΙΟΣ
"	ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
"	ΚΙΤΣΟΣ	ΜΑΡΚΟΣ
"	ΚΑΛΛΑΡΗΣ	ΑΓΓΕΛΟΣ
"	ΒΕΡΡΟΙΟΠΟΥΛΟΣ	ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ
"	ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
"	ΣΤΥΛΙΑΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
"	ΤΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
"	ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ	ΣΤΕΦΑΝΟΣ
"	ΚΟΛΟΚΟΥΡΗΣ	ΜΙΧΑΗΛ
"	ΣΤΑΥΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ	ΠΟΛΥΚ.
"	ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ	ΣΠΥΡΙΔΩΝ
"	ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
Υπολοχαγός	ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
"	ΚΑΡΕΛΛΑΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
"	ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
"	ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ	ΑΡΓΥΡΙΟΣ
"	ΜΑΣΤΟΡΑΚΗΣ	ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ
"	ΦΑΡΟΥΔΑΚΗΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
"	ΔΟΥΦΝΑΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
"	ΖΟΥΜΠΟΓΙΩΡΓΟΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
"	ΠΑΤΣΟΥΡΑΚΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
"	ΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ	ΑΝΔΡΕΑΣ
"	ΚΟΡΖΗΣ	ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
"	ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ	ΗΛΙΑΣ
"	ΚΟΥΤΣΑΦΑΚΗΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
"	ΚΑΡΤΖΑΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
"	ΓΑΡΔΙΚΗΣ	ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ
"	ΒΟΥΒΑΛΙΔΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
"	ΜΑΝΟΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
"	ΔΗΜΑΚΟΣ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
"	ΒΛΑΤΑΚΗΣ	ΑΝΤΩΝΙΟΣ
"	ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΠ.	ΧΡΗΣΤΟΣ

Ανθυπολοχαγός	ΚΑΛΑΤΖΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΜΠΟΥΛΟΥΚΟΣ	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
..	ΚΟΥΦΑΛΗΣ	ΣΠΥΡΙΔΩΝ
..	ΤΑΓΑΡΗΣ	ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
..	ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ	ΠΑΤΡΟΚΛΟΣ
..	ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
..	ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ	ΑΝΔΡΕΑΣ
..	ΝΙΚΗΦΟΡΑΚΗΣ	ΜΙΧΑΗΛ
..	ΦΥΛΑΚΤΟΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
..	ΦΑΡΟΥΔΑΚΗΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
..	ΚΟΚΟΝΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ	ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
..	ΤΣΑΓΚΑΣ	ΣΤΕΦΑΝΟΣ
..	ΠΑΠΑΧΡΥΣΟΜΑΛΗΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
..	ΜΑΣΟΥΡΙΔΗΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
..	ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
..	ΣΤΡΟΥΜΠΟΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΡΑΦΤΑΚΗΣ	ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
..	ΔΑΒΟΠΟΥΛΟΣ	ΛΕΩΝΙΔΑΣ
..	ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ	ΦΩΤΙΟΣ
..	ΓΑΛΗΝΟΣ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
Ανθυπασπιστής	ΛΑΒΟΠΟΥΛΟΣ	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
..	ΠΡΙΟΒΟΠΟΥΛΟΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
..	ΤΖΑΝΤΖΗΣ	ΓΕΩΡΙΟΣ
..	ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΚΩΣΤΟΓΙΑΝΝΗΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
..	ΔΕΛΗΔΑΝΑΚΗΣ	ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ
..	ΒΑΡΔΑΜΠΑΤΣΟΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΜΑΝΟΥΣΑΚΗΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
..	ΤΣΟΥΡΙΚΑΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
..	ΝΑΡΤΟΠΟΥΛΟΣ	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
..	ΔΙΑΚΟΥΜΟΠΟΥΛΟΣ	ΘΕΩΔΩΡΟΣ
..	ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
..	ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ	ΚΩΝ/ΝΟΣ
..	ΤΕΡΠΑΝΔΡΟΣ	ΑΝΤΩΝΙΟΣ
..	ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
..	ΣΚΡΕΤΑΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
..	ΤΖΙΑΤΖΟΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΤΣΕΡΓΑΣ	ΑΣΤΥΑΝΑΣ
..	ΝΤΑΝΟΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΕΛΛΗΝΟΪΤΑΛΙΚΟΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ
ΠΟΛΕΜΟΣ 1940 - 1941

Αντισυνταγματάρχης	ΚΑΤΣΙΑΡΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
Ταγματάρχης	ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ	ΜΙΧΑΗΛ
..	ΚΡΑΝΙΩΤΗΣ	ΠΕΤΡΟΣ
..	ΒΕΡΣΗΣ	ΚΩΝ/ΝΟΣ
..	ΠΑΠΑΡΡΟΔΟΥ	ΙΩΑΝΝΗΣ
..	ΠΥΛΑΡΙΝΟΣ	ΛΑΖΑΡΟΣ
..	ΜΑΝΩΛΑΡΑΚΗΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
Λοχαγός	ΤΣΙΜΠΑΣ	ΑΝΔΡΕΑΣ
..	ΚΟΥΛΟΥΜΠΗΣ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
..	ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
..	ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΚΗΣ	ΧΡΗΣΤΟΣ

Λοχαγός	ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ	ΚΩΝ/ΝΟΣ
..	ΚΑΒΟΥΡΑΣ	ΚΩΝ/ΝΟΣ
..	ΒΑΡΒΙΑΣ	ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ
Υπολοχαγός	ΜΑΣΒΟΥΛΑΣ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
..	ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ	ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
..	ΑΡΓΥΡΟΣ	ΑΡΓΥΡΙΟΣ
..	ΜΠΟΥΓΑΣ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
..	ΛΑΜΠΡΙΝΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
..	ΓΚΟΤΣΙΜΑΣ	ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
..	ΚΥΠΡΙΟΣ	ΠΟΛ.
..	ΑΝΔΡΕΟΥ	ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
..	ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
..	ΚΑΡΒΟΥΛΑΚΗΣ	ΜΙΧΑΗΛ
..	ΜΙΧΑΛΑΚΕΑΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠ.	ΚΩΝ/ΝΟΣ
..	ΠΑΤΕΡΓΙΑΝΝΑΚΗΣ	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
..	ΧΡΙΣΤΟΥΛΑΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
Ανθυπολοχαγός	ΤΖΙΟΒΑΣ	ΠΕΤΡΟΣ
..	ΜΗΤΡΟΜΑΡΑΣ	ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ
..	ΒΛΑΧΟΣ	ΠΕΤΡΟΣ
..	ΑΡΓΥΡΙΟΥ	ΑΝΤΩΝΙΟΣ
..	ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΑΔΗΣ	ΑΝΤΩΝΙΟΣ
..	ΚΑΛΛΙΤΤΑΚΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΠΑΠΑΣΤΑΜΟΥ	ΚΩΝ/ΝΟΣ
..	ΠΟΛΙΤΗΣ	ΘΩΜΑΣ
..	ΒΑΣΙΛΑΚΟΣ	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
..	ΚΟΥΛΑΚΟΣ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
..	ΣΙΦΝΑΙΟΣ	ΚΩΝ/ΝΟΣ
..	ΛΑΖΑΝΑΣ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
Ανθυπασπιστής	ΘΕΟΔΩΡΟΥ	ΚΩΝ/ΝΟΣ
..	ΜΟΣΧΟΝΑΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
..	ΚΟΤΣΑΡΙΝΗΣ	ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ

ΚΑΤΟΧΗ - ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ 1942 - 1945

Υποστράτηγος	ΜΠΑΚΟΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
Συνταγματάρχης	ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	ΣΠΥΡΙΔΩΝ
..	ΛΕΓΓΕΡΗΣ	ΑΝΔΡΕΑΣ
..	ΨΑΡΡΟΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
..	ΚΟΥΜΑΝΑΚΟΣ	ΚΥΡΙΑΚΟΣ
..	ΠΡΑΣΙΤΑΚΟΣ	ΠΟΥΛΙΚΟΣ
..	ΒΑΓΕΝΑΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
Αντισυνταγματάρχης	ΒΕΡΡΟΙΟΣ	ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
..	ΑΒΔΕΛΑΣ	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
..	ΚΑΣΙΜΗΣ	ΣΩΤΗΡΙΟΣ
..	ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
..	ΚΑΛΦΙΩΤΗΣ	ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
..	ΧΡΗΣΤΟΥ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΜΕΛΗΣ	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
Ταγματάρχης	ΜΑΝΤΖΙΟΣ	ΛΑΖΑΡΟΣ
..	ΠΟΡΤΗΣ	ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ
..	ΜΑΡΙΚΑΚΟΣ	ΠΕΤΡΟΣ
..	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ	ΑΝΑΣΤΑΣ.
..	ΜΑΝΙΑΤΟΣ	ΠΕΤΡΟΣ
..	ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Ταγματάρχης	ΜΕΤΑΛΛΑΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
..	ΚΙΟΥΣΗΣ	ΑΡΓΥΡΙΟΣ
..	ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
..	ΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
..	ΑΝΕΣΤΗΣ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
Λοχαγός	ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΣΑΓΙΑΣ	ΣΠΥΡΙΔΩΝ
..	ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
..	ΓΕΡΜΑΝΗΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
..	ΣΟΚΟΛΑΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΝΑΝΙΔΗΣ	ΑΣΤΥΑΝΑΞ.
..	ΑΡΓΕΙΤΗΣ	ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ
..	ΜΠΙΣΙΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
Υπολοχαγός	ΛΕΘΙΩΤΑΚΗΣ	ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
..	ΚΡΕΜΕΖΗΣ	ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
..	ΝΤΑΜΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ	ΧΡΗΣΤΟΣ
..	ΓΑΛΑΤΣΑΝΟΣ	ΑΓΓΕΛΟΣ
..	ΛΑΪ΄ΝΑΣ	ΧΑΡΙΛΑΟΣ
..	ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
..	ΤΣΟΥΤΣΙΚΑΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
..	ΛΑΦΟΓΙΑΝΝΗΣ	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
..	ΑΣΤΕΡΗΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
..	ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ	ΣΠΥΡΙΔΩΝ
..	ΡΑΠΤΗΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
..	ΜΠΡΙΤΣΗΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
..	ΦΟΥΡΓΙΕΖΟΣ	ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ
..	ΦΛΟΥΔΑΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
..	ΒΑΡΜΑΞΙΔΗΣ	ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
..	ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
..	ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ	ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ
..	ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
..	ΠΕΤΡΙΤΗΣ	ΘΕΟΔΩΡΟΣ
..	ΜΑΝΤΑΣ	ΜΙΧΑΗΛ
..	ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ	ΑΝΔΡΕΑΣ
..	ΜΙΧΑΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ	ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ
..	ΜΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ	ΝΕΣΤΩΡ
..	ΒΑΡΣΟΠΟΥΛΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
..	ΑΓΛΑΜΙΣΗΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
..	ΜΑΛΑΜΙΔΗΣ	ΚΩΝ/ΝΟΣ
..	ΜΟΥΛΑΤΙΔΗΣ	ΠΕΤΡΟΣ
..	ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
..	ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
..	ΚΟΚΟΡΗΣ	ΣΩΤΗΡΙΟΣ
..	ΟΛΥΜΠΙΟΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
..	ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ	ΙΩΑΝΝΗΣ
..	ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΠΙΜΠΛΗΣ	ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
..	ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΗΣ	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
..	ΕΞΑΡΧΟΣ	ΣΠΥΡΙΔΩΝ
..	ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ	ΠΑΝΤΕΛΗΣ
..	ΚΑΒΑΔΙΑΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
..	ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ	ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
..	ΚΟΛΥΒΑΣ	ΚΩΝ/ΝΟΣ
..	ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ	ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ
..	ΣΠΙΡΤΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
..	ΚΑΣΕΛΑΣ	ΧΡΗΣΤΟΣ
..	ΚΑΨΕΣΟΝΑΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Υπολοχαγός	ΜΕΝΕΚΙΔΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΠΑΠΑΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛ.	ΦΙΛΙΠΠΟΣ
..	ΡΟΥΚΟΥΝΙΩΤΗΣ	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
..	ΚΑΡΤΣΩΝΑΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΠΛΕΙΩΝΑΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
..	ΨΑΛΙΔΑΣ	ΗΛΙΑΣ
Ανθυπασπιστής	ΜΠΟΥΝΙΑΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΜΟΝΑΧΟΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
..	ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ	ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
..	ΘΕΡΑΨΙΔΗΣ	ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ
..	ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛ.	ΤΗΛΕΜ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1946 - 1951

Υποστράτηγος	ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
..	ΚΑΖΑΝΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΚΩΤΣΑΝΟΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΛΑΪΟΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
Συνταγματάρχης	ΣΕΡΑΦΕΙΜ	ΙΩΑΝΝΗΣ
Αντισυνταγματάρχης	ΦΑΝΑΡΙΩΤΗΣ	ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ
..	ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛ.	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
Ταγματάρχης	ΦΑΜΕΛΙΤΗΣ	ΑΝΔΡΕΑΣ
..	ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ	ΧΡΗΣΤΟΣ
..	ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ	ΘΩΜΑΣ
..	ΔΕΔΟΥΣΗΣ	ΕΥΘΥΜΙΟΣ
..	ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
..	ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΤΟΣ	ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ
Λοχαγός	ΚΥΡΙΑΡΟΓΚΟΝΑΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
..	ΡΩΜΑΝΝΕΛΗΣ	ΘΕΟΧΑΡΗΣ
..	ΝΤΟΥΝΑΚΗΣ	ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
..	ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
..	ΠΑΠΑΚΩΝ/ΝΟΥ.	ΚΩΝ/ΝΟΣ
..	ΣΟΥΡΑΒΛΑΣ	ΧΡΗΣΤΟΣ
..	ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
..	ΚΥΡΤΖΙΔΗΣ	ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ
Υπολοχαγός	ΚΟΥΒΑΤΣΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
..	ΒΛΑΧΟΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
..	ΚΑΤΣΑΔΙΩΤΗΣ	ΕΡΩΤ.
..	ΒΑΛΣΑΜΑΛΗΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
..	ΖΑΡΝΑΡΗΣ	ΚΩΝ/ΝΟΣ
..	ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ	ΖΑΧΑΡΙΑΣ
..	ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΑΣ	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
..	ΤΣΕΛΕΦΗΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
..	ΔΟΓΩΝΗΣ	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
..	ΜΥΣΤΑΚΙΔΗΣ	ΚΩΝ/ΝΟΣ
..	ΛΕΦΑΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
..	ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
..	ΡΑΜΜΟΣ	ΟΔΥΣΣΕΑΣ
..	ΜΠΕΗΣ	ΑΓΓΕΛΟΣ
Ανθυπολοχαγός	ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
..	ΡΑΝΟΣ	ΚΩΝ/ΝΟΣ
..	ΜΟΥΓΙΟΣ	ΚΩΝ/ΝΟΣ
..	ΤΕΡΖΗΣ	ΚΩΝ/ΝΟΣ
..	ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ	ΚΩΝ/ΝΟΣ
..	ΚΑΜΒΥΣΗΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
..	ΤΕΡΑΚΗΣ	ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ

Ανθυπολοχαγός	ΚΑΡΑΧΑΛΙΟΣ	ΑΝΤΩΝΙΟΣ
..	ΝΙΚΗΤΑΚΗΣ	ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ
..	ΞΥΛΩΜΕΝΟΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
..	ΞΗΡΟΜΕΡΙΤΗΣ	ΚΩΝ/ΝΟΣ
..	ΡΗΓΑΣ	ΗΛΙΑΣ
..	ΘΡΑΚΟΣ	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
..	ΚΡΙΜΠΑΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
..	ΚΟΡΟΒΗΛΟΣ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
..	ΜΑΡΚΟΜΙΧΑΛΗΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
..	ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
..	ΚΥΡΤΑΚΑΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
..	ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ	ΗΛΙΑΣ
..	ΒΟΓΙΑΤΖΗΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
..	ΒΟΓΙΑΤΖΑΚΗΣ	ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
..	ΚΟΙΦΝΕΙΔΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΚΑΛΟΓΕΡΙΔΗΣ	ΛΑΜΠΡΟΣ
..	ΚΑΡΡΑΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΛΙΝΑΡΔΑΚΗΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
..	ΝΑΘΑΝΑΗΛ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ	ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ
..	ΡΕΠΕΤΣΑΣ	ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ
..	ΣΜΥΡΝΙΟΤΟΠΟΥΛΟΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΤΣΑΠΟΓΑΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
..	ΦΙΛΑΝΘΙΔΗΣ	ΠΙΝΔΑΡΟΣ
..	ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
..	ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΟΓΛΟΥ	ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ
..	ΦΟΥΝΤΟΥΚΙΔΗΣ	ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
..	ΑΝΑΔΟΛΗΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ
..	ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ
..	ΓΑΛΑΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
..	ΛΟΓΑΡΙΑΣΤΑΚΗΣ	ΚΩΝ/ΝΟΣ
..	ΠΑΛΑΙΣΤΑΚΗΣ	ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
..	ΓΕΡΑΛΟΠΟΥΛΟΣ	ΑΝΤΩΝΙΟΣ
Ανθυπασπιστής		

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΤΟΛΩΝ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

1. Δεκανέας - Έφιππος Πυροβολητής (Ζευγίτης) 1833-1852.

α. Η στολή είναι Βαυαρικού τύπου (στολή Ουλάνου).

β. Για το Πυροβολικό ο οπλισμός, με βάση το ΒΔ της 18 Μαρτίου 1833 καθορίστηκε σε λογχοφόρο караμπίνα και δίστομο σπαθί με ορειχάλκινη λαβή και χρησιμοποιήθηκε μέχρι το 1852. Οι ζευγίτες έφεραν σπάθα όμοια με αυτή του Ιππικού.

Δεκανέας - Έφιππος Πυροβολητής (Ζευγίτης)
1833-1852

2. **Λοχίας Έφιππος Πυροβολητής με την Στολή Εκστρατείας 1897.**

Η στολή καθιερώθηκε με το ΒΔ της 26 Οκτωβρίου 1870.

Λοχίας Έφιππος Πυροβολητής με την Στολή Εκστρατείας 1897
(ΒΔ 26 Οκτωβρίου 1870)

3. Ανθυπολοχαγός του Πυροβολικού με Μεγάλη Στολή.

Η μεγάλη χειμερινή στολή Αξιωματικού του Πυροβολικού καθιερώθηκε με ΒΔ του 1868 και χρησιμοποιήθηκε με μικρές μεταβολές μέχρι το 1968.

Ανθυπολοχαγός του Πυροβολικού με Μεγάλη Στολή 1900.

4. Ανθυπασπιστής-Αρχιτεχνίτης Β΄ Τάξεως του Υλικού Πυροβολικού με την Χακί Στολή Εκστρατείας 1912 (ΒΔ 28 Ιουνίου 1908).

Η στολή καθορίσθηκε με ΒΔ της 28 Ιουνίου 1908.

Ανθυπασπιστής - Αρχιτεχνίτης Β΄ Τάξεως του Υλικού Πυροβολικού
με τη Χακί Στολή Εκστρατείας 1912
(ΒΔ 28 Ιουνίου 1908)

5. Πυροβολητής με την Χακί Στολή Εκστρατείας το 1912 (ΒΔ 28 Ιουνίου 1908).

α. Η στολή καθορίσθηκε με ΒΔ της 28 Ιουνίου 1908.

β. Το Φεβρουάριο του 1914 και τον Απρίλιο του ίδιου έτους καθορίσθηκε ο οπλισμός όπως παρακάτω:

- (1) Οι Λοχίες και οι Σαλπικτές, σπάθα και περίστροφο.
- (2) Οι Δεκανείς Πεδινού και Έφιππου Πυροβολικού, σπαθί και περίστροφο.
- (3) Οι Δεκανείς Ορειβατικού και Φρουριακού, αραβίδα και ξιφολόγχη.
- (4) Οι Πυροβολητές Πεδινού, Φρουριακού και Ημιονηγοί, αραβίδα και ξιφολόγχη.
- (5) Οι Έφιπποι Πυροβολητές, αραβίδα.
- (6) Οι Ελάτες, περίστροφο.

Πυροβολητής με τη Χακί Στολή Εκστρατείας το 1912
(ΒΔ 28 Ιουνίου 1908)

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ' ΣΤΗΝ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ*
ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ 31 ΜΑΡΤΙΟΥ 1996

Α/Α	ΒΑΘΜΟΣ	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΤΙΤΛΟΣ	ΕΤΟΣ
(α)	(β)	(γ)	(δ)	(ε)
1	Σχης (ΠΒ)	Πετμεζάς Η.	Αρχηγός	1881
2	..	Μαγγίνας Α.	Επιθεωρητής	1886
3	..	Βάσσοσ Α.	..	1891
4	..	Στρούμπος Ε.	..	1896
5	..	Βάσσοσ Α.	..	1897
6	..	Μάνος Θ.	..	1897
7	..	Βάσσοσ Α.	..	1898
8	..	Δόξας Μιλτ.	..	1898
9	..	Μαστραπάς Χ.	..	1898
10	..	Δόξας Μιλτ.	..	1901
11	..	Παπάγος Λ.	..	1905
12	..	Κασιφός Κ.	..	1905
13	..	Πρίγκηψ Ν.	..	1906
14	..	Κασιφός Κ.	..	1909
15	..	Λεπιντί	Διευθυντής	1911
16	..	Ρουζιέ	..	1913
17	..	Χαραλάμπης Α.	..	1914
18	..	Σισσίνης Δ.	..	1915
19	..	Διγενής Κ.	Αρχηγός Πυροβολικού Στρατιάς	1917
20	..	Χατζηδημητρίου Δ.	..	1918
21	..	Χατζηπέτρος Χ.	..	1919
22	..	Αθανασιάδης Γ.	..	1921
23	Υππγος	Τριανταφυλλάκος Α.	Επιθεωρητής	1922
24	..	Σολιώτης Γ.	Διευθυντής	1922
25	..	Μανέτας Θ.	Επιθεωρητής	1924
26	..	Μερεντίτης Α.	..	1925
27	..	Μανέτας Θ.	..	1927
28	..	Ταρσούλης Ι.	..	1928
29	..	Δράκος Μ.	..	1930
30	..	Κριεζής Μ.	..	1933
31	..	Ζέππος Ν.	..	1935
32	..	Γυαλίστρας Σ.	..	1935
33	..	Παπαδόπουλος Ν.	..	1937
34	..	Μελισσινός Π.	..	1938
35	..	Μπάκος Γ.	..	1940
36	..	Ζαλάπας Α.	Δντής Γενικού Στρατηγείου	1940
37	Σχης(ΠΒ)	Πέππας Α.	Διευθυντής	1945
38	..	Μανιδάκης Σ.	..	1946
39	Υππγος	Ζαίμης Θ.	Διευθυντής	1947
40	..	Μανιδάκης Σ.	..	1949
41	..	Νικολαΐδης Μ.	..	1950
42	..	Τσαρούχας Ι.	..	1951
(α)	(β)	(γ)	(δ)	(ε)
43	Υππγος	Νικολαΐδης Μ.	Διευθυντής	1953
44	..	Κουρουκλής Γ.	..	1954

45	..	Μπρουμίδης Θ.	..	1956
46	..	Παρασκευόπουλος Α.	..	1958
47	..	Βλάχος Α.	..	1960
48	..	Καραγεώργος Σ.	..	1961
49	..	Μπενούκας Γ.	..	1962
50	..	Λουκάτης Χ.	..	1963
51	..	Δέδες Π.	..	1964
52	..	Τζιάκης Ευστ.	..	1964
53	..	Τάγαρης Αχ.	..	1965
54	..	Χατζής Γ.	..	1965
55	Ταξχος	Θαλασσινός Δ.	..	1967
56	Υππγος	Δεσύπρης Γ.	..	1967
57	..	Πολίτης Α.	..	1968
58	..	Σπαθάρης Β.	..	1969
59	..	Τζαβέλλας Γ.	..	1972
60	Ταξχος	Λευκαδίτης Β.	..	1973
61	Υππγος	Λευκαδίτης Β.	..	1974
62	..	Δερδελάκος Β.	..	1975
63	..	Κούλης Κ.	..	1976
64	..	Παπαβασιλείου Π.	..	1976
65	..	Μπούρλος Ν.	..	1978
66	..	Βουλουτιάδης Κ.	..	1978
67	..	Βλαχοπάνος Ν.	..	1980
68	..	Κασαπίδης Π..	..	1980
69	..	Ιωάννου Γ.	..	1982
70	..	Ποντικάκης Θ.	..	1984
71	..	Μαθιουδάκης Β.	..	1985
72	..	Σόλιας Ε.	..	1985
73	..	Κριτσώνης Κ.	..	1986
74	..	Γεωργόπουλος Χ.	..	1986
75	..	Βούλγαρης Κ.	..	1988
76	..	Τσώνης Δ.	..	1988
77	..	Ρεκλείτης Χ.	..	1990
78	..	Ψυχογιός Δ.	..	1991
79	..	Κουτάκος Ευστ.	..	1992
80	..	Μαυρογιαννέας Γ.	..	1994
81	..	Σκαραφίγκας Αθ.	..	1996

*** Σημείωση**

Ο τίτλος τον οποίο φέρουν οι διατελέσαντες κατά περίοδο Διευθυντές Πυροβολικού προσδιορίζει και τις μεταβολές του τίτλου της Διευθύνσεως Πυροβολικού.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ "ΙΑ" ΣΤΗΝ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ - ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

A/A	ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ	ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ
1	A/A	Αντιαεροπορικό
2	A/ΑΠ	Αντιαεροπορικό Πυροβολικό
3	A/Κ	Αυτοκινούμενο
4	Ανθλγός	Ανθυπολοχαγός
5	ΑΝΣΚ	Αντικειμενικός Σκοπός
6	Ανθστής	Ανθυπασπιστής
7	Ανχης	Αντισυνταγματάρχης
8	Αξκός	Αξιωματικός
9	ΒΔ	Βασιλικό Διάταγμα
10	Γ/Β	Γιουγκοσλαβία
11	ΓΕΣ	Γενικό Επιτελείο Στρατού
12	ΓΚΕΣ	Γενικό Κέντρο Εκπαιδύσεως Στρατού
13	ΔΒ	Διαβιβάσεις
14	ΔΙΣ	Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού
15	Δκτής	Διοικητής
16	ΔΜ	Διοικητική Μέριμνα
17	ΔΠΒ	Διεύθυνση Πυροβολικού
18	ΔΠΒ/ΓΕΣ	Διεύθυνση Πυροβολικού / Γενικού Επιτελείου Στρατού
19	ΕΑ/ΑΠ	Ελαφρό Αντιαεροπορικό Πυροβολικό
20	ΕΑΒ	Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία
21	εκ.	Εκατοστό
22	ΕΚΕΟΠ	Ειδικό Κέντρο Εκπαιδύσεως Πυροβολικού
23	ΕΜΠ	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
24	ΕΠΑΡ	Εναέριος Παρατηρητής
25	Η/Υ	Ηλεκτρονικός Υπολογιστής
26	Κ/Β	Κατευθυνόμενα Βλήματα

A/A	ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ	ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ
27	ΚΔΠ	Κέντρο Διευθύνσεως Πυρός
28	ΚΕΕΔ	Κέντρο Εκπαιδεύσεως Ειδικών Δυνάμεων
29	ΚΕΙ	Κέντρο Εκπαιδεύσεως Ιππικού
30	ΚΕΠΒ	Κέντρο Εκπαιδεύσεως Πυροβολικού
31	ΚΕΤΕΣ	Κέντρο Έρευνας και Τεχνολογίας Στρατού (πρώην ΚΕΕΘΑ)
32	Λγός	Λοχαγός
33	ΜΕΑ/ΑΠ	Μονάδα Ελαφρού Αντιαεροπορικού Πυροβολικού
34	ΜΒΠ	Μοίρα Βαρέως Πυροβολικού
35	ΜΜΒΠ	Μοίρα Μέσου Βαρέως Πυροβολικού
36	ΜΟΠ	Μοίρα Ορεινού Πυροβολικού
37	ΜΠ	Μεραρχία Πεζικού
38	ΜΠΕΠ	Μοίρα Πολλαπλών Εκτοξευτών Πυραύλων
39	ΜΠΜΠ	Μοίρα Πεδινού Μέσου Πυροβολικού
40	ΜΠΠ	Μοίρα Πεδινού Πυροβολικού
41	ΜΜΠ	Μοίρα Μέσου Πυροβολικού
42	ΜΧ	Μηχανικό
43	ΝΑ	Νοτιοανατολικά
44	ΝΑΤΟ	Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου
45	ΝΔ	Νομοθετικό Διάταγμα
46	ΟΝΥΠΑΣ	Όργανα Νυκτερινής Παρατηρήσεως
47	ΟΜΚ	Ομάδα Μεραρχιών Κέντρου
48	ΟΠΜ	Ομάδα Πυροβολικού Μάχης
49	ΠΒ	Πυροβολικό
50	ΠΖ	Πεζικό
51	ΠΕΠ	Πολλαπλοί Εκτοξευτές Πυραύλων
52	ΠΠΑΡ	Πυροβολαρχία Παρατηρήσεως
53	ΠΠΠ	Πυροβολαρχία Πεδινού Πυροβολικού
54	ΠΟΠ	Πυροβολαρχία Ορεινού Πυροβολικού
55	ΠΟΥ	Πίνακας Οργανώσεως και Υλικού
56	ΠΥΒ	Πυροβολαρχία Υποψηφίων Βαθμοφόρων
57	Ρ/Μ	Ρυμουλκούμενο

A/A	ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ	ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ
58	Σ/Α	Σταθμός Ασυρμάτου
59	ΣΟΠ	Σύνταγμα Ορειβατικού Πυροβολικού
60	ΣΠ	Σύνταγμα Πεζικού
61	ΣΠΒ	Σχολή Πυροβολικού
62	ΣΣ	Σώμα Στρατού
63	ΣΣΕ	Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων
64	ΣΣΕΑ	Σώμα Στρατού Εθνικής Αμυνας
65	Στγος	Στρατηγός
66	Σχης	Συνταγματάρχης
67	Τε.Β - Παρ.	Τεχνικός Βοηθός - Παρατηρητής
68	ΤΑΜΣ	Τακτική Άσκηση μετά Στρατεύματος
69	ΤΠ	Τάγμα Πεζικού
70	ΤΘ	Τεθωρακισμένα
71	TNT	Τρινιτρολουόλη
72	ΤΣΚΜ	Τμήμα Στρατιάς Κεντρικής Μακεδονίας
73	ΤΣΔΜ	Τμήμα Στρατιάς Δυτικής Μακεδονίας
74	Τχης	Ταγματάρχης
75	ΥΔ	Υπό Διοίκηση
76	Υπλγός	Υπολοχαγός

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ "Β" ΣΤΗΝ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΧΗΜΑΤΟΣ	ΤΙΤΛΟΣ	ΣΕΛΙΔΑ
1.	Αναπαράσταση Καταπέλτη.	10
2.	Αναπαράσταση Αφειτηρίων Οργάνων.	11
3.	Πρώτη Απεικόνιση Πυροβόλων	15
4.	Πρώτα Λεία Πυροβόλα.	16
5.	Κιλλίβας Καρόλου VIII του Τολμηρού.	18
6.	Κουλεβρίνα Μιγάς.	18
7α.	Όλμος 16ου Αιώνα.	19
7β.	Εκπυρσοκρότηση Όλμου (1452).	19
8.	Σωλήνας Πυροβόλου "Valliere".	20
9.	Τακτική και Τεχνική Χρησιμοποίηση - 17ος Αιώνας.	23
10.	Σύνθεση Τάγματος Πυροβολιστών.	31
11.	Σύνθεση Διοικήσεως Πυροβολικού το 1833.	33
12.	Οβουζοβόλο.	34
13.	Οργάνωση Πυροβολικού το 1852.	35
14.	Εμπροσθογεμές Πυροβόλο.	42
15.	Πεδινό Πυροβόλο Krupp (Κρούπ).	42
16.	Το Ελληνικό Πυροβολικό στις Παραμονές του Πόλεμου του 1897.	46
17.	Ελληνικό Πυροβολικό του Οργανισμού 1904.	47
18.	Ελληνικό Πυροβολικό πριν τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο.	49
19.	Πεδινό Πυροβόλο Κρουπ 75 χιλ. (1908).	49
20.	Πεδινό Πυροβόλο 75 χιλ. στις Επιχειρήσεις του 1897.	51
21.	Πεδινό Πυροβόλο VICKERS TERNI 75 χιλ. (1918).	55
22α.	Ορειβατικό Πυροβόλο 75 χιλ. Σνάιντερ - Δαγκλή.	56
22β.	"Αυτογεμές" Πυροβόλο Συστήματος Χρόνη.	56
23.	Οργάνωση Πυροβολικού πριν τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο.	58
24.	Ανέκλυση Πεδινού Πυροβολικού στα Υψώματα του Μπιζανίου.	71
25.	Βολή Ελληνικού Τοπωμαχικού Πυροβολικού κατά του Μπιζανίου.	72
26.	Βουλγαρικά Πυροβόλα που Καταλήφθηκαν από τον Ελληνικό Στρατό μετά τη Μάχη του Κιλκίς.	77
27.	Ορειβατικό Πυροβόλο 75 χιλ. Κρούπ (Από Λάφυρα του Βαλκανικού Πολέμου).	85
28.	Βαρύ Πυροβόλο 120 χιλ. Ντε Μπάνζ.	87
29.	Βολή Πυροβολικού κατά τις Επιχειρήσεις Διάσπασης του Μακεδονικού Μετώπου (Πυροβόλο Ντε Μπάνζ).	88
30.	Βολή Πυροβόλου κατά τη Μικρασιατική Εκστρατεία (Πυροβόλο Ντε Μπάνζ).	92
31.	Από τη Συμμετοχή Πυροβολικού στις Επιχειρήσεις της Μικράς Ασίας (Μέσο Πυροβόλο 105 χιλ. SKODA).	99
32α.	Πυροβόλο 105 χιλ. Σνάιντερ.	104
32β.	Πυροβόλο 75 χιλ. Σνάιντερ.	104
33.	Α/Α Ραϊνμετάλ 37 χιλ.	106
34.	Α/Α Πυροβόλο των 88 χιλ. Κρούπ.	113
35.	Όλμος των 42 εκ. "Χοντρή Βέρθα" (Κρούπ).	114
36.	Ορειβατικά Πυροβόλα.	119
37.	Βαρέα Πυροβόλα.	120
ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΧΗΜΑΤΟΣ	ΤΙΤΛΟΣ	ΣΕΛΙΔΑ
38.	Α/Α πυροβόλο 20 χιλ. Ραϊνμετάλ.	120
39.	Το Ελληνικό Πυροβολικό κατά τον Ελληνοϊταλικό πόλεμο.	125

40.	Γερμανικά Πυροβόλα κατά τον Ελληνογερμανικό Πόλεμο.	134
41.	Ελληνικό Πυροβολικό στη Μέση Ανατολή (Πυροβόλο 25 λιβρών).	138
42.	Πυροβόλα Ελληνικού Πυροβολικού. (Περίοδος 1946-1953).	143
43.	Πυροβόλα Ελληνικού Πυροβολικού (Περίοδος 1946-1953).	144
44.	Ρυμουλκούμενα Πυροβόλα Ελληνικού Πυροβολικού.	156
45α.	Αυτοκινούμενα Πυροβόλα Ελληνικού Πυροβολικού.	158
45β.	Αυτοκινούμενα Πυροβόλα Ελληνικού Πυροβολικού.	159
46.	Πύραυλοι και ΠΕΠ του Ελληνικού Πυροβολικού.	161
47α.	Α/Α Μέσα του Ελληνικού Πυροβολικού.	163
47β.	Α/Α Μέσα του Ελληνικού Πυροβολικού.	164
48	Μέσα Διοίκησης και Ελέγχου Πυρός.	170

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1. Βιβλία - Εγκυκλοπαίδειες.**
 - α. Μεγάλη Στρατιωτική και Ναυτική Εγκυκλοπαίδεια.
 - β. Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια.
 - γ. Νεότερο Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό "Ήλιος".
 - δ. Στρατιωτική Ιστορία της Ελλάδος (Εκδόσεις Τζηρίτα).
 - ε. Αντγου ε.α. Κατσιμήτρου Χαρ. (1982) "Η Ηπειρος Προμαχούσα", ΓΕΣ/ΔΕΚ.
 - στ. Υππγου Π.Σ. Λυκούδη "Νέο Σύστημα Λυομένων Πυραύλων, εφευρεθέντων υπό του Ε.Σ. Λυκούδη".
 - ζ. Στγου Λ. Παρασκευόπουλου (1933) "Αναμνήσεις".
 - η. "King of the Battle"
- 2. Εκδόσεις ΓΕΣ/ΔΙΣ.**
 - α. Η Συμμετοχή της Ελλάδος εις τον Πόλεμο 1918 (1961).
 - β. Το Ελληνικό Εκστρατευτικό Σώμα εις Μεσημβρινή Ρωσία (1955).
 - γ. Το Τέλος μίας Εποποιίας, Απρίλιος 1941 (1959).
 - δ. Ιστορία της Οργάνωσης του Ελληνικού Στρατού 1821-1954 (1957).
 - ε. Επιθετικές Επιχειρήσεις Δεκ 1920 - Μαρ 1921 (1965).
 - στ. Επιχειρήσεις προς Αγκυρα (1965)
 - ζ. Υποχωρητικός Αγώνας Α' και Β' ΣΣ (1962)
 - η. Η προς Πόλεμον Προπαρασκευή του Ελληνικού Στρατού 1923 - 1940 (1969)
 - θ. Ελληνοϊταλικός Πόλεμος 1940 - 1941. - Η Ιταλική Εισβολή (1960).
 - ι. Θέματα Στρατιωτικής Ιστορίας (1981).
 - ια. Ευρετήριο Πολεμικών Γεγονότων Ελληνικού Έθνους (1989).
 - ιβ. Επίτομη Ιστορία του Ελληνοϊταλικού και Ελληνογερμανικού Πολέμου 1940 - 1941 (1985).
- 3. Περιοδικά - Επιθεωρήσεις.**
 - α. Επιθεώρηση Πυροβολικού 1926.
 - β. Στρατιωτικές Επιθεωρήσεις / ΓΕΣ.
 - γ. Περιοδικό "Ευελπις" / Νοε 90: Άρθρο: "Το Μαύρο Χρώμα του Ελληνικού Πυροβολικού και η 'Φλογοφόρος Ροιά' " του Τχη (ΠΒ) Ανδ. Καστάνη.
- 4. Εγχειρίδια.**
 - α. Υπλγού (ΠΒ) Θ.Δ. Βουδικλάρη "Το Διώνυμον Πεζικού - Πυροβολικού" (1935).
 - β. Λγού (ΠΒ) Π.Γ. Δαγκλή "Εγχειρίδιο Βολής του Πεδινού Πυροβολικού" (1890).
 - γ. Τχη (ΠΒ) Π.Γ. Δαγκλή "Μαθήματα Βλητικής ΣΣΕ" (1893).
 - δ. Λγου Γενικού Επιτελείου Αρ. Κουτουμά "Μαθήματα Πυροβολικού", Μέρος 2ον (1864).
 - ε. Ανχη (ΠΒ) Β. Κρυστάλλη "Τι Πρέπει να Γνωρίζει πας Αξιωματικός περί του Πυροβολικού" (1928).
 - στ. Α. Χρόνη "Πυροβολικόν" (1916).
 - ζ. ΣΚ 900-21 "Η Ιστορία του Πεζικού" /Απρ 66.
 - η. ΕΕ 8-1 "Τεχνική και Τακτική Πυροβολικού Μάχης".
 - θ. ΕΕ 8-3 "Μοίρα Πυραύλων 762 χιλ. (ΗJ)".
 - ι. ΕΕ 8-4 "Μοίρα και Πυροβολαρχία Παρατηρήσεως"
 - ια. ΕΕ 8-5 "Μοίρα Κατευθυνόμενων Βλημάτων Εδάφους-Αέρος (HAWK)"

ιβ. ΕΕ 8-11 "Τακτική Χρησιμοποίηση Α/Α Πυροβολικού"
5. Εικόνες Στολών.

α. Τα δείγματα των Στολών Πυροβολικού προέρχονται από τη Συλλογή του Πολεμικού Μουσείου (σχέδια Γ. Μυλωνά).

β. Οι φωτογραφίες των πυροβόλων και της συμμετοχής του Ελληνικού Πυροβολικού στις επιχειρήσεις προέρχονται από το αρχείο της Σχολής Πυροβολικού.

6. Λοιπά.

α. Ιστορία Μονάδων Πυροβολικού.

β. Πίνακας Οργάνωσης και Υλικού Μονάδων Πυροβολικού.

γ. Μελέτη "Στρατιωτικές Ιστορίες" των Ανχη (ΠΒ) Μ. Κωσταράκου και Ανχη (ΠΖ) Στ. Κουτρή.